

УГРОРУСЬКІ ДУХОВНІ ВІРШІ.

Подав

Володимир Гнатюк.

Хоч наша старинна література зовсім не убога, хоч деякі її пам'ятки визначають ся не аби якою красою з кожного боку і могли-б навіть нині вдоволити не одного вибагливого критика, то в цілості вона дуже мало знана, спеціально в нас у Галичині, де крім спеціалістів ніхто нею не интересується. Се й було головною причиною, що не тільки в нас, але і в наших сусідів, виробив ся сей хибний погляд, наче-б то наша українська література починала ся ледви з кінцем XVIII ст. та що перед тим у нас не було властиво ніякої літератури. А тимчасом крім цілого ряду пам'яток писаних церковно-славянською мовою, прийнятою в нас у попередніх століттях за літературну, та все таки з меншою або більшою примішкою живих народніх говорів, маємо цілий ряд пам'яток, особливо починаючи з XVI ст., писаних мовою народньою, що й були тим етапом, який приготував відроджене нашої літератури на чисто народніх основах, хоч і з другого боку треба признати, що воно прийшло досить пізно, бо аж в минулім століттю.

Маючи в руках кільканайцять рукописів із Угорської Руси, — сторони найменше дослідженої з літературного боку — і то переважно заповнених духовними віршами, я постановив опублікувати їх у надії, що вони кинуть деяке світло не тільки на угроруську давнішу літературу, але й принесуть дещо цікаве для характеристики нашої поезії взагалі з XVII—XVIII в.

Вправді переважна частина тих рукописів не давна, бо з XIX ст. і то навіть із кінця його, але що вірші попереписувані в них — се не витвір XIX ст., але XVII—XVIII, те не підлягає ніякому сумнівови. І тут бачимо цікаву появу: побіч віршів, писаних церковно-славянською мовою, подибують ся навіть у тім самім збірнику иньші, з більшим чи меншим впливом народньої мови (і то різних діалектів), ба навіть утворені в чистій народній мові. Отсе й власне незвичайно характеристична прикмета творів XVII—XVIII в. Возьмім якого небудь тодішнього письменника, от хочби Івана Некрашевича, якого твори опублікував як раз тепер д. В. Перетц.¹⁾ І щож ми бачимо? Побіч творів, написаних народньою мовою, подибуємо там і церковно-славянські. А сей спосіб писаня дотикає не тільки Некрашевича, але й иньших тодішніх письменників. Се можна теж у цілости приложити до невідомих творців цілої маси духовних віршів, утворених у XVII—XVIII в. і перший раз опублікованих у виборі в почаївськім Богогласнику 1790 р.

Надіюсь, що отсі вірші принесуть не тільки з того боку причинки до характеристики нашої давнішої поезії, але теж що до їх зверхньої форми, на яку доси звертано дуже мало уваги. А тимчасом бачимо, що майже всі форми вірша, вироблені остаточно в XIX ст., були переважно знані вже й у попереднім: Що більше, сі форми стоять в очевидній звязи з формою народніх пісень, та чи тут творці віршів черпали її з народніх взірців, чи навпаки, сього не беру ся рішати, хоч варта-б перевести докладніші досліди в тім напрямі.

Маючи перед собою різні рукописи, бачимо, що вони безперечно вистачені на Угорській Руси. На се вказують їх діалектичні прикмети. Пересуваючи одначе їх давність у XVII—XVIII ст. мусимо застановити ся над тим, який був у тім часі степень загальної осьвіти, чи були люди, що могли займати ся такими річами. Не сконстатувавши того, не могли-б ми зробити такої переставки, бо вона не мала-б ніякої основи.

Степень культурного розвитку кожного народа залежить у першій мірі від усіх культурних осередків, які він потрапить у себе витворити, отже головно від шкіл та таких інституцій, що може не безпосередно, але посередно мають вплив на осьвіту ширших кругів якоїсь суспільности, значить різних наукових товариств та академій. Може одначе якийсь нарід не мати вла-

¹⁾ Записки ист. фил. факультета слб. университета. Т. LXIV.

сних осередків культури, а проте не стояти культурою низько. На се можна-б навести докази з розвою ріжних народів, що вибили ся на верх у ХІХ ст. і се належить приложити по часті й до угорських Русинів. Культурний рівень певного народа залежить у такім випадку від висоти культури сусіднього народу, з яким першому доводить ся жити.

Сусідами, що мають і мали найсильнійший вплив на угорських Русинів, були Мадяри. Одначе й галицькі Русини стояли з ними в попередніх віках у сильнійших зносинах як нині, про що буде ще дальше мова. Угорські Русини черпали проте тоді свою освіту з двох ріжних культур: мадярської й польської (через Галичину), які знов стояли в звязи з загальною західно-європейською культурою. Через те угорські Русини не стояли тоді культурою низше від своїх сусідів — як се має місце нині — і хоч численних доказів на те не маємо ще нині, то все таки є факти, що вказують на те, і над ними й спинимо ся тут трохи.

Багато угро-руської молодіжи виховувало ся в ХVІІ—ХVІІІ ст. в університеті в Тирнаві (Nagy Szombat), перенесенім опісля до Пешту. Коли-ж у 1692 р. став мукачівським єпископом учений Грек, Де Камеліс, тоді під його впливом оснував навіть крилошанин пейчського собору, Яків Яні, окрему фундацію для богословів мукачівської єпархії при тирнавськім університеті, яка заховала ся й до нині. Ся фундація причинила ся дуже багато для піднесеня просвіти між угороруським духовенством. При її помочи виходили з тирнавської духовної семінарії богослови, що ставали опісля професорами богословія в мукачівській духовній семінарії, крилошанами, ба навіть єпископами.¹⁾ Вони то й були головними двигачами просвіти між угорськими Русинами так само, як і їх товариші, що вчили ся тоді в другім такім духовім огнищі, Яїрі. Розумієть ся, що студіюючи разом із Мадярами, вони не уступали їм у нічім з культурного погляду, а навпаки стояли на рівні з ними.

Ми знаємо також, що вже в ХVІІ ст. мали угорські Русини свою власну вишу школу, богословську, що стояла під безпосереднім наглядом мукачівських єпископів. І хоч вона не стояла може на повній висоті своєї задачі, головно через тодішні неспокої, серед яких не можна було бути певним завтрішнього дня

---

¹⁾ Пор. Сабовъ, Христоматія, ст. 187.

і які спонукували навіть єпископів переносити ся з місця на місце, то все мусіла приносити вона корисні результати і з неї мусіли виходити св'ященники як не з висшою, то бодай з середньою освітою. Знаємо теж, що в тім самім віці були й иньші школи порозкидані по цілій мукачівській єпархії і то більше народні, як нинішні. Іванови Грегоровичови, мукачівському єпископови (1627—1633) дозволює приміром семигородський князь Бетлен візитувати церкви, семінарії, школи, оснувати нові та тримати в них учителів славянської, руської, грецької, латинської й єврейської мови.¹⁾ Такий самий дозвіл дістає також пізнійше єпископ Петро Партеній (1655 р.) для заснованя школи в Уніварі. Знаємо теж, що вже в XVII ст. мали угорські Русини свій власний буквар для народніх шкіл, надрукований в монастирській друкарні у Грушеві, де якийсь час друкували ся й иньші руські книжки, а єпископ Де Камеліє видав 1698 р. у Тирнаві „Катехисмъ“, перекладений з латинської мови на руську св'ященником із Галичини, Іваном Корницьким.²⁾ До найвисшого розцвіту дійшли одначе народні угорські школи при кінці XVIII в. В 1793 іменовано для них навіть окремого проінспектора, Дмитра Поповича, що був рівночасно учителем уніварської препаранди до 1806 р. Протягом півтретя року оглянув він понад 300 шкіл, а його справозданє, зложене про стан тих шкіл кошицькому продиректорови, було незвичайно дозволяюче. Учителі по тих школах були просв'ячені, багато з них кінчило по 6—8 імназьяльних клас і аж тоді віддавало ся учительству, а не один із них говорив аж чотирма мовами (руською, мадярською, латинською, німецькою).³⁾ Розумієть ся, що заки дійшло народне шкільництво до такого гарного розвою, мусіло перед тим довший час існувати, а се знов доказує, що загальна просв'іта і то в ширших масах мусіла бути в Угорській Русі в XVII—XVIII ст. Руський проінспекторат знесено одначе вже в 1831 р., а за ним наступив упадок народнього шкільництва, з якого воно й доси не піднесло ся.

В часах, про які говоримо, були теж численніші василянські монастирі. Ми не знаємо вправді, яка в них була загальна

¹⁾ Тамже, ст. 185.

²⁾ Тамже, ст. 187. Дехто заперечує, мов би в Грушеві була колинебудь друкарня; я опираюсь тут на словах д. Сабова, що як місцевий чоловік міг сконстатувати у тамошніх бібліотеках істнуванє книжок друкованих у тій друкарні.

³⁾ Тамже, ст. 191.

просьвіта, але мабуть не лиха, коли в XVIII ст. подибуємо в них протоігумена Григорія Дешка, доктора богословія і філософії, Андрія Бачинського, Данила Гавриловича, Дмитра Дороша — докторів богословія. Один із Василянів, Макарій Шугайда, протоігумен, що зреформував Василянів, заложив був навіть у Краснім Броді філософічну школу, звідки коштом монастиря вислано новиків на висшу науку до шляхетського конвікту в Кошицях. Три з них зложили також там докторати богословія.¹⁾

Що до зносин із галицькими Русинами, то знаємо, що вони були в тих часах (аж до початку XIX ст.) далеко сильніші. Багато нашої молодіжи, особливо з західних сторін Галичини, кінчило там свої студії в латинських школах. Угорські Русини вчили ся натомість у Галичині. Руські святики з Галичини діставали там парохії — деякі були і з Молдавії та Семигорода — а навіть мукачівськими єпископами бували галицькі Русини.²⁾ При кінці XVIII ст. і на початку XIX учені угорські Русини займали професорські катедри в львівськiм університеті (Земанчик, Лодій), бували ректорами тутешньої духовної семінарії та віденської, а коли свого часу пропонувано утворене в Австро-Угорщині митрополії для всіх греко-католиків Русинів із осідком у Львові, то першим митрополітом мав зістати мукачівський єпископ Андрій Бачинський, до чого одначе не прийшло наслідком політичних обставин.

Очевидно, що й національна свідомість — розумієть ся, не в новім значіню слова — стояла в тих часах між угорськими Русинами далеко вище, як нині. Маючи свої власні школи, в яких треба було вчити ся по руськи, вони привязували ся до тої своєї мови, не гордували нею й уживали її не тільки в слові, але й письмі. І не була се ніяка мішанина, як нинішнє „язичіє“, се була чиста народня мова. На се вказують не тільки рукописи, але й ріжні документи, виставлювані в XVII—XVIII ст., прим. грамоти, єпископські розпорядження і т. и. Аж XIX столітя зміняло ся все ґрунтовно, розумієть ся, на гірше. Інтелігенція поділила ся зразу на два табори, москвофільський і мадяронський. І москвофільство і мадяронство наповнило її фальшивим аристократизмом та грубим матеріалізмом. Воно відчужило її від народа, який попав у темноту та віддав ся цілковито під опіку зайшлих Жидів, що зовсім знищили

¹⁾ Тамже, ст. 128.

²⁾ Дулишкович, Историч. черты Угросускихъ, вип. II.

його матеріально. Розуміть ся, що виссаному і зруйнованому народови тепер не до просьвіти; він знає, що при теперішніх обставинах не викреше з себе нового огню, що без проводу щирих інтелігентних людей не вдіє нічого для свого піднесення, тому й емігрує цілими тисячами в надії, що за морем найде для себе красшу доцю, а може й причинить ся до поправи положеня тих братів, що лишають ся на рідній землі.

З усього наведеного бачимо виразно, що на угорській Русі не тільки могла бути, але була дійсно широка освіта в XVII—XVIII ст. та що вона розтягала ся на ріжні верстви руського народа.

І про стан сеї освіти, не тільки інтелігентних сфер, але й народніх мас, говорять нам власне ті рукописи, які переховали ся там доси, з попередніх віків. На жаль не звертано на них в ученім сьвіті відповідної уваги майже до останніх часів. Розуміть ся, що винні тут багато самі угорські Русини, які мають їх під руками, а не вміють покористувати ся тим та познайомити ширший сьвіт із цінними річами, які серед них скривають ся. Евм. Сабов, приміром, подає у своїй „Христоматії“¹⁾ назви ріжних рукописів, із деяких наводить навіть відривки, але доси не спроміг ся на докладний їх опис, хоч се йому, як місцевому чоловікови не трудно зробити. Я подам тут короткий огляд тих рукописів, які вже доси звісні докладніше.

Перший пролом у сьому напрямі зробив покійний ігумен мукачівського монастиря Анатоль Кралицький. Він іще 1868 р. надрукував в уніварській час. „Свѣтъ“ (ч. 2 і 8) дві статі п. н. „Дарственныя грамоты монастыря Зарѣчскаго“ і „Древніе историческіе памятники и записки изъ архива монастыря Мстичевскаго“, де звернув увагу на те, що можна найти в угроруських жерелах для пізнаня історії та культури тамошніх Русинів. Третю статью, подібного характеру, як повисші, надрукував він у тім самім „Світі“ 1870 р. (ч. 15—16, 19) п. н. „Памятники старинной русской письменности въ Угорщинѣ“. Від того часу появляло ся більше документів в угроруських виданях, але супроти порозкиданости їх, несудільного і несистемачного та ненаукового виданя, вони не мають майже ніякої вартости.

В 1899 р. надрукував у „Науці“ (уніварській) Матей Врabelь, ігумен монастиря в Бороняві, цікаву мукачівську літопись

¹⁾ Христоматія церковно-славянскихъ и угрорусскихъ литературныхъ памятниковъ. Унівар, 1893.

п. н. „Краткое лѣтословіе о Монастырѣ чина св. Василя Великаго на горѣ Чернецкой сущемъ, — еже показуеъ въ котрое лѣто начался, кто гь немъ игуменомъ былъ, что достопамятнаго подь каждымъ сталося, отъ лѣта 1458-го избобрѣтенное въ листохранилищи Монастыря Мукачевскаго“. Видане не має одначе ніякого наукового апарату і мабуть довільно позмінюване так, що не може мати наукового значіння.

Звістки, про деякі угроруські рукописи, подав др. О. Колесса у „Хроніці Наук. Тов, ім. Шевченка“ (ч. 4, ст. 20—22); опису їх одначе на разі не зладив.

Докладно описані угроруські рукописи маємо доси отсі:

1) „Мукачевская псалтырь XV вѣка“, середньоболгарської редакції, описана І. Соколовим у „Сборнику учениковъ В. И. Ламанскаго“.

2) Збірник апокріфічних молитов і замовлянь, списаних народною мовою ще на початку XVIII в. (коло 1707 р.) описав і опублікував Л. А. Петров в „Журналѣ мин. нар. просв.“ 1892 р. Звідти була ся його праця передрукована теж в угроруськім „Листку“ того самого року (ч. 21 — 24). Сей самий учений рецензуючи опісля „Христоматію“ Сабова (Ж. М. Н. П. 1893, X) подав до неї цілий ряд доповнень і виписок, пороблених із памяток угроруського письменства, документів і ин.

3) „Евангеліе учительное“ із XVII ст. описав др. В. Охримович (Записки, т. XIX, Miscellanea, ст. 4—6).

Др. І. Франко описав у своїй праці „Карпато-руське письменство XVII—XVIII вв.“ вісім угроруських рукописів. Ось їх назви:

- 4) Данилівське учительне евангеліе (ст. 27—37).
- 5) Рукопис Стефана Теслевцьового (ст. 44—45).
- 6) Уніварський рукопис (ст. 55—61).
- 7) Рукопис із села Літманової А. (ст. 61—64).
- 8) Рукопис із села Літманової Б. (ст. 64—66).
- 9) Угроруська Александрія (ст. 80—91).
- 10) Угроруський співанник А. (ст. 137—139).
- 11) Угроруський співанник Б. Митра Дочинця (ст. 147—151).

Я подаю тепер опис дванадцяти рукописів (два иньші описані вже дром Франком), разом отже число докладно описаних угроруських рукописів зростає на 23. Коли додамо до того кільканайцять рукописів, які називає Е. Сабов, рукописи зібрані д. Годинкою, урядником фідеїкомісової бібліотеки у Відни, рукописи,

що хоронять ся ще напевно по приватних руках (особливо у селян) та архівах, тоді переконаємо ся, що старше руське письменство в Угорщині зовсім не таке бідне, як би могло здавати ся на перший погляд, а знов із ввіток, опублікованих доси з ріжних рукописів пізнаємо, що й їх літературна вартість не мала і то не тільки для самого угроруського, але й взагалі для цілого нашого старшого письменства.

Що я не говорю на вітер про рукописи, незвісні доси науці, хоч вони певно існують, на се кілька доказів.

Коли я подорожував по Угорській Русі і питав між иншим місцевих священників, чи нема в них або в церквах яких старих рукописів, то дістав кілька рази відповідь: Були, але я передав їх д. Годинці, що цікавить ся ними, збирає їх і удавав ся до мене за тим (безпосередно або посередно). Жаль тільки, що доси д. Годинка не подав про них ніякої звістки, ба навіть не звісно, чи вони ще в нього, чи може вже попереходили в чужі руки, як багато наших галицьких рукописів. Досить буде назвати тут Д. Зубрицького, що препродував їх до Росії, та о. Петрушевича, що минулого року подарував кілька рукописів київському університетови.

В часі мойого побуту в Уніварі бачив я у о. Д. Тебея, тоді професора духовної тамошньої семінарії, а тепер православного священника в Америці, дуже інтересний великий рукописний календарь на 1805 або 1806 рік. Задля браку часу не міг я поробити собі з нього вписок тай здаєть ся властитель його не був би на се позволив, бо скоро я тільки натякнув про те, він сховав його зараз до шафи, кажучи, що він зробить се сам або видрукує цілий календарь. Де тепер сей рукопис — не вмію сказати. По виїзді з Унівара довідав ся я ще, що в тамошнім міськім архіві переховуєть ся руський рукопис, зладжений чистою народньою мовою, з часів Марії Тереси. Про зміст його не міг я одначе нічого дізнати ся.

Перебуваючи в Орябині (Спішської стол.) і маючи при собі рукописи з Літжанови (описані дром Франком), показав я їх при нагоді одному тамошньому селянинови. Він переглянув їх і сказав, що в нього теж був такий самий рукопис, тільки цілий, де не бракувало ні одної картки. Та коли ходив із дротом (на Спішу дуже багато дротарів), лишив його в Путилові на Буковині у дяка, що просив його про те дуже. Я звертав ся опісля до одного знайомого з просьбою, щоби постарав ся віднайти сей

рукопис, але з того не вийшло ніщо: він перейшов мабуть за той час в інші руки.

В Керестурі в часі свого побуту видів я теж багато рукописів і міг їх навіть набути на власність, але що не був при злишнім гроши, то й полишив їх так. Їх можна одначе дістати, бо тамошні селяне переховують їх дуже старанно, нема проте страху, щоби вони затратили ся.

Властитель чотирьох рукописів із Бачинець, д. Туринський, що прислав їх мині в позику, має теж якись незвісні мені старші рукописи, з яких попереписував прислані для мене. Чи він переписував одначе все за покотом, чи робив який вибір, того не знаю.

З сих отже фактів видно наглядно, що багатство рукописних памяток на Угорській Русі дуже значне. Тим то др. І. Франко мав повну рацию, коли писав: „Можна назвати щасливим випадком те, що дд. В. Гнатюк і проф. О. Колесса в часі своїх подорожей на Угорську Русь повіднаходили рукописи, з котрих мені довело ся опублікувати поміщені тут оповіданя. Та про те з самого факту, що в короткім часі, майже не шукаючи спеціально, вони могли повіднаходити такі багаті збірки, ми можемо догадувати ся про величезне багатство таких памяток на Угорській Русі і про велику популярність, яку за недостатчею новійшої просьвітної і артистичної літератури, має там доси отся література апокріфічних оповідань і легенд“.¹⁾

Про початок повстаня тих рукописів на разі не можна подати багато позитивних звісток, хоч при дальших дослідах вони певно призбирають ся. В кождім разі сконстатувати можна вже тепер, що переважна частина тих рукописних творів не оригінальна, що се перерібки відповідних чужомовних творів. Та в кождім разі не можна відмовити тим перерібкам значної дози оригінальності. Належить при тім зазначити, що деякі річи в тих рукописах зовсім оригінальні і руські (хоч не конечно угроруські), а се особливо дотикає великого числа духовних віршів, яких тексти я й подаю далі. Очевидно укладчиками тих ріжних збірників були інтелігентні люди, передовсім сьвященники. Що дотикаєть ся переписуваня і ширеня рукописів, то певна річ, що в першій лінії і розповсюднювали їх сьвященники. На се вказують слова поміщені при одній проповіді

¹⁾ Апокріфи, т. II. ст. I—II.

в Унтіварській рукописі: „Тѣтъ каждый май ѡха сѣдхати, а хто ѡмѣтъ писати, а ти совѣ перепиши“.¹⁾ Але з дальшого буде видно, що дяки та учителі деколи по просту примушені переписувати деякі твори, з аналогії знов що в Бачці й доси є між селянами „фахові“ переписувачі, що цілу зиму сидять над переписуванем ріжних творів, можна догадувати ся, що такі переписувачі були й давнїйше в XVII — XVIII столїтю. На се вказує теж устна традиция на Угорській Русі, де таких переписувачів називано „чорнокнижниками“.²⁾ З того бачимо, що в переписуваню і ширеню рукописів брали участь не тільки інтелїгенция, але й селяне: тим знов можна пояснити те значне число рукописних збірників, що переховали ся доси.

Але де в такім разі подїли ся старі рукописи, які мусїли бути, а яких відповідно переховало ся дуже мало? На се відповідь не буде трудна, коли завважимо, серед яких політичних обставин приходило ся жити угорським Русинам у попередніх віках. Напади Турків, перед якими війська мусїли ховати ся в глибокі гори, численні домашні угорські усобиці, революції семигородських князїв, вічні переходи військ вздовж і попереk Угорщини, нищенє, яке за тим ішло, палене монастирів і переховуваних у них книг, образів і т. и. се все було причиною, що старших рукописів переховало ся мало.

З другого боку багато старих рукописів понищили вже в XIX ст. самі угоруські сьвященники, що виховані серед иньших обставин, уважали ті памятки нашої давнїйшої літератури єретичними, шкідливими для розповсюдненя, отже й такими, які конечно треба було піддати „сожженю“. Про таке власновільне палене рукописів оповїдали дру О. Колессі, в часі його побуту на Угорській Русі, ті самі люде, що се робили. А хто знає, кїлько і як цїнних рукописів знищено тим способом.

Не один рукопис мусїв знов пропасти наслідком недбальства або незнаня властителя, яку він цїну може мати. Я приміром, виратував один такий дуже цїнний збірник (прозовий) від загину тільки через те, що взяв його з кухні знайомого сьвященника, де картками з нього підпалювано вже в печи. Коли-б був я там прибув тиждень пізнїйше, з рукопису певно вже не було-б слїду.

¹⁾ Др. І. Франко, Апокрїф, т. II. ст. XXV.

²⁾ Пор. Етногр Збірник, т. II. Ю. Жаткович: Етнографічні замітки в Угорської Русі, ст. 2—3.

Коли приглянемо ся тепер рукописам, які маємо під рукою, то побачимо, що старші з них прозові, новіші знов переважно заповнені віршами і то духовними. Сьвітських поезій не подибуємо в угроруських рукописах ніяких крім одної або двох, хоч у галицьких вони досить часті. Чому се так, не вмію пояснити. Віймок могли-б тут становити тільки похоронні пісні, що співають ся не в церкві, але при мерци, одначе зміст їх в основі також духовний. Крім того замітне в угроруських співанниках велике число Господських і Богородичних віршів, а дуже мале сьвятим. Се також відріжнює їх значно від галицьких.

В деяких віршах замітний вплив польський, словацький і сербський. На відповідних місцях буде се зазначене.

Супроти того, що в описаних мною збірниках є цілий ряд віршів не друкованих іще до нині, далі, що вони без огляду на поетичну вартість мають іще иньшу, як причинки до пізнання і характеристики епохи, серед якої витворювали ся, та людей, що їх творили і користували ся ними довгі часи і доси ще користують ся, я опубліковую їх вповні, виключивши одначе ті вірші, що вже знані з Богогласника. Вірші знані вже з друку, але зі значнійшими змінами в моїх рукописах, подаю теж у повній основі, бо власне ті зміни можуть вплинути на докладнішу їх характеристику.

Що до формальної сторони видання мушу завважати отсе: 1) Вірші з північної Угорщини подаю в однім розділі, з полудневої (Бачки і Сриму) в другім. 2) Цікавіші тексти писані прозою оголошу знов окремо, на скільки вони доси не були або не будуть використані в „Апокріфах“ дра І. Франка. Маю тут на думці головно „Страсти Христові“, писані місцевим бачванським диялектом та „Керестурську хроніку“, важну для ілюстрації традиції місцевих подій, передаваних із покоління на покоління аж до найновіших часів.

При виданю текстів розвязую скороченя і титли, всі вставки зазначаю [ ], а злишні слова чи букви ( ); заводжу теж нову інтерпункцію, але правопись і язикові прикмети полишаю всюди без зміни. Тільки в описах рукописів придержую ся точно оригіналів, із віймкою інтерпункції, яку й тут треба було змінити.

I. Рукописи з північної Угорщини.

A. Опис рукописів.

1. Кушницький рукопис. А.

Опис цього рукопису поданий дром І. Франком у його „Карпато-руській літературі XVII—XVIII віків“ (ст. 137—139), тому не буду його тут повтаряти. Завважу тільки, що сей рукопис дістав я від дяко-учителя в селі Кушниці, Марамороської столиці, де я був у часі своєї подорожі 1896 р. Він лежав у церкві і уживав ся — як то буває там і з иньшими співанниками — до співу у відповідні свята. Тепер передав я його до бібліотеки Наук. Тов. ім. Шевченка так само, як ч. II—IX (крім VII) і XIV.

2. Кушницький рукопис Б.

Сей рукопис описаний теж у дра Ів. Франка (l. c. ст. 139—147). Він названий у нього співанником Митра Дочинця на підставі підпису того, хто писав його одну, найпізнійшу частину. Я дістав його, як і попередній, від кушницького дяко-учителя.

3. Колопанський рукопис.

Отсей рукопис захований досить добре; на початку бракує тільки одної картки й паперової тектурки з оправы; друга тектурка є, в середині і при кінці не бракує нічого. Рукопис має формат вузької вісімки звичайного сірого паперу. Усіх сторін 87. Остання сторона, 88, чиста з таким тільки написом: **Списалъ Кръчкъ (?) Ѡеодоръ Брестовскій На тѣмъ часѣ оучитель Колопанскій рока Ѡ рождѣства Хѣа алаѣ.** На долинні сеї сторінки стоїть іще напис: **Къпикъ Мешко.** Хто такий сей Мешко, на певно не знаю, та зда-

еть ся, що се селянин і житель Колопани. Він вложив до рукопису карточку паперу, вирізану в колесо, з таким, теж колесовим, написом:

Двѣ Богородице,
 Всѣмъ мирѣ заступнице,
 Ѡ противныхъ прилог[ъ] [х]рани,
 Ѡ геена вѣчныхъ
 Бѣхъ насъ избави,
 Явысме тѣ могли оузрѣти.
 Бо небесномъ чертозѣ,
 Го всѣмй святыми хва'лити,
 Го всѣмй Ѡнгелы вопѣти,
 Глаѣсь Гавриловъ (Ѣ) дѣвици,
 Го Ѡнгели ѡрхангели
 Й херувими и серафими
 Єдиногласно
 Радѣйсѣ, радѣйсѣ,
 Господь с тобою.

В середині великого колеса зроблене менше, а в ньому написано: Прекрасна пѣснь Богородици списан'а Ѡ Мешко Ѡндрѣа рвкою 1850.

Цілий рукопис списаний одною рукою, кирилицею, зближеною трохи подекуди до скорописи. Зрідка подибують ся теж прикраси, але поганенькі. Рукопис прислав мені о. Ю. Жаткович зі Стройни (Берегської стол.), за що й складаю йому тут подяку.

Отсей збірник відслонює потрохи й заслону генези подібних співанників. Побожний селянин хотів конечно мати понад звичайне богослужене в церкві ще на кожде свята, на кожду важнійшу подію зі святаго письма, окрему пісню, яку міг би йому дяк заспівати понад обовязок і зробити невеличку приємність. До сього треба було одначе творити пісні, бо їх не було. Хоч-нехоч мусів духовний причт бавити ся в віршотворця й скакати на Пегазі. Таким чином повставало мабуть найбільше число духовних віршів, а дяки — побіч духовних, — ставали їх безпосередними творцями.

Сей співанник замітний ще тим, що має багато віршів, яких нема зовсім у Богогласнику, а й ті що є, то значно відмінні, з малими виїмками.

Зміст цього рукопису такий :

1. Титулу бракує, бо він був на другій стороні затраченої картки. Пісня призначена для співу на різдво Богородиці. Початок: Радость велїа нїѣк ѡвиса (ст. 3). Пор. Богогл. ст. 196, ч. 96.

2. Септѣ. во дї день Коздвиженї[и] Чѣ Крїа пѣснь. Поч. К златовованїю т[р]ѣс днѣ вострѣвите (ст. 4—5).

3. Мїа Октоврїа во ѡ день. Покровѣ Прѣ Б. пѣс. Под. Бѣ воєх. Поч. Блговѣстите днѣ радѣ всемѣ мїрс (ст. 6—7). Пор. Богогл. ч. 98.

4. Мїа Ноємрїа во н̄ день пѣс. Архї. Мїханлѣ. Поч. Мїханлѣ, кто ѡко Бѣъ (ст. 7—8).

5. Ноємр. во кд̄ день. Поведенїю Прѣ. Бї. пѣснь. Поч. Єїа проницаѣ (ст. 8—10).

6. Мїа Декемрїа во ѣ̄ день. ѣ. Ніколаю п. Поч. Горы, холмы, дѣравы, лїстїе, цвѣты (ст. 10—11).

7. Декем. во ѡ̄ д. Зачатїю П. Б. п. Поч. Вострѣвите к̄ трѣвы ѡ̄ ѡмогласы (ст. 11).

8. Мїа Декемврїа во кѣ̄ д. Рждѣтвѣ Іс. Хѣс п. ѡ̄. Поч. Яггль пастырем ѡзвѣстїлъ (ст. 12—13). Пор. Бог. ч. 26.

9. Пѣс̄ ѣ̄ Ржтвѣ Іс̄ Хѣс̄. Поч. Крикнѣте агглы ѡ̄ нѣс̄ь согласнѣ (ст. 13—14).

10. Мїа Лнврїа во ѡ̄ д. Васїлію ѣ. п. Под. Златокѣ. Поч. Ізлїаса блгодать (ст. 14—16).

11. Лнврїа во ѣ̄ [д]. Боговленїю п. Под. Трѣце стїа. Поч. Іѡрдѡ̄ рккѡ̄ згѡтѡки сѡ. (ст. 16—17). Пор. Богогл. ч. 35.

12. Пѣснь ѣ̄ Боговленїю. Поч. Крїцаѣсѡ влѣка во Іѡрданн (ст. 17—18).

13. В̄ той дѣ̄ Трїцы ѡвленїю п. Поч. Трѣце стїа, Бжѣ ласкавый (ст. 18).

14. Во ѣ̄ д. тогож мїа. Говѣ̄ Іюана п. Поч. Веселїсѡ, краснаѡ пѣстыни (ст. 19—20).

15. Тогож мїа во ѡ̄ д. Трѣ̄ Єтїел̄ п. Поч. Блгодатнымѡ̄ ѡрганы (стор. 20).

16. Феврварїа во ѣ̄ д. Єтрѣтенїю п. Поч. Црїскаѡ порфира прозвѣаетъ (ст. 20—21).

17. Марта кѣ̄. Блговѣщенїю п. Поч. Послѡ̄ вѣ̄ ѡ̄ нѣс̄ь Гаврїн̄ ко̄ дѣк̄ (ст. 21—24).

18. Мїа Арїрїа во кѣ̄ д. Гевргїю п. Поч. Правды весна свѣтѣ наста (ст. 24). Пор. Богогл. ч. 193.

19. Мїа Івнїа во кд̄. [д.]. Рож. Іюана п. Поч. Єтїый великїй пррче (ст. 25—26).

20. Існѣа ко кѣ [д.]. Петръ и Павла п. Под. Поухѣа прѣ. Поч. Бысокыи ѡрганы (ст. 26—27).
21. Мѣа Іюліа во кѣ [д.]. Ілію п. Поч. Істочныче влгдати (ст. 28). Пор. Богогл. ч. 205.
22. Мѣа Явгста ко сѣ д. Гнѣю Превѣраженію п. Поч. На Ѡворѣк прѣѡвразса (ст. 28—29). Пор. Богогл. ч. 79.
23. Явгста ко еѣ [д.]. Успенію п. Бѣы п. а. Поч. Ярхглы з нѣа прѣйшли до Бѣы (ст. 30—31).
24. Успенію п. вѣ. Поч. Торжественно днѣ вси воскликнѣте (ст. 31—32).
25. Успенію п. гѣ. Поч. Троне вышни днѣ двѣгнѣса (ст. 32—35). Пор. Богогл. ч. 120.
26. Явгс во кѣ [д.]. Ускновенію п. Поч. Паматѣ твоа прѣвѣднаа (ст. 35—36). Пор. Богогл. ч. 209.
27. Начало стѣа четырѣдѣсяницы. Пѣсны во нѣлю ѡ мытари, поканнаа. Поч. Горѣ, го, аше моа (ст. 37—38).
28. Ко нѣлю масопѣствѣ. Ѡ стѣрашнѣ сѣдѣ п. Поч. Плачи, дѣше, рыданѣ горе (ст. 39). Пор. Богогл. ч. 95.
29. Ѡ стѣашном сѣдѣ п. вѣ. Поч. Горе члѣкѣ тѣла слѣжащемѣ (ст. 40).
30. Ко нѣлю сырнѣю. Ѡ Ядамѣ п. Поч. Плакалса Ядамѣ прѣдѣ раемѣ (ст. 41).
31. Ѡ Ядамѣ п. вѣ. Поч. Ходил Ядам по раю (ст. 42).
32. Ко нѣлю первѣю стѣа четырѣдѣсятницы п. Поч. Ізлѣй на ма Бжѣ со небесе росѣ (ст. 43).
33. Ко нѣлю вторѣю стѣго великого поста п. Поч. Час вы, члѣвче, ѡ грѣхѣвъ прѣтати (ст. 44—45).
34. Ко нѣлю гѣ крѣтопоклонѣю крѣтѣ п. Поч. Крѣкъ Гдѣнь оублажаѣ (ст. 45—46).
35. Ко нѣлю дѣ стѣх постѣ п. Поч. Ягнице стѣачена (ст. 47).
36. Ко нѣлю еѣ великопѣнѣ п. Ко нѣ. Бѣи. Поч. Плачите срѣца (ст. 48).
37. Ко нѣлю сѣ цвѣтнѣю п. Поч. Радѣйсѣ зѣлау дщи Сѣѡна (ст. 49—51). Пор. Богогл. 52.
38. вѣ п. Бѣханію. Поч. Днѣ влгдѣтѣ насѣ собѣраетѣ (ст. 51—52).
39. гѣ п. цвѣтѣносію. Поч. Цорко Сѣѡка днѣ веселѣса (ст. 52—53).
40. Ко четвѣртокъ стѣасный вечер п. Поч. Црѣю Хѣ, пане мѣлы (ст. 53—54). Пор. Богогл. 47.

41. Ко сѣи великій патокъ ѿ мѣцк Хвѣи п. Поч. Ѡ все створена по оумершомъ панѣ (ст. 54—56).

42. В тойже патокъ вѣчѣ ѿ. Б. п. Поч. Ѡ двѣе прѣтла (ст. 57—58). Пор. Богогл. ч. 116.

43. Ко сѣю и великю свѣотѣ п. Поч. Подажиме Панѣ Богѣ (ст. 58—59).

44. Ко сѣю и великю недѣлю пасхи п. Поч. Воскрѣсъ Іс Ѡ гроба (ст. 60—61).

45. Ко четвѣтѣ Вознесеніа п. Под. Рѣ зѣло. Поч. Бзудѣ Бгѣ ко высокой гврѣк (ст. 62—64). Пор. Богогл. ч. 64.

46. Вознесенію Б п. Поч. Іерусалимъ градъ сѣи Бгѣнѣ (ст. 64—65).

47. Ко нлю ѿ-ю на Гошествіе ѿ. Дѣа п. Поч. Істочник дѣовный радѣю спѣнены (ст. 66—67). Пор. Богогл. ч. 69.

48. Всегдашнаа Прѣстои Бгѣи. п. Поч. Бгѣе, вкрны ѡборона (ст. 68—69).

49. Вторая ѿ. Бгѣи. п. всегдашнаа. Поч. Бвдѣи восхвалена ѡ всѣх родѣ земныхъ (ст. 70—71).

50. Третья ѿ. Бгѣи. всѣдаш. п. Поч. Роже слѣчнаа, дѣо чистаа (ст. 71).

51. Четверта ѿ. Бгѣи. п. Поч. Дѣо Мѣи прѣвѣлаа (ст. 72—73).

52. Пята ѿ. Бгѣи. п. Поч. Вселены свѣте, людіе страны (ст. 74—75). Пор. Богогл. ч. 127.

53. Шеста ѿ. Бгѣи. п. Поч. Прѣтла Дѣо Мѣи (ст. 75—76). Пор. Богогл. ч. 130.

54. Семѣ ѿ. Бгѣи. п. Поч. Радвисѣ Мрїе, неѣа црїице (ст. 76—77).

55. Осма ѿ. Бгѣи. п. Поч. Дѣвны твоѣ тѣни, чѣла ѡвишѣла (ст. 77—78). Пор. Богогл. ч. 139.

56. На погрѣвѣк п. Поч. Пришѣ чѣ мѣ того лѣта (ст. 79).

57. Б на погрѣвѣк п. Поч. Ѡ всесвѣтнаго свѣта (ст. 80—82).

58. Г на погр. п. Поч. Ушѣ идѣ до грѣвѣ темнаго, смѣтнѣ (ст. 82—83).

59. На погрѣвѣк младенцем п. Поч. Ѡ Бѣ ласкавыи, ѡчѣе безконечны (ст. 84—85).

60. Б на погрѣвѣк младенцѣ п. Поч. Голѣе, голѣе, то красно гврѣкаль Б (ст. 85—86).

61. О смрѣти молодѣ г п. Поч. Восплачитѣся и возридѣте (ст. 87).

4. Рукопис Михайла Годя.

Так називаю сей рукопис по імені бувшого його властителя, у якого я його купив разом із рукописом ч. 5 у Кушниці (Марамороської стол.). Чи він його сам писав, чи писав хто иньший, не знаю. Рукопис, як і 5—6, переписаний звідкись недавно, в кождім разі по 1890 р. Розуміть ся, що з того не можна робити ніяких висновків що до оригінала, який певно мусів походити, як і багато иньших подібних рукописів, із XVIII ст. Отсей рукопис — се нотатка, яку не раз купують школярі на препарації, на писане викладів і ин. Формат її — мале кварто. Папір лихий, полїнований. Окладники з текстури, знищені вже, як і цілий зошит. Усіх карток є 22, але з них записані тільки 1—7 і 13—22. Письмо — дуже незугарний швейльний полуустав. На одній окладниці є напис: Anna Teszlovics, vizi betegiey. Зошит містить такі пісні.

1. Пѣснь на погребѣк правокѣр. Поч. Яхъ смерте ѡкрѣтна, а не милостива (ст. 1—2).

2. Пѣснь на погребѣк. Поч. Ѡ всесѣтнаго свѣта (ст. 3—5).

3. Пѣснь на погребѣк. Поч. Прійшолаъ часъ мой того лѣта (ст. 5—6).

4. Пѣснь на погребѣк младенцемъ. Поч. Ѡ Боже ласкавый, штче безконечный (ст. 6—7).

5. Пѣснь ѡ смерти обща. Поч. Болитъ на, болитъ, смертъ са завлає (ст. 8—11).

6. Пѣснь смертнаа. Поч. Размышлай ѡ себѣ, ѡ чловеке каждый (ст. 12—13).

7. Пѣснь покалѣнай. Поч. Їдѣтъ лѣта з сего свѣта (ст. 25—27).

8. Пѣснь на Воздвѣженіє Ч. Крѣта Гдѣна. Под. Зарваніца. Поч. Зо ємпировѣхъ горьныхъ Бгѣ са изавлає (ст. 27—29).

9. Пѣснь на покровѣ пресватої Бци. Под. Богородице вкрнымъ оборона. Поч. Прѣста црца на високомъ тронѣ (ст. 29—30).

10. Пѣснь стѡмѣ архистратигѣ Михаилѣ. Поч. Михаиле, кто ако Бгѣ, велми возопилъ есь (ст. 31).

11. Пѣснь на Боведеніє Прѣгой Брѡци. Поч. Єїа приніцаєтъ, во цѣрковѣ стѣпает (ст. 32).

12. Пѣснь стѣтелю Николаю. Поч. Ѡ кто, кто Николаю любитъ (ст. 33—34).

13. Пѣснь стѣтелю Николаю. Поч. .Болнаго нѣтъ зємнаго трона (ст. 35—46). Пор. Богогл. ч. 178.

14. П'кснь Прѣстой Бѣи. Поч. Богородице, вѣрнымъ ѡб-
рона (ст. 36—37).

15. П'кснь присватої Богородици. Поч. Бѣди восхваленна ѿ
всѣхъ родовъ земныхъ (ст. 38).

16. П'кс[нь] Їсѣ слаткомѣ повсѣднєвна. Поч. Похвалѣ принесѣ
слаткомѣ Їсѣ (ст. 39).

17. П'кснь повсѣнєвна къ Їсѣ слаткомѣ, в нѣю кождѣю и во
инѣ днѣ. Поч. Хвалите Гдѣа съ нѣвєсъ (ст. 40—41). Пор. Богогл.
ч. 86.

18. П'кснь на Гошєствїє сѣлго Дхѣл. Поч. Источникъ дхѣвний
радостє сполнний (ст. 42—43). Пор. Богогл. ч. 69.

5. Рукописе Івана Леманинця.

Отсей рукописе, довжини кварта, а ширини вісімки зладженый на нотатцї, назначений до ведєня рахунків, для повписуваня рубрик debet і habet. Нотатка оправна в полотно і має 108 сторінок. На 3—4 ст. є тільки проби пера, 5—53 записані, решта чиста. На трьох останнїх сторінках переписана оловцем якась пієня, але так непоправно, що трудно її розібрати. Пієня рїздвяна, як видно, бо зачинаєть ся словами: **Всє сѣхѣд ангє[л]ъ** ко нимъ со нєкєсъ і т. д. Рукописе зладив Іван Леманинєць, про що говорить ся на кількох місцях; від нього й даю назву рукописови. На 3 ст. чятаємо: Maramaros, Kusnicza, Lemaninecz Iván, 1893. Tekintetes, Maramaros, Kusnicza, Lemaninecz Iván Lakas, Galicija, Kumu (Кути?); на ст. 37 при кінци пієнї намальований незручно хрєст, а по його обох боках написано: **Молиса, оучиса, трєзиса. Вѣчна памнать, блаженний покой, ино жиз[н]ъ безко[нє]чна.** На верху хрєста написано: **Конецъ п'ксни амень;** а під сподом: **Леманинєць Иванъ писалъ.** Опієсля нарисовано десять десятков римсьбких (X) побіч себе, обведених квадратиками, з таким поясненєм: **Сєсъ л8мє(мє)рѣ** значит сто; **сєсє л8мерѣ** латинський. Сей рукописе купив я теж у Кушници від Михайла Годя. Його змієст такий:

1. П'кснї ѿ смерти. Поч. **Вже прѣшов час, лишаю вас, при-
лгєлѣ мойѣ** (ст. 1—7; перших чотирьох сторін, чистих, не па-
гїную).

2. П'ксни о смерти, 2. Под. (ва той): **Оуже декрет потписѣ.**
Поч. **Оуже са час зближає** (ст. 8—16).

3. П'кс[н]ь 3. Поч. **Ѓ беззмний чєловѣчє, що ти д8маш,**
гаданш (ст. 17—19).

4. П'кс[н]ь 4. Поч. Ё страхъ серце проникае (ст. 20—29).
5. П'кс[н]ь без часѣ оумирающаго челоу'кка. Поч. Бѣс часѣ љ змираю, брата мо'к м'ѣл'к (ст. 20—34).
6. П'кс[н]ь оуца на смерть готовлѣшагосѣ челоу'кка. Поч. Болит на, болит, смерть сѣ заклае (ст. 35—37).
7. П'кс[н]ь о смерти. Поч. Яхъ, пора п[р]иходитъ, треба оумирати (ст. 38—39).
8. Поч. Источникъ слезы разливайтѣ сѣ (ст. 40—42).
9. П'кс[н]ь оуца о смерти. Поч. Фалшиваѣ юность, зрадлива фортѣна (ст. 43—45).
10. Поч. Бѣѣ притомн'къ взирайтѣ (ст. 47—49).

6. Рукопис Миколи Проця.

Отсей рукопис складаеть ся з 11 карток, формату вісімквн звичайного аркушевого паперу і не має ані початку, ані кінця. Крім того останні дві картки подерті так, що по кавалку бракуе з них. Він писаний досить незугарним п'сьмом. Між поодинокими піснями є пародії рисунків і прикрас: зі справдішною красою вони не мають нічого спільного. Рукопис сей дістав я у Марамо-роши, але від кого і де, не тямлю вже. Він містить отсеї пісні:

1. П'кснь смерти. Поч. Южъ идѣ до гробѣ смертнаго, темнаго (ст. 1).
2. П'кснь смертна. Поч. Ё смертѣ, смертѣ, чомѣсь такъ страшлива (ст. 2—3).
3. П'кснь смертна. Поч. Яхъ пора приходитъ, треба оумирати (ст. 4—5). Пор. Богогл. ч. 230.
4. Смертна п'кснь малденцѣ. Поч. Голѣе, голѣе, то красно [тѣ] гѣркетъ (ст. 5—6).
5. П'кснь смертна. Поч. Источникъ слезы, разливайтѣ сѣ (ст. 7—8).
6. П'кснь смертна. Поч. Ё смертѣ ѡкрѣтна, а немилостива (ст. 9—10).
7. П'кснь смертна. Поч. Кажѣтъ люде, що љ оу'мрѣ, а љ хочѣ жити (ст. 10—11). Пор. Богогл. ч. 227. При кінци сеї пісні підписано: Николай Проць, во Бронецькой вѣси п'квѣць и оу'читель, рока ѡййѣ (1889), м'к[с]ѣца септемра 5-го дня римскаго, а рѣскаго августѣ 15-го дня.
8. П'кснь с'го Васіліа. Поч. Изнаѣ сѣ благодать во оустнахъ твоихъ ѡтѣе (ст. 12—14). Пор. Богогл. ч. 187.

9. Пѣснь крещенію Господню на Богоявленіє. Поч. Крещаетъ сѧ Владыка во Иорданѣ (ст. 14—15).

10. Пѣснь Воскресенію Хрѣтвѣ. Поч. Воскресъ Ісусъ въ гробѣ (ст. 16—17).

11. Пѣснь Георгію мѣченикѣ. Под. Радѣи сѧ царице. Поч. Истиннаа весна, Георгие наста (ст. 17—19). Пор. Богогл. ч. 193.

12. Пѣснь на Сошествіє стго Дѣа. Поч. Оутѣшителю (дальше видерто). Ст. 19—20. Пор. Богогл. ч. 70.

13. Пѣснь Ілію пророкѣ. Поч. Источниче благодати (ст. 21—22). З сеї піснї є тільки 4 строфки, решта видерта. Пор. Богогл. ч. 205.

7. Рукопис Олександра Ладжинського.

Отсей рукопис зладжений д. Олександром Ладжинським, учителем у Великім Липнику (в 1899 р.; тепер він уже деінде), Спішської столиці. В рукописі є більше пісень, але я не можучи набути його, аві лишити ся довше у Липнику, щоби скопіювати його в цілости, переписав із нього тільки те, що вважав більше інтересним. Тамошні селяне жадають, щоби сї піснї співано їм у церкві в часі великого посту*). Коли-б дяк — що буває заразом там і учителем, як звичайно в Угорській Русі — не хотів їх співати, тоді не міряють добре роківщини, не досипають до верха. Коли-ж співає, то дають навіть понад те, що належить ся. Розуміть ся, що дякови залежить на роківщині, тому майже кождий з них або знає ті піснї на память, або має їх переписані і співаючи їх, піддасть ся вповні волі громади. Рукопис дуже інтересний, хоч не величкий, з огляду на свій характер. У ньому приходять подвійне письмо: славянське і латинка. Що знов до мови, то в ньому приходять аж три її роди: церковна мова, руський діалект уживаний на Спішу і пословачений (значно) діалект, уживаний там також, подібний дуже до бачванського. Опису рукопису, на жаль, не маю; подаю про те тільки початок тих пісень, яві я вписав переписати:

1. Подякуйме Пану Богу.
2. О грѣшный человекѣ, памятай на себе.
3. Пісня під хрестом. Поч. О Боже мой милостивый (від-ривок).

*) Чи співають їх і при мерци, не знаю.

4. Piseň pohrebna staremu i mlademu. Поч. О smerti okrutna, a ne lytostiva.
5. Ach človeče na sebe pamjataj.
6. Ach jak smutni jest život človeka.
7. Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni.

Пробуваючи 1899 р. в липни у Мальцові, Шарішської столиці, мав я теж під руками якийсь старий рукопис, із якого й виписав собі вісім пісень, і їх початкові стихи подаю низше. Про самий рукопис не можу подати ніяких даних; в часі дороги, переносячись із місця на місце і звертаючи головну увагу на що инше, я не міг займатися спеціально слідженням за рукописами; що, так сказати-б, упало само в руки, тим я користувався, на скільки міг, а за иншим навіть не пробував розпинати ся дуже. З отього рукописа поробив я собі виписки задля мови, на яку й звертаю увагу. Окремої назви для сього рукопису не даю; причіплюю його до рукопису д. Ладжинського, з якого також наведені тільки відривки і з яким лучить його подоба мови, для ріжницї одначе значу його числом 7 а. Виписані з нього мною пісні такі :

1. Похоронна пісня дітям. Поч. О жалосна, зармучена, нещаслива звильо.
  2. Похоронна пісня старому. Поч. А смерти okrutna a ne милостива.
  3. Пісня великопістна. Поч. Смотръ, грѣшниче, человекѣ на распяты Хрѣстово.
  4. Пісня Богородиці ва процесї. Поч. Потъ твой плащ ся утѣкаемъ, о Дѣво Маріе.
  5. Пісня на Успеніє Богородиці. Поч. Архангелы з неба пришли до Богородицы.
  6. Пісня на Різдво. Поч. Предивна новина настала.
  7. Пісня на Різдво. Поч. Сынъ божій ся намъ народиль.
  8. Пісня на Різдво. Поч. Часъ радости, веселости свѣту насталь нынѣ.
-

Б. Тексти.

1.

Беглегеґмскі пастушкове ту прідьте, Ей гей ту прідьте,
 Что сѧ стало во той ноці, повіchte.
 Ангелі нам ту новіну донесли, Ей гей донесли,
 Же уж прішол тот месьѧц небесні.
 Народіл сѧ с чістоґ Дьві Марііі, Ей гей Марііі,
 В йасльчкох йест положені на зімі.
 Щасліва йе обтарганана маштальнѧ, Ей гей маштальнѧ,
 Вол і осел і то сѧно і слама.
 На которой бол положені Спасітель, Ей гей Спасітель,
 Неба, земі той пан і Віткупітель.
 Вол і осел там на него дїхайут, Ей гей дїхайут,
 А так голе пахольѧтко згрївайут.
 Магі йего із Йосіфом там стоґят, Ей гей там стоґят,
 А кед плачі Ісус мілі та коґят.
 Лѧульѧй, лѧульѧй, пахольѧтко, сѧпївайут, Ей гей сѧпївайут,
 А тот час го трїе царі віґайут.
 Несут дарі із Персіди сѧрдечно, Ей гей сѧрдечно,
 Злато, лїван а і смірну барз ўдѧчно.
 А так дѧска небо і зем веселі, Ей гей веселі,
 Віґѧт скочно пастушкове к маштальні.
 Несут дарі Спасітельу сѧйому, Ей гей сѧйому,
 Грудку сїра йѧк дїґѧтку бідному.
 Ах Боже наш, Спасітельу, а пан наш, Ей гей а пан наш,
 Шѧк ті од нас грїшніх лѧуді не жадаш.
 А мі грїшні что же тобі оддаме, Ей гей оддаме,
 Віру, лѧубоў і надежду складаме.

Зап. в Мальцові, Шарішської стол. в липни 1899 р. від селянки.

2.

Р. VII а. Ч. 7.

Сын б(о)жій сѧ нам народилъ,	Витаґме го сполу вшитки
А нас грїшныхъ выслѧбодилъ.	Сден каждый гласомъ крикнѧмъ.
Витай сыну Божій, витай.*)	

*) Сей приспів повторюєть сѧ по кождих двоух стихах.

Ангели нам раду дали,
Бисме ему хвалу здали.

Іоанъ Кр[ес]тител пред тя йшол,
А ты за нимъ на свѣт пришол.

Дѣтатко ся народило красне,
Яко слонце ясне.

Пастушкове хвалу здали,
Ангели му пѣснь спѣвали.

А звѣзда ихъ провадила,
К вертепу путь показала.

Хр[ис]те про тве народжия,
Дай намъ грѣхов отпущина.

Паралелі: Cithara sanctorum, Прешбургі, 1790, ст. 90. — Як видно, ся пісня взята від Словаків. Так само ч. 4, і певно 1 та 3.

3.

Р. VII а. Ч. 6

Предивна новина настала
От века, от века неслихана.
Народил се Єжиш наш Спаситель,
Єишъ на сене в ясличкохъ на сламе выкупитель.

Тисѣць сто пастырей горе стали,
До Ветлегема су бежали.
Налезли Єжишка спанѣлого,
Дары му давали, з радости плесали, а спѣвали.

Претож и мы ему проспѣвуйме,
Дары маличкому офѣруйме;
Сердцами з устами его хвалиме,
Буд от нас велебен аж на веки амен.

4.

Р. VII а. Ч. 8.

Часть радости, веселости свѣту насталь нынѣ,
Же Б[о]гъ вѣчный, неконечный, народиль ся съ Дѣвы.
Въ мѣстѣ, в Вифлеемѣ, во яслахъ на сламѣ
Лежить мале пахоятко на зими.

Щосме люде вшитки грѣшны з радости чекали,
Днес ангели сут весели, намъ то звистовали.
А претож плясайме, вшитки ся радуйме,
Пахоятку, немовлятку спѣвайме.

Спасителю, Хр[ис]те милый, І[с]усе найсладши,
С чистой паны народзени, покладе найдракши,
Кралю нашъ, Пане нашъ, склон ся к намъ яко пач,
Дай милости, твей радости дойти намъ.

Паралелі: Cithara sanctorum, ст. 47.

5.*)

Р. 1. Ч. 1.

Ангель пастыремъ мовилъ,
Христось нам ся народил
Вифлємѣ а мѣстечку Іудовомъ,
С поколѣня Давыдовомъ,
Съ панны Маріи.

Пастыріє вѣрили тому
Посельству веселому,
З охотою въ Вифлємѣ бѣжали,
Дітя въ яслехъ витали,
Марію зъ Іосифомъ.

О дивное народження
Нигды невихвалено,
Зачала панна сына в чистости
Породила его в радости
С панства своего.

Юж ся сіє исполнило,
Что въ пророцехъ было;
Ааронова ружечка выквѣтнула
Квѣтокъ себѣ выдала,
И овецъ зродила.

Слушайте Бога отца,
Который есть сынъ мой любимый,
Свѣту зъ неба посланный,
Того послушайте.

Тому будетъ честь и хвала,
Которому есть отдана,
Яко отцу такъ и сыну,
И святому духу,
Въ троици славимому.

Паралелі: Записки, т. XVII, ст. 62–63. — Kantyczki, II, 12. —
Богогласникъ, ч. 26. — Р. III. Ч. 8. — Botowski, Pol. p. kat. ч. 141.

*) Р. III. Ч. 8. (Ся пісня перейшла до нас від Поляків).

Ангель пастыремъ извѣстилъ,
Же Христось ся народилъ,
Во Вѣфлємѣ мѣстѣ Іудовомъ,
С поколѣня Давыдовомъ,
С панны Маріи.

Пастыріє звѣрили
Тому вѣстію,
З охотою бѣгли в Вѣфлємѣ,
Въ яслахъ дітя витали,
Марію изъ Іосифомъ.

О дівное рождество,
И неизречено!
Зачала сына в чистотѣ,
Породила в радость,
Пана своего.

Юш ся тоє сповнило,
Што в пророцехъ писано;
Ааронова ружечка проквѣтнула,
Квѣтокъ с себе выдала,
Овецъ возродила.

Слушайте вы Бога отца,
Который есть сынъ исполненный,
Сиє сынъ мой предвѣчный рож-
Свѣту в неба зосланный, [дєный],
Вси его слушайте.

Тому будетъ честь и хвала,
Єму бо есть датона,
Слава отцу и сынови,
И святому духови,
Троици славимой.

6.*)

Р. II. Ч. 17.

1. Сквѣня всезлатая, ковче¹⁾ завѣта,
Видячи днесь²⁾ своего сына повита.
- Радуй[и] ся, Маріє, радуй ся³⁾ присно дѣво,
Во неглѣно[м] рождествѣ твоємъ.**)
2. Пастыриє преславное чудо яви ся,
Же въ худобномъ вертепѣ Богъ воплоти ся.
3. Слава во [ви]шнихъ Богу ангелы гласяць,
Хвалу сыну своему, дары приносяць.
4. Звѣзди ему служаще, вертепъ свѣтяще,
Триє цари от востока дары носяще.
5. Воды⁴⁾, осель дышуща, хвалу дающе,
Рожденнаго нас ради парюу грѣюще.
6. Іродъ с того смутил ся, же Богъ роди⁵⁾ ся,
Ищеть его забити⁶⁾, самъ потреби ся.
7. Радуют⁷⁾ ся небеса Христа [хва]ляще,
Веселит ся вся земля миръ приносяще.

Паралелі: Р. X. Ч. 112.

7.

Р. II. Ч. 38.

От востока восиявыи звѣзда яснаї,
Показавыи, днешъ восиявыи.

*) В рукописі X, ч. 112 є такі відміни: 1) ковчехъ; 2) Марія; 3) радуйте ся; 4) Строфъ 2—4 нема; пята (в Р. X друга) виглядає так:

Воль и осель гди суще, хвалу воздають,
Нарожденаго насъ ради во вертепѣ паровъ грѣють;

5) родил ся; 6) хочеть Христа оубити; 7) сеї строфки нема; намісь неї є иньша:

Преславное чудо яви ся,
Ижъ во охотомъ (sic! нам. оубогомъ) во вертепѣ
[Христосъ роди ся.

**) Приспів по кождих 2 стихах.

Валаамъ го пророковалъ,
Звѣзду ясну показова[лъ],
Днемъ восиялъ.¹⁾

О котромъ то пророцѣ ясно писали,
Котрѣ были во отхлані, все его чекали.
Иротъ волх[в]омъ извѣствуєтъ,
Слуги своя наъкликуєтъ,
Христа шукаєтъ.

Скоро слуги прибигають,
Кровь младенцевъ проливають,
Христа глядають;
Матки дѣти избирають,
От пороховъ отирають,
Слезами купають.

О безбожный, о Ироде, злый Фараоне!
Смерть младенцевъ тяготуєшь,
Плачу не чуєшь?
Прими, царю, наша птенца,
Во трохъ лѣтехъ наша младенца
Во радость вѣчную,
А Ирода безъбожнаго,
Сына аду пекельнаго
Во тьмѣ крожѣчную.

8.*).

Р. I. ч. 3.

Крещаетъ ся Владика въ Іордани,
Имѣяй власть на небеси и над водами.

Простри руку, пророче, косни ся версѣ
Сотѣтеля¹⁾ своего и людие всѣ.²⁾

¹⁾ Отся строфка зовсім попсована, як і ціла пісня; її повніший варіант диви: Записки, т. XVII, 2, ст. 61—62.

^{*)} Р. III. Ч. 12: 1) содѣтеля; 2) людей всѣх; 3) сей; 4) водою и молитвами в дому; 5) во; 6) кимвалех; 7) котрый на Іордани наша грѣхи измыл; 8) вѣдѣша;

Варіант із Р. VI. Ч. 9 походить із иньшої редакції. Подаю його в цілості:

Крещенія просяще, невѣдый грѣха,
Сий³⁾ есть баранокъ божій, наша потѣха.

На Їорданъ пришедше, воды почер(р)пѣте,
Во дому водою и молитвами⁴⁾ всѣхъ окропите.

Крещшому ся во Їордани вѣ⁵⁾ гуслехъ спѣваймо:
Во доброгласныхъ кимвалѣхъ⁶⁾ вси заграймо.

Слава Богу во Тройци, же ся окрестилъ
И Христось на Їордани уже ся омылъ.⁷⁾

На Їордани вѣдѣ⁸⁾ Тройцу святую
Въ божествѣ единомъ нераздѣльную.

Веселячи ся сице рецѣмо:
Крещшому ся въ струяхъ гѣснь принесѣмо.

Паралелі: I. Франко, Карпаторуська література. Ст. 133, ч. 66;
ст. 138. ч. 3. — Р. VI. Ч. 9. — Р. III. Ч. 12. Записки, т. XV, 3,
ст. 48. —

Крещает ся Владыка во Їорданѣ,
Имѣяй власть на небеси и надъ водами.

Крещеніе просяща от Іоана,
Который выпроводилъ с пекла Адама.

Положивый дорогу презъ море Жидомъ,
Который былъ пророкомъ царемъ Давидом.

Измѣривый пядію попуд небеса
Со страхомъ ся великимъ к нему прикаса.

Крещенія просяща, невѣдый грѣха,
Сей есть баранокъ божій, наша оутѣха.

И мы тую воду вси почерпаймо,
Яко панна нашего вси оглядаймо.

Слава во вышнихъ Богу, вси заспѣваймо,
Крещасемо ся въ Іордани поклонъ отдаймо.

9.*)

Р. I. Ч. 4.

Йорданъ рѣко, уготови ся,
 Се бо приходитъ Богъ крестити ся.
 Плотію идетъ на своя струя,
 Отъ Іоана услухъ¹⁾ требуя.
 О Іоане, хтѣй²⁾ послужити,
 И верхъ Владицѣ³⁾ спѣшь ся омыти.
 Іоанъ пророкъ, длань простираеть,
 Се Агнець Божій, ясно влаастъ.
 Духъ святый сходитъ видомъ голуба,
 Показа отцу того сугуба⁴⁾.
 Мы Іоану уподобѣмъ ся,
 Чистыми серцы приоздобѣмъ ся⁵⁾.
 На рѣчныхъ струяхъ тебе⁶⁾ вигати
 И его⁷⁾ миле вѣмъ выхваляти.
 Бога во тройци единого знати⁸⁾,
 Псалми и пѣсни согласно спѣвати⁹⁾.
 Дай то намъ, Боже, тя выхваляти,
 На рѣчныхъ струяхъ миле¹⁰⁾ оглядати.
 Почерпѣте¹¹⁾ воды, убо брат[і]е,
 Святого Духа на спасеніе.

*) Р. II. Ч. 22: По другій строфіці приходитъ отся:

Море вѣдѣвши прочь уступаеть,
 Йорданъ рѣка воспать вертаеть.

По пятій строфіці приходять у сѣм рукописі такі:

Іоанъ пророкъ длань простираеть,
 На верхъ Владицѣ воду вливаеть,
 Грѣхъ весь Адамовъ омываеть ся,
 Главы змѣевы сокрушаютъ ся.

Намісь 12-ої строфки є отся:

Бога во Тройци единого знаеме,
 Псалми и пѣсни такъ ему спувамо.

Деяких строфок із I р. бракує, инші знов поперемиювані: одна стоить скорше, друга пізнійше, але в тексті не рїзнять ся.

Р. III. Ч. 11: 1) услугъ; 2) хотай; 3) владычный; 4) той пока-
ауєть отцу сугуба; дальше йде отся строфка:

Днес грѣх Адамовъ омываеть ся,
 Главѣ смѣвѣ сокрушаютъ ся.

5) приготовѣмъ ся; 6) его; 7) тебе; 8) знаймо; 9) вси заспѣваймо; 10)
тя; 11) почерпѣмъ воду.

Днесь ся чловецы вси радують,
Ангелы въ небѣ вси¹⁾ триумфують.

Бога во тройци такъ одинаго
Въ тройци святой²⁾ непостыжимаго.

Купно съ отцемъ и святымъ Духомъ,
Тому честь и хвала на вѣки вѣковъ³⁾.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 35. — Записки, т. XV, 2, ст. 48. —
I. Франко, Карпат. література, ст. 138, ч. 4. — Р. II. Ч. 22. — Р.
III. Ч. 11. — Коляды, Львовъ, ст. 87—88. — Коляди, Львів, 1900, ст.
65—66. —

10.

Р. III. Ч. 13.

Тройце святая, Боже ласкавий,
Который себе, нам днесь показавый,
Во тріех персонах, в божествѣ единомъ,
Отче со сыном и с духом.
Котрого ради нас з неба послал есь,
Нам людем своим збавленя дал ес ;
Благодарим тя и воспѣваемъ,
Богоявленію ти вси ся кланяем.
Имже спаслъ еси мир погибающъ,
Нинѣ ся крести грѣхи потребляющъ.
Во струяхъ Іорданских сіе содѣлавый,
Сущим во тмѣ свѣт возсіявий,
Отець створител с синомъ откупителем,
И святымъ духомъ поспѣшителем.

11.

Р. III. Ч. 16.

Царская порфира прозябаетъ,
Радость всему миру днес раждаетъ,
От корене Іесеова, дѣвая приходитъ,
Младенца приносить*).
Дотол Сімеон умирати боял ся,
Ажъ на руцѣ свои прияти ужасал ся.
По закону сына старцу приношаетъ,
Чистоты нескверной от него жадаетъ.

1) сього слова нема; 2) во тріех персонах; 3) вѣком.

*) Сей приспів повтаряетъ ся по кождих двох стихах.

Сімеоне старче, приди днес весело,
 Стрѣта[й] дѣву чисту й на руцѣ несено.
 Над звичай радост, дівная новина,
 Гды Сімеон старецъ воспримует сына.
 И мы трумфуймо, Христа стрѣтаймо
 Въ тѣлѣ младенческомъ выхваляймо.

12.*)

Р. I. Ч. 6.

На рѣкахъ сидяще горка Вавилона,
 Внегда помянути (2) прекрасна Сіона.
 И плачъ нашъ презѣлный велми насъ пронзаєть,
 Серце и утробу (2) во мнѣ пробождаєть.
 Како въ земли чуждей плѣнникомъ на[м] сущимъ,
 Принуждаютъ пѣти (2) органъ не имущихъ.
 Воспойте намъ пѣсни, Сионскія страны¹⁾,
 Да услышимъ выиѣ (2) Вавилонскія страны.
 Ты Іерусалиме, аще ты забуду.
 Душею и тѣломъ (2) затленъ²⁾ да буду.
 Къ гортанемъ нашимъ, языкъ да прилипнетъ,
 Аще ты забуду (2) вскорѣ да погибнемъ.
 Дщерь прекрасная горка вавилонская,
 Како что воздаєть (2) тебѣ Богъ, Сионская.
 Развѣ Вавилона имущихъ студецъ³⁾,
 И о камень твой (2) разбиєть младенецъ.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 42. — Р. II. Ч. 1.

13.

Р. III. Ч. 32.

Ізлії па мя, Боже, со небесе росу,
 Да се поста время безгрѣшно почну.
 Откуда почну слези проливати,
 Злаго ми житія дѣла спамятовати.

*) Отся пісня надрукована так у Почаївськѣмъ Богогласнику з 1790 р. під ч. 34 як і у Львівськѣмъ з 1886 р. на ст. 75—76. В нашѣмъ рукописнѣмъ збірнику вона на стілько різнитъ ся від надрукованихъ текстів, що можна її тут уважати вповні варіантомъ і оголосити на ново друкомъ.

1) Р. II. Ч. 1. строны; 2) забвень; 3) ищущихъ студенець.

Навыкох на вся дѣла моя злая,
 Прото лишен буду пресвѣтлаго рая.
 Уподобих ся вранови нощному,
 День и ноц перебувающому.
 Разорихъ законъ Создателя й Бога,
 Прото лишен буду свѣтлаго чертога.
 О душе, душе, чому не рыдаешъ,
 О многих грѣхахъ чемъ ся не восплачешъ?
 Кій плачъ воспою днесъ языкомъ моимъ?
 Помилуй мя, Боже, по щедротамъ твоимъ.
 Изъ глубини сердца гласъ мой услыши,
 Помилуй мя, Боже, отъ грѣховъ очисти.

14.

Р. Ш. Ч. 34.

Крестъ Господень ублажаєм,
 На немъ Христа лобызаетъ,
 Волею страсть приемлемаго.

Древо жиан[и] украшеное,
 Духомъ святымъ устроеное,
 На немъ Христосъ прозябе,
 Намъ вѣрнымъ спасеніе.

На тебѣ кровъ ізлія ся,
 Шлотъ на покармъ отда ся,
 Агнца Христа на офѣру,
 Во спасеніе міру.

На тебѣ Христосъ распятъ ся,
 Спасеніе намъ содѣла ся,
 Ёда Христосъ в ребра прободенъ ся.

Древа ради давно,
 Адамъ з раю ізгнаний,
 Отъ древа паде ся,
 Древомъ краснымъ спасенъ ся.

Древо жианіи таинствено,
 Жианодавца намъ зявило,
 Днесъ показа Христа Бога,
 Зведшаго насъ отъ трывога.

На крестъ Богъ умераетъ,
 Солнце явностъ заливаєтъ,
 Завѣса ся раздираєтъ.

Матка сіде вопіаєше,
 Непрестано рыдаєше,
 Гласъ жалосны испущаєше.

Горе мнѣ, сину наймилишій,
 Ісусе мого нетлѣный,
 Нынѣ тебе оглядаю,
 Умершаго умлѣваю¹⁾.

Кресту поклонъ учинѣмо,
 Христу хвалу воздадѣмо,
 Же онъ рачилъ за насъ,
 Пречисту кровъ проліяти.

15.

Р. Ш. Ч. 36.

Плачьте сердца моего зѣница,
 Падохъ в тяжкій жалъ грѣховный пленица,
 Вѣй нѣсть во мѣрѣ такого грѣшника,
 Якоже азъ никто согрѣши отъ вѣка.

1) = умоляю.

Душу й тѣло погубихъ во мѣрѣ,
 Лиших ся любви, надежды й вѣры,
 И раздрах одежду крщеніемъ данну,
 Юже ми даде Бог со више исткану.

Камо я поиду преокаяный
 Стратив ем дар от Бога ми даный;
 Пойду и припаду ко щедрой царици,
 Небеси й земли, къ Маріи дѣвици.

И кто грѣшный, когда погибаетъ,
 Єда тя, дѣво, на помощь взываетъ,
 И я грѣшный буду призывати,
 Имя твое святое буду прославляти.

16.*)

Р. I. Ч. 12.

Радуй ся зѣло, дщи сіона,	Спѣшно пойдѣмо и припадѣмо,
Се царь твой восѣдый на осла;	И Виоавію вси оглядѣмо;
Ісаія вопиеть,	Днесь виія финика,
Софовія глаголетъ	По нихъ грядеть владика
5 Владицѣ.	10 Єсть дивно.

*) Р. II. Ч. 5: в. 23 — его устрѣтша; в. 25 — се жаль; в. 31 — осана; в. 37 — кравыя излія; в. 38 — нынѣ нѣсти; в. 42 — вчера пришед; в. 43 — воскрес; в. 44 — словеси; в. 49 — то бы; в. 50 — насъ; в. 51—55 нема; в. 61 — Владицѣ; в. 62 — поемъ; в. 70 — ангеловъ; остання строфка відмінна:

Честь Богу хвала в купѣ пѣніе,
 Воспѣваймо, людіе грѣшныи;
 Благъ бо єси, Владико,
 Поемъ тебѣ, єлико
 Достойно.

Р. III. Ч. 37: в. 2 — на жребя; в. 9 — пришедъ; в. 13—15:
 Пренайсладши, благословен сих ради,
 В Єрусалим пришеди
 Спасти насъ.

в. 16—20 — нема; в. 21—25 виглядають так:
 Народы ризы на путь постилаху,
 Младенцы купно осана спѣваху;
 Усты его пояху,
 Непрестано глаголаху,
 Нѣтъ се ужасъ.

в. 26 — се знаменаше; в. 27 — на осли; в. 30 — о царѣ сем; в. 32 — избав от грѣховна лова; в. 36—40 нема; в. 42 — вчера пришедый во; в. 49 — жив былъ; в. 50 — нанъ; в. 51—55 нема; в. 57 — четверодневна от гроба воздвиг; в. 65 — заблуждшихъ; в. 66 — избави насъ Боже; в. 68 — во вѣки; в. 69 — сочεται нас со лики.

Усты медь подають,	Осанна во вышних поуще
Чающимъ в сердцу желчь мають;	Младенцы еще от чреслъ суще;
Пренаисладши во Іерусалимъ ходяще	Благословенъ сынъ грядый
На жребяти сидяще	Во Іерусалимъ пришедый
15 Осанна!	20 Спаси насъ.

Р. VIII. Ч. 14: Сей вариант незамітний нічим, досить поплутаний і скорочений; має тільки 6 строфок: 1—3, 6, 13 і 10 (на кінці). Те саме дотикає теж варіанта: Р. VIII. Ч. 31.

Р. X. Ч. 36: в. 1 — сіоня; в. 2 — возсѣднть на коня; в. 3 — Захарія; в. 4 — Софронія; в. 11—14 такі:

Усты медь подають сладчайши,
Сердцемъ желчь лютый, прегорчайшій,
Во Іерусалимъ ходящу,
На жребяти сѣдящу.

Друга строфка в сѣм рукописі третя, а перші її два стихи такі:

Слѣшно пойдѣмо и припадѣмо,
Во Виванію вси грядѣмо;

в. 16—17 теж змінені:

Дѣти вопіють,
Сладцѣ глаголють.

Намісь в. 21—25 є отсі:

Осанна въ вышнихъ поущіи,
Младенцы, иже от чревъ суци;
Благодать намъ велика,
Сже пришедъ Владыка,
Бсть дана.

Дальші дві строфи перемінені; перше стоить 7, опісля 6; зміни в них такі: в. 31—34:

Приде сіонъ спасъ Вавилоня,
Изведѣтъ грѣшныхъ его от огня;
. . . . . воздвизаєтъ,
Иже спасетъ от грѣха.

в. 26—30 виглядають так:

Отроцы сіє знаменаше,
На жребцѣ спасеніє наше;
На немъ его увѣрша
И устнама воспѣша:
Се царь нашъ.

Строфка 9 (в рук. 8) така:

Старый паде ся (sic!),
Испроверже ся;
Хрістось грядетъ возвести
И ко себѣ привести
Сіонъ градъ.

в. 47 — и горцѣ вси его; в. 48 — здѣ пребилъ; в. 49 — не бы братъ нашъ умерлъ; (9 і 10 строфки знов перемінені); в. 42 — днесь вчера

- Ризы постплаху, путь украшаху, Сестры рыдаху, путь украша[ху],
 Горцѣ его барзо плакаху; Горко его барзо плакаху:
 На немъ его утѣшаху Аще бы ты зде былъ,
 И уснами воспѣша: То бо братъ нашъ живый былъ
- 25 Нѣсть се желчь. 50 Намъ зряще.
 Пророци сіе знаменаша, Мовить Владика спасти Лазаря,
 На жребцу спасеніе наше. Гласит Асидскаго вертоградаря;
 Захаріѣа великій, Богъ егда отверзе,
 Ісаіа пророки Власть жидовску исп[р]оверже
- 30 Ослятем. 55 Веѣхъ ради.
 Приидеть осяна спась Вавилона Ісполнивъ чудо Хригосъ на земли,
 Веѣхъ насъ избавъ отъ Сіона. Воскресивъ изъ гроба четверо-
 Воздвизаєть финиковъ Лазаре, гряди вонъ, [дневна:
 Юже спасе отъ грѣховъ Да пустить ты онъ демонъ
- 35 Тмами темъ. 60 Владицѣ.
 Сулима избави пророки, Возми насъ на осля, Владико,
 Кравіа излиялъ намъ токи; Поєтъ ти пѣніе велико,
 Нынѣ нѣсть ти Сулима, Да насъ падшихъ возведе
 Но Йерусалима И ко свѣту приведе
- 40 Новый градъ. 65 Лежацихъ.
 Вяческая создавий дланію, Збави Боже отъ всякаго зла
 Вечерь пришедь былъ въ Віеанію Сподоби насъ въ небѣ вѣчна[го]
 И Лазаря воскресилъ Да тя поєтъ на вѣки [блага.
 Во единомъ словоси Да имаъ жити съ лики
- 45 Смердяща. 70 Ангеломъ.

Честъ Богу, хвала во купѣ
 И пѣніе заспѣваймо
 Людіе, грѣшныхъ Богъ
 Бо сей Владика поєтъ

75 Достойно.

Паралелі: Почаївський Богогл. (1790), ч. 44; Львівський, ч. 52, ст. 99—101. — Р. II. Ч. 5. — Р. III. Ч. 37. — Р. VIII. Ч. 14 і 31. — Р. X. Ч. 36.

17.*)

Р. III. Ч. 39

Цорко сіонска, днес весели ся
 О томъ, же царъ твой днес приближи ся.

шедь во; в. 45 — пѣть мертвыхъ смердяща; 11—12, 14—15 строф — нема; в. 63—65 такі: Самъ насъ падшихъ возведи

И ко себи приведи
 Въ сіонъ градъ.

*) В Р. II. Ч. 28 — варіант сеї пісні виглядає так:
 Церкве сіонская, южъ весели ся
 О томъ, же царъ твой днесъ приближи ся.

На тихом жребцу покорне вжидаєт,
И всѣх вѣрных на три[у]мфъ взываєт.

Приход же, Христе, з дячными слугами,
Додай веселости своими псалмами.

Котрый спѣшит ся кров свою проляти,
Нас от вѣчной муки высвободити.

Вижд человекѣ, что Богъ даруєт,
Волное тѣло свое за насъ офѣруєт.

Знай, же то милость отцевска справуєт,
Невинного агнца нам выправуєт.

Котрый спѣшит ся тяжкіє муки пріяти
И пречистое тѣло свое распяти дати.

Приходит всѣх нас от гріхов спаси,
И распятиєм своим нас откупити.

Мы теш, о Христе, тебе стрѣчаєм,
Сими квѣтками любезно витаєм.

Осана, Христе, наш избавителю,
Благословен грядый наш откупителю.

Дай нам по смерти жал занехати,
Христос воскресе радосно заспѣвати.

На тихомъ жребцу покорне бѣжаєт,
Всѣхъ людей вѣрныхъ на тр[і]умфъ взываєт.

Которій спѣшит ся кровь свою проляти,
На[сѣ] от вѣчныхъ мукъ выслободити.

Страсть округную, тяжкіє раны,
Которіи будутъ на тѣлѣ з[а]даны.

Знай, человекѣ, что Христос ся даруєт,
На полную страсть за нас ся готуєт.

Мы тежъ, о Христе, тежъ тебе стрѣчаємъ
Вдячними вѣтми любезно витаємъ.

Осана, Христе и Збавителю,
Благословенъ грядый во имя откупитель.

Дажь намъ по смерти жалъ занехати,
Христосъ воскресъ миле заспувати.

18.

Р. II. Ч. 34.

Южъ ся жыды из[о] брали,
Абы Христа где поймали:
Поимавше хотятъ бѣчовати
И на крестѣ¹⁾ розъпинати.

Во горотку поимали,
Назатъ ручки завязали;
А Июда розъслабѣвше,
Свое сердце запаливше
Приступивъ до Христа чудне,
Поцуло[вав]²⁾ его блуд[н]е.

О Июдо злочестивый,
Зеръцало слуг³⁾ неправдливый!
Волѣвъ бе[с] ся не въродити,
Нежели тое учинити.

Гды пришлоъ панъ ко Пилату,
Возложили на него шату;
Приведоша ко Пилату
Же его суди латву⁴⁾.

Потомъ у стовпа бѣчовали
И на крестъ распинали;
Во той часъ ся слонце затопѣло,
Якъ на небѣ бы не было.

По окрутной такой муцѣ,
Отдалъ Богу духъ во руцѣ.
Ученицѣ изъ креста пзняли
И во гробѣ полагали.

Матка сѣрдечне плакала,
Коло хреста умлѣвала:
Увы, сыну, любимое!
За що теръпишь неви[н]ное?

Плачѣме ся вс(ц)ѣ Християне,
Якъ за насъ Христось теръпѣвъ раны.
За то нехай буде честь и хвала
И на вѣки вѣкомъ слава.

---

1) В ориг. крестъ. 2) В ориг. поцубаба. 3) В ориг. слуго. 4) Тут поповский текст.

19.

Р. Ш. Ч. 41.

О все створеня! По умершомъ пану,
Плачутъ вси ревне по вышнемъ гетману.
По невинности, пане, умираєшь,
То за нас грѣшныхъ страсти пріймаєшь.

Гды ты Жідове такъ срого убили,
Терновий вѣнецъ на главу зложили.
Не маюť пана за месѣяша,
А ты єсь потѣха наша.

На гору Голгофту Христа провадили,
На крестъ руцѣ и нозѣ Жідове прибили.
А такъ водали: Возми, распни его,
Сего царя іудейскаго.

Гды главу твою до моску пробили,
Тѣло святое бичями въ слупа збили
И презъ потокъ кировъ вели,
Ланцухами всѣ там упали.

Матка Христова под крижемъ стояла,
З жалю тяжкого сердцемъ умлѣвала:
Сину наймилиѣшій, что ми повѣдаєшь?
Теперъ святую главу схіляєшь.

Мечъ сердце мое пз болемъ протече,
Яко ми предъ тымъ Сімеонъ прорече,
Нинѣ ся сполнило пророчество его,
Праведнаго Сімеона того.

Видячи матку под крыжемъ болезну,
Носячи жалостьъ душевну и тѣлесну,
Апостоль Іоанъ дѣву потѣшаєть
И за матку ея примаєть.

На рукахъ сина якъ солнце держала:
Не такій єс былъ, колимъ ты повивала.
А теперъ тѣло святое зранили,
И кровъ святую з тебе выпустили.

А бокъ ти святой копіємъ пробіли,
А с креста знявши во гробъ положили,
Каменемъ тяжкымъ з верха прикрыли,
Дали печати стражію с кустодією.

А мы на колѣна Ісусу впадайме,
 Со страхом страсти его лобизайме ;
 Воскресни, Боже, рач нам даровати,
 Тут тя выхваляти, в небѣ царствовати.

Паралелі: Записки, т. XVII, 2, ст. 57—58.

20.

Р. II. Ч. 37.

Ісусе, царю распятый на крест[ѣ] древяномъ,
 Сокрушивъ есь мощь бѣсовъ, [в] радость христіяномъ.
 О проклятый и невѣрный, злый роде евѣре[й]ский,
 Почто страждеть бесъ милости Ісусъ Назоре[а]ский?

Анна, Пилать и Каифа где крестъ бировали¹⁾,
 Слуги Христа бѣчовали і короновали.
 Воина темна Лов[ги]на, его принудили,
 Копию бокъ отворили, кровь и воду изъточили.

Слонце во тму примине ся, луна окропляше,
 Ёгда агнецъ незлобивый на крестѣ²⁾ умираше.
 Лець твердѣшиі патъ каменемъ евреская сердца,
 Не зъпознавше створітеля, камень позна творца.

21.

Р. II. Ч. 51.

Душе моя грішна[я], востани ране[нь]ко,
 Позри на раны Бога (своего), зомлѣеть сердце[нько]³⁾.
 Руцѣ и нозѣ его прибили,
 Кровь и воду истъочили
 Лѣйте ся слезо[нь]кы.

А что то за бѣда, котра за сусѣда
 . . . . . вѣдаешъ, себе . . . . . маешъ,
 Ёще пог[л]ядаешъ оченьками
 Смуг[и]енькими, слове щиримы,
 Раму (?) обѣцюешъ.

Іды восъзрѣвше на крестъ matka распятого
 Тебе сына и Бога окоронованого,
 Ані сътерпѣти от жалю може,
 Якую болѣсь на крестѣ⁴⁾, Боже,
 От жидовъ терпѣвъ есь.

1) В ориг. перша буква ф; я поставив ѓ, бо слово з ѓ не існує на Угорській Руси. 2) В ориг. крестъ. 3) В ориг. сердце[нько]; 4) В ориг. крестъ.

Кто бы не заплакавъ на такую брагу,
 Гды остатную крови кроплю¹⁾ вылявъ²⁾
 Ёще за нима просить до Бога отца:
 Отпусти имъ, пане, не видять, что творять
 Окрутни жидове! Испол[н]и[ло] ся то все пророчество
 И пекло сѣмо затворяеть ся,
 Наротъ лютьски[й] назатъ вернетъ ся³⁾
 До росъкоповъ небесныхъ⁴⁾).

Такъже твоєи, Збавителю, незносне злости, (?)
 Что пробито терностию ашъ до моск.и кости
 Руцѣ бишь..... сложити, якъ добродѣю,
 Толко же руцѣ не (и)вмытѣ мѣю,
 Не имамъ где умыти.

Гради, душе, прямо, умыєшь ся тамо,
 Восъпримисте нище (?), ко творцу слезаще,
 Смерть болѣзнена, а намъ збавлена,
 Крестъ и копѣе и всѣ гвоздие
 На наше збавлена.

Восъстанъ грѣшна душе, престанъ юшь грѣшити,
 Якъ перестанешъ г[р]ѣшити, можешъ в небѣ быти;
 Творецъ и Збавитель тебе искупує,
 Крестомъ от враго[в] избавляє,
 Будешъ кролевати.

Перестанъ грѣшна душе отриданна,
 Поки кроль небесный приде от горной полати⁵⁾,
 И насъ со собою обѣця[є] взяти,
 Только потреба грѣховъ перестати,
 З ними вѣчне царств[о]вати.

22.*)

Р. VII. Ч. 1.

Подякуйме Пану Богу

А здавайме⁶⁾ честь і хвалу ему!⁷⁾

1) В ориг. кровь. 2) По сѣм слѣдує два слова: ко Пилату; 3) Намість: вертаєть ся. 4) В сю строфку стягнені дві, незвичайно поцсовані; 5) В ориг. полацовъ.

*) Р. III. Ч. 43: 6) здаваме; 7) по сѣм ідуть отсі два стихи:

Он бо чрез свое мученя
 Даст нам грѣхов отпушеня;

Зъ неба вступилъ¹⁾, понижил ся
А зъ Маріи панец²⁾ народил ся.

Три а трицетъ рочки працювавъ³⁾,
Ничъ⁴⁾ на святымъ крижу⁵⁾ умерти мавъ.

Ламала Матка своєю руци,
Нижъ видѣла сына въ тяжкей муци⁶⁾.
Сына свого премиленого,
Ажъ на святымъ крыжу⁷⁾ распятого.

Слышала го⁸⁾ плачущаго,
Видѣла го⁹⁾ укырвавеного;
Не могла го словомъ потѣшити,
Ани его святу кровь заставити.

То свята кровь по нимъ текла¹⁰⁾,
Зъ главы, зъ бочка¹¹⁾, зъ чистаго живота;
Та свята кровь¹²⁾ насъ выкупила,
Зъ мукъ великихъ, горящаго¹³⁾ пекла.

Велькиш¹⁴⁾ гласомъ Христосъ волашь,
Нижъ на святымъ крижу¹⁵⁾ умерти малъ;
Бы ся человекъ розпамятувавъ,
О якъ бы го Богъ вѣрно миловалъ¹⁶⁾.

Христе про твое омучиня¹⁷⁾,
Рачъ намъ дати грѣховъ отпуциня.
Бы насъ не взялъ вѣчный пламень,
Заховай насъ, Іезу Христе, амень.

Аминь, аминь, такъ Боже дай,
Бызме пришли сполу въ небесный рай.
Абызме ся такъ достали,
Зъ Христомъ паномъ въ небѣ пребывали,
Ажъ на вѣкѣ вѣковъ, аминь.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 43.

1) ступилъ; 2) сього слова нема; 3) трецят и три рокы працювалъ; 4) гды; 5) крестѣ; 6) видячи сына в тяжкой муцѣ; 7) крестѣ; 8) его; 9) его; 10) свята кров его по нем текла; 11) з боку; 12) тота кровь; 13) из; 14) великиш; 15) коли на святомъ крестѣ; 16) Абы ся человек распмятал, } Якъ его Богъ миловалъ; 17) ся строфка, остання тут, звучить так:

Христе, презъ твое мученіе,
Дай намъ грѣховъ отпуценіе,
Абы нас минул вѣчный пламень,
Уховай нас, Христе, аминь.

23.

Р. VII. Ч. 2

О грѣшный человекъ
Памятай на себе,
Что Христосъ Богъ терпиль,
На крижу про тебе.

Найперше с панѣнкомъ
Маріомъ ся розлучаль,
Богу отцу своему,
Матичку поручаль.

А потомъ си ишолъ
Молити до заграды;
Жыди го вартують, —
Влапити бы ради.

Жыди го вартують,
Абы ся имъ не сховаль,
Вѣру христіанску,
Бы не научуваль.

Дванаць апостоловъ,
Маль Христосъ панъ вѣрный,
А Іудашъ го продалъ
За тридцать сѣбѣрныхъ.

А гнетка тотъ Іудашъ
Давъ знамена жыдамъ:
Тогда го лапайте,
Кедь я буду при н(ь)омъ.

А якъ ужъ Іеуса
Съ повразми вязали,
Тогда Іудашови
Одійти казали.

А якъ ужъ на него
Тяжкий крижъ сложили,
Же го муситъ нести
Сынъ божий невинный.

А якъ го ужъ вели
Съ Іерусалимъ мѣста,
Скырвавена была
Подъ ногами цеста.

А якъ го ужъ вели
На калварску гору:
Седемъ разъ упаднулъ
Про христіанску вѣру.

Седемъ разъ упаднулъ,
Сердце умлѣвало,
Между мордарями
Лютости не мало.

Седемъ разъ упаднулъ,
Нимъ на гору вышолъ;
Седемстократъ зомлѣвъ,
Нежели на крижъ пришовъ.

Панѣнка Марія
Стократъ разъ зомлѣла,
Нишли своего сына
На крижу видѣла.

А якъ му тернюву
Коруну сложили,
Его святу главу
Окрутнѣ зранили.

А якъ го ужъ горѣ
С крестомъ поставили,
Вшитку кровъ и воду
Съ него выпустили.

Нихто не жаловаль
То пресвяте тѣло,
Лемъ ся то мордаря
Высмѣвали с него.

Лемъ го жаловала
Побожна Веронка,
С главы хустку сняла
Втерти ся му дала.

Заразъ на той шматѣ,
Тварь Христа zostала;
Побожна Веронка,
Ужъ святомъ остала.

Іосифъ съ Никодимомъ
 Съ крижа го сняли,
 Панѣнци Маріи
 На руки го дали.

Іосифъ съ Никодемомъ
 Пилата просили,
 Жебы святе тѣло
 До гробу вложили.

Іосифъ съ Никодимомъ
 До плаща увиди,
 Съ великомъ побожествомъ
 До гробу сложили.

Плачте над нимъ скалы,
 Плачте надъ нимъ воды,
 Плачте надъ нимъ вышитки
 Побожны народы.

О Христе, о пане,
 Най ся намъ то станеть,
 Най ся намъ то царство
 Небесне достанеть.

О Христе, о пане!
 Рачь ся змиловати,
 Бысме могли с тобомъ
 Въ небѣ пребывати,
 Ажъ на вѣки, аминь.

24.

Р. VII. Ч. 3.

О Боже мой милостивый,
 Спасителю справедливый!
 Христе, Спасе, на крестѣ висии,
 Про насъ грѣшныхъ тяжесть мукъ терпиши.

Подъ крестомъ, людіе, станьме,
 На Іисуса позирайме;
 Якъ онъ горко на души, на тѣлѣ,
 Терпитъ муки тяжко неповиннѣ.

Онъ якъ злодѣй поиманный,
 Мотузами повязанный;
 Ко Пилату судіи веденый,
 На горьку смерть живо осужденный.

У Пилата прutowанный,
 Терновымъ вѣнцемъ вѣнчанный;
 На смѣхъ предъ нимъ колѣна сгибають
 И по святыхъ лицахъ ударяють.

Одежду ему снимають,
 Трость во руку влагають;
 Царемъ его смѣшно называютъ
 И во нечесть очи заплевають.

Витай царю! смѣхомъ кажутъ,
 Покойнѣ руцѣ повязутъ;
 Кричатъ: Распи, о Пилате, его,
 На насъ и дѣтехъ нашихъ кровь его.

25.

Р. VII а. Ч. 3.

Смотрь грѣшнице, человекѣ, на распяты Хрѣстово,
 Яки про тя терпятъ муки — смотрь на главу, ноги, руки;
 Вшитки уды скатованы, преболестны всягдыѣ раны.

Смотрь грѣшнице, человекѣ, на крест кырвю залятыѣ!
 Про тебе тотя кровъ тече, грѣшный, злостливый человекѣ,
 А ты ся преци не каешъ, и грѣшити не престаешъ.

Затвердѣлый на грѣхъ смѣлый, под ку кресту, человекѣ,
 Ачей смякне сердце твоѣ — и розпадет ся на двоѣ
 Як увидишъ невиннаго — грозны страсти Спаса твого.

О грѣшнице, безбожнице, покай ся, покай ся уж расъ,
 Хрѣстіаномъ ся называшъ -- а Христа на крест прыбывашъ,
 Векши болести додавашъ, бо грѣшити не преставаешъ.

26.

Р. II. Ч. 32.

По востании твоємъ, Христе,
 Пресла[в]но яви ся ученикомъ твоимъ.
 Откупилъ весь [свѣтъ], Христосъ миръ свои даруѣ:
 Руцѣ, новѣ и ребра всѣмъ показуѣ.
 Приди, осяжи и виждѣ, не буди невѣренъ,
 Но вѣру проповѣждѣ, же Бохъ есть нетлѣненъ.
 Жены мирносицы рано придоша,
 Гласъ анге[ль]скій слышаше, не обрѣтоша.
 Воскресъ Христосъ Господѣ, скоро теците,
 Всѣмъ ученикомъ бывшимъ сие речите.
 В лѣтехъ многихъ лежаще Христосъ исцѣл[ы]:
 Возми одръ твой и ходи веюду поволи.
 Проповѣждѣ величество, виждѣ вѣрою не смуди ся;
 Слезне Христу помоли¹⁾ ся.
 Во Самарию пришедъ воды прошаше:
 Аще бы вѣдала, кто [г]лаголяше,
 Источникъ во сей жизни далъ бы ти пити,
 Всѣмъ благовѣр[н]ымъ сердца в ней изцѣл[ити].
 Слѣпороженъ изъ чрева сонца не вѣдѣ;
 Тому очи просвѣти еже провѣдѣ.
 Исус Христосъ Месия, той му далъ жити²⁾,
 Нихто же възможе того изцѣл[ити].

1) В рук. помоло ся; 2) в рук. жици.

На горѣ елеонъскои со ученїки,
 Глаголаше тебѣ вся пророки.
 Вышняя со нижними нынѣ спѣвають,
 Правдиваго Месию всѣ выхваляютъ.

27.*)

Р. П. Ч. 7.

Взыйде Богъ к высокої¹⁾ горѣ,
 Стрѣчаютъ его ангелскія хори.
 Другъ²⁾ къ другу вопѣютъ,
 Что³⁾ сей грядеть, глаголютъ — возмѣте.

Возмѣте врата князи ваша,
 Грядеть бо се оутѣха наша.⁴⁾
 Имущъ ризы червлены⁵⁾
 И кровію окроплены — царь силамъ.

Царь силам от нѣдръ Бога отца,
 Денница пресвѣтлаго солнца⁶⁾;
 На земли то воспріять,
 Гди на крестѣ былъ распяты — за вес миръ.

За вес мир пострада множество
 Адама истлѣвше естество
 Во дно ада изходитъ⁷⁾
 И всѣхъ вязнецъ⁸⁾ свободить — [з] отхланы.

[З] отхланы вси суть свободены
 Апостолы скорбми исполнены;⁹⁾
 Горѣ въ небо взираютъ
 И съ плачемъ волаютъ: Не остави насъ.

Не остави нас сирыхъ своихъ¹⁰⁾, отче,
 Возми нас съ¹¹⁾ собою, творче.
 Пречистая молбами
 Буди всегда съ¹²⁾ нами — на земли.

На земли апостоломъ рѣша¹³⁾
 Ангели къ намъ¹⁴⁾ сълетѣша:
 Мужіе, что стоите,
 Скорбми¹⁵⁾ в небо что зрите — пакѣ прійде.

*) Рукописи II—III не мають важнійших ріжниць, тому не виписую їх. Р. X. Ч. 65: 1) По висоци; 2) другъ; 3) кто; 4) грядеть царь, сей есть потѣха наша; 5) червени; 6) слонца; 7) висходитъ; 8) и всихъ

Пакѣ прійде во великой¹⁶⁾ славі,
 Воздати комуждо судъ явѣ;¹⁷⁾
 Обличати вся дѣла,
 Что¹⁸⁾ на земли съдѣла¹⁹⁾ — всякая плоть.²⁰⁾

Всяка плоть на небо не възйде,
 Дондеже духъ святыи не снїйде²¹⁾
 На²²⁾ землю къ створенію,
 Его обличенію — потѣха.

Потѣха въ Іерусалимѣ,
 Духа свята ожидайте нынѣ,²³⁾
 Который васъ прославит
 И на путь правъ наставит — во скорѣ.

Во скорѣ востали оутѣшены²⁴⁾
 Ангелскы²⁵⁾ словы оутвержденны.
 З дѣвою пречистою
 Маткою божією²⁶⁾ — съгласно.

Съгласно бранными оустами,
 Молим тя, буди всегда съ нами:
 Дару[й] часы спокойны,
 Храни [от] гладу и войны — всѣхъ вѣрныхъ.

Порівнай: Почаївський Богогласник (1790) під ч. 60 і Львівський під ч. 68, ст. 134—135. В Богогласниках має ся пісня лише десять строфок, у нас дванадцять. Друга половина її рижнить ся значно від друкованих текстів. — Р. II. Ч. 30. — Р. III. Ч. 45. — Р. 10. Ч. 65.

28.

Р. III. Ч. 46.

Іерусалимъ градъ святыи Сїонъ,
 Просвѣти ся днесь, не буди мрачен.
 Христось на горѣ прямо тебе стоить,
 От земля на небо днесь ся возносит.
 Ангелы тамо от небесъ слѣтають,
 И апостолом красно повѣдають.

святыхъ виводить; 9) скорбни наложены; 10) твоихъ; 11) со; 12) со; 13) апостола быша; 14) єгда; 15) скорбныи; 16) велицей; 17) царъ силамъ воздати суть яви; 18) што; 19) содѣла; 20) всякъ человекъ; 21) прїйде; 22—23) сих чотирьох стихів нема; 24) во скорыи вси стали вѣшнены; 25) ангелскими; 26) останні два стихи звучать так:

Въ Іерусалимъ течаху,
 Хвалу Богу здаваху.

Невидимо галчлеяне;
 Христос паки на свѣт судом стане.
 Сей есть Спаситель рода адамова,
 Иже пришедый красный из едема.
 Оужасоша ся лица ангелстїи,
 Оустрашиша ся и преисподнии.
 Хоры ангелстїи его хвалите,
 Яко царя славы врата возмѣте.
 Днес восходитъ ко отцу своему,
 Послати духа хору апостолскому.
 Взыде и рече ко отцу своему,
 Да послеть благодать всему міру.
 И апостолом сїце тогда рекль,
 Когда со славою от них ся вознесл.
 Ёгда отиду, утѣшител прїде,
 Всѣх на истинѣ вас мнѣ прїведе.
 Ми незлобиво уподобѣм ся,
 Црїяти духа уготовѣи ся.
 Як на апостолов тако и на насъ,
 Дух святыи да снидет и оросит нас.
 Соблюдай нас, Христе, от всяких бѣдъ,
 Да славим тя во тройцѣ, во безкопечный вѣкъ.

29.*)

Р. II. Ч. 8

Источникъ духовный, радости исполненный,
 Страны всего свѣта крикнѣте, съ апостолы прїимѣте,
 Росы благодати.
 Облакъ покрываше, языки раздаеше,
 Рыбарем огненная, Евреомъ ужасная
 И всѣмъ врагомъ страшная.
 Спасъ нашъ избавитель и духъ просвѣтитель,
 Отець во безначален и божеством сину равень,
 И духъ съ престоломъ.

---

*) Тут не подаю відмін тому, що ся вірша знана із Богослужбів, на підставі яких (і мойого тексту) можна її докладно схарактеризувати.

Истинный духъ правый от отца посланный,
Вѣрныхъ сердца просвѣти, благодатию ороси,
Параклитъ небесный.

Фестъ пресвѣтлый, нынѣ въ Йерусалимской сѣни,
Духомъ покрываше ся, шумъ бурный являше ся,
Во градъ давидовъ.

Умныя силы, поють херувими,
Богу въ тройци дадѣмо, на колѣна припадѣмо
Поюще ты трисвятый :

Святой Боже отче, святой крѣпкий творче,
Святой безсмертный царю, прійми от насъ честь и хвалу
На вѣки.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 69. — Р. II. Ч. 31. — Р. IV. Ч. 18. —
Р. III. Ч. 47.

30.

Р. III. Ч. 22.

На Ѡаворѣ преобразъ ся Ісусъ Христосъ славно,
Со пророки бесѣдовалъ невидимо, явно.

Ко Моусею и Ілію царьъ сыи глаголаше,
Тогда Моусей и Ілія, ужасни бываше.

Петръ, Іаковъ и Іоанъ, егда узрѣли Христа,
Упавше лицемъ на землю, закрываху уста.

Ѡаворъ гора исполни ся истинныя славы,
Же царьъ силамъ со двоима стоялъ верху главы.

Еще ему глаголющу облакъ свѣтелъ баше,
Сей есть сынъ мой возлюбленный, отецъ глаголаше.

Петръ глаголетъ: О Господи, добро бы намъ зде бытї,
Токмо бы намъ три сѣни, Христе, учинити.,

Сїе буди, о владыко, властію твоею
Сѣнь тебѣ, друга Ілію, третя Моусею.

Прійми, Христе, пѣсенъ малую, наше пѣніе,
Ты бо еси воистину, отчее сіяніе.

31.

Р. III. Ч. 2

Въ златокованную трубу днесь вострубите,
Предвѣчному цареви пѣсенъ пришейте,

Во російском сіяеть,
Чюдо велми изявляеть,
У Зарваници.

Радост днес ся исполняет в познаны часы,
Воспѣвайте, вси людіе, слѣчнїе гласы.
Наворея выхваля[й]те,
Над Стрѣпою там витайте,
Царя нашего.

Орган чюный возглашает в повѣтѣ земном,
Просвящает, оздоравлиет, всѣх вѣрных :
Э рожных краев притѣкають,
Пред ним вси ся очищаютъ
Милостїею.

Грай, цѣвнице духовная, в славной корунѣ,
Же Христос нас откупилъ на Олгоѣ горѣ ;
Вѣрных Сїон просвѣщаетъ,
Давидъ в гуслѣ выхваляетъ,
В прекрасном свѣтѣ.

Во Вѣзантїю приходяеть, первїи Христа проповѣдаеть,
Чермнаго моря досягаеть,
Многия страны наоучаеть
Вѣрити во Троици
Всѣмъ славимаго.

По земли его влачаху, из уст зубы терзаху,
Жилами нещадно бяху,
Каменїя нань метаху,
И там здрав яви ся,
Орган исцѣли ся.

Доступилъ страны кѣвскїя на горы Вѣанскїя,
На которой крестъ поставляетъ,
Благолат изявляетъ
Иждутъ возсіяти
Божои благодати.

Ознаймует благодати, на кїевскїх горах сіяти,
Радосте нынѣ явленїе, креста воздвіженїе.
Крестъ воздвигаемъ,
На нем Христа лобызаемъ,
Ему ся кланяемъ.

Великим гласом Христос волає,
 Коли на крестѣ святом умерти малѣ,
 Абы ся человекъ роспамяталѣ,
 Якъ его Богъ
 Миловалѣ.

32.

Р. II. Ч. 12

(Початку нема).

. . . . .
 Роды земный, соберѣте ся,
 Оу Зарваници веселѣте ся,
 Возвышаєт Богъ
 Христіанскій род,
 Мы вѣрно припадѣм, кресту ся поклонѣмъ.

Вышніє силы здѣ приступите,
 Въ мѣстечку малом сіє видите;
 Квѣтовъ райскихъ цвѣтъ,
 Веселит ся свѣтъ.
 Мы вѣрно . . .

Агнецъ предвѣчный во мирѣ посланный,
 Милостивъ к нам зостал засланный,
 Съзидає люди,
 Показує чуди.
 Мы вѣрно . . .

Над Стрѣпо(то)ю град сей Зарваница,
 В кролествѣ угерскомъ врит ся царица;
 Надъ водами гласъ,
 Богъ взываєт насъ.
 Мы вѣрно . . .

Царю, избавъ насъ [от] гладу и войны,
 Огня, повѣтря, дай вѣкъ спокойный;
 Веселит ся градъ,
 Оуступаєт гладъ.
 Мы вѣрно . . .

Яви ся во снѣ крестъ Константіну,
 Иже побѣду воспріять сілну;
 В руцѣ ему мечъ,
 Прогналъ враговъ преч.
 Мы вѣрно . . .

Псалмы и пѣснми крестъ выхваляйте,
 На немъ распятому хвалу воздайте ;
 Идетъ в небо гласъ,
 Богъ звиваетъ насъ.
 Мы вѣрно . . .

Моляще всегда во дне и ноци,
 Царю нашему додай помощи ;
 Крестъ за сцентровъ дажд
 Отъ вшелякихъ враждъ.
 Мы вѣрно . . .

Людїе тебѣ днесъ ся кланяютьъ,
 Оу Зарваници поклонъ отдаютьъ ;
 Взираютьъ миръ весъ
 Приходяще днесъ.
 Мы вѣрно . . .

Абы Агаряномъ сокрушилъ главу,
 Вѣрному скиптру додай державу ;
 Зъ высокости страхъ,
 Сокрушъ враговъ в прахъ.
 Мы вѣрно припадѣмъ, кресту ся поклонѣмъ вси ревно.

33.

Р. IV. Ч. 17.

Хвалите Господа (2) съ небесъ,
 Съ творшаго(г) сей свѣтъ оувесь ;
 Хвалите его и отхланы
 Блистанїемъ дарованы ;
 Небеса небесъ Господа хвалите ;
 Волы вышше небесъ суще возносите,
 Хвалите Господа съ небесъ.

Сияюще в емпѣру языци,
 Хвалите его со земными лица ;
 Восхвалите творца,
 Творца несозданна,
 Блистанїемъ дарованны,
 Хвалите Господа съ небесъ.

Хвалите ангели силы небо и земля,
 И херувимы хвалите его со престолы
 Серафимы и ангелов хоры,

Хвалите его слонце и луна,
Небо и земля полна хвали его,
Хвалите Господа со небесь.

Яко той рече тако и быша,
Той повелѣ и создаша ся,
Поставы я во вѣкъ вѣка,
Законъ положи ради человекѣ,
Повелѣнимъ его вси немлющемъ,
Хвалите его на земли живуще,
Хвалите Господа со небесь.

Хвалите его от земли змиевы,
Бездна скоты, и дубравы,
Огнь, снѣгъ, градъ творящъ създаніе,
Вси роды вънемлюще :
Вѣтры бурныи Господа хвалите,
Грады, холми, кедры суще
Возносите.

Звѣріе, скоты, гады, птицы пернаты,
Хвалите Господа царскія палаты
И вси людіе и вси князвы,
Судіе земстіе и вси образы,
Юноша и дѣвы, старцы со юноты,
Хвалите Господа вси чистоты,
Хвалите Господа съ небесь.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 86.

34.

Р. Ш. Ч. 7.

Вострубите в трубы и псалмогласы,
Се бо дѣва, аки луна, нынѣ зачаша ся

Дѣва зачята, осѣненіемъ духа свята,
Езекіева врата, сїя стамна злата.

Ева з Адамомъ масть днесъ веселіе,
В сей день от клятвы имъ раздрушеніе.

Сего мѣсяця в девятый псаломъ крикнуемо,
Зачатіе присно дѣвы согласно славѣмо.

35.

Р. II. Ч. 15.

Свѣтлая зорнице, утренняя деннице,
Приводит ся Господеви чистая дѣвица.
Трилѣтствующая, всѣхъ святыхъ вышая,
Общанна, зготованна
Всѣхъ Богу чистая.

Ты прежде Адама чистая познанна,
Же ся масть народити пречистая панна.
Вси пророци давно повѣдали явно:
З панны чистой народит ся
Всѣхъ творецъ преславно.

Родителей славна, Іоакимъ и Анна,
Нехай будетъ Богу Отцу на офѣру отдаанна.
Сія отроковица, чистая дѣвица
Обрученна, приведенна
В рай божій агница.

Возопѣй, Давиде, же дщи твоя прійде,
Въ святая святыхъ церковь жити тамо вѣнїде.
Дѣвы возыграйте, пѣси ей воспѣвайте,
Съ свѣщами предидуще
Дѣву провожайте.

Захаріе святой, подщи ся прійти,
Обрученну, приведенну въ храмъ божій воздати.
Дванадесять тамо, ангеловъ питанно,
Яже тебѣ Дѣво служитъ
Ангель непрестанно.

36.*)

Р. II. Ч. 4.

Да прійдетъ всему миру радость,
От небесъ во Назаретъ сладость.
Архангель¹⁾ Гавріилъ, от небесъ приспѣлъ
Благовѣстити, чудо зъявити²⁾ — пречистой.
Емпѣра³⁾ всѣхъ нас просвѣщаетъ,
От него Гавріилъ вѣщаетъ⁴⁾
Маріи паннѣ непобѣдоми⁵⁾,
Из неба царици и владичици — пресвятой⁶⁾.

*) Р. X. Ч. 35.: 1) ангель; 2) явити; 3) емпировъ; 4) Гавріилъ радость ей вѣщаетъ; 5) непожаданѣ; 6) пресвѣтлой; в сѣм рукописѣ 4-а строфка иде перед 3-ою; та 3-я виглядає так:

Младенца раждаєть от духа,
 Гавріиль вѣщаєть,
 Въ Тройци зачнеши сына, панно єдина,
 На радость миру, дѣво во емпѣру — святаго.

Изъ отца, духа¹⁾ святый изъходить,
 Котораго тебѣ Гавріиль²⁾ глаголетъ:
 Заченши сына, от духа³⁾ єдина
 На радость миру, дѣво въ емпѣру — святаго⁴⁾.

Явственно буди тебѣ нынѣ:
 Духъ святый сходитъ крылѣ⁵⁾ голубинѣ.
 Твоя ложесна, дѣво пречесна⁶⁾
 На веселіє, во спасеніє — веѣмъ вѣрнымъ.

Инчимъ пророцы писали,
 От конецъ земли проповѣдали,
 Же то познанна, Марія панна,
 Сійде съ небесъ радость несказанна -- на вѣки.

На весь свѣтъ Дѣвѣ святой хвала⁷⁾
 От нынѣ и до вѣка да будетъ сей слава⁸⁾.
 От веѣхъ християнъ, да будетъ⁹⁾ нам
 На земном трону¹⁰⁾, въ небѣ корону — на вѣки¹¹⁾.

Паралелі: Отся пісня є близьким варіантом до надрукованих в Почаївськѣм Бог. (1790) п. ч. 98. і Львівськѣм (1886) п. ч. 111, на ст. 227—229. — Р. X. Ч. 35. — Мал. Пѣснословецъ, 1885, ст. 31—32.

37.*)

Р. VII а. Ч. 5.

Архангели з неба пришли до Богородицы,
 Як послове от царя до своєй царицы.

Младенца раждаєть от Духа святаго;
 Гавріиль вѣщаєть во Тройци єдинаго;
 Радуй ся, панно, сличная Дяно,
 Благовѣствую радость новую
 Дѣво днесъ.

1) духъ; 2) которій тебѣ днесъ; 3) зачнеши сына, панно; 4) святая; 5) пзидетъ духъ святый в крылѣ; 6) прекрасна; шестої строфки нема; 7) слава; 8) от нынѣ да будетъ сияна; 9) Богъ даруетъ; 10) тронѣ; 11) на вѣки вичныя.

*) Р. II. Ч. 11 — має тільки 27 стихів і не має кінця; замітні в ньому яzikові відмінні. В. 3 — предпокорне аж до землѣ; в. 4 — и голосом едностайным веѣ; в. 6 — поспѣшай ся что найсилнѣ до Христа и пана; в. 9—10: Прійди моя сличная, на вѣки радуй ся, | Прійди

Впред покорне вси до земли поклон учинили,
 А голосомъ одностайнымъ вшитки говорили:
 Прийди, моя голубице, прийди отъ ливана,
 Поспѣшай ся, що нарихлѣ до сына и пана.
 Прийди, моя ближняя, прийди голубице,
 Избраная, единая, любая горлице.
 Прийди моя красная, ликуй и радуй ся,
 Прийди моя сличная, на вѣки радуй ся.
 С тѣломъ тебѣ и з душею казалъ приходити,
 Подля боку тя своего казалъ посадити.
 С тмами войска своего до тебе приходитъ,
 До горняго палацу с клиромъ тя вводитъ.
 А паненка здумѣвши ся такъ отповѣдала:
 Вижду, же южъ година смертная настала.
 На годиньку только заснешъ! — мовили ангели,
 Жити будешъ аш на вѣки! — рекли архангели.
 А ктожъ можетъ смертелне тѣло возносити?
 О тое мѣ трудно Сына и Бога проситы.
 Не смертелне сынъ твой, Богъ нашъ, три дни лежалъ в гробѣ,
 Моу бой[с]тва встал с мертвыхъ, в небѣ почил себѣ.
 Мы по(тѣ) твоє тѣло пришли! — мовят архангели,
 З музикою и з органы стоят херувимѣ.
 Готови ся восходити с телесной темници,
 Поспѣшай ся до небесной и вѣчной радости.
 Поспѣшай ся, бо тя начнутъ всѣ роды славити,
 От нынѣ и до вѣка „Радуй ся“ мовити.
 Послухай же, що на приход твой тебѣ спѣвають,
 Что уха смертелны нигда не слушають.
 Не осгавя[й] же насъ сирых, наша заступнице,
 Не о(т)пущай нас в напастехъ, мощная царице.
 Не оставлю, але буду за вас ся молити,
 Тилко и вы перестанте Бога юж гнѣвити.

моя странная, ликуй и красу[й] ся; в. 12 — ведлу[г]; в. 13 — 14 —
 нема; в. 15—16: А паненка здумавши ся, тако отповѣла: | Вижу, же
 юж година мнѣ смертна(я) приспѣла; в. 19—20 -- нема; в. 21 —
 несмертелный сынъ мой и Богъ три дни...; в. 23—24 — нема; в. 27 —
 блажити; в. 30 — чого уши смертелныи нигды не слушають; в. 32 —
 можная; в. 33—34 і 36--40 — нема.

Р. III. Ч. 23 — має 30 стихів; великих відмін у ньому нема, тільки
 останні два стихи нові:

Дай нам в небѣ пребывати, моли ся со слезами,
 В ден страшнаго суда причини ся за нами.

Гнѣваємо мы грѣхами, ты ся панно моли,
 Очи смерти гнѣва его и тепер утыли (нам. утоли).
 Где мы дѣти без матки маєм ся подѣти?
 Заставилъ врагъ пекелныя, смертелныє сѣти.
 Упроси намъ сына своего, Мати Пречистая,
 И милосерднаго творца, Дѣво всесечстная.

Паралелї: I. Франко, Карпат. літ. ст. 140. Ч. 11. — Р. II.
 Ч. 11. — Р. 3. Ч. 23.

38.

Р. II. Ч. 13.

Предста царица на високомъ тронѣ
 В шатѣ солнечной и в златой коронѣ.
 Руцѣ простерши, сына си обѣвши,
 Молитвы прїемши.

Сладкаго Христа мати сладчайшая!
 Ратуй нас, панно, ратуй святѣйшая.
 Спаси нас от бѣдѣ, мати преблагая,
 Дѣво святая.

Благословенъ плод чрева твоего, Маріє,
 Щасливый оwoць от такого древа.
 Сына своего умоли за нами,
 Своими слугами.

Ратуй насъ, панно, ратуй волаємъ,
 Мати святая, к тебѣ прибѣгаємъ;
 Прїйми молитвы, дай отпущеніє,
 Душам спасеніє.

О панно, чому землю оставляеш
 И на воздухѣ вѣдѣти ся даешъ?
 Дай твою помощь царю (имярекъ)
 Благовѣрному пану.

Князей укрѣпи на враговъ противныхъ,
 Крестом воружи воиновъ предивныхъ.
 Рицережъ славным даруй тежъ звѣтяство
 Тримаючи панство.

Ратуй, Маріє, ратуй Владичице,
 Кровом крыль твоихъ покрый нас, царице;
 Ратуй нас, ратуй, ниско упадаємъ,
 Поклонъ отдаємъ.

Паралелі: Р. IV. Ч. 9. — Сей варіант зовсім ідентичний з по-
више друкованим.

39.

Р. III. Ч. 3.

Благовѣстите днес радість всему міру,
Панна Пречистая во горнемъ емпиру,
Святіи свои руцѣ простіраєть,
Як matka сына за нас ублагаєт.

Со вѣьми святыми и ангелскім хоромъ,
Нас покрываєть своим омофоромъ,
Паче електра омофоръ сіяєть,
Нас вѣх вѣрных людій покрываєт.

Днес вси вѣрніи начнѣм празновати,
Избраной от вѣх родов весело спѣвати;
Чудо ужасно, а невѣрным страшно,
Нам христіяном зѣло ест прекрасно.

Сію на воздухъ видѣв святой Андрей чюный
Молящу Христа за миръ христіяски;
Моли ся к тому и во день судный,
Жебысмо не впади в пламен ге[е]нскі.

І Роман пѣвецъ молебно спѣваєть,
Во влахерістей церкви Дѣва днес выкрикаєт,
Моли ся выну за царя и люди,
Сущим во скорбех помощница буди.

Тебѣ вси патрїарси, молебно спѣвають,
Царіє и князи главы своя скланяють,
Свиток от тебе, царице, прїймають,
Душу и тѣло тебѣ отдають.

Жезлъ Ааронов, квѣток из Бсея,
Иабави нас нужды во времена сія;
Не дай во скорбех во свѣтѣ пребывати,
Бысмо тя могли, панно, выхваляти.

Ты бо престоиши у небесном трону,
У святыхъ Тройцы имѣєшь корону,
Тебѣ исткану от дванадесят звѣзд слѣчне,
По смерти жити нам даруй в небѣ вѣчне.

40.

Р. II. Ч. 23.

О мати Дѣво святая,
 Мати пренепорочная!
 Ты намъ творца породила,
 [Ты] намъ царство состроила.
 Херувимовъ славнѣйшая,
 Серафимовъ святѣйшая!
 Тебе сили небесныя,
 Тебе вси роды земныя
 Непреста[н]но восклицаютъ,
 [З] радостию пѣснь спѣвають:
 Радуйся наша царице,
 Радуйся владичице,
 Радуйся райска голубице,
 Намъ всѣмъ вѣрнымъ заступнице!
 Бесме могли достигнути
 Тебе чистую хвалити,
 Одесную тебе стати,
 От него благословенный гласъ услышати:
 Прийдѣте благословенны,
 Уготованное вамъ царство!
 Которого Христе рачъ намъ вѣрнымъ достигнути
 С тобою на вѣки.

41.

Р. II. Ч. 49.

Плачьтеся сердца мои зольницы,
 Упадохъ у тяжкыя грѣховной темъниці.
 Ей нѣсть грѣшника, грѣшника толика,
 Якоже бо ѿ азъ согрѣшихъ отъ вѣка.
 Душу и тѣло погубихъ во мѣрѣ,
 Лишихъся любве, надежды и вѣры.
 Погубихъ законъ создателя Бога,
 Прото и звержень буду пресвѣтлого ч[е]рѣтога.
 Раздрахъ одежду крещению пану,
 Юшь, юшь Богъ ми даде совышше изътканну.
 Ей кто бо ми може изъпомощевати?
 Токмо єдина Божа, о Божая Мати.

Шлемъ спасенія имѣю,
 Выну на тя бо возложихъ надежду єдину.
 От камо я поиду сей преокаянный
 И зтративыи даръ от Бога данный?
 Поиду и припаду ко щедрой царици,
 Небесе и земли Марии дѣвици.

42.

Р. VII а. Ч. 4

Поть твой плащ ся утѣкаемъ, о Дѣво Маріе,
 За охрану тя жадаемъ, панно милостива.
 Охранъ, заступъ, выслбодъ насъ, паненко Маріе,
 Не дай, не дай згубити насъ, Мати лютостива.¹⁾

Хранъ своя дѣтки, о матичко, къ тебѣ волающихъ,
 Обогати, божая родичко, в тебе уповающихъ.

Проти погляни, о Матичко, якъ ся з нами дѣе,
 Ахъ подаждъ намъ руцѣ свои ты наша надѣе.

Насъ зо всѣхъ странъ обключаютъ вшеляки ускости,
 Нагнат насъ к ве[к]шому плачу не єдно нещастя.

О як ты насъ юшъ отпустишь, о матко ласкава,
 Ктожь насъ в ускости потѣшитъ, матко добротлива?

Причинъ ся всегда и за насъ до Іе[зу]са Сына,
 Знаме, же онъ тя выслухать, бо єсь єму мила.

Просимо тя со слезами, змилуй ся над нами,
 Выпросъ роки урочисты, а часы спокойны.

Не дай же насъ загубити з нашими грѣхами,
 Уховай насъ, Хрѣсте пане, о Матко ласкава.

43.

Р. III. Ч. 31

Ходил Адам по рау,
 По оном роскошном гаю.
 Всякѣ роскошѣ мал,
 Ходячи пѣсни спѣвал.
 Звѣрята го слухали,
 Пташки єму спѣвали.
 Звело Еву лакомство,
 Проклятое потомство.

Враг у густой травѣ,
 Приблизил ся ко Евѣ,
 Крікнул на ню з древа,
 Злякла ся єго Ева.
 Покоштуй ябка того,
 Дознаеш всего доброго.
 А Ева ябло урвала
 И Адамови подала.

¹⁾ Рефрен по кождих двох стихах.

Еда Адам скоштовал,
 Ангелъ з неба завоалал :
 Фора, Адаме, фора,
 С того красного двора.
 Адам закла з раю вышол,
 Свой очи он заплакал.
 О Ево, (2) зла жено,
 Минути было то древо.
 Минути было здалека,
 Не зрадіти мене человека.
 А тепер есме барзо согрѣшили,
 Бога смо прогнѣвали.

Не слухати было ужа,
 Малас Адама мужа.
 Не хотѣлас сідѣти в раю,
 Вандруй куж с того краю.
 О Ево, Ево, нестыдливва,
 Чемус мене израдїла ?
 Зато куж пряди прядїво,
 Застругавши веретїно,
 А я буду орати,
 Свои дѣти годовати.

44.*)

Р. II. Ч. 3.

- 1 Плакал ся Адамъ под раемъ,
 Же выгнанъ былъ з райскихъ краевъ
 От архангелскихъ воевъ.
- 2 Для причины ужа злого
 Ева звела мужа своего :
 Ълъ з древа змазаннаго.
- 3 Обнаженъ быхъ и стыдих ся,
 Услышавъ гласъ и съкрыхся,
 Ълъ з древа, обевумих ся.

*) Варїанти з Р. II. Ч. 26 і 42 — написані так неоправно, що їх трудно навіть брати тут для порівняня. Варїант із Р. IX. Ч. 18 зложений з двох пісень, нашого ч. 44 і 45. Перша половинна має 14 строф, друга (з другої пісні) 10, між тим 4 нові. Подаю ті 4 строфки. Перед нашою пятою приходить отся :

Во твоємъ раю листвихъ многихъ,
 Отверзі двери твои,
 Нехъ ся насмотрихъ красоть твоихъ.

Перед нашою шестою строфкою йдуть отсі :

Раю всегда добродѣтели,
 Раю святы, всегда богаты,
 Позбуль емъ ся [тебе] окаяни!

В землю поиду, глаголаше,
 От неяже созданъ баше,
 Зла совита послушаше.

Слонце во тму премини ся,
 Луна во кровь претвори ся,
 Егда бі рай затворі ся.

Р. III. Ч. 30. має тільки 7 строф і становить скорочений варіант друкованого отут.

- 4 Южъ не узрю отца мого,
Не услышу гласа его,
Бомъ прогнѣвал пана мого.
- 5 Древес райскихъ не обачу,
Квітовъ твоихъ азъ не узрю,
Роскошей ужъ не узрю;
- 6 Мене ради насажденный,
Евы ради загражденый,
От архангела затворенный!
- 7 Адамъ сице вопѣяше,
Непрестанно и рыдаше,
Глас жалосный испущае:
- 8 Увы мнѣ, раю прекрасный,
Свѣте очей моихъ ясный,
Прочто ес такъ барзо страшный?
- 9 Милостиве, помилуй мя,
Ісус Христе ратуї мя,
Выйди на крестъ, подвижни мя.
- 10 Воведи мя въ [нечитко; в Р. III. Ч. 30: горы] свои,
Где живутъ ангелы твои
[З] избранными твоими.

Паралелі: Пісня про Адама надрукована в Почаївськїм Бог. з 1790 під ч. 38, у Львівськїм з 1886. під ч. 46. на ст. 84—86. Наша рїжнить ся від них так формою, як і змістом; лише провідна гадка спільна ім. Пор. Р. II. Ч. 26. — Р. II. Ч. 42. — Р. III. Ч. 30. — Р. IX. Ч. 18.

45.

Р. II. Ч. 18.

Размышлявъ себѣ Адамъ, чого бы ся добре звѣдалъ:
. . . . роскошнѣмъ раю, ходилъ себѣ по гаю.
Охъ ту бѣда на свѣтѣ, як у зѣмѣ, так у лѣтѣ,
Робити тязко треба, хот¹⁾ ся наисти хлѣба.
О Ево, Ево, минути было из далеку то древо,
Не израдити было человека. Отожъ ти Богъ дал[л] за то,
Чтось урбила, на тѣ²⁾, машъ кўжилъ и веретено.
Урбила злая жено! Малась Адама мужа
Не слухати было ужа;
Роскошно есме ся мали, бѣды есме не мали.
Пташки вамъ завше спѣвають,
Зас[ъ в]вѣрятка васъ слухають.

А гды ангель ставъ шукати,
 Веалъ Адама тїрога (?),
 Волавъ ангель до Бога :
 Фора, Адаме, [фора]!
 Из раю, сличнаго мѣста.
 Выгнана была невѣста
 Для ябка вкушенаго,
 Презъ у[ж]а поганаго.
 Вандро[ва]въ Адамъ из раю,
 Сталь на зе[млѣ] краю ;
 Обыдрѣл ся п[о] хвѣлѣ :
 Далюшъ (?) нѣтъ двѣ милѣ.
 Въ пустыни край оравъ,
 Внестыднѣй плачь нигды не имѣлъ ;
 . . . . . орати,
 Гей, гей, за воли волати !
 Теперь робити мушу,
 Персты, своимъ макоствомъ (?) душу.

46.*)

Р. II. Ч. 41

[Г]ди¹⁾ Бо[гъ] Адама изтворилъ рукома²⁾
 На образъ славы его :
 И далъ му жену, на имня Еву³⁾
 Изъ боку ребра лѣваго.
 Обѣцялъ ему раїски роскошѣ
 Якъ изъ женою жити ;⁴⁾
 Только едного, древа райскаго
 Не казалъ ему укусити.⁵⁾
 А нещасливый[ї], а не зычливый
 Такъ Еву изводить :
 Возми яблыч[к]о, моя любочко !
 Такъ Еву изъраждасть.
 Ева не знала, от змея узяла,
 Яблычко изъкощовала :
 Прозѣтеръше руки, вкусила шуки (?),
 Адаму подала.

*) Р. X. Ч. 118 дає досить ріжниць, тому наводжу сей варіант у цілости у II части.

Адамъ кушаетъ, ничь не възнаетъ;
 Ева изъпознала,
 Барвъ гола стала,
 Сама ся застыдала.

Дуже ся стыдали, творца чекали,
 Жалосно плакали:
 Бо[гъ о]тець приходить, до нїхъ говоритъ:
 Що есте уробили?

Адамъ рыдає, слезы вливає,
 На Еву изъкладає;
 Мовить Богъ до Евы, до перьвой жены:
 Що есь уробила?

Ева рыдаєть, слезы воливаєть,
 На змею изъкладаєть;
 Мовить Богъ змею:
 Серцемъ ти мовлю, крестомъ тя проклинаю;
 Годуй ся на чревѣ!
 Ахъниці (?) Евѣ . . . . иди геть изъ раю.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. література, ст. 145, Ч. 41 (через помилку подано там ч. 38). — Р. X. Ч. 118. — Записки, т. XVII, ст. 77—78.

47.*)

Р. II. Ч. 14.

Михаиле! Кто яко Богъ? Велии возопѣль ес,
 Гды с небесе Луцѣпера под ноги струтилъ есть¹).
 Восхотѣль бо онъ²) проклятый равѣнь быти Богу,
 4 Той падаєть съ димоном юж тебѣ подъ ноги³).

Свою гордост по неволи мусѣль нахилити,
 Гды казанно му⁴) от престола до аду вступити.
 Идеже бо имя твое славимо биваєть⁵),
 8 Сатанайль съ димономъ оттуду утѣкаєть⁶).

*) Варіант Р. IV. Ч. 10 — коротший від друкованого тепер. В. 14 звучить у ньому так: А Фараону сотворивий горє. — Останній його два стихи — по нашим 16 — такі:

Ты Еноха принесє еси южъ давно до раю,
 Тѣм же и ми чудєсь твоихъ славу отсылаймо (sic!).

Р. III. Ч. 4 має такі зміни: 1) до аду струтилъ есь; 2) той; 3) тѣ падає со демоны юж тебѣ под ногу; 4) му — нема; 5) хвалимо быває; 6) сатанани со демоны оттуду втѣкає.

- Не стерпить онъ, Михаиле, свѣтлости твоя,
 Утѣкаєт, забываетъ свѣтлости¹⁾ своя.
 С[д]авен еси, Михаиле, по всѣхъ странахъ земныхъ,
 12 Во пєсарєхъ и королєхъ и славныхъ гетманєхъ.
 Ты Мойсея зъ божею волѣ превелъ єстъ чрезъ море;
 Фараона звелъ въ глубину огорнулъ єстъ море.
 Ты пророку Гедєону на гумнѣ яви ся,
 16 Тѣмъ же и онъ надъ Мадїамы мощно укрѣпи ся.
 Варлааму, гди ослица ити не хотише,
 Предъ тобою видяща тя изъ мечемъ стояща.
 Даниїла межи лвы, ты о немъ не забылъ,
 20 Аввакумомъ, Михаиле, плѣнникомъ поставилъ.
 Архистарець молитвами тебе призываетъ,
 Камен²⁾ жєзломъ погруженный воды побєраєтъ.
 Архангєла молитвами тебе призываетъ,
 24 Помощникъ ту на земли, ходотая въ небѣ.
 Михаиле, сохранилъ єс и твой храмъ отъ воды:
 Храни насъ, Михаиле, отъ всякой пригоды.
 Да воспую и съ тобою Бога всеилнаго,
 28 Въ тройци святой єдинаго, всегда славимаго.

Порівняй: Почаївський Богогласник (1790), ч. 157; Львівський (1886), ч. 164, ст. 345—347. — Р. III. Ч. 4. — Р. IV. Ч. 10.

48.

Р. III. Ч. 21

Источниче благодати,
 О Іліє в небо взяты!
 Іліє сла[в]не, Іліє великий пророче,
 Предъ пришествіємъ вторый Предтече,
 Іліє славне, Іліє великий пророче.³⁾

- 1) гордости; 2) Вірші 13—20 тут відмінні:
 Мойсея зъ божею ласкою превелъ єсъ презъ море,
 Фараона утопивый горе, горе, горе.
 Єноха принеслъ еси южъ давно до раю,
 Тѣмъ же азъ чудєс твоихъ славу возсылаю.
 Въ Єрїхонѣ Ісусъ Навїнъ гды пре[д] тобою сталъ,
 Ісусъ Навинъ гды обачилъ, пре[д] тобою упалъ.
 Даниїла межи лвома ты не забылъ єсъ,
 Аввакумомъ пророкомъ пїцу єму послалъ єсъ.
 3) Сей приспівъ повторяєтъ ся по кождихъ двохъ стихахъ.

Ты пред Богом всегда стоиш,
А о мирѣ Бога молиш.

Ты в небѣ престоиши,
Со ангелы ликуеши.

Ты вдовицу утѣшивій,
З мертвыхъ сына воскресивій.

Ты всѣхъ вѣрныхъ утѣшивый,
А не вѣрныхъ потлумивый.

Паралелі: Записки, т. XV, ст. 42—43.

49.

Р. III. Ч. 19.

Святый великій пророче,
Іоане предтече!
До тебе днес вси волаем,
Рождество ти выхваляем,
Іоане.

Пророка нѣст болшаго,
В царствѣ Бога небеснаго.
Прійди нынѣ посродѣ нас,
А моли ся Богу о нас,
Іоане.

Рач то для нас учинити,
Христа Бога упросити,
Абы смо сей вѣк прожіли,
Без всякой злой хвилѣ,
Іоане.

А мы будем ден твой святити,
За все чесно празновати.
Днес рождей ся, Иоане,
Имя твой в небѣ славно,
Іоане.

Абы рачил заховати
Богъ нас грѣшных не карати,
Наш всесвятый сотворител,
Всѣм вѣрным откупител,
Іоане.

Видиш, пророче, нас паданных,
Ласки божой жаждущих;
Ратуй нас ратуй волающих,
До тебе пѣсн спѣвающих,
Іоане.

А по житиі сем мѣзерном
З инай нам в царствѣ небесном,
С тобою ся веселити,
И з ангелы в небѣ бѣти,
Іоане.

Со всѣм пророческим ликом,
Архангелским оршаком,
С пречистою дѣвою,
Пречистою Марією,
Іоане.

50.

Р. III. Ч. 26.

Памят твоя праведная ест со похвалами,
Нѣст болшаго развѣ тебе в рожденных женами.

Тебѣ бо ест прилично правду глаголати:
Покайте ся грѣхов своих, на суд страшный стати.

Ты бо еще во чревѣ матернем позна ся,
Когда Иусе во пречистой Дѣвѣ возыслал ся.

По рождествѣ от сосцею в пустыню вселил ся,
С пустынь на рѣку Йордан спѣшил ся.

Нынѣ рекл еси Ироду: Не достойт тебѣ
Брати жену Філіпа, сіе внемли себѣ!

Ирод сіе слышавше, усумнѣ ся зѣло,
Казал яти тя пророка, вдаде в темницу.

Дѣвица же пришедше, велми царю рече:
Даж ми, отче мой милости, что от тя прошу.

Матка бывши лукава, дѣвицу научя:
Проси главу пророка! усѣкнути вѣща.

Ирод же кленет ся: Дам ти до полѣ царства!
Она паки вѣщаше, даж ми что хошу.

Дѣвица тогда глаголетъ: Дай ми предтечеву,
Іоана крестителя, главу его хошу.

Ирод сіе слышавъ, зѣло ся усумнѣвъ,
Єднакож пророка стяти повелѣвъ.

Спекулятор оття главу, даде плясавици,
Претвори ся во кров все в гостиници.

Апостолы Іоана днес благочесно погребоша,
Ірода ѿ плясавицу демоны сокрушиша.

Іоанова глава аки слонце свѣтит ся,
Ирод и плясавица в геенѣ мучит ся.

Іоане претерпѣл ес смерть правды ради,
Сохраниай и нас, Іоане, от злон пригоды.

51.*)

Р. II. Ч. 9.

Органы играйте, Петра величайте,
Апостолу Павлу радосно заграйте.

Нероне невозбжнѣй, Фараоне проклятыѣй,¹⁾

4 Казал ес²⁾ мордовати, якъ Пилат понтійскій.

*) В Р. X. Ч. 60 є такі відміни: 1) Ироде безбожни, а цесару римскій; 2) ес — нема.

- Апостола Петра казал мордовати,
 Апостолу Павлу казал главу стяти.
 Нероне¹⁾ безбожнѣй, Фараоне²⁾ проклятѣй,
 8 Будеш ты на вѣки у пеклѣ горѣти.
 Апостоле [Петре], процвѣтай³⁾ на вѣки,
 Во горнем Сионѣ изъ ангелскими лики;
 Апостоле Петре, отвори рай ключем,
 12 Апостоле Павле, прожен враги мечем.
 Даруй помощь и намъ всѣмъ вѣрнымъ,
 А по многихъ лѣтехъ жити съ Христомъ на вѣки.
 Во горнем Сионѣ до небеснаго царства,
 16 Сподобите и насъ вѣчнаго королевства.

Паралелі: Р. X. Ч. 70.

52.

Р. III. Ч. 20.

Высокими органы, вси вас выхваляемъ,
 Радуйте ся, Петре и Павле, волаемъ,
 Похвало вселенѣй⁴⁾).

Вы при царѣ Неронѣ на земли терпѣли,
 За вѣру святую живота позбыли.

Тя, Петре, каменемъ Христосъ называетъ,
 Гды ты царь Неронъ на крестъ прибываетъ.

Тебѣ ся на пути Христосъ изявилъ,
 Зде очи душевнѣй, Павле, просвѣтилъ.

Тя, Петре, в корабли Христосъ обрѣтаетъ,
 Паству овецъ своихъ тебѣ поручаетъ.

От рыбарей ловца, ты Петре пріймаешъ,
 Ловитву душевну тебѣ подаешъ.

Тя, Павле, риторъ церковъ называетъ,
 Гды ты Римъ вѣнечника маешъ.

Тебѣ, Петре, ключа Христосъ поручаетъ,
 Сла[в]нымъ ты ловцамъ, Петре, устрояешъ.

Ты, Петре, три краты Христа ся закрѣтилъ,
 Гды страсти терпѣл, тамъ сродо есъ взглядѣлъ.

1) Ироде; 2) тиране; 3) процвѣтаешъ; стихівъ 11—14 нема.

4) Сей присѣвъ повторяеть ся по кождихъ двохъ стихахъ.

Котрый з Богом Отцем в небѣ кролюет,
Збавленіє миру всему дарует.

А мы вси будем тебе вѣрныи славити,
Тройце святая согласно пѣти.

Слава тебѣ, Отче, котрый все створил ес,
Землю на водах мощно утвердил ес.

Слава тебѣ, сыне, от отца врожденый,
И тобою вес міръ откупленный.

Слава тебѣ, Душе, котрый походиш
З ясности отцевской, вся просвѣщаеш.

53.

Р. Ш. Ч. 6.

Горы, холмы, дубравы, лістіє, цвѣты,
Псалмографы от сердца, вси будем пѣти.

Радуй ся, Николає, радуй ся святителю,
Ієрархо мірлікескій, Барскій чудотворче.¹⁾

Пастыр стада овец своих всѣх нас боронит,
А в припадках вшеляких всѣм нам помощник.

Святителем поборниче и отцем славо,
Істочниче чудесем, вѣрным похвало.

Апостолом прехвалне утверждєніє,
Ієрархов Никол удобрєніє.

Юношу от руки избавилъ еси,
Родителем во радост даровал еси.

Спаслъ еси воеводы от убієнія,
Запрѣтил еси царю, абы волныя.

Аще дѣвы оныя, отецъ ихъ дати,
Ніщеты ради на брак скверный отдати.

Но ты, Отче, воскорѣ предварилъ еси,
Злата довольно отцу их подал еси.

Ты же Арія лжуща посрамилъ еси,
Безбожнія ереси погасилъ еси.

Даж нам руку помощи, о святителю,
Як дал ес во мори потопляему.

1) Сей приспів повторяєть ся по кождих двох стихах.

Хто ся буде утѣкати под твою оборону,
Той одержит в небѣ вѣчну корону.

Хвалим тя, Николае, вѣрніи согласно,
Сподоби насъ дочекати Христова Рождество.

54.*)

Р VI. Ч. 11.

- 1 Истинная весна, Георгіе, наста,
Обновляеть во свѣтѣ народъ познаніе Христа.
- 2 Украшаетъ церьковъ, Христову невѣсту,
Мученіче Георгіе, прославляемъ Христа.
- 3 Избавляеть от бѣдъ правовѣрныхъ христіянь,
Егоже и не возлюби царь Диоклитіанъ.
- 4 Кошію снуша ся, святый быста неврежденъ,
На колесѣ привязанный ниско земли пущенъ.
- 5 Совѣтъ благодати на земли яви ся;
Правовѣрнымъ христіяномъ всюду прослави ся.
- 6 Тако, Георгіе, земное богатство,
Раздавалъ всегда нищимъ, пріялъ еси царство.
- 7 Новѣ его обуша в желѣзны сапогы,
До которыхъ набиваша и гвоздія многы.
- 8 Свѣтло днесъ сіяеть, Георгіе, слава,
Которому осѣченна священна глава.
- 9 Ідольское его суетіе чтимо,
Георгія всесватаго память прославимо.
- 10 И мы восхваляймо Георгія славно,
Дабы за насъ Христа вмолялъ на небесѣхъ явно.

[Далі буде].

---

*) В Р. III. Ч. 18 приходитъ отся коротенька вірша сѣв. Юрієви:
Правды весна свѣту наста, Господня днес страдалца;
Благочестна познаніемъ, Христа жизнедавца.

Ты за насъ Георгіе, Бога ублагаш,
А врага проклятаго ораз избиваш.

Восхогѣл бо он проклятый царицу пожерти,
А тебѣ Богъ благоволи главу ему стерти.

Упроси намъ, Георгіе, в небѣ царствовати,
А мы будемъ имя твоє всегда прославляти.

УГРОРУСЬКІ ДУХОВНІ ВІРШІ.

Подав Володимир Гнатюк.

[Далі].

55.

Р. III. Ч. 15.

Благодатныя органы, гуслѣ духа святаго,
Васілія великаго, кесаріи Кападокійскія.

Григорія Богослова і ритором сладка,
Достойно можем воспѣти, Грѣгорія восхвалити.

Іоана Златоуста, Константіна цариградска,
Орган духа святаго, Іоана Златоустаго.

Василіе чюдотворче, сиротам и вдовам еси отче,
Сохрани нас от напасти, не дай нам в грѣх впасти.

Григоріе Богослове, іерарховѣ началниче,
От стада Христова отгнал ес Арія волка далече.

Іоане Златоусте, храни стадо своє,
Нынѣ и присно и во вѣки от волков губящих.

56.

Р. I. Ч. 2.

Излияй ся благодать от устѣ твоихѣ отче,
Ти былѣ еси пастырь добрый, Василіе святче.
Учай словесная овца, вѣровати въ Бога отца
В тройци единой.

Когда демонъ Евлавію за жену записаль,
Тогда святыи Василіе пречѣ демоны отгналь.
Плачетѣ, болитѣ Кесаріе, велми молитѣ Василіе,
Абы бѣсы отгналь.

Святителю Василіе, отче щедротливый!
Молю ти ся, пастырю, будь мнѣ милостивый.
Записал ся мой мужь врагу¹⁾, Луцѣперу пекелному,
Своею кровію.

Замкнуль святыи Василіе Евлавію въ дому,
А самъ пошолъ молити ся ко самому Богу.
Помилуй мя, Боже Отче, всего свѣта и мой творче,
Избавителю мой.

1) Нам. вдругу, як в оригіналі.

Кай ся грѣховъ, человекѣ, покуты держи ся,
Створителеви своему съ слезами моли ся;
Бы тя врази не вловили, во адъ, сб[р]ку не вкинули,
Где будетъ горѣти.

Рече демонъ Васілю: Не чини намъ пакости,
Бо онъ ся намъ записалъ за тѣлесныя сладости.
Теразь от насъ отбираешъ, въ руки наши намъ не дашъ
Слугу нашего.

И глаголетъ Василіе: О чловече, муже!
Евлавие! Бой ся Бога, согрѣшилъ есъ дуже.
Бога Отца отступилъ есъ, Духа свята похулилъ есъ,
Сына божия!

Славословіе спѣвають, демоны пречъ утѣкають
И записы вертають; облакомъ с церкви утѣкають
Велми барзо Евлавію проклинають
Слугу своего.

Паралелі: Житє і Слово, III, ст. 307—312. В. Гнатюк, Лірники, ст. 33—34. — Р. II. Ч. 25. — Р. VI. Ч. 8. — Р. III. Ч. 10. — Відмін не подаю тому, що є друковані варіанти та що ще один прийде низше, у другім розділі.

57.

Р. II. Ч. 27.

Человѣкъ єдин богачъ былъ,
Роскошне жилъ такъ и пилъ,
В драгихъ шатахъ всегда ходилъ.
Але предъ его враты
Лежалъ Лазарь убогій,
Нагій, худый, вредовый.
Ишолъ богачъ мимо его,
Лазарь на него заволаалъ,
Жебы му дашто пре Бога далъ.
Не былъ богачъ такъ добрый,

Бы ся змыловалъ над нимъ,
Не далъ му стола одробин.
Але пси пригодили,
Кости ему носили
Вреды его лизали.
О богачу, брате мой,
Прошу тя, мало постой,
Дай ми воды и хлеба,
Заплатитъ Богъ з неба
Где ти буде треба.

58.

Р. II. Ч. 33.

Охъ ми тяжкый жалъ, не малый,
Многи скорби мня обьяли:
Отца матеръ оставилемъ
И самъ от нїхъ заблудивъ емъ.

Усѣхъ живыхъ я оставилъ,
А днесъ слышу, ошъ помел[л]и! ¹⁾
Отець, мати престаи ся,
Во мнѣ сердце расъдвои ся.

1) „Помели“ говорятъ декуди на Угор. Руси намість померли, подібно як и ни намість дни і ин. Тут переписувач пропустив друге л, звідки повстало „помели“.

Ци не плохий розумъ сталъ ся,
 Же в чужину ємъ загналъ ся?
 Хотъ помел[л]и, не видаю,
 В чужемъ краю перебуваю.

Плачте очи, слезы лѣйте,
 Отца, матеръ юж не вѣзрите!
 У чужинѣ мушу жити,
 Изъ блескими ся не видѣти.

У чужинѣ перебувати,
 Такъ чужину треба знати;
 Ани честе, ни похвали,
 Токмо досыть изъпевагы

У чужинѣ перебувати —
 Не дай, Христе, [й] умирати.
 Слезы моя, Христе, прїими,
 Житиє чисте даруй ми.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. літ. ст. 143—144.

59.

Р. П. Ч. 39.

Пасътырю душевныі, ты попе избранні,
 Лють грѣшныі очищати от Бога єсь данъныі.
 Якъ же другыхъ очищаєшь,
 Кетъ самъ сквернымъ изостаєшь,
 Жиючи блудно.

. . . . .
 . . . . .

А ты якъ самъ во тмѣ ходишь,
 И всѣхъ со собою водишь.
 Во ровъ пекельныхъ.

Идутъ лѣта, попе, приходитъ кончина,
 Абы ты не застала лютая година.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхни ся,
 О попе пока[й] ся.

Охъ пока[й] ся, попе, бо ты чортъ возьметъ,
 Коли не зостаєшь, тогды ты порветъ.
 Такъ ся тучишь, . . . объєднуєшь,
 Же чрево тѣгати не бируєшь,
 Попе, вже пока[й] ся.

Тѣсець путь до раю, врата гускїі,
 Людємъ показуєшь посты твердия,
 А самъ (г)ѣшь — пиєшь стравы дорогыі.
 Глубоко спишь, пробуди ся,
 Заблудивъ єсь, наверхни ся,
 О попе пока[й] ся.

Паралелі: І. Франко, Карпатор. література, ст. 144—145, Ч. 39.

60.*)

Р. II. Ч. 36.

Возърыдайте всё и възплачите :
 Жалость велику нынѣ изьпознайте.
 Жродло слезъ моихъ в нѣхъ ся вливасть,
 Отъ жалу сердца южъ умлѣвасть.

Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Нещасна смерте, щось уробила ?
 Наша¹⁾ путь горя, где твоя зоря,
 Котра свѣтила, тай насъ тѣшила.

О Мукачъ, Мукачъ осироченный,
 Такъ тешикъ ерѣдель²⁾ баръво смущеный.
 Весь народъ люски южъ ламентуесть,
 Уграхъ, Волохахъ велми жалуетъ.

Смутная бо труба южъ затрубѣла,
 Штрогая смерте мѣтлу трутила
 И патерицу изъ руки выняла
 И архъхиере[й]ску плачу подала³⁾.
 Южъ почивасть [в] темной яськинѣ,
 Угасла наша потѣха нынѣ.

61.

Р. I. Ч. 7.

Плачи душе, рыдай — горе,
 Памята(й)вши⁴⁾ пекелное море,
 Како имаши избыти когда Богъ прійдетъ⁵⁾ судити.

Ангелы въ трубы гды затрублять⁶⁾,
 Мертвыхъ от гробовъ возбуждать ;
 Рѣки огненныя потекутъ,
 Всю тварь со собою⁷⁾ повлекутъ.

*) Отся пісня написана на смерть якогось епископа Мукачѣвського, як то видно зі слів: О Мукач, Мукач осироченный! — якого саме, трудно вгадати; 1) В ориг. наше; 2) прошу, Семигород (з мадяр.); 3) В ориг. подала.

Р. III. Ч. 28.: 4) спамятай си; 5) прійде; 6) пред тым ангелы в трубы затрубят; 7) грѣшных с собов; по другій строфіці иде тут отся нова:

Судія справедливий
 Сядет на престолѣ:
 Грѣшных во муку отженетъ,
 Праведных у радост поведетъ.

Измѣнят ся¹⁾ лица прекрасна,
 Наполнят ся страха ужасная²⁾.
 Тогда не можно³⁾ познати,
 Где царь, где князь, где владыка, где нищъ, где богатый.
 Идучи грѣшныи⁴⁾ волають,
 Отца и матеръ проклинають:
 Проклятъ той день и година,
 В нюже мати мя зродила⁵⁾.
 Мы ся грѣховъ охранѣмо⁶⁾
 Іеусъ Христа возлюбимо⁷⁾.
 Пой намъ рачитъ⁸⁾ даровати
 Сть⁹⁾ ангелы, архангелы въ небѣ царствовать.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 45. — І. Франко, Карпатор. літера-
тура, ст. 138, ч. 7. — Р. Ш. Ч. 28.

62.

Р. І. Ч. 8.

- 1 Горѣ, горѣ душе моя,
 Ко творцу своему:
 Бѣжи, бѣжи¹⁰⁾ съ еленемъ
 Къ¹¹⁾ источнику живому;
 К нему тамо припади¹²⁾
 И его ся наслади¹³⁾.
 Который¹⁴⁾ завше памятасть¹⁵⁾,
 Кто ко нему прибѣгасть.
- 2 Єдинъ, єдинъ той источникъ
 Невзчерпаемый,
 Всегда желаемый¹⁷⁾;
 Вѣрнымъ, вѣрнымъ¹⁶⁾ токмо людемъ
 А гды з него черпаешь,¹⁸⁾
 В ничто себе вмѣняешь¹⁹⁾,
 Мыслимъ себе²⁰⁾ червми быти
 И в²¹⁾ прях ся претворити.
- 3 День онъ страшный грядеть,
 Гды²²⁾ судія приидеть²³⁾

1) змѣнят ся; 2) вжасна; 3) не мож буде; 4) грѣшнѣ; 5) мя мати родила; 6) охраняймо; 7) послушаймо; 8) бы нам рачил; 9) со. Р. Х. Ч. 28: 10) бѣжитъ; 11) ко; 12) прѣпадѣмъ; 13) изъ него ся насладимъ; 14) котрый; 15) напаяеть; 16) добрымъ, вѣрнымъ; 17) отвореный; 18) вкушаеть; 19) за ничъ себѣ тримають; 20) мыслятъ себѣ; 21) во; 22) гди самъ; 23) судити станеть.

Грѣшнихъ разлучити¹⁾
 И гсень²⁾ предавати³⁾,
 Абы там ся⁴⁾ мучили,
 Червь пекелный кормили,
 Во источникъ презирали
 И о творцѣ незабывали⁵⁾.

4 Єдину душу маєшь
 Прочто ей утрачаєшь?
 Якъ єсть она драга
 Якъ свѣцка слава
 На тварь божу створена,
 Кровію єсть откуплена,
 А от тебе доброволне
 Діаволу єсть преданна⁶⁾.

1) людей отлучити; 2) гсень; 3) предати; 4) додане: на вѣки; 5) три останні стихи звучать так:

Же о творцу забыли
 И животъ свой на семь свѣтѣ
 Полѣпшати не хотѣли.

6) ся строфка звучить інакше:

О мизерни человекѣ,
 Єдину душу маєшь,
 Про что же ей в день и в ночи
 И завше встрачаєшь?
 Охъ якъ она є предрага,
 Драша нѣшъ свѣцка слава,
 На образъ божый є створена,
 Про злостъ твою затрачена.

Дальших строфок у сїм рукописі нема, а останна звучить так:

О Боже мой, створителю мой,
 Рачъ же ми то дати,
 Жебы ємъ моголь за грѣхи мои
 Въ день и в ночи плакати;
 Тебѣ завше служити
 И тебѣ ся молити,
 А по смерти ис тобою
 Во царстви ся радовати.

Р. II. Ч. 2 — ідентичний з надрукованою віршою; за те Р. II. Ч. 60 — се тільки незначний відривок.

Р. III. Ч. 27: 6) два останні стихи сеї строфки відмінні:

Ты сам ей доброволне
 У пекло завдаєшь.

Строфок 5—6, 7—9 нема. Кінцева строфка (в сїм рукописі 7) така:

- 5 Онь Луцѣперь з діяволи
 Всегда в пеклѣ перебуваєть,
 Всетечниковъ, клеветниковъ
 К себѣ прізываєть.
 В рукахъ погарь тримаєть
 И всѣхъ грѣшнихъ чекаєть,
 Бо ихъ хоцєть напоити,
 Вѣчнымъ огнемъ розпалити.
- 6 Небо, небо утрачаєшь,
 Гды сваволно жиєшь;
 В смордѣ грѣхов тяжкихъ
 В день и в ноци перебуваєшь
 А до неба горнего,
 Ничтоже тамъ сквернаго
 Можеť ввійти и пребыти,
 Развѣ пєповиннаго.
- 7 Плачи, плачи, чєловѣче,
 Покѣ часу маєшь;
 Прєстань, прєстань уже грѣшити
 И царство достанєшь.
 Вдай ся до покаєня,
 Звитяжишь свѣтъ діявола,
 А найпачє тѣло твоє,
 Бо оно єсть найзрадливоє.
- 8 Алчи, жажди, чєловѣче,
 Христа ради во свѣтѣ жиючи;
 На источникъ благодати
 Всегда взираючи;
 А гды с него черпаємъ,
 В ничто себе вмѣняємъ;
 Да испуститъ ласку свою,
 Охолодитъ душу мою.

Нинѣ же вси христїанє
 Источника пїйте,
 Плачем, жалєм и слєзами
 Бога умоляйте.
 Он бо єст отєць ласкавий,
 Прїмє вашѣ молитвы
 И даєť царство пребы[ва]ющее
 Во вѣки вѣковъ.

Зрештою не має сей варіант важнїйших відмін.

- 9 Земля, земля затвердѣла,
 Плода не даетъ ;
 Сердце, сердце камяное
 И Богъ его не пріймасть.
 Твои очи отвори,
 Слезамъ токи испусти,
 Жебы землю оросили,
 Твое сердце умякшили.
- 10 Исусъ Христосъ Спаситель нашъ
 Всегда ожидаетъ ;
 Кающаго, плачущаго ся
 До себе пріймасть.
 Токмо вы ся покайте
 И до него волейте :
 Твоихъ ради святыхъ страстей,
 Свободи насъ отъ напастей.

Паралелі : Р. II. Ч. 2 і 60. — Р. III. Ч. 27. — Р. X. Ч. 28.

63.

Р. III Ч. 29

Горе чловѣку, тѣлу служащему :
 Бога оставляетъ, тѣло утучаетъ,
 На вѣчную муку.
 Ёда бы зналъ, што ся в пеклѣ дѣе!
 Там ся страшно мучитъ тѣло грѣшное,
 А ни҃ды не горитъ.
 Аще ся не покаешъ ѿ тѣла не стягнешъ,
 Дознаш во день судный, же ёс бывъ безумный
 И пекло достанешъ.
 Спасителъ волаетъ, до сердца толкаетъ :
 Покай ся грѣшный, чловѣче мѣзерный,
 Буде[ш] спасеный.
 Изъ боку своего кровь выпускаетъ :
 Тернитъ невинный и раны пріймаетъ
 За наше спасеніе.
 Матка милостива проситъ за насъ сына,
 Абы намъ и его умилостивила,
 Обы насъ в царство пріялъ.

64.

Р. III. Ч. 61.

Восплачите ся и възрыдайте,
 Жалост вел[і]ю нынѣ познайте,
 Котрая жалост днес наступила,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Меч(е) поострила и з нимъ утяла,
 Чадо нам міле от нас зудняла.
 Страшная труба днес затрубѣла,
 Гди страшна смерть меч поострила.
 Ци уж пожала, ци покосила,
 Чадо нам міле от нас вятяла.
 Зостанте здравѣ, родичѣ мои,
 Бо уж я иду до вѣчного покою.
 Зостанте здравѣ, Богу вас вручаю,
 В теперѣшномъ чясѣ от васъ отхождаю.

65.

Р. IV. Ч. 7.

Ідутъ лѣта з сего свѣта,
 Приближат ся конецъ лѣта.
 Где ся маю я подѣти,
 Где прійде часъ моеї смерти?

Восплачут ся вси грѣшницы,
 Всего свѣта вси злосницы
 Як то тогда загатуєть,
 Душу мою поратуєть.

Не будетъ тамъ поратунку,
 Токмо плачу и фрасунку.
 Нази стануть вси человекци,
 Незакрытѣ таємницѣ.

Не встыдят ся грѣховъ своихъ,
 Наполнят ся глумомъ многимъ.
 Не познати, где царь и воинъ
 В равно стануть яко единъ.

День приходитъ, грѣхъ ся родить,
 До покути не приводитъ
 Пойду, впаду предъ ногами,
 Богу Отцу со слезами.

А змилуй ся на до мною,
 Согрѣшихъ, отче, предъ тобою!
 Помилуй мя, Боже Отче,
 Сего свѣта ты мой творче.

З любовію прибѣгаю,
 Со слезами тя волаю:
 Помилуй мя, азъ есмь твоє
 Овча нынѣ заблудшее.

Ісусе мой и творче мой,
 Призри на мя, азъ есмь рабъ твой!
 И намъ (?) стати високого
 З неба кругу широкого.

День тамъ страшный грѣшнымъ
 [людемъ,
 Где на судѣ всѣ тамъ станемъ
 А забудемъ свѣта сего,
 Где отиде душа с тѣла моего.

Тогда дрижить тѣло мое
 Душа тратить добро свое;
 До молодости вѣку моему,
 Наполненный емь многимъ гноємъ.

Тебѣ, врачу, прибѣгаю,
 Спасеніе азъ волаю :
 Испаси мя раба своего
 И во грѣсѣхъ зачатого.

66.

Р. II. Ч. 52.

О широкий свѣте, нѣкѣде в тобѣ жити,
 Прото я тя хошу нынѣ оставити ;
 Бо ты мене сегда горко мя смущаешъ
 И во горькы[и] путь ми ноги направляешъ.
 Дорогое житіе минуши,
 Паки во горькую тму насъ (сеи) провади[шъ],
 Младенъцу земьномъ покажешъ сласти,
 Во горькую тму ведешъ до пропасти.
 Помолѣтъ ся о мнѣ, братія моя,
 Обы мнѣ была добрая дорога,
 Бо туй¹⁾ трудно жити,
 Дияволъ, свѣтъ и тѣло кажетъ [в]се грѣшити.
 Щасливи будете всѣ соротницѣ,
 Мои друзи, приятелѣ и [в]сѣ любимии ;
 Аще хочете знати, где от васъ отходжу,
 Увидите мою черъную одежду.
 Днесъ бо з вами ся уже расълучаю,
 Днесъ бо я васъ усѣхъ засмущаю.
 Здравуйте, здравуйте всегда во Господѣ,
 Да васъ Богъ сохранить в семъ суетномъ свѣтѣ,
 И паки здравуйте сегда во Госъподѣ,
 В[о]лше расъ не буду во вашей краинѣ.

67.

Р. V. Ч. 1.

Вже прѣшов часъ, лишаю васъ,
 Приятелѣ мойѣ;
 Я вѣдходжу днесъ в дорогу,
 Бывайте здоровѣ.
 Я видходжу днесъ в дорогу,
 В далеку сторону,
 Маю стати пред судѣвѣ
 Всевишняго трону.

Смутна мнѣ ест та дорога,
 В котру я строю ся,
 Бо на вѣки вже з дороги
 Сеѣ не верну ся.
 Бывайтеж ми здоровенкѣ,
 Приятелѣ мойѣ !
 Вчорамъ з вами бесѣдовавъ,
 Днес-емъ на ослонѣ.

1) Сей вираз повторений два рази.

Днесь лежу на ословѣ
Мертвий перед вами;
Вже ся болше не увиджу,
Приятелѣ, з вами.

Вже ся з вами н[е] зобачу,
Н[е] буду говорити;
Днесь вѣтходжу из межи васъ
В сиру землю гнити.

Днесь вѣтходжу из межи васъ
В сиру землю гнити,
Тамъ ся будуть моимъ тѣломъ
Хробаки живити.

Вже не виджу, приятели,
Свѣтовой утѣхи;
Тилко стали п[е]ред очи
Моѣ тяжки грѣхи.

Я на свитѣ не нажив ся,
Лиш гриху набрал ся,
А днесь мене смерть постигла,
Щемъ не сподѣвав ся.

Прощайтеж ми, приятелѣ,
Можем образив васъ,
Можемъ колись непослушний
Й невдячен був для васъ.

Може колись в своим житю
Комусь зробив злое,
Днесь вас прошу, п[р]иятели,
Огнутѣт ми тоє.

Прощайтеж ми, приятелѣ,
Не судѣт ня сами,
Бо як мене днесь видите,
Так ся стане з вами.

Я за житя также не дзбавъ,
Що треба вмирати,
А всем мысливъ, що маю часъ
Грѣхи спокутати.

І та[к] ми йшли дни за днями,
Рок завше за роком,
А днесь маю о тѣмъ знати¹⁾
Отвѣт п[е]ред Богомъ.

А днесь маю запитаня,
Щомъ приробив тутка;
Аж днесь виджу, що за грѣхи
Жде грѣшника мука.

Яж бемъ, братя, днесь ваяв ся²⁾,
Покуту дѣлав бимъ,
Бога молив, грѣх не робивъ,
О смерти думав бем.

Но днесь, братя, вже за пѣзво
Покуту чинити,
Бо вже вѣдти н[е] пускають
Житя попра[в]ити.

Тилко, братя, щи днесь маю,
Усеѣ надїи,
Жемъ до церкви за все ходивъ
[В] свята и недѣлѣ.

Жемъ до церкви ходив пилю
Слухати науки,
То думаю, же не пѣду
На вичныя муки.

Хоть не мовлю, що [я] піду
Ві[д] разу до неба,
Бо за грѣхи в чѣстилице
Спокутати треба.

Алеж чистець ни ест пекло,
Тамъ пукута лекша;
Ходь тамъ муки ест до статка,
Але много менша.

Але в пекло, хто дѣстав ся,
То вже вѣчно бѣдний;
Той н[е] буде вид вѣчничъ [мукъ]
Николи сво[бо]дентъ³⁾.

1) здати; 2) бояв ся; 3) зам. свободний.

За таким вже хотби хтось ту
 День и ноч молив ся,
 То той уже вид вѣчних мукъ
 Не осво[бо]дить ся.

Бывай здоров, милый свѣте,
 Днесь ты оставляю!
 Васъ сусѣд и всех сродников
 В Богу поручаю.

А я буду молити ся
 До Бога за вами,
 Щоби васъ всех Господь приявъ
 До вѣчноѣ славы.

Всехъ васъ Богу поручаю
 Братя и сусѣды;
 І ти, жоно, будь здорова
 И вы любезнѣ¹⁾ дѣти.

Моѣ мили п[р]иятели,
 Здорови бывайте!
 А в молѣтвѣ и за мене
 Не в[а]поминайте.

68.

Р. V. Ч 2.

Уже ся час приближае,
 Душа тѣло отставляе;
 Уже приспала²⁾ година,
 Душа тѣло отставляе³⁾.

Душа тѣло оставляе³⁾
 И Богу ся представила;
 Тѣло востало мертвое,
 Котрое⁴⁾ все робило злое.

Тепер тѣло у[м]ерае
 І в душив ся раалучае;
 Уже силна кровь застила,
 Котра лишъ грѣху с[д]ужила.

Уже сердце ледом стало,
 Котре в [г]рѣху ся кохало;
 Уже вси жили умеллі,
 Котре⁵⁾ грѣх н[а]д все любили.

Румняне личко поблѣдло,
 Свою красу гдесъ подѣло;
 Уже блѣде, нерумняне,
 Як лист в осени зовяне.

Уже очи не дивят ся,
 На цилий свѣтъ [г]нівають ся;
 Уже ся ни хотят (ся) дивити,
 На грѣх никого зводити.

Уже ни будут ся дивити,
 Пидут злотом (?) в землю гнити;
 Тѣло поиде в землю гнити.
 Душа буде вѣчне жити.

Душа тѣло оставяе,
 Так на тѣло нарѣкае,
 Каже: О, грѣшноє тѣло,
 Менесь слухати не хотѣло⁶⁾.

Не хотѣлос ня слухати,
 Божій закон исполняти;
 Теперь тобѣ едно гнити,
 А я мушу в пеклѣ жити.

Ти змертвило, а я жива,
 Через тебем нещаслива;
 Через твои лести, блуди
 Вижу в пеклѣ нужди.

1) повинно бути: любі; 2) має бути: приспіла; 3) оставила;
 4) котре; 5) котрі; 6) хтіло.

Ти за жита гайновало
И у грѣху ся валяло,
А я мушу бѣдовати
И за тебе спокутати.

Тай я грѣхи не робила, —
Ти мой нуждѣ есь причина;
Я за твої гадки, дѣла,
Нераз муки претерпѣла.

Минѣ бы тяже в тобѣ,
Ніже тобѣ теп[е]р в [г]робѣ;
Бо я в тобѣ бѣдовала,
Грѣхим вѣд тя відвертала.

Но ти было непослушне,
Так як скотина бездушна;
Щось хотѣло, тось робило,
Що лиш тобѣ было мило.

Но ти мене не слухало,
Бось на до мнов пановало;
Тобі ни мож ровказ[а]ти,
Твоїї блуди перервати.

Но що тобі было мило,
Тое мене все дражило,
Бо ти завш[е] грѣх робило,
Менес [...] неспокоило.

Минѣ тоє было мило,
Ко[б] болось ся все молило,
Закоцъ божій исполняло,
А видѣ грѣху видвертало.

Неразъ тобі то казанно,
Но ти тоє не слухало;
Бо як тобо¹⁾ то казано,
Ты ся тому спротивляло.

Ті на мене ни зважало,
Лишесь в грѣху ся валяло;
Самось собѣ догаждало,
На смерты ничь не зважало.

Ті до збытку ѣло й пило
І всякийсь грѣх робило;
Я не моглам в тобѣ жити,
Мусѣлам ся отсавити²⁾.

Тепер тѣло души каже:
Грѣх ест спільно доло³⁾ наше;
Єсли былась нич не винна,
То бись не была мученна.

Та же Бог ест справедливый,
Ни карає, кто невинный;
А ты пусто нарѣкаєш,
Себе тепер вневиняєш.

Себе хвалиш и жалуєш
І на мене нарѣкаєш;
Таже тобі лѣпше жити,
Ноже⁴⁾ менѣ в [г]робѣ жити⁵⁾.

Ти можеш грѣх спокутати
И до неба ся достати;
А я мушу в [г]робѣ гнити,
Собо[в] хробакы живити.

Мене буд[у]ть черви грести
І точити моѣ кости;
Глина приляже на груди,
То за наші пієнѣ буди.

О безумие грѣш[н]е тѣло,
Циж мене гр[ѣ]х, блуд, кортѣло?
Гд[е]ж я с тобо[в] спивку мал[а]?
Циж я в грѣхах розмишляла?

Щож ти минѣ приказуєш,
Кед ти мертве нич не чуєш!
Хоть бись у огни горіло,
Твое ест [...] лекше дѣло,

Душ[е] моя грѣшна, бѣдна,
То ти ннесь менѣ вѣрна?
Ти лиш сама ся жалуєш,
Що лиш ти бы⁶⁾ ташкей часъ?

1) тобі; 2) мусілам тя оставити; 3) діло; 4) ніже; 5) гнити
6) тобі.

Циж я тягар не буду чути,
Тольку глину на свой груди?
Тольку глину и кам'ня...
Душе! ни маеш сумління!

Безумним [м]я называеш,
Мене ганеш, понижаеш;
Колиж ти розумна,
Чомусь в дороги вблудила?

Кажеш, що лиш я есм грѣшне,
За мене ся мучиш вѣчне;
Ану най теп[е]р грѣх зроблю,
Коль вжем не в идно¹⁾ с тобою?

А поки смо в єдно жили,
Обое смо враз грѣшили;
Теперь мусимо терпѣти,
Тяжки муки износити.

Тепер, душе бѣдна, вбога,
Моли, проси пана Бога,
Щоби ся пан Бог (ц)змиловал
И до вѣчной славы прияль.

Бо пан Бог ест добротливый
І над нами милостивый.
Моли его со слезами,
Чей ся змилуе над нами.

69.

Р. V. Ч. 3.

О безумный человек,
Що ти думаеш, гадаеш?
Робиш гѣлу своему волю,
О душ[у] не зважаш.

Не зважаш на судъ божий,
На вѣчное пекло;
Доти грѣшиш, доки ти ся
Во очохъ не змеркло.

Не зважаш, же смерть преїде,
Послѣдна година,
Валяеш ся в ташкахъ грѣхахъ,
Як в [г]ной скотина.

Ти думаеш, що так згниеш,
Як гота скотина
И дух в тобѣ ни в[і]д Бога,
Жиеш, як (в) битлина²⁾.

Человекъ окаяний,
Где ся важиш скрити,
Як преїде Богъ в своей слави
Всѣхъ людей судити?

Якъ Бог сниде мир судити
И сядет на тровѣ
И як тоби скаже стати
На лѣвой сторонѣ?

Як судия справедливый
Скаже слова сїї:
Идите³⁾ ви в оген вѣчный
Грѣшни прокляти!

Отями ся, человекъ,
Перестань грѣшити;
Моли Бога и покай ся,
В небѣ можеш жити.

Моли Бога со слезами,
Зложи пред ним руки;
Не тручай ся в гѣлом, в душев,
Сам у вѣчни муки.

А пан Бог ест милостивый,
Грѣхи отпускае,
Только хто ся широко молить
И грѣхов ся кае.

1) в єдно = разом; 2) битлина; 3) идѣте.

70.

P. V. Ч. 4.

О страхъ сердце проникає,
См[е]рть малжинство разлучає;
Смерть марженство розлучає,
На молодисть не зважає.

На жаль и плач ни зважає,
Острим мечом убиває;
Нема жадной оборони,
Лише давонит усі давони.

О, жаль сердце изтискає,
Смерть марженство разлучає;
Розлучає жену в мужомъ,
Своишъ остримъ оружиєм.

Аш ти, смерте, тось напасна!
Для молодихъ [..] несчасна.
О тось, люде, великей страхъ,
Умирати в такихъ летахъ.

Волѣв бим ся (и) не родити,
Нѣж н[а] свѣтѣ толко жити.
Ни дожиеш трийцять лѣта,
Вже смерть жене [з] сего свѣта.

Лише дижде ся до сили,
Бо¹⁾, треба йти до могили!
Кой на свѣтѣ лиш бы жити,
Ба, кой треба йти в землу гнити.

Ах несчасна година,
Гдеж ти, смерте, ся родила?
Гдеж ти, смерте, ся родила,
Чомусь так немилостива,

Же так люди убиваєш?
Мечом сѣчеш, убиваєш,
З сего свѣта изганяєш
І кров люцку проливаєш.

Скажи, смерте, вѣткись зайшла
И десь собѣ той меч найшла?
И тко ти дав оружие
Убивати, кто лиш же?

Скажи, смерте, гдєсь рождѣнна,
На що ти сотворенна,
И колько ти жиєш лѣт?
Ци про тебе не бывѣ свѣт?

Скажи, смерте, кто тя вродивѣ,
Таку страшну на свѣт сплотивѣ?
И хто тобѣ дає знати,
Кому треба умирати?

Ой я часу ни чекаю,
Кедь ві[д] Бога розказъ маю;
На жаль и плач не зважаю
І милости я не маю.

Я на божий розказ мушу
Взяти из человекѣ душу;
Панѣ Бог знає, кому жити,
А кого треба вмертвити.

Хочеш знати, гдєм рожденна?
Се(д)ред раю сотворенна.
Хто ня вродив хочеш знати?
Грѣх Адамов моя мати.

Питаєш ся, вѣткѣмъ зайшла
І дем собѣ зброю найшла?
Мѣнѣ Бог давъ той меч в раю,
Котрим сѣчу и рубаю.

Котримъ сѣчу человекѣ,
Як здоровыхъ, т[а]кѣ калѣки;
Як здоровыхъ, так убогихъ,
Не шкодную и молодыхъ.

Молодыхъ [я] не шкодную,
Ай старыми не п[і]хую;²⁾
Не шкоду[ю] и младенцѣв,
Ани дѣвчатѣ, ани хлопцѣв.

Хто ся вродивѣ, мусят вмерти,
Не годен ми ся смерти;³⁾
Сильный ми ся не зборонитѣ,
Ани лжец ся не [о]дмовитѣ.

1) ба; 2) гордую; 3) оперти.

Як убогий вмерти мусить,
 Так богат ся не вікупить;
 Пере до мнов ся не спряча¹⁾,
 Ани втече, ани віплаче.

Владыка ся не вімолить,
 Цѣсарь ми ся ни зборонить;
 Славныхъ борцівъ переможу
 І на груди руки зложу.

Всѣхъ васъ з сего свѣта зглажу
 И до гробу пр[и]проважу;
 Роде грѣшній, тями собі;
 Же каждый з васъ буде в [г|гробѣ.

Грѣхи своѣ спокутайте.
 На мене ся сподѣвайте:
 Ао як ничъ такъ день стою
 Перед вами из косою.

А вы о томъ ни збаєте,
 Бес часу вмираете;
 Скоршю²⁾ ваше жита,
 Бо вы Богу не служите.

Тотѣж, братя, подумаймо,
 Каждый с тим раздумаймо,
 Же прийде час нашої смерти
 І каждый з васъ мусит вмерти.

І я, братя, также мушу
 И я педамъ (?) Богу душу;
 А Богъ знає, в яким вѣку,
 Трудно знати челоувѣку.

Томъ ни в стани уж гадати
 І часъ смерти пр[е]дсказати,
 Бо азъ есм грѣшни люде,
 Не вѣмъ, що з грѣшником буде.

Бога тятшко образивемъ
 И на муки заслужи[в]емъ;
 Только можу то сказати,
 Же мусимо всѣ вмирати.

Смерти нашої ест причира
 Грѣхъ, пред Богомъ наша вина;
 Грѣхом Бога образивемъ;
 То бес часу умираемъ.

Тать нам жита скорчає,
 Мам насъ некломъ покарає,
 Где будет плач, скрезе[т] зубом
 И для грѣшникамъ погуба.

О, братя, отямѣт ся,
 Всяких грѣхов стережѣт ся;
 На сѣм свѣтѣ спокутайте,
 На смерть, пекло памнятайте.

Памнятайме на судъ божий,
 Ци то старшей, ци молоджій;
 Всімъ намъ тоє треба знати,
 Же мусимо всі вмирати.

Памнятайме на судъ божий,
 Ци то старший, ци молоджій;
 Всімъ намъ тоє треба знати,
 Же ще мусим з мертвых встати.

Що ся стане в той часъ, люде,
 То вже в иншой пѣсни буде;
 Нк можъ наразъ всьо сказати,
 В єдні пѣсни описати.

Только ще вамъ, братя, кажу,
 Очистими душу нашу;
 До сповѣди приступаймо,
 Святыхъ тайни приѣмаймо.

Ростаньме ся, братя, з грѣхомъ,
 Пак дыхаемъ божимъ духом;
 На часъ смерти памнятайме
 . . . . .³⁾

О, великий Боже отче,
 И цилого свѣта творче!
 Услш[и] нас люди грѣшнихъ,
 Сохрани насъ ви[д] мук вѣчнихъ.

1) спряче; 2) скорочу; 3) одного стиха не стає.

Молимо тя со слезами,
 Вмилосоерди ся над нами;
 Не скорчай [нам] наше житя,
 Со слезами молимо тя.

71.

Р. V. Ч. 5.

Бес часу я умыраю,
 Брата моѣ мѣлѣ;
 З тяжким смутком растаю ся
 З вами, приятели.

Ни часъ было мѣнѣ вмерти,
 Но смерть ни зважала:
 Моѣ житя [з] сего свѣта,
 Вѣк изъкорча[ла].

Но я духомъ не вмираю,
 Бо духъ вѣчне жиє,
 Только тѣло из кистками
 В могилѣ зогниє.

Зошлисте ся, брата ѣ сестры
 И вы малѣ дѣти,
 Моѣ тѣло послѣдней раз
 Ще днесъ вѣдвѣ[дѣ]ти.

Отож, брата, придивѣт ся
 На мя умершаго,
 Бо уж мя не ввидите
 Ві[д] дня завтрѣшного.

Вже ся, брата, перед цілимъ
 Свѣтомъ завтра зкрию;
 Муравою зеленою
 Все тѣло вкриють.

Покриют ся¹⁾ сировъ землив,
 Пѣском, муравою,
 Растаю ся з сусѣдами
 З [с]воивъ роудиною.

Растаю ся з пѣлым свѣтомъ,
 З полями, з горами;
 Вже ся по нихъ ни п[о]ступлю
 Своими ногами.

Лишаю днесъ свой маєтокъ,
 Лишаю худобу,
 Не возму нич найменшого
 З [с]обою до гробу.

Лишаю тут всѣ р[о]скошѣ
 Свѣтовой утѣхи,
 Лишъ не годен єм лишити
 На сем свѣтѣ грѣхи.

Тиѣ зо мнов зобрали ся
 Ї перед очи стали;
 Вшитко мя ся днесъ лишило,
 А вни не пропали.

Лишила мя крѣпка сила,
 Очи мойѣ вмерли;
 Через грѣхи врата ми ся
 До неба заперли.

О великій Боже отче,
 Спасителю мира!
 Не дай, что бі са мнов тѣшила
 Пекелная сила.

Не дай, что бы ся мнов тѣшила²⁾
 Пекелныя слуги;
 Звяжи смутком Луцѣпира
 Ї луциперски други.

Бо тко, Боже, без грѣха єст?
 Токмо ти на свѣтѣ!
 И ктож може смилу на твой
 Образ лица зрѣти?

Навет церков свята каже,
 Ирмоси ся пѣють,
 Же ангели на твой образ
 Взирати не смѣют.

1) мя; 2) тѣшили.

Не обем я мѣг взрѣти
 На тя, святой Боже.
 Измилиуѣ ся на до мною,
 Бо ктож ми поможе?

О, не суди мене, Боже
 По заслузѣ моеѣ;
 Спаси мене заблудшаго
 Вѣд вѣчной неволѣ.

Хоть я вижу, жем втратив
 Спасение свое,
 Но помнани, что азъ есмь
 Создание твое.

72.

Р. V. Ч. 7

Ах, пора п[р]иходить, треба умирати
 И души¹⁾ о[т] тѣла горко отставати²⁾;
 День, година утѣкасть,
 Страшный суд(т) ся приближає³⁾,
 Готуйте ся всѣ.

Небо крестъ покажетъ справедливый⁴⁾, ясный,
 Но⁵⁾ то для грѣшниковъ станет ся ужасный.
 Будуть они⁶⁾ закрывати,
 Студа⁷⁾, страха⁸⁾ не знати,
 Як приде Христосъ.

Ангели вострублять на чотыри⁹⁾ части,
 Мертвыхъ возбудити по божиѣ¹⁰⁾ власти:
 Человѣцы, вос[т]аните,
 Своих дѣл ся о[п]равдите
 Своему творцу¹¹⁾.

Рѣка огненна¹²⁾ будетъ клекотати,
 Землю осквернену буде¹³⁾ очищати;
 Поднесет ся до¹⁴⁾ небеси,
 Потомъ впадетъ во¹⁵⁾ словесн (?),
 Во пропасть земную.

Бѣдный человекъ, что будешь чинити?
 Где ся от десницы¹⁶⁾ скажут отлучити?

Р. VI. Ч. 3.: 1) душу; 2) разлучати; 3) приближаєтъ; 4) справедливымъ; 5) и; 6) очи; 7) стыда; 8) тут е ще: бы; 9) чотыри; 10) и мертвыхъ возбуждать по божеѣ; 11) сі два стихи звучать так:

Вашихъ ся дѣл оправѣ[те]

На судѣ своеѣхъ.

12) огненния; 13) иматъ; 14) поднесе ся под; 15) подъ; 16) як ся от правци; 5-ої строфки бракує.

Тогда Христось, всѣ святыиѣ
Крикнутъ : Идѣтъ проклятыи
Во адекую' пропасть.

А кто тебе в той часъ будетъ ратовати ?
Ни поможетъ отецъ, родина ни мати ;
Кождый там(и) ся поставит(и),
От дѣл своих ся справить
Своему творцу.

И мы¹⁾, християне, грѣхов ся хранѣме²⁾,
Судию страшного смиренно молѣме,
Бы изволилъ намъ подати,
Отвѣтъ благій услышати
На судѣ своемъ.

Паралелі : Р. VI. Ч. 3.

73.*)

Р. V. Ч. 8.

Источникъ слезы разливайте ся,
Камени сердца распадайте ся,
Видячи нашу сладость времени,
4 Красоту и славу [в] ничто совбернену.

Опаде твоя, человекѣ, слава,
Потоптала ей смертна булава.
Ахъ не требуючи животе бѣднѣй,
8 Скоро ся скажешъ нагле измѣннѣй.

Обѣцуетъ намъ своей сладости
Нѣкто ти извирить не зрат старости ?
Изъу[ч]орнѣла ти подоба слична,
12 Бо тя ожидае, фортуна вѣчна.

1) а вы; 2) хранѣте.

*) Р. II. Ч. 55.: в. 4— вберънену; в. 5— человекѣ; в. 6— источникъ; по 6 в. приходять отсі два :

Почернѣла ти подоба слична,

Бо тя изѣдаеть фортуна вѣчна. (пор. в. 11—12).

в. 7— охъ не требучи; в. 8— змѣннѣй; в. 10— о кто тои звѣрять, н[е] взрять старости; в. 13— спущаетъ; в. 14— до приятелей блескихъ волаеть; в. 15— братия; в. 17—22 попереминовані так, що е доказом неграмотности переписувача одной частины сього рукописа; в останній строфці виблідло письмо так, що трудно його відчитати.

На небо очи смертвѣ спущаю¹⁾;
 До приятели блискихъ волаю²⁾):
 Помилуйте мя³⁾, братие⁴⁾ і друзи,
 16 Бо мя извѣдятъ земныі пружи.

Воспомняните вси любовь мою,
 Да не отрачу⁵⁾ надежду мою⁶⁾;
 Похибы моя не спанятайте⁷⁾,
 20 Но за мене вси Бога ублагайте⁸⁾.

Уже⁹⁾ ми декретъ опредѣленный,
 22 Судия страшный, неумиленный¹⁰⁾.

Грѣшную душу во адъ всылають,
 А покаявшу царствомъ вѣнчаютъ;
 Смертныи гробъ темный,
 26 Червь тѣло точить, а душу страхъ.

Страхомъ суду престоятъ,
 Да дашь днесь отвѣтъ
 . . . . . твоему животѣ,
 30 Чтось наробила на марномъ свѣтѣ.

А васъ умильно всехъ упрошаю,
 Сродниковъ своихъ равно умоляю
 Возпомняните каждый во себѣ,
 34 Же скверно не естъ ничто во небѣ.

Ни влази, ни сла[вы], богаства, утѣхи,
 Роскошѣ, молодость, земныя смѣхи.
 Исусъ Христосъ намъ крове заняныи,
 38 Страшныя муки за насъ нещасныхъ.

Р. VI. Ч. 5.: По в. 6— ідутъ два якъ повисше; опісля слідуе аж 13. 1) пуцаешъ; 2) волаешъ; 3) ня; 4) братя; 5) утрачу; 6) свою; 7) панятайте; 8) простите, Бога умоляйте; 9) южь бо; 10) неумоленый; дальші стихи попереставлювані так: 39—40, 33—34, 35—36; по сьому два стихи нові:

Да не отрыгну всехъ во той часъ,
 Абесте чули мой остатный гласъ.
 Дальше в. 37—38, а опісля:

Блескихъ, далекихъ Богу вручаю,
 Бо я от вас ся южь разлучаю.

В кінци в. 41—45.

Блескихъ, далеких васъ упрашаю
 З вами бо я ся днесъ розлучаю;
 Конецъ животу з вами,
 А я васъ всеѣхъ вѣнчую
 43 Многими лѣтами.

Тѣло ужъ мое гробу предайте,
 45 А за мене вси Бога вблагайте.

Паралелі: Р. II. Ч. 55. — Р. VI. Ч. 5.

74.

Р. V. Ч. 9.

Фалшивая юность, зрадлива¹⁾ фортуна,
 Служить человѣку²⁾ во молодом вѣку.

Теперь наступила³⁾ — гдес сила оставила,
 Старость человѣка [д]⁴⁾ земли прихылила.

Куды ся оберну, слезы проливаю,
 Во старости своѣй сам ся обуждаю.

Чом ся ни каш и не възрыдаешъ?
 Вже кончина вѣку, уж ся приближае.

Ужъ приходитъ время до гробу ступати,
 Не буду во свѣтѣ як орель лѣтати.

О роскошѣ мои, где ся сте подѣли?
 Цили во Дунаю есте потоцули?

И плачь не поможе, когда смерть приходитъ
 Жаль немилостивый сердцу ся находить.

О вѣгры бурныи! от горъ повѣвайте,
 Серца тяготу во мнѣ охлаждайте.

Излый на мнѣ, Боже, из небесе [росу],
 Ухлуди ти сердце, во мнѣ тяготу.

Р. II. Ч. 56.: 1) нечесна; 2) человеку; По в. 2-ім ідуть отсі:

Ахъ терая (?) старость послужилъ исъмалу,
 Ачей бы мой сердце май болше не вяло.

3) черась отступила; 4) ить.

Дальше йдуть стихи: 11—12, 9—10. Опісля отсі:

Гольловая (?) юность, оберни ся ко мнѣ
 Потѣшъ человѣка . . . . . годѣнѣ.

Потім 15—16, а останні два отсі:

Расступѣте ся воды, до землѣ ступите,
 Юность молодости мои навернѣте.

О нещасна смерте! Что [ти] наробила?
 Что есть пожала тай покосила
 Квѣточокъ бѣлый, еще нездрѣлый.
 И ты сыра земле, жалую[сь] на тебе,
 Что ты отбираешъ голуба от мене.
 Даремно жалуешъ, сіе есть на мене!
 Узаль Богъ душу, а я тѣло мушу.
 То есть правда давна Богомъ приказанна,
 Ёще прародителемъ во рай извѣщенна.
 Не жалуйте о мнѣ, родители моѣ,
 Я иду до дому ко творцу своему.
 Буду его просити, як Бога молити,
 Что бы вамъ дароваль многа лѣтъ жити.
 Жалую не мало, что есмь нещасливый,
 Что на семь свѣтъ мало лѣтъ жилъ емъ.
 Недавно мнѣ Богъ далъ, уже покликаль,
 Что бы емъ пред номъ весь отвѣтъ изложилъ.
 Дякую я вамъ, родители моѣ,
 За ваші труды при слабости моеѣ.
 Дякую на встатокъ веѣмъ вамъ, Християне,
 Котрѣ есте пришли на похоронъ мнѣнѣ.

Паралелі: Р. II. Ч. 56.

75.

Р. V. Ч. 10

Всѣ притомнѣ взирайте
 И на то памятайте,
 Же что на миѣ видите,
 То ѣ на себе чекайте.
 Неска мнѣ, завтра вам,
 На то преjde и самъ царь;
 На то прийдуть вшиткі [і],
 Што на сей свѣтъ рожденѣ.
 Вшиткѣ тѣла заслуги ж
 Четыри [и]ли пять дошки
 Ёдинаго каждаго
 Сут истинно по смерти.

Оце лопату возьми
 И печать з неѣ вчини,
 На томъ то моешъ гробѣ,
 Котрый видишъ при собѣ.
 Я туй буду лежати
 И з Богомъ спочивати,
 Себе земнымъ червачкомъ
 Во ѣдѣня давати.
 Докѣ труба ангелска
 Голосно не затрубитъ
 И ушитки поме[р]шѣ
 На сугъ божий возбудитъ.

О любя моя жено,
Зопстайвай ся здорова!
Я ся в[і]т тя разлучаю,
На Бога тя лишаю.

И ушиткѣ родичѣ,
Зопстаньте ся здорови;
Я ся в[і]д(ы) васѣ разлучаю,
На Бога васѣ лишаю.

И вы моѣ сусѣды,
Оп(ы)стайвайте здорови:
Я ся в[і]д(ы) васѣ разлучаю
На Бога васѣ лишаю.

И ушѣткѣ притомни
Опстайвайте здорови;
Я ся в[і]д(ы) васѣ раз(ы)лучаю,
На Бога васѣ лишаю.

И щя вашъ расѣ дякую
За остатню послугу;
З Богомѣ домовѣ ступайте,
О мнѣ Бога благайте.

76.

Р. II. Ч. 57.

Что мы человекѣцѣ? Бемы и съчезаемѣ,
Якоже дымѣ сей суетна замѣнымѣ жисѣ расѣточаетѣ.
Страшливая смерть, страшлива, страшлива,
Страшливая смерть.*)

Юже руки бреными емѣлетѣ
Кришталу фиялу ламѣлетѣ — о щетна.
Днесѣ буди цвѣтѣ а завтра пепелѣ —
Сей естѣ во всѣхѣ живуцихѣ степенѣ;
Позри якѣ естѣ сего свѣта жисѣ:
Не фольгуеѣтѣ, не жалуетѣ никого же смерть.

Что тогда человекѣческая слава исъчезаетѣ,
Якоже трава, егда во гробы темнѣ несложитѣ насѣ,
Несѣподѣваннѣ и во остатнѣй частѣ.

77.

Р. II. Ч. 59.

Плачи душе, рыдай горе,
Расѣпамнятай пекельное море,
Како, како, како имашѣ исыбити,
Егда, егда, егда Бог приде судити.

И смѣнятѣ ся лица прекрасныя,
Наполнятѣ ся страха ужасного;
В той час, в той час, в той часѣ не мошѣно спознати,
Где царѣ, где князѣ, где владыка, где нищѣ тай богаты.

*) Сей приспѣв повтараеѣтѣ ся по кождей строфцѣ.

Тамо грѣшѣници волають,
 Отца ѿ матерѣ проклинають :
 Проклятъ, проклятъ, проклятъ то[т] день и година,
 В ню же, в ню же, в ню же мати мя породила.

А мы грѣхи оставимо,
 Исус Христа воспѣлюбимо ;
 Той намъ, той намъ, той намъ рачивъ животь дати,
 Со ангелы, архангелы, в небѣ царьствовати.

78. (а).

Р. IV. Ч. 4.

О Боже ласкавый, отче безконечный,
 Творецъ сего свѣта есть неба и земли.

Нихто не возможе ласку твою зрещи,
 Бо вышній претворить, доки масть жити.

Бо не знаешъ, котрый часъ конецъ масть прійти,
 Смерть изъ тѣла душу — когда масть взяти.

Возлюбилъ есъ мене, отрока малаго,
 Жебышъ не узнавалъ свѣта погубнаго.

Нынѣ, мамко моя, я дякую тебѣ,
 Же есъ мня носила тяжко во утробѣ,
 А потомъ прияла твердо болѣзнь себѣ.

Сокотилась мене якъ въ день такъ и въ ночи
 И варовалас ня от огня и воды,
 А я ж[ад]енъ хосенъ не учинилъ тебѣ.

О смерти зрадлива, что есъ учинила ?
 На что нянка и мамку до жалюсъ привела,
 Мене маленькаго отъ нихъ разлучила ?

Не рать былъ емъ вамъ днесъ жаль учинити :
 Не моя есъ воля, мушу отъ васъ ити.

Лишаю васъ, няньку и мамко, на семъ свѣтѣ,
 Жебы Богъ животь вамъ даровалъ на много лѣтъ прожити.

79. (6).

Р. Ш. Ч. 61.

О Боже ласкавий, Отче безъконечный,
Творецъ¹⁾ сего свѣта есь неба и земли,
Нихто не возможе ласку твою зрщи²⁾.

Бо не знашь³⁾, в который часъ к тому⁴⁾ маешъ прити,
Смерть от тѣла душу коли маешъ взяти,
А тебѣ, Господи, во рущѣ предати.

Возлюбилъ есь мене отроча малое,
Же быхъ не узнавалъ⁵⁾ свѣта пагубнаго⁶⁾,
Але пошолъ к тебѣ до царства вѣчнаго.

Ко мнѣ малелекой⁷⁾ пославъ есь ангела,
Который нагло взя[л] душу мою с тѣла,
Абымъ⁸⁾ отцу и мамѣцѣ юшъ не заважала⁹⁾.

Охъ, смерти ма горка, якъ есь мя зрадила.
Учора я з ня[нь]комъ, з мамѣковъ говорила,
А днесъ перетъ ними лежу на жаль мертва.

Солотыкый мой нянюку! перестанъ плакати,
Бо вже тобѣ за мновъ нѣщо жаловати,
Бо знаешъ, же буду в небѣ царѣст[во]вати.

Мамѣко моя люба! я дякую тобѣ,
Бо ты мя носила тяшко во утробѣ
И прияла за мно твердо болѣсь собѣ.

Не рада я была¹⁰⁾ жаль вамъ учинити:
Не моя воля — мушу васъ лишити¹¹⁾,
А такъ¹²⁾ ко вышнему Отцу отлетѣти.

Дозиралась¹³⁾ мене якъ у день такъ в ночи
И обганялась¹⁴⁾ мя от огня от воды
А я жадный хосникъ не вчинила тобѣ¹⁵⁾.

Р. Ш. Ч. 59: 1) ты; 2) знати; 3) знаеш; 4) ко кому; 5) бых я не зазналъ; 6) суетнаго; 7) маленькому; 8) обых; 9) уже не саважал; строкъ 5—6 нема; потім иде 9, а по ній 7—8; 10) не рат бы был я вам; 11) от вас ити; 12) и ко; 13) сокотилас; 14) и варовалас; 15) а я жадный хосен тебѣ не вчинив. Перед 12 строккою е отся:

Коне[ц] живота моего тепер со вами,
Я вас вѣнчую многими лѣтами,
Всѣх вас Богу вручаю,
От вас бо днес отхождаю.

Мои пушки больше не будут ходити,
Ани ручки ня[уь]ка и мамку обыймати,
Могуть ся про мене дѣти бавити.

Лишаю васъ, ня[нѣ]ку, мамко, на семь свѣтѣ,
Жебы Бохъ животъ вашъ деръжалъ долъголтѣ,
За дозуръ отцевски майте царство в небѣ.

Терасъ¹⁾ тѣлѣце мое лежитъ переть вами:
Якъ землю до землѣ треба юшъ предати²⁾,
Во тота нам усѣмъ послѣдная мати.

80. (а).

Р. VI. Ч. 1.

Южъ иду до гробу смутнаго, темнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣтитъ болше,
Где я буду мати во гробѣ мѣсто,
Где вшитки панове, великѣ кральове,
Кости своя изкладають и вѣкъ свой скончають.
Ни богачъ, ни убогъ, там ся не уткупитъ,
Але токмо каждый терпѣти муситъ.
Добра ноць юшъ и вамъ, приятелѣ,
Котрѣсте ми были во свѣтѣ знаемы.
Вамъ такъ желяю, котрѣсте ся зыйшли,
За тую ласку велику дякую.
Исусъ мой и Богъ мой, моя радость вѣчна(я),
Прими мя во царство, где радость ангелска.
Прими, Боже, душу мою, прими еѣ яко свою,
А ты, земле, тѣло мое, якъ мати дѣтя свое.

81. (б).

Р. III. Ч. 58.

Уш иду до гробу темнаго, смутнаго,
Де я буду спочивал ажъ до дня суднаго.
Звѣзд ясных не ввижу, ни гласу не вельшу,
Але як звязаныи терпѣти там мушу.
Ни мѣсяць, ни слонце не засвѣти на то,
Де я буду мати в темном гробѣ мѣсто.

---

1) тепер; 2) котрох земли юж треба предати.

Там вшѣткѣ кралеве и вшыткѣ панове,
Кости своя складають, о горко, болезне.

Ни богач, ни худобный, от того ся не откупит,
Але кождый собовъ то измѣрити мусить.

Доброє жїтя юж тебѣ, мила малжонко,
Богу тя вручаю а варуй ся грѣхов.

Мой дѣтки як квѣтки, zostалисте во вѣки,
Чтѣт мое наказаніє, да будет на вас божіє благословеніє.

Добре жїйте юж и вы, милы прїатели,
Котрѣсте мѣнѣ были в свѣтѣ знаєшѣ.

Вам также, которѣ ко мнѣ ся сходили,
Велико дякую за милость такую.

А Ісус мой и Богъ мой, радост моя вѣчна,
Да прїиметь мя [д] себѣ до царства небесна.

82. (а).

Р. VI. Ч. 4.

Голубе, голубе, то красно (ту)гуркаєшъ,
Єще ты от мене скоро отлетѣль єсь.

А я тобѣ давалъ, што єсь от мя жадал,
Єще ты от мене ити не жаловалъ.

Ото мнѣ пужно на гробъ твой позрѣти,
Кетъ я не могу с тобов говорити.

О сердечко мое, вельку тугу маєшь,
Кетъ ты свого голуба голосъ не слухаєшь.

Ластовѣцѣ отлѣтають, тай назатъ ся наворачтають;
Ушь тво[є] сердце назатъ ся не наверне.

Изпусти, Боже, с небесе росу,
Ухолоди сердце моего тяготу.

Конецъ животу моему с вами,
Я васъ дарю многими лѣтами.

Сы[н] мой премилый, радость сердца моего,
По что ты лишаєшь Отца своего?

Дякую вамъ, мамко, єдина премила,
Же єсь ня породила, в чистомъ повила.

Крестнѣ батечкове, наймилѣ призванѣ,
Люби вы моѣ, помиловаѣ.

83. (б).

Р. III. Ч. 60.

Голубе, голубе, то красно гуркалъ ес,
 Ёще ты от мене скоро отлетѣи ес.

А я тебѣ давалъ, что ес от ня жадалъ,
 Ёще ты от мене отпиги не шкодовал.

Хот бы был ми горы и долины далъ,
 Волѣ(и)лъ тебе от мене не взялъ.

Что миѣ потому много в свѣтѣ мати,
 Як(е) я не маву с ким ся потѣшати?

О мое сердечко, велику журу маю,
 Кет своего голуба голос не слушаю.

Голубе прекрасный, сине мой любимый,
 Не давно ты Богъ далъ, юж ты от нас узял.

Ох то миѣ нунно на сон твой позрѣти,
 Кет я не могу с тобов говорити.

Бо очи запертѣ, языкъ загражденый,
 Руцѣ звязанѣ, а ноги спутанѣ.

Ох красота его барзо почорнѣла,
 Смертня година от нас его зудняла.

О Боже, послѣ в небесе росу,
 Охолоди сердце и всю миѣ тяготу.

84.

Р. VI. Ч. 2

О смерге, смерте, чомусь такъ стршлива,
 Надъ сякимъ створѣньомъ дуже безъочлива?

Многимъ сиротамъ бываешъ нещаслива,
 Кто ти есь мати, где есь ся родила?

Где ем ся родила, як ты хочешъ знати,
 Родилам ся в раю, а грѣхъ ми есь мати.

Во которомъ всѣ люде мусятъ разлучати,
 Заченше ся — мусятъ умирати.

От тебе, смерте, войны утѣкають,
 З[б]роѣ от с[т]раха из рук упуцають.

От тебе, смерте, царѣ ся ужасають.
 Прет тобовъ коруны из головъ знимають.

Глуха єсь о смерте, не хочешь сїухати,
Якъ жена гааду албо чадо мати.

Жалость, смерте, никда не бываешь,
Отца з межи дѣтей залости збираешь,
Милыхъ товарышей вѣчне разлучаешь.

Хоть най изъ жало млѣють, а ты ничь не збае[ш],
Видишь, смерте моя, із свѣта ня зганяеш.

Такъ немилосердно одуху не маешь,
Потерпи мало, кет дяку маешь.

Люба моя жено, милый товаришу,
Аш ем ти завинилъ, для Бога тя прощу.

Вся родино моя, всѣхъ васъ перепрошаю,
Благода[ть] божию всѣмъ вамъ желаю.

Бога прощу, жебесте ся добрѣ мали,
А по смерти в небѣ вѣчне радовали.

Исусе Христе, ко тебѣ воздыхаю,
На свѣтѣ семъ марномъ жити желаю.

Тѣло мое гробу, лѣбимо предаю,
Но во руцѣ твоєй, душу предаю.

85. (а).

Р VI. Ч. 6.

О смерте окрутна, а не милостива,
Каждому челоуѣку єсть барзо страшлива.

Она не убиратъ, бо наймолотшаго,
Во великихъ роскошахъ. хотъ найбогатого.

Ужилам у свѣтѣ, три лѣта прешли,
А смерть окрутна не дала ми вѣка.

Прійшла смерть окрутна, ноги потинае,
На сироты моя никда ничь не збае.

Былемъ во свѣтѣ вдячный каждому челоуѣку,
Теперь емъ подоб[в]ый земному черваку.

Зоставай ты здрава, возлюбленна жено,
Возлюбленѣ дѣти, приятелѣ вшиткѣ.

А не плачите, Богу ся молити,
На Сафатъ-долѣнѣ там ся увидите

О дай пане Боже, на правицу стати,
Прерадосный гласъ от Христа слышати.

86. (б).

Р. IV. Ч 1.

Ахъ смерти округна а не милостива
Кождому чловѣку барзо есть страшлива.
Не дбаешъ ничъ на роки чловека старого,
А ни на роскошѣ хоть май молодого.
Что мамъ отповѣсти, кетъ ся ужъ так стало :
Богъ мия на свѣтъ даль, а уже покликаль.
Быль емъ свѣту вдячный кажтому чловѣку,
А теперъ емъ потданный земному черваку.
Стал ся термѣнь божій, же мушу отити,
Изъ своимъ малжонковъ мушу ся разлучити.
Сусѣды и пріятелѣ когрѣ туй стоите,
Тѣло мое мертвое до землѣ отдайте.
А кетъ емъ дакого въ свѣтѣ прогн[ѣвалъ],
Сусѣдемъ и пріятелемъ уч[т]ивость емъ не даль :
То прошу чрезъ Бога, абы отпустили,
А тѣло мое мертвое до землѣ отпровадили.
Дякую мужови за ласку в хворотѣ
И за услугу твою великой тяшкости.
Най ти Богъ заплатитъ за твое стараня,
А посмотри, най ти дастъ в небѣ пребыв[аня].
Не мамъ между вами покою сталого,
Бо емъ ужъ выкочилъ из тѣла смертнаго.
А прошу — отхожду до гробу смутнаго,
Где я буду спочивати ажъ до дня суднаго.

87. (в).

Р. VII а. Ч. 2.

А смерти округна, а не милостива,
Кождому чловеку барзо ес страшлива.
Не цбамъ ничъ на старость чловека старого,
Ани на роскоши, хоц и наймладшого.
Что мамъ отповѣсти, кед ся уж так стало :
Панъ Богъ мя на свѣтъ даль, та юж и поволалъ
Былемъ в свѣтѣ вдячный каждому чловеку,
Тепер ем подданный земному хробаку.

Тепер ся отберамъ из дому свого,
 Охабям пріятеля смутнаго каждого.
 Стал ся уже термѣнь, же мую отдыйти,
 С дѣтками манжелку смутну охабити.
 Здрава буд, манжелко, моя наймилѣйша,
 Былас мнѣ жичлива й умилована,
 Смутна ты зоставашь с тыми сиротами!
 Уже ся не буду тѣшити от того часу с вами,
 Дякую за ласку малженства вѣрнаго.
 А за час живота все терпезливо[го].
 Най тя Богъ пожегнать з неба высокости,
 А по смѣрти прійме до вѣчної радости.
 Дѣточки найшилшы, з вами ся розлучамъ,
 Боске пожегваня з моим вам поручамъ.
 Най вас Богъ опатруе з неба высокости,
 А по смерти прійме до вѣчної радости.
 Сусѣде, пріятели, котры ту стоите,
 А мое мертве тѣло к гробу провадите!
 Дякую за ласку удѣлену днеска,
 Каждого отплата най буде небесна.
 А гдыш ем дакого во свѣтѣ образиль,
 Пріятелем, сусѣдомъ учтивости не даль:
 То прошу про Бога, бы мнѣ отпустили,
 А мое мертве тѣло к гробу припровадили.

88. (г).

Р. VII. Ч. 4.

O smerti okrutna, a ne lytostiva,
 Každyму чловеку jest barzo strašliva.
 Stupila spoznannu do našeho domu,
 Zasmutila moju premilu rodinu.
 Užival jem svita 24 lita —
 Prišla smert okrutna, ne dala mi vjika.
 Sam Христосъ bozibal¹⁾ vo novom zakoni,
 Ostavajte gyiti²⁾ prichoditi ko mni.
 Ach ženo premila, moje pofišina,
 Žil jem tu s tobom jak tvoj muž laskavi:
 Teraz už odchodžu do nebesnej slavi,
 Za uprimnu lasku uprimne ti gyakuju³⁾.

1) возівал = взивав; 2) діті (мадяр. правопись); 3) дякую.

Czo sobi žadaš od Господа — жадайу.
 Kumove, švagrove, priklad z mene berte,
 Zavtra vo hrobji pri mñi ležati możete ;
 Ešči jem pred včerom s vami besidoval
 A dneska na viki z vami sja rozlučam.

89.

P. VII. Ч. 5.

Ach, človeče, na sebe pamjataj,
 A strašnu smerť pred očami trimaj,
 Bo vidime, že vszi sja mineme,
 A do zemli tam sja naverneme.

A i vi vsi molodi i stari,
 Pozirajte na strašnji mari.
 Na nich ležu dneska položeni,
 Od vas vsitkich už jem opuščeni.

Pamjatajte že i ja s vami bil,
 Kolko roki jem sja s vami trapil ;
 I ja s vami mnoho tu praczował,
 A zoz sobom jem dneska nič ne vžal.

Rozmišľajte jako nam svit platit,
 Jak bohačom, tak a i chudobnim ;
 Nahlej prideš i nahli odideš,
 V temnom hrobji na prach sja rozsipeš.

I zaisto bjidni mi tu lude,
 Kotrich život jako dim sja prejde,
 Što vi dneska, to ja bōl včera,
 Zautra može(š) liti, jak i ja sja prejti.

Na zem sja oberneš, jako svička zhasneš,
 Od hrobakoch zhineš, jako dim sja prejdeš ;
 Bo vsja krasa lem z bolota bōla,
 To nam priklad až dneska davat.

Jak raz pride rozkaz najvišoho,
 Nīt pod solnkom, bi ne sluchal jeho.
 To nam divno, že i tu sja zjavil,
 Jeho rozkaz na mñi sja vipolnil.

Ne žal mi je za dočasnim svitom,
 Lem mi najbarže žal to za milom ženom,

Vjirnim serdeczom moho tovariša,
Što jem žil vjedno tich to 12 lita.

Za duvernost manželsku krasno ti gyakuiu,
Ščaslivo ho žifa od Boha želaju.
Žij tu ščaslivo s tima gyitoczkami,
Z kotrima moje filo odprowadzaš na viki.

Ti premili sinu v delekej krajini,
Už mňa ne uvidiš, až na strašnim suđi;
Naj fa Boh poťišit z neba visokoho,
I dast ti na tom sviťi žifa ščaslivo ho.

Teraz vola Boha, što mňa povolal(a),
Daj bim s tobom vo nebji prebival(a).
Lubezni gyiti, pristupte že ku mňi,
Naj vam pogyakuju v poslidnej hodiňi.

Bo ja už idu na vik spočivati
I budu tam vžitkich vas čekati,
Jak pridete sud boži sluchati,
Jak pridete ko mňi spočivati.

90.

P. VII. Ч. 6.

Ach jak smutni jest život človeka,
Toho vsehda smert okrutna čekati;
Ledvo počne svit sej uživati,
Už sja musit smerti spogyivati.

Ledvo jem sja obhladla vo sviťi,
Už ho mušu dneska opustiti.
Vo seredu povolal hlas boži:
Divo, ber sja na pokoj vičnosti.

Odbiraj sja do temnoho hrobu,
Zlož tam tvojej mladosti ozdobu;
Oddaj tvoji kosti rozboleni,
Občoj našoj materinoj zemli.

A tak idu vjično spočivati
I budu tam vžitkich vas čekati,
Jak pridete ko mňi spočivati,
Koli budete sud boži sluchati.

Dotla že tu zostavajte zdravi,
 Budte zdravi prijatele drahi;
 Budte zdravi žalom obloženi,
 Vi rodiče mojo premileni.

Otče, mati za lasku gyakuju,
 Za visluhu ruki vam cziluju;
 Ubliziña každe odpuste mi,
 Vi rodiče mojo premileni.

Babo krestna, matko, što pri mñi stojite,
 Tilo moje ko hrobu provadite;
 Naj račit vas pan Boh pořišiti,
 Vo tomto sviři Ńčaslivo řiti.

Jim otče duchovni, prevelebni pane,
 Dnes s poniřenostu takže daju vale;
 Za odpravu smireno gyakuju,
 Mnohaja lita od Boha řelaju.

Pristup ko mñi, najmilejši brate,
 Selzami oblate prijatele vřitki,
 Naj vas Hospod vřitkich blahoslovit,
 V tom to sviři naj vas neopustit.

Teraz idu do temnoho hrobu,
 Budu spořivati do strařnoho sudu;
 Budu obsluchoval bořestvenõ trubõ,
 Kotori rozbudat vsich nas na tedi (судї).

Zijdeme mi sja na Josafat-doliñi,
 Jak řivi, tak mertvi, pravedni i hriřni.
 Pravednich povolal Boh do svoho carstva,
 Hriřnikov pošlet do horjačoho pekla.

Bože moj, spase moj, kotriř mña povolal,
 Daj, řebi mña Avraam na svoje lono prijal.
 Daj, abim sja mohol tam dostati,
 Z prořima pravednima tebe veličati,
 Tebe veličati, v nebji prebivati,
 Slava tebi Hospodi, ař na viki amiñ.

Jakij tot svit mili, jaki je prekrasni
 Kařdomu řloveku, ale lem docsasni.

V nim dužo vidime, a dosti malo mame :
Jak nas Boh povolat i to poňehame.

Jake solnce mile, ked ono nam svitit,
A skoro prestane, temnota nastane,
Uže tohda člověk rabotati prestal,
Vo svoiim pribitku w pokoj sja oddal.

Jak vo deň rabotaš, tak v noči spočivaš,
Jak sobi zaslužič, tak placzu odbiraš.
Boh bo spravodlivi spravodlivo sudit :
Dobrim svoje czarstvo, peklom karajet zlich.

Proto pamjatajte, pred očami majte,
V tom dočasnom sviťi Boha prizivajte ;
Ale jak vidime, mi tak ne robime,
Boha prokliname, o nim zabivame.

Ale vo tom sviťi jest zavisti mnoho,
V člověka staroho tak i molodoho.
I každij sja člověk, lem o sebe staral,
Nižsoho od sebe uže za nič ne mal

Hodz bi zme tu sobi všitko priobrili,
Velikich bohatsvach bi zme sja tišili,
To vse tu zostane, všitko zochabime,
Jak mladi, tak stari umerti musime

(Вариант : Do temnoho hrobu tam pojti musime).

Proto i mi ne žal za dočasnim svitom,
Lem mi najbarže žal za mojim potomstvom,
Za zenom, za gyitmi. sto tu narikajut,
Že oni sja so mnom na vik rozlučajut.

Ostaň že tu zdrava, ženo premilena,
V tom velikom sviťi budi potišena ;
Žij že tu šťastlivo s tima gyitočkami,
Što jest z božej voli, naj sja stane z vami.

Najmilši gyitočki, što pri mni stojite,
Moje zimne tilo pred sobom vidite ;
Ktože vas potišit, ktože poradu dast,
Ked ja už na viki, už odchodžu od vas.

Najmilša rodino, ostavajte zdravi,
Ostavajte zdravi prijatele drahi ;

Naj vas milostivij Господъ blahoslovit,
V tom dočasnom svifi naj vas ne opustit.

Pritomno gyakuju človeku každomu,
Na pohrebi mojem tu dnes pritomnomu
Že ste domä svoju robotu lišili,
A na tim ostatku ste mi poslužili.

Išči sja obertam ku svojim srodnikom,
Vo Христѣ zhromaždenim, takže i susidam :
O primite, prošu, vsi od mene spolu
Smutne gyakovaňa teraz na ostatku.

Za visluhu vašu krasno vam gyakuju,
Žifa ščaslivoiho od Boha vjinčuju,
Bo ja už odhodžu do temnoho hrobu,
De solnce ni misacz nigda ne uvidžu.

Kebi jem v životi dakoho obrazil,
Jednomu, druhomu počtivost ubližil,
Tak prošu pro Boha, bi mi odpustili,
Što jem sja prehrišil v mojem kreckom fili.

Teraz už ja idu do temnoho hrobu,
Budu obsluchoval božestvennu trubu,
Kotora rozbudit nas vsitkich dakedi,
Zijdemo mi sja vsi sovokupno tedi.

Bože moj, Bože moj, kotris mňa povolal,
Daj žebi jem s tobom vo nebji prebival;
Vo nebji prebival, a tebe veličil,
Imňa tvoje slavil, až na viki. Amin.

92.

P. VII a. Ч. 1.

О жалосна, зармучена, нещаслива хвильо,
Котра такъ нагло отберашъ мое младе тѣло.

Не знало есь, мое тѣло, жесь мало умерти,
А своимъ милымъ родичомъ ку зармутку быти.

Видимъ, видимъ, свѣте марный, же не машъ ничъ сталого,
Бо моего не сануешъ вѣку такъ младого.

Берте собѣ прикладъ з мене, младенцы и паны,
Отквитнете, такъ якъ и я в томъ паненскомъ ставѣ.

Что мнѣ днеска, то вамъ завтра, можетъ ся такъ пригодити,
От смерти ся жаден человек не може выслободити.

Дякуем ти за хованя, мой ми[ли]й отичку,
Так и вам, мила мамичко, за опатрованя.

Няй вамъ Богъ буде отплата в небесной радости,
Котру абысте достали, жадам з упримности.

И з вами ся, брата, сестры, скупне розлучаемъ,
А сусѣдам и сусѣдомъ упримнѣ дякуемъ.

И вам вшитким за выслугу, котры сте ся ту зышли,
Нягай вам Пан Богъ заплатитъ в кралевстви небесномъ.

Я ся южъ от вас отберам з дому смертелности,
Рачиш, Пане Іезу Хрѣсте, привести до радости.

93.

P. IV. Ч. 2.

О все суетного свѣта
Марно идуть нашѣ лѣта:
Якъ роса утренья,
Такъ суета человѣческая!
О марности, о болести,
Юж у смерти нѣтъ милости.*)

Яко прахъ свѣтомъ гонимый,
Такъ тотъ вѣкъ нещастливый;
Сіе уподобляетъ ся,
Гды свѣтомъ разлучаетъ ся.

Яко цвѣтъ зѣля красное
От позору веселаго,
Воскорѣ прешѣняетъ ся,
Гды со нами разлучаетъ ся.

Вчерамъ бесѣдовалъ с вами,
А днесъ лежу мертвый пред вами;
Нѣтъ ми пома[гаю]щаго,
Развѣ Бога спасающаго.

Красота ми есть почернѣла,
Смерть мя з вами разлучила,
От всѣхъ сродниковъ, знаемыхъ,
Веселих ся въ гробѣ земной.

*) Сей приспів повторяеть ся по кождій строфіці.

Сталемся мертвый пред вами,
 Не бесѣдую з вами,
 Богу всѣхъ васъ поручаю,
 Во далекій путь отхождаю.
 Не терплю земной красоты,
 Ни свѣта сего доброты;
 Иду судищу престати,
 Отвѣтъ от своихъ дѣлехъ дати.
 Предъ судию правдиваго,
 Господа Бога моего,
 Къ нему же ся помолюмо,
 Со слезами ся восплачите.
 Блиски, далеки,
 Сродники, знаемыи,
 В послѣдній часъ мя простите,
 Гды во гробъ ту видите.

94.

Р. Ш. Ч. 57.

О всесуетнаго свѣта,
 Мимо йдутъ нашъ лѣта,
 Гинуть як роса утренняя,
 Так суетна человѣческая.
 Якъ прахъ вѣтромъ гонимый,
 Такъ сей вѣкъ нашъ нещасливый;
 Во скорѣ ся премѣняеть,
 Во пошел ся претворяеть.
 Вчера емъ бесѣдовалъ з вами,
 Я днес лежу мертвый пред вами;
 Красота мѣ почорнѣла,
 Смерть мя от вас разлучила.
 Стал емъ ся мертвый пред вами,
 Такъже и не бесѣдую з вами,
 От всѣхъ сродников и знаемыхъ,
 Отхожду во гробъ земныхъ.
 Богу всѣхъ васъ поручаю,
 В далекій путь отхождаю;
 Иду судищу предстати,
 От всѣхъ дѣлъ отвѣтъ дати.

Пред судище правдиваго,
Господа Бога свого,
К нему всѣ восплачите ся,
Со слезами молити ся.

Ближніи й далекыи,
Сродници й знаємыи,
Остатній раз мя простите,
В сем гробѣ, де мя видите.

Ужъ мя отъ днесъ не ввидите,
Ани глас мой не вчуєте ;
Молите за мя грѣшнаго
Творца и Бога моего.

Смерть мя з вами разлучила,
Очи мои заступила,
А члонки ми почорилѣли,
Ко земли ся прилучили.

Молѣт за мя Бога, бы мнѣ грѣх отпустил,
И вѣчнаго царства сподобилъ,
Да не буду осужденийъ,
На лѣвици поставленийъ.

Со святыми да предстану,
Не лицемѣрному пану,
Со ангелы ліковати,
Тебе, Христе, оглядати.

95.*)

P. IV. Ч. 3.

Прійшоль часъ мой того лѣта
Ужъ пойти с того свѣта¹⁾ :
Плачу, слезы проливаю,
Южъ васъ любимыхъ лишаю²⁾.

Южъ ся з вами разлучаю³⁾,
Далеко ся выбираю.
Жійте и добрѣ ся майте,
• Мене тежъ не заб[ыв]айте.

*) P. III. Ч. 56 : Оба рукописи мають по 6 строфок, але в сїм іде перше 6, а потім 5. Відміни такі : 1) уж ми пойти сег[о] свѣта ; 2) желяю ; 3) уш ся от вас разлучаю.

Былъ з вами, якъ небылешъ¹⁾ ;
 [Ес]ли в чемъ васъ образилешъ²⁾,
 Майте милость, прошу майте,
 А за мене Бога ублагайте³⁾.

Не взялъ емъ со⁴⁾ собою ничѣго,
 А⁵⁾ треба барзо много.
 Что мнѣ⁶⁾ теперъ ту почати ?
 Мушу от васъ любимыхъ⁷⁾ жадати.

А на гробъ позирайте⁸⁾,
 Любовь мою споминайте ;
 Тежъ мя в потребѣ ратуйте⁹⁾,
 Бымъ могъ [с] Христомъ жити в небѣ.

Васъ любимыхъ оставляю,
 И во потребѣ¹⁰⁾ всѣхъ жадаю :
 Давайте о мнѣ Бога умолите¹¹⁾.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 56.

96.

Р. V. Ч. 6

Болиг мя, болиг, смерть ся заявляе,
 Кто ми на сесе порадѣ дае ?
 Дают ы ми¹²⁾ люде усѣ такую :
 Усповѣдай ся, та мя спѣхуютъ.

Я собѣ думалъ у срѣ[б]рѣ, у златѣ,
 Не [с]повѣдал ся, но все у роб[о]тѣ ;
 О люта смерти, быть милостива,
 Чомусь то мнѣ н[е] возвѣстила ?

Бо ты зо мною усе ся дворилъ,
 У сребрѣ, у златѣ усе ся бавилъ.
 О, люта смерти, устой годину,
 Най я искличу свою родину.

---

1) былъ емъ з вами, якъ не былъ ; 2) если в чемъ васъ емъ образилъ ; 3) майте милость, майте, | прошу для Бога, прощайте ; 4) с ; 5) а там ; 6) ми ; 7) любимыхъ ; 8) На гробъ мой позрите ; 9) тежъ мя ратуйте в потребѣ ; 10) и повторе ; 11) Давайте, о мнѣ не забывайте, | тожъ ся о себѣ старайте ; 12) мнѣ.

Родина тобѣ ничъ не поможе;
Ступай за мною пане вельможе!
О, люта смерте, пожалуй мене,
Най не оставлю бес часу себе!

Я тобѣ часу [доста] давала,
Дасколко разы напоминала;
Ты собѣ думаль на вѣки жити,
А ничъ не хотѣв на смерть лишити.

О, люта смерте, не дай ми страху;
Я тебе прошу, возми заплату.
Мѣнѣ бы душа каждая платила,
А кетъ бемъ ся жити лишила.

Ни ся отъплатити, ни отокупити,
Кожду мѣнѣ лиш ся ладити.
О, смерте, смерте, щось така страшна?
Та же я ся скрыю, обес ня не найшла!

Не треба (ся) тобѣ нич ся туляти,
Я не пр[е]бачу жадномъ детяти.

О смерте, смерте, то зла година,
Дѣти заплачут и вся родина.
Не жалуйте мня друзи ны роды,
Що я не прожилъ на многѣ годы.

О, смерте, смерте, най не йду у н[о]чи,
Бо ми не видять тѣлеснѣ очи.
Душев(е)нѣ очи ти ся утваряють,
Грѣхи, злѣ дѣла, покой не дають.

О, жено моя, проси п[о]коя,
Я добрѣ [в]жи вижу, сесе смерть моя.

А жона и дѣти, смутно взирає,
Що смерть его духъ выганяє.
Остатню сесю годину узирайте,
А за мен[е] Бога благайте.

Паралелі: Р. IV. Ч. 5. Сей варіант майже зовсім ідентичний з надрукованим.

97.

Р. IV. Ч. 6.

Размышляй о себѣ, о человеке каждый,
Порохъ земный, сосутъ избранный.

Изъ землѣ созданный
Животъ твой марный;
Во свѣтѣ живешь,
На смерть не дбаешь.

Ты еси человекъ смертельный,
Во томъ надѣю маешь,
Же о души своей
Ничто не дбаешь.

Утучишь тѣло поясти хробакамъ,
Либо звѣрамъ земнымъ, либо небеснымъ птахомъ.

А на остатокъ і душу загубишь,
Же свѣту служишь, а блудно жиешь.

Ты, человекъ, ко грѣху похилый,
Чому не памятаешь, же вѣкъ твой недолгий?

Даму и парѣ жи еси подобный,
Скоро изованешь якъ квѣтокъ травный.

Нынѣ гайнуешь, завтра умираешь,
Якъ душа уйде, трупомъ ся станешь.

Роскошов земныхъ час ся юшь лишити,
Абесме могли вѣчне в небѣ жити.

98.*)

Каждый человекъ слухай уважно,
Въ книгѣ живота, что написано!
Молодой, и старый, бѣдный и богатый,
Умираетъ равно.

Где панска и царска, будь яка сила,
Котру бы округна смерть не сломила?
Въ день и ночь воюеть, плачь, просьбу не чуетъ
Смертельна сила.

---

*) Сю віршу передруковую з угроруського „Листка“ 1892 р. ст. 235, без змін.

Ударила моя остатня година, —
Жона и дѣти мои и вся родина :
Съ плачомъ ты просила, жебысь ся отдалила,
Смерте немила !

Но еще съ не найшла земная сила,
Чтобъ ты отпросила, смерте страшлива ;
На мя съ ся спросила, жита съ мя збавила,
Смерте немила !

Но зачймъ я марный сей свѣтъ лишаю,
На немже мѣста ужъ нигде не маю :
Гробу ся предаю, и васъ оставляю, —
Вамъ ся кланяю.

Любѣ дѣти, внуки, и громадо мила !
Я велики (малѣ) лѣта межи вами пожилъ.
Но ужъ сямъ отдалилъ, мене погубила
Смертельна сила !

Жійте всѣ счастливо, долго и весело, —
И не забывайте, что ся мнѣ стало ;
Знайте всѣ, что и васъ погубитъ во свой часъ
Смертное жало !

В. Забави при мерци.

Коли в пас, у Галичині, умре чоловік, то до мерця сходять ся люди, слухають псалтирі, що дяк читає, розмовляють із собою пошепки, декуди грають у карти, а в перервах між вічитуваними кафтизмами оповідають різні пригоди або анекдоти, щоби розсмішити присутних, а як ці, то говорять казку, якої всі присутні слухають уважно і від часу до часу роблять до неї свої примітки („Zwischenruf-и“). Рідко коли співають яку побожну пісню, а звичайно не співають нічого.

На Угорській Русі відбуваєть ся церемонія при мерци далеко ріжпороднійша. Крім псалтирі співають там багато пісень, утворених спеціально для сеї цілі (вони надруковані під чч. 61--98, „Плачи душе“ — „Каждый человек“; деякі з між них співають одначе також у церкві в часі великого посту), а надто забавляють ся на різні способи, до чого мають теж свої окремі забави¹⁾. Надрукувавши повисше ті пісні, з яких багато було в нас доси зовсім невідомих, вважаю за потрібне подати тут і деякі забави при мерци. Розуміть ся, що їх мусить бути далеко більше, бо в кожній околиці найдеть ся щось нове; та вже й се, що є, кидає характеристичне світло на похоронні обряди угорських Русинів. Шість перших забав із коротеньким вступом подаю за угоруським „Листком“²⁾, пять дальших записав я в Унігварській столиці в часі свого побуту на Угорщині з уст селянина.

В Мараморощині є звичай, — пише „Листокъ“ — що коли хто вмре і лежить у хаті, то його рідня робить „за його душу“ добрі діла, пр. кормить голодних і бідних, нагих обларовує одежою, що лишила ся по помершій і т. и. Крім того дяк мусить відчитувати при тілі псалтирю, за що бере відповідну винагороду.

Тому одначе, що тіло лежить по дві або й три добі в хаті і насуває різні жалібні спомини, то вечерами сходять ся „до тіла“ мужчини і женщины, молоді і старі, і своїми розмовами та забавами старають ся розвеселити рідню і розігнати її сум.

¹⁾ У нас такі забави звісні доси тільки між Гуцулами; пор. Мат. до укр. р. етн. т. V. Ст. 243—247.

²⁾ „Листокъ“, 1892 р. ст. 184—185, 209—211, 220—221 і 234—235. Сі забави записані в Терешулі і Дубовім, Марамороської столиці, невідомо ким. Записки пороблені, як звичайно в Угор. Русі, недокладно, тому я мусів дещо позмінювати в них у мові, але самого змісту не тикав.

Забави ті різні, але найчастіші і найбільше розповсюднені отсі:

I. Лопарька або лопатка. Присутні вибирають із поміж себе одного чоловіка за судю. Той сїдає на призначенім для себе місци, говорячи так: „Я, як біров, того сужу, што Петро (або хто пнвший) ише не мав нужду, за то мусит туй лігати, нашу бавку починати!“ — По сьому починають тручати викликаного судією (біровом), аби схплав ся йому на колїна. Коли він те зробить, біров кладе його голову під полу петека і завиває її так, аби той нічого не бачив. Тоді один із присутних підносить ногу викликаного, а другий хапає приготовану на те лопатку (лопарьку), бе нею по його підшві і передає скоро лопатку иньшому в руки, аби викликаний, що зараз же встає, не пізнав, хто його вдарив. Засуджений встає і говорить: „Побили мя, пане!“ — Біров: „Найди собі, Іване!“ — Побитий: „Што буде за яндик (дарунок)?“ — Біров: „Што собі знайдеш!“ — Тепер він угадає, хто його вдарив, але мусить угадати за першим разом, бо коли ні, то кладе ся знов і його бють доти, доки нарешті не згадає, хто вдарив. Коли вгадає, тоді кладе ся той, що бив і тепер сього бють так само. Як черга перейде вже по всіх, тоді біров підносить ся з місця і говорить, що чесна громада працює від давна, був би час уже дещо в'їсти, та коли біда, бо в селі є вправді млиа, але мельник умер і нема кому змолоти збіжж; з тої причини треба поперед усього постарати ся за мельника. Підемо отже тепер до сусідного села по мельника, а ви тимчасом приладьте зерно на мливо, бо мельник зараз прийде. — По сих словах біров із трьома мужчинами виходить на двір, по чім начинаєть ся нова забава.

II. Мельниця, дід і баба. Двох мужчин перебирають у сїнях, одного за діда, другого за бабу. Дідовн роблять на плечах горб, дають із клоча бороду і вуса, закладають на голову вивернену шапку, накидають на плечі подерту гуню і дають у руки костур (бігарь). Так само вбирають і бабу в жіпоче платє, роблять їй горб — і мельник уже готовий. Та доки давний біров із товаришами шукають так за мельником, тимчасом у хаті ладять млиа. Ставлять посеред хати жамелик (малий столець), садовлять на нього оного чоловіка, накривають його веретою, кладуть на його голову решето, а в руки дають деревляну мірку, в якій стоїть короткий патик. Коли все готове, роздаєть ся стукіт до дверей: ідуть! Отворяють двері і входить біров, а за ним тягнеть ся дід. Він підходить до млина і починає здоровити люде: „Дай Боже, што може, чесні газдове“. — Люде відповідають: „Най буде і тобі, што просиш собі“. — Дід: „Я уж собі випросив“. — „А што такое?“ — питають його. — Дід: „Торбу“ (себ то горб із заду). — „А па што тобі, діду, просити било торбу?“ — „На то, бо я мельник, та на торбі добрі міхи з муков посити!“ — „Но, діду, коли ти мельник, та

тебе туй потреба, бо ми маєме мельницю. Ци будеш молоти?“ — „Ой, ой, буду; муку на мелай (кукурузу), а пшеницу на овес ізмелю, чому шіт“. — „А што за мірку будеш брати, діду?“ — „Я? Із віка мірку, а з двох дві“. — На се біров каже до діда: „Ти, діду, великий бітанга (гунцвот), бо лиш фіґлі показуєш, мельница стоїг, а людям треба муки!“ — „Стоїт? Та де є вам матиця, еге, забив єм, мельница?“ — „Но ти, діду, сліпий, перед тобов мельница, а ти не видиш!“ — „Е, йдіт, я не сліпий, але сліпа ваша мельница, што мя не видит“. — Дідо зачинає шукати за млином і звалює решето з млина. — „Но, діду, што ти наробив?“ — Дідо втікає, але в дверях притримують його. Дідо питає ся: „Кому голова отпала?“ — „Тадь не голова, діду, ай ти мельницю показив (попсував)!“ — „Показив? Но, я поправляю!“ — Він іде до млина, оглядає його і спостерігає камінь що упав: „Ой, ой, тадь сесь камєнь миши поїли, як хочете молоти?“ — „Тото ти, діду, показив, тепер го поладь!“ — Дідо поправляє млин, направляє решето (камінь), обертає ним і тисне; чоловік під веретою бе патником по мірці і гучить, як млин. Мельник сипле на камінь зерно і каже, що млин готовий. Починають молоти. Дідо скаче з радости на одній позі. Доки в хаті мелють, ті що лишили ся в сїнях, обвивають у плахту кітку і дають на руки бабі намість дитини. Дідо пригадує собі тимчасом, що він має родину і просить, щоби йому позволено привести її тут. Йому дозволяють і він виходить. В хаті настає тишина. Нараз чути плач — то йде родина мельника. Чути стукіт до дверей. — „Мож“ (herein). — Входить дідо і приносить на плечах хлопця в лахмітю, якого в сїнях убрали; входить і баба і приносить малу дитину (кітку) на руках. Дідо здоровить присутних: „Дай, Боже, гаразд, чесні газдове!“ — „Най дасть і тобі повен міх муки, бо видиме, маєш і діточки!“ — „Тадь так, чесні людкове, я, видите, чоловік з дітьми. На старость мя діти присіли. Баба лиш єден місяць, як дитину мала, айно не дивуйте ся, бо она не стара, лиш іскривала ся“. Звертає ся до бірова: „Прошу пана бірова, дайте ми квартіль (помешканє), бабі і дітям!“ — Біров показує: „Еге, там в углі на припічку“. — Дідо веде туди бабу і діти. Бабі каже прясти куделю і дозирати діти, а сам іде до млина молоти. Як змолов, несе бабі миску муки (попелу), аби їсти варила. Баба бере збанок, наливає води в горнець і всуває до печі, але горнець вивертає ся і парить дитину. Дитина зачинає кричати: вар-вар-вар (баба тисне тоді кітку за хвіст). Нерестрашений дідо біжить до печі: „А што дитині, бабо?“ — „Попарилась!“ — „Йой-йой, солодка моя дитинко, попарила тя біда!“ — Дідо зачинає бити бабу в горб костурем, а баба хватає куделю і бе діда в горб. Настає величезний галас, а до того підсуває ся ще хто з присутних до кітки і зачинає її сильно потис-

кати за хвіст, аби вавкала. Врешті дід лапає дитину на руки і кричить: „Гой, люде, умирає дітина!“ Тимчасом баба бе далі і дїда і дитину. Дїдо розсерджуєть ся тай бух! дитиною в бабу. Баба зачинає толї втікати, дїд біжить за нею, а присутні регочуть ся з комедії.

ІІІ. Жид, коза і цап. Біров: Коли не малисье щастя в мельниці, та починаємь иншій гешефт. А што теперь в близкум, славнум вароші, в Судилеші (розумієть ся найпідліїше село), є ярмарок, то пуйдеме і купиме козу і цапа і будеме мати хосен; коза буде давати молоко, а цапа заріжеме, та вонь тогди уладиме гостину. — На се годять ся всі присутні. Тимчасом — поки біров говорить — на дворі перебирають одного чоловіка за Жида, одного за козу, а одного за цапа. Жида вбирають у чорну плахту, буцім у кафтан і підперізують ремем; борода з клоча, а пейси з загорненого волося перебраного (в Марамороші носять селяне довге волося), решту якого загортають під капелюх (клебан); у руки дають йому костур, а тонкий патичок у рот, намість люльки. Козу і цапа вбирають у білі гуні; вони накривають ними людь, що вдають звівів; в один рукав гуні встромляють кривий деревляний держак, який перебраний тримає в руці позад собою; на держак застромлюють козячу голову (штучну); із копачів роблять їй роги, з ложок уха, з клоча бороду, — Біров виходить на ярмарок, у хаті тихо. Чекають, доки він не верне з козою й цапом. В сінях чути голос: Ме-ке-ке! — Отворяйте двері! — Отворяють. — А што там? — Еге, цапа не могу загнати до хижі, імайте го! — А цап скаче і реве, що ледви заженуть його до хати. Та цап і тут боїть ся і хоче втікати. Чути знов: Ме-ке-ке! — В тім надводить Жид на мотузку козу, але й вона боїть ся, реве й не хоче йти за Жидом. Один чоловік підганяє козу і приспівує: Старий Мошко козу веде, іги-іги! — А Жид собі: Ізгибла би, чом не іде, іги-іги! — Тепер заходять до хати. Біров: Но чесні газдове, я не лиш козу і цапа — ай і Жида за пастиря привюв вам! — Відповідають: Дуже добрі! — Біров: Но, Жиде, та як ти хочеш козарити? — Жид: Я дуже добрий козар! Я на своїх ногах буду ходити, своїми очима буду дивити ся, своїм ротом буду кричати, своїми руками і палицев буду махати, своє їсти і пити, но ви будете ми платити. — Відповідають: Будеме. — Та што ми дасте? — Відповідають: Даме ти скору із цапа, як ся подре. — Жид: Тото миї мало, но дайте ми іщи і мясо з него! — Мясо нїт! Но, даме ти іщи і хвост та роги. — Жид: Та най буде, ци я збаю? — По сьому Жид зачинає пасти кози. Козу веде на мотузку, а цапа гонить — буцім то по скалах — на постіль, де сидять дівчата і жівки, далі на піч, де сидять старі баби, що утікають перед цапом, бо боде. Всі присутні сьміють ся. Жид сьмієть ся також, випускає з рук мотуз, а коза ревуци втікає на

двір. Жид біжить за козою, а цап побачивши се, зачинає теж бігти на двір. Жид хватає козу в дверях, бе костуром і кричить: Кри, іграти! — Коза зачинає танцювати по хаті, а цап побачивши се, і собі йде з нею в танець. Жид командує цапом і козою і показує, котру дівку цап, та котрого чоловіка коза має вибрати до танцю; але й чоловіки і жінки втікають перед ними. Розлючений жидівськими приказами цап бе його чолом, Жид кричить: ай вай — і втікає, а коза за ним.

IV. Грушка. Пор. дальше ч. X „Шийку бити“. Се та сама забава.

V. Головенька. Хлопці і дівчата сідають на лавки. Один із них запалює скінку і подає своєму сусідови, а сусід дальше по черві, доки скінка не згасне. В кого скінка згасне, той — коли він хлопець — мусить цілувати дівчата, коли дівчина — хлопців. Забава тягнеться доти, доки всі не перецїлюють ся.

VI. Ниточка. Хлопці і дівчата сідають на переїну побіч себе, при чім мусить бути паристе число. Один з поміж них бере в кулак тільки ниток, кїлька є пар і один кінець нитки дає тримати хлопцеві, другий дівчині (не конечно сусідам); середину нитки тримає в пальцах, доки так не обділить усіх. Коли обділить, тоді випускає зі своєї жмені нитки, а пари, що тримають кінці одної нитки, цілують ся. Се повторюють кїлька разів.

Дальші забави записані вже мною в Ворочові (Унгвар. стол.) від Пилпа Опаленика, 1896 р. Вони такі:

VII. Дідо. Йак сьа змёркне, та прийдуть хлопці, дьївки і старі льуди ід мерцьови. І кажут хлопці: Зрóbме дьїда! І попрóbсять уд газдїннї шáтьа і повéдуть до дрúгої хїжі ўже котрóго ўберуть за дьїда. І вóзьме на сьа шáтьа повéрха тóго, шчо мáйє на сóбі, та нахпáуть солóми до тóго шáтьа, жє такий грубéзний!... І шáпку на ньóго зладьáть і вўса іс клóчя, начóрньáть го чьáдом, шчо й не знáти, чий то пáрубок бóде. Та го вўсáдьáть на пец, та зладьáть му кропїло і вóди до мїсочкки таї так му кáжуть — вун мáйє кóло сéбе двох инáшуў: Дьїду, гоў! — А вун кáже: Гоў! — А шчо рóбш? — Гусакá пекў. — Та чьом сьа не печé? — Бо з ньóго масьть не течé. Не теклá й не бóде, пóки онтót лéгїнь, шчо óнди стóїть, не поцїлўїє молодїцу оттутў. — А йак поцїлўїє, то дьїдо гóйкать: Пойїли сьа, поїїли, бодáж на ланцў сидьїли! — Так ўшїткїм лéгїньм дасть цылувáти, шче й старим дасьть і дьакóви, шчо чїтать, та сьа сьмїуть. —

VIII. Сусїда бавити ся. Закладўть у карїку дошкї, таї посьїдають сóбі ўсьбї, дьївки і хлопці, а ўсе йеден хлопчїсько, дрúга дьїка, так сидьáть. А ў сéредїннї йеден стóїть лéгїнь с каньчухóm,

шчо ўплите із рушняка. Та прыйде ід дыўцы і каже: Ци лубиш того легіна? — Уна каже: Лублю. — Та поцлуй го. — Прыйде д другуй, друга каже, же не хоче. — Та чьом не хочеш? — Онтого хочьу, Васильа, Івана... Тогди той, шчо при нуи сидиў, пуйде гет, а прыйде другий, та пак того поцлуйе. А той шчо с каньчухом, та ўсе ўдарить, йак не лубить. Так йде за шаром, тай довиуде. Та так доўго сьа баўльять.

IX. Везти сіль. Покладуть дошкку сѣрек хіжі і посідають малы хлопцы на тоту дошкку, такі десьтирўчныи, ай бўльши. Та тоты хлопцы суть дробы, а йеден другога закапчить попут плечи¹⁾, а дваїе сьа ўберуть за пануў, муцныи хлопцы. Та йеден продаїе суль, а другий купуйе пан, а чьотири стойаць ў сынбох красти суль. Та пан доганьять, же пудла суль, тот, шчо купуйе. А сесь, шчо продаїе, та каже, жебы коштоваў, ци солена (на сьлїх). Так тот заїде коло них, та пошлуйе йїх, а уни ўшитки тогды на пана спльууть. А ун потому заричьїть на них так: Е-е-е! А уни ўшитки так сьамо заричьаць, кўлько йїх йе, дробу. Потому уни сьа кладуть, дваїе панови, а тоты, шчо ў сынбох, покрадуть суль. Ухопльять за нѳги та тьагнуть по землї, шчо голова му бїе по порѳзы. Натьагнуть го так, шчо вун йѳйкаць.

X. Шийку бити. Сплѣтуть собї ручьник доўгий на твердо та собї ў карїку сьадуть хлопцы по 15 до 20-рўчныи. Меньший не йде, бо слабый, не годен бїти. А гўны засьонкауть (запнуть) та обернуть тым ў зад, шчо бўло ў переди. Та йедного дадуть ў сѣредїну хлопчїська, муцного та тогды лем ўшитки атак чїньаць: Шой, шой, шой... та йеден до другога даїе попуд гўны мѳучьки шийку, а ўсе уїмуть і бїуть того, шчо ў сѣредїны та скѳро дауть йеден до другога, абї тот не ўхватиў. Та не йеден дустане і пїадесьаць на плечи, а йак ухватить собї, та ўже ун пуйде сїсти, а тамтого бїуть.

XI. Лопатку бити. Йеден сьаде собї на кут, на прїпїчок, та му другий їмить нѳгу та му ўдарить дванацьаць по нозї лопаток та коў малѳу лопаткоў, шчо гаадыны завїауть огень. Та йѳму сьаде на колына другий хлопчїсько і вун йѳму так застѣлить рукамі ѳчы, шчо не видать. А нѳгу му пудѳмуть та ўдарить му з долу по нозї лопаткоў хоть хто, та кажуть, абї ўгануў, хто го ўдариў по нозї, бо тот, шчо го ўдарить, вѳрже лопатку на зѣмльу. А ун кѣдь ўгане, та ўже

¹⁾ Тримае так із заду, що руки його стоять на грудях у того, кого тримає.

тот пуйде та сьаде там, та ўже того бйуть. А кедь не ўгане, то бйуть го доўго, шчыо вун йойкать пак. Бйуть лопатку, кўлько мыйуть дьяку.

Паралелі: Отсе варіант забави, поданої під ч. I. Тому що в попереднім числі є деякі відмінні подробиці, як тут, то подаю оба числа.

Отсі забави протягають ся в пізну ніч. Колиж скінчать ся, тоді присутні відмовляють 3 рази „Отче наш“ і 3 рази „Богородице дїво“ за душу помершого, а опісля розходять ся домів, співаючи на відходнім іще одну з надрукованих висше пісень.

II. Рукописи з Бачки і Сриму.

A. Опис рукописів.

8. Рукопис Лікара.

Сей рукопис дістав я в Керестурі (1897 р.), від одного з тамшніх учителів, д. Лікара, від чого й даю йому назву. Він не має ні початку, ні кінця, надто перша картка його і одинацята пороздирані так, що з них лишилися тільки половинки. Здається одначе, що з початку не багато в ньому бракує. На другій стороні першої захованої картки при титулі піснї подане число 6, по якому слїдують иньші порядкові числа пісень. З того можна б догадувати ся, що в рукописі бракує зовсім перші 4 пісні, з пятої заховалося три строфки (2—3 на 2 ст.). Чи багато карток бракує при кінці, того очевидно годї знати. Увесь рукопис має 36 карток (72 сторін), кварта. Походить очевидно з початку XIX ст. Писаний мабуть кількома руками, кирилицею. З початку письмо досить велике, полууставне, зближується далше до скорописи, а опісля переходить у малий полуустав, писаний виразно і, як видно, вправною рукою. Чорнило виблїдло майже всюди. Декуди пробували переписувачі давати прикраси, особливо в інїцїялах, але се не повелося їм зовсім.

Рукопис вистачений церковною мовою, тому одначе, що переписувачі не розуміли її добре, то поплутали багато слів так, що нерас наслідком того виходять иньше значіне речень. Цїкаво, що майже всі пісні, які приходять теж у Богогласнику, мають тут такі зміни, що я вважав потрібним надрукувати їх тексти, щоби представити їх докладно. Деякі строфи в тих піснях попереставлювані, деяких бракує, деякі зовсім нові, иньші знов значно позмінювані. Також поперемінювано декуди поодинокі слова на місцевий дїялект, за чим мусїли піти зміни в ритмі і рими, наслідком чого повиходили пісні в новій редакції. Ось зміст сього рукопису :

1. (Конецъ четвертої строфки: З матками сѧ пожегнали, жарто не мали, ст. 1).
2. Пѣснь на Рѣзтво Хѣово. Поч. Витай дѣтѧ малое, агна незлобивоє (2—3 строфи нема; ст. 2—3).
3. Пѣснь на Рождѣство Хрѣово. Поч. Нова радо[ст] стала (ст. 4). Пор. Богогл. ч. 13.
4. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Предѣкѣный родилсѧ под лѣкти (ст. 5—6). Пор. Богогл. ч. 7.
5. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. —Поч. Дѣтѧтко сѧ намъ нѧродило (ст. 7).
6. Пѣснь на Рождѣство Хрѣово. Поч. Дивнаѧ новина (ст. 7—8). Пор. Богогл. ч. 8.
7. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Всѧ мзици воспещите рѣками (ст. 9—10).
8. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Ангелъ пастиремъ мо-виаль (ст. 10—11).
9. Пѣснь на Рождѣство Хѣово. Поч. Скинѧ все златаѧ ковчегъ завита (ст. 11—12).
10. Пѣснь на Богоявление Хрѣово. Поч. Йѡрдѧнъ рѣко оуготови сѧ (ст. 13—14). Пор. Богогл. ч. 35.
11. Пѣснь на Богоявление Хѣово. Поч. Крещѧет сѧ владика во Йѡрдѧнѣ (ст. 15).
12. Пѣснь на Стрѣтѣние Хѣово. Поч. Богородице дѧво, оупованѧе хрѣтѧномъ (ст. 16—17).
13. Пѣснь Бѣи на Благовещѣние. Поч. Ликѣи днесъ Сиѡне (ст. 17—19). Пор. Богогл. ч. 113.
14. Пѣснь на цвѣтѣнѣю недѣлю. Поч. Радѣи сѧ сѣло дщи Сиѡна (ст. 20—21). Пор. Богогл. ч. 52.
15. Паки на цвѣтѣносѣе. Поч. Днесъ благодатъ насъ соби-рлетъ (ст. 21—22: бракує строф. 2—5 і кінця).
16. Пісня на великѣдень. Бракує початку першої строфи, друга зачинаєть сѧ словами: Што нищете живаго, сѧ вѣщаши (ст. 22—24).
17. Перваѧ пѣснь великопоснѧ. Поч. Ѡ дѣвице пречистаѧ (ст. 25—26).
18. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Црѣю Хрѣте, пане мили (ст. 27—28). Пор. Богогл. ч. 47.
19. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Марѧ пот крѣжемъ стала (ст. 28—29).
20. Пѣснь великопоснѧ. Поч. Третаго дня сталъ створителъ (ст. 29—30).

21. Пѣснь на велико(у)дны четвертокъ. Поч. Южъ сѧ декретъ подписветъ (ст. 31—32). Пор. Богогл. ч. 49.

22. Пѣснь прѣтой Бѣрици. Поч. Бѣди восхвалена ѿ вснхъ родовъ земныхъ (ст. 33).

23. Пѣснь прѣтой Бѣрици. Поч. Радѣи сѧ цѣце, наша застѣпнице (ст. 33—34).

24. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Дивны твоѧ тайны чѣла лви сѧ (ст. 34—35). Пор. Богогл. ч. 139.

25. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Вселеный свѣте, людіе страны (ст. 36).

26. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Ѡ мѣи дѣо чѣла (ст. 37).

27. Пѣснь прѣтой Бѣгородици. Поч. Рождество славно присно дѣквѣл (ст. 38). Пор. Богогл. ч. 92.

28. Паки на просецію. Поч. Маріе, родичко бежал (ст. 39—40).

29. Пѣснь ѡпцѧл. Поч. Здравствуйте вси на многал лѣта (ст. 40).

30. Пѣснь [на] Оупсненіе прѣтой Бѣици. Поч. Ярухангели з неба пришли до Богородици (ст. 41—45).

31. Пѣснь на цвѣтнѣю недѣлю. Поч. Радѣи сѧ зѣло дши Сиѡна (ст. 45—46). Пор. Богогл. ч. 52.

32. Пѣснь на Воздвиженіе Ч. К. Поч. Зѣмпировъ горнихъ Бѣгъ сѧ завлаетъ (ст. 46—50).

33. Пѣснь прѣтой Бѣици. Поч. Чистѧл Богородице (ст. 50—51).

34. Пѣснь на Сѣшествіе[е] Сѣлаго Дѣла. Поч. Источникъ дѣховни (ст. 51—53). Пор. Богогл. 69.

35. Пѣснь на Превображеніе Гѣне. Поч. Велимъ гласомъ ис оужасомъ (ст. 53—55).

36. Пѣснь ко смертіи. Поч. Повичте ми, соловіе, правдѣ (ст. 55—57).

37. Пѣснь прѣтой Бѣдци. Поч. Дѣво мати превлагал (ст. 57—59).

38. Пѣснь прѣтой Бѣдци. Поч. Потъ твои покровъ приби-га[е]мъ, пречистѧл дѣо (ст. 59—60).

39. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдци. Поч. Исполни сѧ нѣо и земла (ст. 60—62). Пор. Богогл. ч. 137.

40. Пѣснь сѣомѣ Нѣколаю. Поч. Гори сладостъ ископайте (ст. 62—63).

41. Паки сѣомѣ Нѣколаю. Поч. Нѣколаю всѣтїтею (ст. 63—65).

42. Пѣснь [на воскресеніє Х. Поч. Всталъ панъ Хрѣтосъ з мертвихъ нѣк (ст. 66—67).

43. Пѣснь ѡ мѣченію Хрѣімъ. Поч. Їсъ Хрѣтосъ крижовані (ст. 67—68).

44. Пѣснь Їсѡ слаткомѡ. Поч. Похвалѡ принесѡ слаткомѡ Їсѡ (ст. 69—70).

45. Пѣснь Василію великомѡ. Поч. Їзлимѡ сѡ благодатъ ко оустнахъ твоихъ ѡче (ст. 70—72, кінця бракує).

9. Рукопис Михайла Мункачія.

Сей рукопис назвав др. І. Франко рукописом Ф. Шовгоря (Апокріфи, II, ст. 195) на підставі того, що на окладинці написано се імя подібним почерком до почерку текстів. Я не знаю, хто зладив рукопис — може й Шовгор — але я дістав його від М. Мункачія, тоді богослова (1897 р.) і від властителя даю йому назву. Рукопис представляє з себе досить обемистий зошит, оправний в текстурковій окладинці, звичайної вісімки. Папір звичайний, білий, поліньований переписувачем. З початку пагінації карткові, від 14-ої картки йде вже пагінація на сторони. Карток 10—12 бракує. Рукопис писаний зразу кирилицею, опісля скорописю. Від 152 ст. чисті картки до кінця. На остатній картці і окладинці відписаний уступ із якоїсь мадярської читанки чи хрестоматії — по мадярськи. На першій окладинці такий напис: 1886 рокѡ шестаго ноке[мѡра] ѡ Керѡ[стѡрк] двоухъ забили, а двома спадли з[озъ] тѡрнѣ предъ крачньскимъ пѡца[немъ] на три тижнѣ. Страшно.... В кількох місяцях понаписувані імена ріжних осіб, очевидно як проба пера. Ст. 100—107 чисті. З сього рукопису надрукував дещо др. І. Франко (Апокріфи, II), що буде й зазначене далше. Зміст рукопису такий:

1. Уривок із якогось учебника географії, що починаєть ся словами: „Что разѡмнемъ подъ словом вселенѡ?“ — уложений у формі питань і відповідей. Він обіймає картки 2—9. Кінця бракує. Замітний тільки своєю мовою, в якій мішаєть ся церковщина з місцевим діалектом.

2. Відривок божого листу, без початку, нічим не важний (ст. 13—15).

3. Благословъ домѡ. Поч. Ѡ прегоркое Їсѡса терпниие (ст. 15—18).

4. Воздиханіє ко Богѡ. Поч. Ѡ Господѣ Їсѡсе назорейскі (ст. 18—19).

5. Писнь Пѣо[й] Богѡци на Ков[є]ден[їє]. Поч. Ко Соломо-
новой церкви жи сѧ (ст. 20—23). Пор. Богогл. ч. 102.
6. Пѣснь прѣстой Богородици. Поч. Ѡ пресвѣтаѧ царице,
помочнице наша (ст. 24—25). Пор. Богогл. ч. 150.
7. Писня без титулу. Поч. Кєдъ ше Їсѣъ Хрѣстъ на ньєво
внєралъ (ст. 25—26).
8. Пѣснь Пресвѣтой Богородици. Поч. Мати дѣво наша,
пано Марїє (ст. 26—27).
9. Писнь прѣтой Бого[родици] [сѣ] поздравлєнїєм. Поч. Витай
ѡ дѣво Марїє (ст. 27—28).
10. Пѣснь прѣ[стой] Богѡ[родици]. Ѡходъ. Поч. З Богомъ
ѡстанъ ѡ Марїє (ст. 29—30).
11. Пѣснь ко прѣ[стой] Бого[родици] великопєсна. Поч. Єй
любєзна матко, оу тнхъ велкихъ мѣкохъ (ст. 30—33). Пор. Апо-
крїфи, II, ст. 237—239.
12. Пѣснь на Ковєденїє (нам. на Вознесїє) Христово. Поч.
Иже совершиви смотренїє (ст. 34—36).
13. Писнь Бѣи на процесни. Поч. Ѡ Марїѧ панѣ красна,
о Марїѧ, Марїѧ (ст. 37).
14. Божий лист. Поч. Єѧ кнѣга, которѧ самъ Господъ
Богъ послалъ, рече (ст. 38—59).
15. Молитва. Поч. Дѡше Христова освѣти мене (ст. 59—60).
16. Писнь Бѣи на процесїи. Поч. Ѡ Марїѧ панѣ красна,
о Марїѧ, Марїѧ (ст. 61—65). Пор. ч. 13, де подано тїльки три
перші строфки.
17. Найновше чѣдо, хторє ше стало в Ѥмерики 1886-го рокѧ
1-го маѧ. Поч. Ѥмерика є мєсто найвєкшей несретѣ (ст. 65—67).
18. Писнь, паки о Ѥдами і Єви. Поч. Плакалъ сѧ Ѥдам
прєдъ раємъ (ст. 68—70).
19. Писня. Поч. Марїо, Марїо, красна раньша звиздо
(ст. 70—72).
20. Пѣснь страстна. Поч. Христе царю справєдливый (ст.
73—74). Пор. Богогл. ч. 48.
21. Єказанїїє о зачатїи и рождєствї пѣстїѧ Бѣы и присно
дѣви Марїи. Поч. Богоштци Їоакимъ и Ѥѧ (ст. 75—89). Др. Ів.
Франко опублїкував єю поему в Апокрїфах, II, ст. 74—98 зі стар-
шого рукопису і повнїйшого. Перед єим „єказанїємъ“ на ст. 75
такий напис: **Боже, помози ми сїє дѣло благо почати и скєн-
чити. Ко има Ѡца и Єѧ сѣѧго Дѣѧ, аминь. Молитвами Бого-
родици. Єѧ кнѣга нарече сѧ „Єрастословъ“ во славѧ єдино-
сѣвнїѧ, животворяща и нераздѣльна Троици, Ѡца и Єѧ**

и святаго Дѣла, во честь и хвалѣ честнаго и животворящаго креста и вснхъ святихъ и мое писанье роковотствающа от сотворенїа мїра] 7394, а штъ [Христа] 1887-го.

22. Молитва сатїи Яни. Поч Перше вирѣю во єдинаго Бога Отца (ст. 89—90).

23. Сїм радостей Богородицї. Ст. 91—92. Пор. Апокрїфи, II, ст. 369—370.

24. Розмова Ісуса з матїрю перед муками. Ст. 95—98. Пор. Апокрїфи, II, ст. 219—220. — На ст. 99 наведений початок оповїданя про житє Ісуса: Кєдъ ше Христосъ і т. д. Пор. понизше ч. 29.

25. Божий лист, відмінний від попереднього і мовою і змістом (ст. 105—111).

26. Сон Богородицї. Поч. Ісуса Христа страсти в снї лвили сѣ вили матєри єго (ст. 111—112; а тут одна картка нунумерована, тому називаю її а).

27. Про 12 пятниць. Поч. Отъ пожежнихъ людєй исбрани пости церковнї (ст. 112 а — 112).

28. Ради в часї громів. Поч. Коли идешъ, якъ гремит (ст. 113).

29. Житє Ісуса (без кїнця). Ст. 114—152. Ст. 114—132 і 135—151 надрукував др. І Франко. Пор. Апокрїфи, II, ст. 191—194, 194—196, 211—213, 213—218.

10. Рукописе М. Туринського. А.

За посередництвом д. Миколи Ерделї*) в Ліповацу (Сримська стол. Славонїя) дістав я в позику чотири дуже інтересні рукописи

*) З д. М. Ерделїм познайомив ся я особисто перед двома роками у Львові, куди він приїхав із своєю донькою, бажаючи її примїстити у тутешнїх Василянок. Зараз по приїзді удав ся він до мене, маючи письмо від одного мойого звайомого з Керестура і я давав йому потрібнї інформації в його справі, які міг. Д. Ерделї забавив тут цілий тиждень і познайомив ся через мене з ріжними нашими людьми. При одній дискусїї на тему руськості Бачванцїв жартуючи сказав до нього д. Маковей: Що ви за Русини, коли ви говорите якоюсь мовою не подібною до руської? — На те відповів йому д. Ерделї, що таким висловом досить образив ся: То ваша бешеда нє єе чїста руска, а наша оправдїва руска! А опїсля звертаючись до мене сказав: Паньє, йак мї ешчі дахто пове, же йа нєе Руснак, дораз будзем бїц! — Наводжу сї слова на доказ сильної національної свїдомості між нашими колонїстами-селянами (Д. Ерделї, як і Туринський — селяне, але дуже інтелїгентнї, як у загалї більшість Бачванцїв).

від д. Михайла Туринського в Бачинцях (Срим, Славонія), що перше жив у Керестурі, матері руських осель у Бачці і Сримі. Як д. Єрделі, так і Туринському складаю на сім місці щирю подяку за те, що дали мені змогу використати ці рукописи.

Рукопис А має формат кварта і був оправний у шкіру, як видно з хребта, на якому останки її ще лишилися. Перехований він майже в цілості, бо з початку бракує з першої пісні тільки 23 вірші, далі є все. Рукопис має 224 ст. і містить 118 пісень, що всі понумеровані. З останньої картки, на якій був зміст співанника, полишився ще невеличкий клаптик — майже четвертина картки. Увесь рукопис писаний одною рукою з разу похиленим, а далі звичайним полууставом, дуже виразним і читким. Написів нема ніяких у цілім рукописі, тому й не можна знати його походження докладно. В кождім разі написано його на полудни, бо на се вказують сліди бачванського говору. Малюнків, крім звичайних досить ініціальів, нема теж ніяких. Зміст його ось який:

1. Літанія до Богородиці. Початку бракує, є тільки вірші від 24—42. Вірші 24—25 звучать:

Маріє, тїла нашего исцїленіє,

Маріє, грѣховъ нашихъ штпѣщеніє.

По кождім віршу повтараєть ся сталий рефрен: Прѣо за Іс Хрї. [Преси за нас Ісуса Христа].

2. Пѣснь на просѣцїю. Поч. Радѣи сѣ вселенаѣ похвало, лїлїѣѣ (ст. 2—4).

3. Пѣснь на покланіє челоувѣкомъ. Поч. Фалшїваѣ юностъ, зрадлїва фортѣно (ст. 4—7).

4. Пѣснь на Оуспеніє прѣсѣтой Богородици. Поч. Ко Оуспеніє прѣдѣстаетъ (ст. 8—10).

5. Пѣснь на Оуспеніє прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Ирѣангели з неба прїшли до Бѣдици (ст. 10—14).

6. Пѣснь на Оуспеніє прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Торжѣство днѣсѣ вси воскликните (15—16).

7. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдрици. Поч. Чїстаѣѣ Бѣдрце (ст. 16—17).

8. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Бѣди восхвалена шт всїхъ родовъ земнихъ (ст. 18—19).

9. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Богородице вѣрнимъ шѣборона (ст. 19—20).

10. Пѣснь прѣсѣтой Бѣдици. Поч. Радѣи сѣ цѣрце, наша застѣпнице (ст. 21—22).

11. Пѣснь прѣсѣтой Богородици. Поч. Рѣже сличнаѣ, дѣво стїла (ст. 22—23).

12. Пѣснь пресвѣтой Богородицѣ. Поч. Дѣво мати преблагая (ст. 23—25).

13. Пѣснь пресвѣтой Богородици. Поч. Дивни твоѣ тайни чистая ави сѣ (т. 25—27). Пор. Богогл. ч. 139.

14. Пѣснь великопосна. Поч. Ѣ дѣвице пречистая (ст. 27—29). Пор. Богогл. ч. 116.

15. Пѣснь великопосна. Поч. Маріѣ подѣ крижомъ стала (ст. 30—33).

16. Пѣснь прѣстой Бѣди Повчанской. Поч. Радѣи сѣ, Маріе, небесна царіце (ст. 34—36).

17. Пѣснь на рождество престой Бѣди. Поч. Радѣйте сѣ вси людіе, дѣва сѣ раждаетъ (ст. 36—38).

18. Пѣснь рождества Богоматере. Поч. Радость веліѣ нынѣ ави сѣ (ст. 39—40). Пор. Богогл. ч. 96.

19. Пѣснь на Воведеніе пресвѣтѣй Бѣди. Поч. Какъ проницаетъ, во црковъ стѣплетъ (ст. 40—41).

20. Пѣснь Богородицѣ похвалная. Поч. Чѣдна еси помощнице, пречистая мати (ст. 42).

21. Пѣснь Оупенію пресвѣтѣй Богородицы. Поч. Пречистая дѣво мати, небесна царице (ст. 43—44).

22. Пѣснь пресвѣтой Бѣди на про[с]ѣцию. Поч. Бѣди восхва-ленна ти мати небесна (ст. 44—45),

23. Пѣснь пресвѣтой Богородици. Поч. По[д] твой покровъ прибѣгаемъ, пречистая дѣво (ст. 45—46).

24. Пѣснь пресвѣтой Бѣди на просѣцию. Поч. Ѣставай тѣ здрава, пречистая дѣво (ст. 46—48).

25. Пѣснь прѣстой Богородици. Поч. Исполни сѣ нѣво и земля (ст. 48—50). Пор. Богогл. ч. 137.

26. Пѣснь на Стрѣтеніе Хрѣто. На р пѣсни пріпик. Поч. Бѣ дѣво, оупованіе хрѣтианомъ (ст. 50—52).

27. Пѣснь на Стрѣтеніе Хрѣто. Поч. Свѣтло днесъ ликѣймо (ст. 52—54) Пор. Богогл. ч. 40.

28. Пѣснь челоуѣкомъ на покланіе. Поч. Гори, гори, дѣше моя, ко творцѣ своемъ (ст. 54—55).

29. Пѣснь поклана. Поч. Помышляю ѡкланый азъ (ст. 56—58).

30. Пѣснь великопосна. Поч. Христиане плачите (ст. 59—60). Се якась вставна картка, написана иньшим письмом і на иньшѣм папері. Також порядкового числа нема при нѣй. Через те даю я низше знов число 30 (з додатком а), щоби не переривати тяглости рукопису.

30 (а). Пѣснь покаѣннаѣ. Поч. Часъ оўжъ, человекѣче, ѿ грѣховъ престати (ст. 61—63).

31. Пѣснь покаѣна каждомъ человекѣхъ. Поч. Чѣйте, людіе, трѣвѣ господню (ст. 63—65).

32. Пѣснь на всѣкъ день. Поч. Южъ йдѣ ск[в]апливѣ (ст. 65—68).

33. Пѣснь на Благовѣщеніе Бѣдрцѣ. Поч. Посланъ вѣстъ ѡрхѣнглѣ Гавріилѣ (ст. 69—71).

34. Пѣснь на Благовѣщеніе Бѣдцѣ. Поч. Ликѣи днесъ, Сиѣне, возиграйте горы (ст. 71—73). Пор. Богогл. ч. 113.

35. Пѣснь на Благовѣщеніе прѣтой Бѣдцѣ. Поч. Да прїидетъ всемъ мирѣ радостъ (ст. 74—75). Пор. Богогл. ч. 111.

36. Пѣснь цвѣтоносїѣ. Поч. Радѣи сѣ зѣло, дщи Сїѣнна (ст. 75—77). Пор. Богогл. ч. 52.

37. Пѣснь на цвѣтоносїе. Поч. Днесъ благодать насъ собираетъ (ст. 77—79).

38. Пѣснь великопосна. Поч. Црѣю Хрѣте, пане мили (ст. 79—81). Пор. Богогл. ч. 47.

39. Пѣснь великопосна. Поч. Южъ сѣ декретъ подѣписѣетъ (ст. 81—84). Пор. Богогл. ч. 49.

40. Пѣснь ѿ мѣченїю Хрѣвимъ. Поч. Їсѣ Хрѣтосъ крижовани (ст. 84—85).

41. Пѣснь ѿ страсти Хрѣтової. Поч. Ягнице ст[р]ачена, дѣше зармѣчена (ст. 85—86).

42. Пѣснь великопосна страданїѣ Хрѣтова. Поч. Жалостъ на крѣтѣ панѣетъ (ст. 87—88).

43. Пѣснь ко Бгѣ ѿцѣ на страданїю Хрѣтовимъ. Поч. О Бжѣ ѿче ѣснїи (ст. 88—91),

44. Пѣснь на великіи четвѣтокъ. Поч. Повѣчъ же ми, соловїе, правдѣ (91—93).

45. Пѣснь великопосна. Поч. Подѣкѣи межъ пнѣ Бгѣ (ст. 93—94).

46. Пѣснь великопосна. Поч. Яхъ ѣ мѣка зармѣчена (ст. 95—96).

47. Пѣснь Воскресенїю Хрѣтовѣ. Поч. Веселте сѣ, радѣйте сѣ, вси вѣкрїи (ст. 96—97).

48. Пѣснь Воскресенїю Хрѣтѣ. Поч. Радѣйте сѣ, ликѣствѣйте (ст. 98—99).

49. Пѣснь Воскресенїю Хрѣтѣ. Поч. Воскрѣсъ Їсѣсъ ѿ грѣва (ст. 99).

50. Пѣснь Воскресенію Хрѣтвѣ. Поч. Їсѣ Хрѣтосѣ з мертвѣхъ вѣсталь (ст. 99—101). Пор. Богогл. ч. 62.

51. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтovo. Поч. Всталъ панъ Хрѣтосѣ з' мертвѣхъ ѿнѣ (ст. 101—102).

52. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтovo. Поч. Весели нам(а) день днесъ насталь (ст. 103—104).

53. Пѣснь на Воскресеніе Хрѣтovo. Поч. Воскресѣ Їсѣ ѿ гроба, радость велѣа (ст. 105—107).

54. Пѣснь страстна. Поч. Христе царю справедливый (ст. 107—111). Пор. Богогл. ч. 48.

55. Пѣснь страстна. Поч. Оуже Пѣлатъ подписветъ (ст. 111—114). Пор. з ч. 39 повисше.

56. Пѣснь страданіа Хрѣтвѣ. Поч. Ѡ Іисусе пораненый (ст. 114—115).

57. Пѣснь Бѣрцѣ Повчанской. Поч. Ко твоей свѣтѣй иконѣ (ст. 115—116).

58. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Подъ твой покровъ привигаемъ (ст. 116—119).

59. Пѣснь Богородицѣ. Поч. Воспойте согласнѣ (ст. 119—122).

60. Пѣснь на Воведеніе пресвѣтой Бѣдѣцѣ. Поч. Величай душе моя пречистѣю паннѣ (ст. 122—123).

61. Молитва пресвѣтой Богородицѣ. Поч. Пресвѣтаа Маріе, благословенаа дѣво (ст. 123—125).

62. Пѣснь Їсѣ слаткомѣ. Поч. Похвалѣ принесѣ (ст. 125—126).

63. Пѣснь великомѣченикѣ Геѡргію. Поч. Гойне выхвалайте, вѣрнии воспойте (ст. 126—128).

64. Пѣснь на Вознесеніе Їсѣ Хрѣтovo. Поч. Иже совершивый смотреніе (ст. 128—131).

65. Пѣснь на Вознесеніе Хрѣтvѣ. Поч. Взыде Бѣъ ко висоци гори (ст. 131—133). Пор. Богогл. ч. 68.

66. Пѣснь Ѡшествѣію сѣаго Дѡхѣ. Поч. Источникъ дѡховный (ст. 134—135). Пор. Богогл. ч. 69.

67. Пѣснь на Ѡшествѣіе сѣаго Дѡхѣ. Поч. Бѣъ ко Сиѡнѣ (в) чѣдами сидетъ (135—136).

68. Пѣснь сѣомѣ Іѡаннѣ Бѣсловѣ. Поч. Іѡна Богослова (ст. 136—138). Пор. Богогл. ч. 196.

69. Пѣснь ѣ. Іѡаннѣ Крестителю. Поч. Весели сѣ краснаа пѣстини (ст. 138—139).

70. Пѣснь ѡпѣс Петрѣ и Павлѣ. Поч. Ѡргани играите (ст. 140).

71. Пѣснь Превращенію Хрѣтvѣ. Поч. На Ѡлѡврѣк превращѣа Їсѣ Хрѣтосѣ славно (ст. 141). Пор. Богогл. ч. 79.

72. Пѣснь на Превѣраженіе Гѣне. Поч. Беліим гласомъ и оужасомъ (ст. 142—143).

73. Пѣснь на Оўсѣкновеніе чѣснаа главы(и) сѣаго прѣрка Івана Крестителя. Поч. Человѣкъ нѣбесный (ст. 144—145).

74. Пѣснь на Воздвиженіе Чѣ Крѣта. Поч. З емѣпировъ горныхъ Бгъ са зѣмлетъ (ст. 145—148).

75. Пѣснь на Воздвиженіе Хрѣтво. Поч. Ѡ древо превлаженое (ст. 148—149).

76. Пѣснь архангелѣ Михаилѣ. Поч. Хвалим та вси сгодне (ст. 150—151).

77. Пѣснь сѣомѣ Андрейю. Поч. Во всю землю изидитетъ (ст. 152—153). Пор. Богогл. ч. 168.

78. Пѣснь вѣмченици Варварѣ. Поч. Ѡ, Варваро, мѣченице (ст. 153—154). Пор. Богогл. 171.

78 а. Пѣснь ѧ на непорочное Зачатіе прѣсватиа Бѣи. Поч. Всемирнѣ радость Янна павлетъ (ст. 155—156). Пор. Богогл. ч. 108. (Тут вставлені знов двѣ картки, писані тям самим почерком, що попередно вставлена і містять три піснѣ, які відзначую буквами а, б, в, при ч. 78).

78 б. Пѣснь сѣителю Хрѣтовѣ Николаю. Поч. Болшаго нѣтѣ на земли трона (ст. 156—158). Пор. Богогл. ч. 178.

78 в. Пѣснь сѣителю Хрѣтовѣ Николаю. Поч. Ѡ свѣтѣшій Ѡтче (ст. 158). Пор. Богогл. ч. 180.

79. Пѣснь сѣомѣ Николаю. Поч. Гори сладостѣ ископайте (ст. 159—160).

80. Паки сѣомѣ Николаю. Поч. Ніколае сѣителю (ст. 160—163).

81. Паки сѣомѣ Николаю. Поч. Ѡ кто, кто Ніколаа любитѣ (ст. 163—164).

82. Пѣснь великомѣ Касилию. Поч. Йзлий са благодать ко оўстнахъ твоихъ, ѡче (ст. 164—166).

83. Пѣснь всѣдневна покаана. Поч. Два расѣ ѡслѣпѣ, кто на смѣртѣ не памнатаетѣ (ст. 167—167). Пор. Богогл. ч. 229. По сѣому йдутѣ: Стихири Богородични поконнимъ, котори са на великомѣ и на маломѣ (са) пѣгревѣ спѣвають (ст. 168—172). На ст. 173—174 переписана знов подяка для твх, що відироваджували тѣло до гробу, замѣтна своїм диялектом.

84. Пѣснь на велики погребѣ. Поч. Плач са и оужаслю са (ст. 174—175).

85. И паки старомѣ человекѣ. Поч. Южѣ ми пришолѣ часѣ до гробѣ стѣпити (ст. 176).

86. И паки старомѣ чловѣкѣ. Поч. Юшъ преселимъ сѧ ѿ вѣсъ зо свѣта марнѣго (ст. 177).

87. И паки старомѣ члѣвѣкѣ. Поч. Заплатилъ ѧ емъ южъ циломъ животъ (ст. 178).

88. Сього числа бракуе, нема одначе слѣду, щоби звѣден видерто картку. Мабуть переписувач помиливъ сѧ тѣльки при пагінациї.

89. Пѣснь на погребѣъ младенцемъ. Поч. **Ѡ** немилостиваа смертѣ, што емъ ти прекинилъ (ст. 179—180).

90. И паки младомѣ на погребѣъ. Поч. Прелестъ диаволска Ядама прелестила (ст. 180—181).

91. Пѣснь дѣтнини малой. Поч. Прекрасна есъ аръ (ст. 181—182), На ст. 183—185 помѣщені: Їромоси на Рождество Хрѣтво.

92. Пѣснь на Рождество Хрѣтво. Поч. Слава во вѣшнихъ Бгѣхъ, воспойте людїе (ст. 186).

93. Паки на Рождество Хрѣтво. Поч. Єгда придетъ конецъ вѣка (ст. 187—188).

94. Паки Рѣ Хрѣтвѣ. Поч. Шедше трїе црѣы (ст. 188).

95. Паки Рѣж. Хрѣвѣ. Поч. Ликшї днесъ, Єішне (ст. 188—189).

96. Паки на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Єси ѡзыцы восплещитѣ рѣ-ками (ст. 190).

97. Паки на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Предвѣчни родилъ сѧ по лѣти (ст. 191—192). Пор. Богогл. ч. 7.

98. Паки на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Вѣдѣк Бгѣхъ, вѣдѣк творецъ, же миръ пегнелетъ (ст. 192—193). Пор. Богогл. ч. 5.

99. Паки на Рѣ. Хрѣтво. Поч. Яггль пастиремъ мовилъ (ст. 193—194). Пор. Богогл. ч. 26.

100. Паки на Р. Хрѣво. Поч. Битай, дѣтѧ малое (ст. 194—195).

101. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Марїѧ дѣва намъ породила (ст. 195—196).

102. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Єинъ вѣи сѧ намъ народилъ (ст. 197).

103. Пѣснь на Рожд. Хрѣтво. Поч. Крикните ангглы на небеси согласно (ст. 198—199).

104. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Є день вѣаго нарожденѧ (ст. 199—200).

105. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Бгѣхъ предвѣчнихи народилъ сѧ (ст. 201—202). Пор. Богогл. ч. 27.

106. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Дивнаа новина (ст. 202—203). Пор. Богогл. ч. 8.

107. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтво. Поч. Ёй паненка миленаго сынка (ст. 203—204).

108. Пѣснь на Рѣ. Хрѣтво. Поч. Гори сладость искапайте (ст. 204—205). Пор. ч. 79 повисше.

109. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Где са спѣшишь, Їѡсифе, карзо ск[в]апливе (ст. 205—206).

110. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Нова радость стала (ст. 206—207). Пор. Богогл. ч. 13.

111. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. [Ю] Ынфлемеи тайна са взавила (ст. 207—208).

112. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Ёкїниа всезлатаа, ковчехъ завита (ст. 208).

113. Пѣснь на Рѣж. Хрѣтво. Поч. Гди Хрѣтсъ Ёпасителъ мал са народити (ст. 209—210). Дальше йдутъ: Їрмоси на Богоавленїе (ст. 210—213).

114. Пѣснь на Богоавленїе Хрѣтво. Поч. Їѡрданъ рѣко оуготови са (ст. 213—215). Пор. Богогл. ч. 35.

115. Паки на Богоавленїе Господне. Поч. Крецаеть са владика во Їѡрданѣ (ст. 215—216).

116. Паки на Богоавленїе Гдѣне. Поч. Ё Галилеа Хрѣтсъ ко Їѡрданѣ (ст. 216—217).

117. Паки на Богоавленїе Гдѣне. Поч. Хрѣтосъ Гдѣ свѣтит са (ст. 217—218).

118. Пѣснь Ядамова. Поч. Гдѣ Бѣъ Ядама (ст. 218—219). Дальше до ст. 224 йдутъ рїжні ірмоси.

11. Рукопис М. Туринського. Б.

Отсей рукопис неоднотайний. З початку (ст. 1—20) і при кінци (ст. 189—208) приліплені картки якогось сїрого, бібулястого паперу, середина писана на звичайнім, трохи вже пожовклім папері. Формат рукопису — мале кварто, але висота його менша, як ширїна, через що рукопис набирає виду кантички, які звичайно друкують у таких форматах. Окладинки заховані ще добре. Письмо не всюди однакове, але писане мабуть одною рукою, тільки раз пильнїйше, другий недбальше. Рукопис не дуже інтересний для нас, бо головна його частина — се вїмки з евангелїй, в яких глави, зачала і вн. писані кивоваром. Вони тягнуть ся від ст. 21—123, почім слїдують „изасненїа“ евангелїй — частинами; по кождїй виясненїй частинї слїдує ще коротке „хрїстїанское оученїе“ та „пра-

ковченіє“, але вони незамітні теж нічим. Від ст. 191—197 подані поученя Христа грішникам на спасене, виголошені буцім із хреста. При кінци говорить ся про прихід Христа. Цілий рукопис має отже 208 ст., але ними покористаємо ся тут тільки в дуже незначній частині. Зміст сього рукопису такий :

1. Ялфавитъ дѣховни (ст. 2—9).
2. Сон Богородиці і божий лист (ст. 10—16).
3. Пѣснь страстна. Поч. Пий любезна матко (ст. 17—20).
4. Євангелія з виясненями „хрїстїанскими“ та „нравосчєнілами“ (ст. 21—189).
5. Поуки Христа грішникам для спасеня (ст. 190—197).
6. Ї страшном пришествїи Іса Хр҃та (ст. 198—208) з додатком: Размишленіє ѿ г҃енк ѡгненой.

12. Рукопис М. Туринського. В.

Отсей рукопис, писаний рукою Туринського, має формат кварта звичайного аркушевого паперу. Оправний в дуже сильні, грубі окладинки зі шкірою на хребті. Написів ні прикрас не має ніяких. Як видно з титулової картки написаний він у Керестурі 1888 р. Усіх записаних сторін звичайним полууставом є 187; дальше йдуть чисті картки, а при кінци поданий зміст пісень. На початку бракує одної картки (третьої), через те й нема цілої другої пісні. Остатня пісня в рукописі нескінчена, з незаписаних карток видно одначе, що переписувач мав намір її закінчити. Рукопис інтересний особливо через те, що в ньому пробиваєть ся новий вплив на літературу Бачванців, а власне сербський, який замітний теж в устній літературі. Зміст рукопису такий :

1. Писнь перваа на просєцію. Поч. Маріє, родичко божиа (ст. 1—4).
2. Писнь 2 на просєцію. Поч. Радѣи сѧ вселенѧ похвало (ст. 4, дальше нема). Се літанія, як і попередня, що має тільки перші стихи.
3. Пісня на Успеніє. Титулу нема, але строфи не бракує ніякої. Поч. Прѣчистѧ дѣво мати, невѣсна цаце (ст. 7—8).
4. Пѣснь на Оуспеніє (в ориг.: сїсе) прѣти Богородици. Поч. Во Успеніє прѣдѣстаетъ (ст. 9—11).

5. Писнѣ на Ѹспеніє п̑то Богор̑ци. Поч. Ярхангели з неба пришли до Богородици (ст. 11—15).
6. Писнѣ 6. На Ѹпие пр̑той Б̑ци. Поч. Радѣйте сѧ ангеломъ лики (ст. 16—19). Пор. Богогл. ч. 121.
7. Писнѣ 7. На Ѹсн̑іє пр̑той Богородици. Поч. Торжество днесѣ вси козкликниме (ст. 19—21).
8. Писнѣ пресклатой Богородици. Поч. Чистаа Богородице (ст. 21—22).
9. Писнѣ пресклатои Богородици. Поч. Ёставай тѣ здрава (ст. 22—25).
10. Писнѣ 10. Приходѣ со ѡп̑стѣ. Поч. Ё Богомъ ѡстанѣ ѡхъ Маріє (ст. 25—27).
11. Писнѣ 11. Поздр̑[влені]е Дѣвки Марии. Поч. Витай о дѣво Марієо (ст. 27—29).
12. Писнѣ пресклатой Богородици. Поч. Мати дѣво наша па[н]но Маріє (ст. 29—31).
13. Писнѣ пресклатой Богородици. Поч. Марієо, Марієо, ранша звиздо (ст. 31—34).
14. Писнѣ пресклатой Бог̑ци. Поч. Ёмени ските, людіє страни (ст. 34—36).
15. Писнѣ пр̑стой Бог̑ци. Поч. Бѣди восхвалена ѡ всихъ родокъ земнихъ (ст. 36—37).
16. Писнѣ пр̑той Бог̑ци. Поч. Дѣво мати превлагла (ст. 38—39).
17. Писнѣ п̑той Бог̑ци. Поч. Богородице вирнихъ ѡборона (ст. 40—41).
18. Писнѣ пр̑стой Б̑родици. Поч. Радѣй сѧ, Маріє, небесна царице (ст. 41—44).
19. Писнѣ пр̑стой Б̑ци. Поч. Ё пресклатаа царице (ст. 44—46). Пор. Богогл. ч. 150.
20. Писнѣ пр̑стой Б̑ци Повча[нскої]. Поч. Ё Маріє повчанска (ст. 46—47).
21. Писнѣ пр̑сей Богородици. Поч. Матко кожа и сина (ст. 47—49).
22. Писнѣ Богоро[дици] Повч[анскої]. Поч. Маріє сватлаа Богородице (ст. 49—51).
23. Писнѣ пр̑той Богородици. Поч. Повче граде весели сѧ (ст. 51—53).

24. Писъ на [Воведе]ніе прѣтой Бѣди. Поч. Соломоновой церкви ави са (ст. 53—57). Пор. Богогл. ч. 102.

25. Писнъ на Во[веде]ніе прѣтой Бѣди. Поч. Величай душе моя, пречистю пан[н]ѣ (ст. 57—58).

26. Писнъ прѣтой Богородици. Под. Дѣво мати преблагая. Поч. Ѣ мати дѣво чистая (ст. 59—61).

27. Писнъ прѣтой Богородици. Под. Нова радость стала. Поч. Дивна твоа тайни (ст. 61—63). Пор. Богогл. ч. 139.

28. Писнъ пресвѣтой Богородици. Поч. Архангелъ Гавриилъ принесъ гласъ Маріи (ст. 63—65).

29. Писнъ на Рѣстко прѣтой Бѣди. Поч. Радуйте са вси людие (ст. 65—68).

30. Писнъ Богородици. Поч. Я певаймо писмици (ст. 69—72).

31. Писнъ прѣтой Богородици. Поч. Хрѣстіане по всемъ свитѣ пойте весело (ст. 72—74).

32. Писнъ прѣтой Богородици. Поч. Хвалень Ісусъ Марію (ст. 75—76).

33. Писнъ прѣтой Богородици. Поч. Ѣ пресвѣта Марію (ст. 77—81).

34. Писнъ на Рожко Богородици. Поч. Свите велми и приеми (ст. 81—84).

35. Писнъ на Успеніе Богоро[дици]. Поч. Троне вишни днесъ двигни са (ст. 84—88). Пор. Богогл. ч. 120.

36. Писнъ на Рѣж. прѣтой Бѣди. Поч. Радостъ велѣа ави са (ст. 88—90). Пор. Богогл. ч. 96.

37. Писнъ прѣтой Богородици. Поч. Ѣ Маріе, панѣ красна (ст. 90—94).

38. Писнъ пресвѣтой Богородици. Поч. Царя благаго царици (ст. 94—97).

39. Писнъ на Вове[деніе] Богоро[дици]. Поч. Какъ проницаеть (ст. 97—99).

40. Писнъ прѣтой Бѣдици. Поч. Радуй са, Маріе, небесна царіце (ст. 99—103). Пор. ч. 18 повисше.

41. Писнъ [на] Рожво Бого[родици]. Поч. Радостъ велиа нынѣ ави са (ст. 103—104). Пор. ч. 36 повисше.

42. Писнъ прѣтой Богородици. Поч. Исполни са небо и земля чюдесъ твоихъ царице (ст. 105—107). Пор. Богогл. ч. 137.

43. Писнь великопосна. Поч. Царю Хрїсте, пане мили (ст. 108—110). Пор. Богогл. ч. 47.
44. Писнь великопосна. Поч. Южъ сѧ декретъ подъписветъ (ст. 110—114). Пор. Богогл. ч. 49.
45. Писнь ѡ мѣченїю Хрїстовимъ. Поч. Їсусъ Хрїтосъ крижовани (ст. 114—115).
46. Писнь ѡ страсти Хрїстовой. Поч. Ягнице стачена (ст. 116—117).
47. Писнь ѡ страданїи Хрїстовомъ. Поч. Жалостъ на крестк паншетъ (ст. 117—119).
48. Писнь [ѡ] страданїю Хрїстовїмъ. Поч. О Боже ѡче небесни (ст. 119—123).
49. Писнь на велики четвѣтокъ. Поч. Повичъ же ми, соловїе, правдѧ (ст. 123—125).
50. Писнь великопосна. Поч. Подажїмешъ панѧ Богѧ (ст. 125—127).
51. Писнь великопосна. Поч. Яхъ ѧ matka зармѣчена (ст. 128—129).
52. Писнь ѡ страданїи Хрїтовомъ. Поч. Хрїсте царю справдливї (ст. 129—133). Пор. Богогл. ч. 118.
53. Писнь ѡ страданїи Хрїтвим. Поч. Оуже Пилатъ подпїсветъ (ст. 134—137). Пор. ч. 44 повисше.
54. Писнь ѡ страданїи Хрїстовимъ. Поч. О Їсусе поранени (ст. 137—138).
55. Писнь великопосна. Поч. Марїѧ подъ крижомъ стала (ст. 138—143).
56. Писнь великопосна. Поч. О двїце пречїстал (ст. 144—146). Пор. Богогл. ч. 116.
57. Писнь великопосна. Поч. Хрїстиане плачите (ст. 147—149).
58. Писнь ѡ страсти Хрїтови. Поч. Яї любезна матко, оу тихъ великихъ мѣкохъ (ст. 149—154).
59. Писнь поканаѧ. Поч. Часъ оужъ, человекѣ, ѡ грѣховъ престати (ст. 154—156).
60. Писнь покана каждомѧ. Поч. Чїйте, людїе, трѣбѧ господню (ст. 157—159).
61. Писнь на Рождѣво Хрїво. Поч. День божаго народженѧ (ст. 159—161).

62. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Марїа дѣѡа намѣ породила (ст. 162—163).

63. Писнѣ на Рѡ[ждѣство] Хрїстоѡе. Поч. Богѣ и Господѣ всего свѣта (ст. 163—171).

64. Писнѣ на Рѣѡ Хрїстоѡе. Поч. В аслѣхѣ лежитѣ (ст. 172—174).

65. Писнѣ на Рѡждѣс. Хрїстоѡе. Поч. Радѡстѣ сѡ намѣ заѡлаѣтѣ (ст. 174—176). Пор. Богогл. ч. 31.

66. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Радѣйте сѡ вси людїе (ст. 176—177). Пор. Богогл. ч. 30.

67. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Цѡитѣ мислени днесѣ сѡ родитѣ (ст. 178—179). Пор. Богогл. ч. 12.

68. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Народзѣло ше намѣ паѡлатко (ст. 180—181).

69. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Хрїстѡсѣ роди сѡ (ст. 181—185). Пор. Богогл. ч. 9.

70. Писнѣ на Рѡждѡ Хрїстоѡе. Поч. Сѣтѣ ѡстоѡа ѡсїа звѣзда аснаа (ст. 185—186).

71. Писнѣ на Рѡжд. Хрїстоѡе. Поч. Шѣдше трїе цари (ст. 186—187), без кїнця.

13. Рукописе М. Туринського. Г.

Отсей рукописе рїзнитѣ ся від иньших головно тим, що записаний самою прозою з виїмкою поеми про „зачатїе и рѡждество“ Богородицї. Визначуетѣ ся також тим, що значна його частина списана чистим бачѡанським дїялектом, хоч в ѣ уступи в церковнїй мѡвї. Він становить велику книжку зі звичайного паперу, кварто, оправну в сильнї і грубї окладинки. Усїх сторїн 358. Хоч рукописе мїстить рїзнї статї, то на титуловїй картцї його стоїть такий напис: **То сѣ толкованни страсти Господа Ісѣа Хрїста. Писалѣ Тѡрински Мїхалѣ, житель керестѡрски. Писани сѣ ансѡра дрѡгого, дѡкончалѣ фѣврѡара штернастаго, по наши рокѣ 1888.** Рукописе зладжений дуже старанно, виразним письмом, полууставом. Написів нї прикрае не має нїяких. Змїст його отсей:

1. Сон Богородицї і божий лист (в угро-руських рукописах вони звичайно приходять разом). Ст. 3—13.

2. Присѣвята малої дитини Хрїстови (ст. 14).

3. Про сьв. Івана і хрест Ісуса (ст. 15—27).

4. **О страсти Христово[й]** (ст. 27—229). Се цілий роман про муки Христові, зложений з трьох окремих частин. В першій і третій частині приходять епізоди, що випередили страсти, або наступили по них. Друга частина — се самий опис страстей. Представлене річч дуже гарне і богате на апокріфічні подробиці.

5. **Ї страшнома̄ пришествіи Ісуса Христа** (ст. 229—241).

6. **Размишльєнне ѿ геєнѣ ѿгненой** (ст. 242—247).

7. **Благословѣ домѣ** (ст. 247—252).

8. **Боздиханіє ко Божу** (ст. 252—254), два, перше і друге.

9. **Винчованье сѣй Дѣви Маріи** (ст. 254—260).

10. **Сѣа кнѣга, которю самъ Гдѣ Божъ послалъ** (ст. 260—281). Се знов божий лист, тим разом без сну Богородиці.

11. **Ваймок із божого листу, що зачинаеть ся словами: Рече Господь синомъ израилевимъ** (ст. 281—284).

12. **Молитва Богородици. Поч. Помани о всемилостива** (ст. 284—286).

13. **Ї житіа сѣыхъ ѿтецъ. Єказаніє, како претѣрни Христосъ ради спасеніа нашего** (ст. 287—292). Се оповіданє Христа про його муки сьв. Пафонтію. Вчисляеть ся в ньому, кілько Христос дістав ударів і кілько мав від них ран.

14. **На празники пресѣтїа Бѣродици трѣба ше молѣцѣ** (ст. 292—296). Се — сѣм радостей Богородиці, які надрукував уже др. І. Франко (Апокріфи, II, 369—370), тільки в иньшій редакції.

15. **Три чуда Богородиці, виняті з якоїсь книжки. Тут подані чудо 6, 8 і 27** (ст. 296—299).

16. **Молитва пресѣтой Бѣродици. Поч. Ї пресѣтата и пречиста и благословєнаа прісно дѣво Маріє** (ст. 300—305).

17. **Молитва 2 пресѣтой Бѣродици. Поч. Пресѣтата Маріє, благословєнаа дѣво** (ст. 305—307).

18. **Єказаніє ѿ зачатїи и ѿ рождѣствїи прісѣтїа Бѣи и прісно дѣви Маріи** (ст. 307—348). Се та сама поема, що її надрукував др. І. Франко (Апокріфи, II, 84—98), на жаль нескінчена, як і попередня.

19. **Єпоменѣ вични Кѣстѣрски** (ст. 350—355). Се хронїка важнїйших подїй керестурських і иньших. Вона починаеть ся роком 1746, кінчить ся 1894.

20. Тут на одній сторінці (358) уложена порівняна табєла арабських, церковних і римських цифр; останні не подані всюди вірно.

Вїємки з сього рукопису будуть опубліковані пізнїйше.

14. Рукописи Юрія Манойла (А, Б, В).

Від д. Юрія Манойла, дяка в Керестурі, дістав я три рукописи, які містять у собі відривки писаних викладів в унґварській препарандії (семінарії). Літературної вартости вони не мають, тому застановляти ся ближше над ними не буду, мають одначе історичну вартість, як докази руських викладів у тій середній школі, по чім давно вже сліди поросли травою. Перший з тих рукописів (А) містить науку арифметики (кусник); писаний дрібним полууставом, рукою Івана Манойла, діда Юрія, бувшого дякоучителя у Квасові, Берегеської столиці. — Другий рукопис — се відривок із педагогіки. Він писаний в унґварській препарандії 1875 р. д. Ю. Манойлом. — Третій рукопис, що містить відривок науки про „образованіє чувствованій“ всякого роду, писаний теж в Унґварі, батьком д. Ю. Манойла.

Б. Тексти.

99.

Р. X. Ч. 92

Слава во вѣшнихъ Богу,
Воспойте людѣ,
Днесъ Христосъ раждаєть ся
И пеленами повиваєть ся
Богъ правдиви, агнецъ незлобиви.

Царє днесъ шествуйте,
Христу дари даруйте ;
Пастирє свирайте,
Пѣснь нову воспивайте
Со ангели и со архангели.

И ви, гори, возиграйте днесъ съ нами,
Дебри и кедрѣ веселите ся!
Камень Мойсей порази,
Воду людемъ источи.
Камень от гори отсиче ся,
Христосъ от Дѣви намъ роди ся,
Жизнь вѣмъ приведе и напаяєть.

И вы, гори и холми,
Возиграйте со нами ;
Дебри ѣ кедрѣ селнѣ !
Лѣванъ гори прослави ся,
Воздвигайте ся, вси веселите ся.
Марѣ днесъ повиваєть,
Спаса Христа намъ раждаєть,
Емануила єго нарицаєть.

Богу во Троици буди от насъ хвала,
Божієй Матери на небеси слава ;
На небеси и человекъ буди поклоненіє
И умиленіє.

100.

Р. X. Ч. 93.

Єгда придетъ конецъ вѣка,
Богъ от Дѣви народи ся,

Спасти хотяй челоуѣка,
 Самъ челоуѣкъ яви ся ;
 За презѣлну свою благодсть,
 Восприялъ естъ нашу слабость,
     Даби возвеличилъ насъ.

Пой, Адаме, ликуй Сво, се бо плодъ вашъ прорасте,
 Изъ Есеа свято древо во вертепѣ процвѣте.
 Миръ, врагъ, похоть истреби ся,
 На семь древѣ умертви ся,
     Крѣпостию божества.

Прочь отиди печаль всяка,
 Да воспрійемъ мы міру,
 Разжени ся темность, мрака,
 Днесъ возсия свѣтъ міру,
     Хотяй всѣхъ насъ просвѣтити,
     Освятити самъ своею кровію.

Срадуйте ся вси намъ лѣса,
 Зеленте ся вы древеса, вѣтви земнаго круга,
 Спасъ бо прійде обновити
 И всяку тварь обдарити
     Щедротами своими.

Умъ въ похвалу восперите,
 Благодумствующе уста въ пѣсняхъ отверзите,
 Тайно ликовствующе чистимъ сердцемъ и удеси,
 Всѣми чувствами и тѣлеси
     Славословите его.

101.

Р. X Ч. 95.

Ликуй днесъ, Сіоне, возиграйте горы,
 Согласит ся труба со ангелски хори ;
 Красно процвѣтайте,
 Весь міръ наполняйте — кедри ливанскія.

Сотецемъ ся купно от конецъ всѣи цари,
 Царскія несите со собою дари,
 Небо свѣтилами,
 Земля же цвитами — славно украси ся.

Гавріиль приносить благодать новую,
 Духъ святы осѣнилъ Дѣву пречистую :
 А зачнеши сына
 От Духа єдина — дѣвою породишъ.

Ісусъ имя єму будетъ наречено,
 Архангелскимъ гласомъ дѣвѣ извѣщено
 Спасеть міръ
 От преисподнаго ада — силою божества.

Первый Адамъ из рая изгнанъ чрезъ невѣсту,
 Второй Адамъ Христосъ чрезъ дѣву пречисту,
 Изъ земнаго края
 Адама до рая — прійдетъ воздвигнути.

Мы же что за сіє принесемъ невѣстой ?
 Мзду небесной и земной царицѣ
 Должны будемъ дати,
 Что от насъ пріяти — въ даръ себѣ изволить.

Богу честь и хвала, да будетъ во вѣки,
 Возгласить трубы и вси человѣцы ;
 Марія отгуду,
 Прослави ся всюду — безъ грѣха зачата.

Паралелі : Записки, т. XVII, ст. 96.

102.*)

Р. X. Ч. 96.

Вси язъцы восплещите руками,
 Яко Христосъ избавитель єсть с нами.

Во Вифлесѣмѣ Іудейстѣмъ роди ся,
 Яко отрокъ пеленами пови ся.

Пастиріє во цѣвницахъ¹⁾ свиряють,
 Хвалу Богу рожденому воздають.

Тріє цари от Персиди придоша,
 Смирну, злато²⁾ и кадило дадоша.

Ангелъ во снѣ Іосифу сказуєтъ,
 Гдѣ ся Иродъ со воинствомъ готовить.

Да убієтъ несквернаго младенца,
 Прежде вѣчна и всѣхъ тварей первенца.

*) Р. VIII. Ч. 7: 1) цимницахъ ; 2) ливанъ, смирну.

Встань скоро, Іосифе, во Єгипеть побѣжи,
Рожденому смертію послужи.

Да погубить во Єгиптѣ ідоли¹⁾,
Иже быша дїяволу создани.

За то сниде Бога слово предвѣчно,
Да сокрушить вся ідоли конечно.

И погибнетъ вся сыла ихъ во преки,
Да царствуєтъ Христось Богъ нашъ во вѣки.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 7.

103.*)

Р. X. Ч. 100.

Витай дѣтя малое,
Агня незнобивое!

Днесъ во Рождестви твоємъ,
Вси согласно ликуємъ.

Радуєм ся, веселим ся днесъ во рождествѣ твоємъ,
Радуємъ ся, веселимо ся, яко с нами Богъ**).

Небо росу испусти,
Земля травовъ прорасти.

Ангели пѣснь спѣваютьъ,
Богу честь, хвалу воздають.

Богъ от дѣви³⁾ рождени,
Грѣхъ Адамовъ зглаждени.

Труба, труби трубите,
Рожденаго хвалите.

Тріє цари кланяють⁴⁾,
Трои дари даваютьъ.

Давидъ в гусли вдаряєтъ,
Рожденаго вихваляєтъ.

А ты, вертепе, украси ся,
Земле южъ не смути ся.

Слава во вышнихъ спиваютьъ,
Богу честь, хвалу адаваютьъ.

Паралелі: Р. VIII. ч. 2.

1) болвани; 2) да.

*) Р. VIII. Ч. 2: 3) Богу Отцу от дѣвѣ; 4) клякаютьъ.

**) Сї чотири стрічки повторяють ся по кожій строфіці.

104. *)

Р. X. Ч. 101.

Марія дѣва нашъ породила
Квѣтокъ райски пожаданий,
Которо[го] свѣтъ оплаканий
З давна пожадалъ.

Во Вифлеєми, в¹⁾ Давидомъ доми,
Цанъ натъ папы раждаєт ся
И пеленами повиваєт ся
Барво убогими²⁾.

Котрого³⁾ небо не вомистило,
Земля его вомигсила,
Же ся на ней народила
Божія слава.

Іесей заснуль,
Квитокъ заквѣтнуль;
Давидъ в гусли удараєть.
Же ся уже⁴⁾ исполняєть — его пророчество.

Мойсей вѣщаєть и розказуєть,
Яко Богу честь давати.
За Месію его мати,
Емануила, Израїля⁵⁾.

Царіє пришли,
Честъ ему дали,
Яко Богу и царєви,
Небсвихъ силъ цесарєви — барво сличную.

И мы пойдѣмо,
Честъ ему даймо,
Отрочаткови малому⁶⁾,
С чистой паны⁷⁾ рождєному — Ісусу Христу.

Же ся народилъ,
Насъ увеселилъ,
Нехъ му будєть честъ и хвала,
Но всемъ свитѣ процвѣтала — на вики виковъ.

Паралєлі: Р. XII. Ч. 62.

*) Р. XII. Ч. 62: 1) в — нема; 2) убоги; 2) которого; 4) уже — нема; 5) Израїля — нема; 6) малєцкому; 7) панѣ.

105.

Р. X. Ч. 102.

Синъ Божи ся намъ народилъ,
А насъ грѣшнихъ вислєбодилъ.
Витай сину Божий, витай.¹⁾

Витаймежь го сполу вшитки,
Спиваючи єму писмі.

Народило ся намъ дѣтя красно,
Свитло яко слонце ясно.

Марія, панна пречиста,
Породила Ісуса Христа.

Ангели намъ раду дали,
Бісме его привитали.

Народилъ ся намъ избавитель,
А нашъ мили откупитель.

Йоанъ Креститель тебѣ прешоль,
А ті єсь самъ на свѣтъ пришоль.

Прсроцы намъ раду дали,
Бысме Христа вихваляли.

Хрисге прєсь твоє славне нарощєня,
Дай намъ грѣховъ отпущєня.

106.*)

Р. X. Ч. 104.

В день¹⁾ божого нарощєня,
Весело люде, благо вамъ буде,
Хвалу Богу заспиваймо,
Весело всюде.

Ангель пастиремъ такъ звѣсговаль,
Жє ся народилъ, насъ увєсєлилъ,
Краль Иродъ ся зафрасоваль,
Дѣти побити даль.

Били, сикли, мордовали
Сроги²⁾ катове, власни збойцове,
Крїчать дѣти³⁾, плачуть матки
Кирваве, сердечне.

1) Сей приспів повтараєть ся по кожій строфіці.

*) Р. XII. Ч. 61 : 1) день ; 2) стройни ; 3) дѣтки.

От перси ихъ отривали и растинали¹⁾,
 Рици рев малихъ²⁾,
 З матками ся пожегнали,
 Жаль то не мали.

Знакъ кирваве, слези виливають
 Плачливе матки о своихъ дѣти,
 Лежать збити баранкове,
 Якъ в полю снопки.

Руки матки заламують,
 Власи таргають и омлѣвають,
 В небо гласи пробивають,
 Сердечне плачуть.

Рахѣль панѣ такъ рекнущи³⁾,
 Потѣхи не малъ, праве умиралъ,
 Патряючи на своихъ дѣти⁴⁾,
 Тяшко умлѣвалъ.

Охъ, Ироде окрутиѣку,
 Велика⁵⁾ то вина, же твоего сина
 Между дѣтми забитого⁶⁾,
 Што за причина.

Хлѣбъ есъ⁷⁾ т[р]афити⁸⁾ на Ісуса, сина божого,
 Але ти его не викоренишь
 С кралевства⁹⁾ его,
 Бо небо его и земля его¹⁰⁾.

Паралелі: Р. XII. Ч. 61.

107.

Р. X. Ч. 107.

Ей паенка,
 Миленого синка
 Намъ породила,
 Обвинувши до ясличекъ его естъ
 Спій, мое дѣгятко, [положила.
 Мале нахолятко!
 В немъ ся тѣшила,
 Такъ му спивала.

Воль и осель на него дихали,
 Такъ му рыкали:
 Краль нашъ, панъ нашъ, лежить
 Такъ го витали, [между нами,
 Тежъ и немовлятко,
 Различни пташатка
 Ёму спивали
 И выхваляли.

1) расцинали; 2) ризи не мали; 3) рекнуши; 4) на своего сина; 5) велка; 6) между дѣтками на забитохъ дагъ; 7) есъ; 8) трафити; 9) краленства; 10) додано ще: и сей свить его.

Котрый своей великой милости,
 Тое учинилъ,
 Послалъ сына своего з небесной
 Абы насъ спаслъ. [высоти
 Котрый от нарожденья,
 Жадне потѣшеня
 Не малъ нашъ мили,
 Христосъ едины.

Протошъ и ми, разумне створиня,
 Ёго витаймо,
 Ёго славне нарожденья
 Чтїймо и вихвалїймо.
 Тешъ Отцу небесному
 На насъ ласкавому
 За дари дякуймо и ему служмо
 Во вѣки вѣковъ аминь.

108.

Р. X. Ч 108.

Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте ;
 Вифлємъ веселитъ ся,
 К тебѣ дѣва приблизитъ ся.

Цяря ти иматъ родити,
 Дѣвою наки пребити :
 Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте.

Богъ во вертепѣ раждаеть,
 Волъ и оселъ послушаетъ.
 С [свя]той же дѣви народи ся
 И з нея воплоти ся,
 И во тѣло облече ся.

Се свѣтъ во тмѣ просвѣти ся,
 Намъ животъ и путъ яви ся.

Слонце во нощи напинаеть,
 Свѣтъ той и намъ просвѣщаетъ ;
 Звѣзда царемъ луно водить,
 Ёгда на вертепѣ приходитъ.

Лїванъ, злато, дайте смирну,
 Честь воздайте царю смирну ;
 Царіе дари южъ носѣте,
 Рождшему ся поклоните.

Царіе дары южъ приносятъ,
 Рожденаго они просятъ :
 Дадѣмъ и ми величїе,
 Несѣмъ жертву и пѣніе.

Невидимому,
 Во трієхъ персонахъ єдиному,
 Горы сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте.

109.

Р. X. Ч. 109.

Где ся спѣшишь, Іосифе, барзо скапливе,
 Чемъ ту соби не отпочинаешъ в шопѣ щасливе ?
 До Єгипту утѣкаешъ,
 А спокою ту не маешъ — вигнанный.

Єгипеть тебе очекуеть, крушитъ болвани,
 Послѣшай ся з отрочать въ єгипецкихъ страни,
 Изъ Марїю, з матку єго,
 Пану двору небеснаго — въ єгипецки страни.

О, Ироде окрутнику, прочъ ся такъ журишь,
 А пре дѣти вифлємски чемъ такъ барзо смутишь ?

Кровъ невинну вливаешъ,
 Христа убити жадаешъ — якъ діяволь.

Рахиль плачеть чадовъ своихъ и нарикаеть,
Вифлеемъ тежъ смутнимъ гласомъ велми волаеть — дѣтки умливають.

110.

Р. X. Ч. 113.

Гди Христосъ Спаситель малъ ся народити,
И в яслехъ на слами малъ зиму терпити,
Исаия пророкъ явно пророкуеть
И сина божого Мануиломъ називаеть :
Се дѣваая, рече, юшъ породи сина,
Богомъ избраная Марія едина,
Ты еси невѣста презъ мужа названа,
За всехъ Бога моли, о мати упримна.
И ми тя, Маріє, вшитки вихваляемъ,
И сина божого от тебе витаемъ :
Витай сину божий, витай, много нарождени,
Изъ неба на землю от Бога послани.

Прото, хрістіяне, добро памятайте,
Новорожденому поклонте ся ;
Люди синъ божи волаеть,
Бы насъ рачиль сподобити,
З Богомъ отцемъ и духомъ царствовати.
Зачаль ся в чистотѣ,
Народиль ся в радости :
Радуймо ся, веселмо ся,
Ісусъ Христосъ, Спаситель нашъ, народиль ся.

111.*)

Р. X. Ч. 103.

Крикните, ангели, на небеси согласно,
Вы людіє на землѣ пойте пѣсни прекрасно.
Царіє вдарте в струни,
Возиграйте князи в труби,

*) Р. Ш. Ч. 9 :

Крикиѣте, ангели, от небесъ согласно,
Вы, людіє, на земли пойте пѣсни прекрасно.
Царіє, вдарте въ струны, зиграйте князи в трубы,
Христосъ раждает ся, славѣте, язъци разумѣйте,
Яко с нами Богъ.**)

Слава во вышнихъ Богу, ангелы гласять,
Хвалу сину дѣвья, дары приносять.

Пастыріє бѣжат кунно един по другому,
Взешми в руцѣ баранка, несут до Вѣфлеему.

**) Сей приспів повтараеть ся по кождїй строфїі.

Христось раждает ся, славите,
 Язици разумыйте яко с нами Богъ.¹⁾
 Пастиріє бижать скоро, єдинъ по другому,
 Взавши в руки баранки, идуть до Вифлеєму.
 Пастиріє заграли рожденому в пѣщали,
 Царіє от востока кланяют ся со дари.
 Аврааме, не сомнѣ ся и Исаакъ синъ твой свободи ся,
 Христось во Вифлеєми днесъ от дѣви роди ся.
 Пойми нивѣ, Гедеоне, твоє руно, святче,
 Христось з дѣвы роди ся, всю тварь к себѣ прівлече.
 Пріиметь силу дамаскову и плінь самарінскую,
 Побиждасть вси власти, князи моавитскія.
 И мы вынѣ прійдѣмо, дари Христу дадѣмо,
 Ліванъ, смирну и злато, будетъ от насъ приято.

112.*)

Р. X. Ч. 94.

Шедше тріє цары,
 Ко Христу со дары,
 Иродъ ихъ пригласи,
 Гдѣ¹⁾ идуть, вопросы.
 Отвѣщаша єму :
 Идемъ къ²⁾ рожденому.
 Къ³⁾ рожденому идите,
 И мнѣ возвѣстите.
 Азъ шедъ поклоню ся,
 Пред царемъ смирю ся,
 Новорожденому,
 И царю нашему.
 Звѣзда идеть чуднѣ⁴⁾,
 Съ востокъ на полудне ;
 Камо звѣзда предста⁵⁾,
 Тамъ обрѣли Христа.

Паралелі : Р. XII. Ч. 71.

Тріє царіє пришли,
 Даръ Іесує внесли,
 Ліванъ, злато, смирну,
 Отдали безмѣрну.
 Поклонше ся Богу,
 Путу пошли другу ;
 Съ радостію поють,
 Славу Богу воздають.
 Ангелъ имъ вѣщаєтъ,
 На путь⁶⁾ наставляєтъ :
 Инимъ путемъ⁷⁾ идите,
 Ко Ироду не ходите.
 Пришли въ страни своя,
 Христа славослова,
 Чають въ небѣ быти,
 И съ нимъ на вѣкъ жити.

Пастиріє взыграли, рожденому восклицали,
 А царіє от востокъ кланяли ся со дары.
 Слава Богу отцу, котрый нам послалъ
 Сына своего єдинородного, збавленіє нашъ даль.
 Сподоби нас, Христе, весело здѣ празновати,
 Богоявленія ти всѣмъ дочекати.

1) Сі чотири стрічки повтаряють ся по кожій строфіці.

*) В Р. XII. Ч. 71 є такі відміни : 1) гди ; 2) ко ; 3) ко ; 4) чудни ; 5) преста ; 6) путь ; 7) дальше пісня нескінчена.

113.

Р. X. Ч. 111.

Вифлєєми тайна ся взявила,
Гди пречиста Дѣва породила,
Во яслехъ на слами, не жъ¹⁾ полатѣ,
На твердой зими изъ бидляти.

Которому в неби херувими,
Ангели и вси серафими,
Служать непрестано пѣсьнъ поюще,
Святъ Господь саваофтѣ глаголюще.

Теперь ту на земли днесъ яви ся,
Изъ Маріи Дѣвѣ воплоти ся.
Дѣва досто[й]ная совершити,
Будущаго гвѣва викупити.

От востока тріє цари приходяють,
С подарунки к нему приношають;
Ливанъ, злато, смирно приношають,
Якъ царю и Богу отдавають.

114.

Р. XII. Ч. 63.

Богъ и Господь всего свита,
Послѣдняя уже лѣта;
Духа свята воплотил ся,
От Маріи народил ся,
Нашъ избавитель.

У вертепи вифлєємстѣмъ,
Междъ народомъ юдейстѣмъ,
При Августѣ велителю,
Всеі вселенѣ властителю,
И кесарю.

Той бо посла велѣніє,
Исполняя хотѣніє,
Хотя зрѣти явленную,
Въласти своєі вселенную,
Да убит ся.

Писалъ о томъ Киринею,
Владѣющу Сирією;
Тогда спишно идяху,
Во градъ каждо свой течаху
Написати ся.

Шель Іосифъ с Марією,
Суще юже неправною;
Єгда приспи къ Вифлєему,
Приспиху же дніє сему
Рожденому.

И породи та младенца,
Христа Бога и первенца,
Бога роди превичнаго,
Для живота нашъ вичнаго,
Дѣва чиста.

1) Нам. вѣ.

Тамо бяху пастиріе,
Младіе же и старіе;
Ти остадѣ¹⁾ ту ноцъ бдяще,
Свирили же свиряюще
И играюще.

Явѣ славу Христа зряху,
Пѣснь ангелску вси слушаху;
Страхомъ биша одержими,
Но ангель ста между ними,
Утѣшая ихъ.

И рекши к нимъ: Небойте ся,
Вси ви ниѣ устройте ся,
Ити спешно къ Вифлему,
И к новому днесъ Бдему,
Христа зрети.

И абие ускориша,
Млада Христа купно зриша,
Поклонъ ему яко Богу,
Должни дали, по премногу
Радую ся.

Се бо Христось народі ся,
Имже радость умножи ся;
Ншиѣ по миѣ вси грядите,
Рожденому честь дадите,
Не медлите.

И се звезда на востоци,
Писаная во пророцихъ,
Яви себе свитозарно,
Триемъ царемъ волкомъ²⁾ явно,
Необично.

Сію егда они зрили,
Не прес тоту бити миѣли,
Аще въ жизни расстаяху,
Мисль єдну вси прияху,
По ней пти.

Ишли купно къ Вифлему,
В далшу страну незнаему,
Богомъ суще направлени,
Звиздою же наставлени
Во Іудею.

Въ Іерусалимъ гдѣ приспиша,
Тамо звизди не узриша,
Ибо тая от нихъ скрилась,
Рождшаго ся всимъ розгласила,
Трема царма.

Яко тия тамъ искаху,
Яви у всихъ вопрошаху:
Гдѣ рожей ся царъ іудейскій,
Въ странѣ сей еврейскої,
Всимъ намъ рците.

То слишавши скверни Иродъ,
Таже и вестъ жидовски родъ,
Зило сему дивиша ся,
И вси купно чудиша ся,
О глагоleshъ.

Собра Иродъ священники,
И людскія³⁾ вся книжники,
О нѣмъ о семъ глаголаше,
О Христѣ всихъ вопрошаше,
Гдѣ родит ся.

Родит бо ся въ Вифлему,
Въ Давидовомъ племі,
Писаша бо намъ пророци,
Ими учимъ ей отроки,
Да вси читають.

Тогда Иродъ гнѣвъ сокривше,
Отай волхви пригласивше,
О времени извистити,
Егда и азъ имамъ знати,
Глаголаше.

1) Нам. осталь; 2) волхвош; 3) юдскія.

Шедше нині кь Вифлеему,
И спитайте о младому,
Рождшему ся дѣтяти,
Бгда и азъ имамъ знати,
Поклоню ся.

Они царя послушавше,
Во Вифлеемъ поть свой вземше.
И се звизда уже бяше,
Паки ихже предваряше,
Ихъ ведущи.

Достихжеи же Вифлеема,
Звизда та имъ би знаема,
Явно надъ домоу тѣмъ стала,
И младенца показала,
Гдѣ лежаше.

Волсви зряще сію вину,
И ушедше у храмину,
Увидѣвши тамъ младаго,
Христа Бога повитаго,
Поклонъ дали.

Сокровища вси отверзше,
В них же дари драги вземше,
Предъ нимъ купно вси припали,
Яко Богу честь давали,
Достойную.

И абіе вистиша ся,
От ангела явиша ся,
Инимъ путемъ во свояси,
Всиже наки в тия часи,
Отыдоша.

Тогда Иродъ зазорливи,
Аки звирь немилостиви,
Зрящи себе укорена,
От волхвовъ тѣхъ посрамлена,
Въ ярость прійде.

Въ Вифлеемъ сій вся повисти,
Посла онъ врагъ дѣтъ набити,
Дво лѣтъ и нижеае,
Христа бити тамо,
Окаянный.

Но Богъ свише призираяй,
И младенца сохраняяй,
Соблуд сего отрока,
Рождшаго ся безъ порока
Гриховнаго.

Не пусти онъ на рани,
Но во єгипетской страні,
Іосифу сказаль ити,
До умертвия тамъ бити,
Иродова.

Сія вчинилъ вседержительъ,
Рода вичного соблюдительъ,
Да от темнаго же всяки родъ
Некелнаго рода волни
Вчинить.

Къ сему нынѣ притецемо,
Похвалная вси рцемо,
Зашлетъ его явлену,
Дадимъ хвалу преславлену,
Во вѣкъ вѣка.

Нова радос[т] стала, яко в небѣ хвала,
Надъ вертепомъ звѣзда ясна свѣту осняла.

Где Христосъ родил ся, з дѣвы воплотил ся,
Якъ человекъ пеленами убоги повил ся.

Которому цари великиє дари,
Ливанъ, смирну отдавали, златомъ покладали.

Пастушкове з ягняткомъ пере[д] тымъ дѣтяткомъ,
На колѣна упадали, ему ся кланяли.

Давидъ о немъ смѣльне виграваеъ,
Гоине на всѣхъ струнахъ удараеъ, Бога вихваляеъ.

Ангели спѣвають, во вишнихъ волають,
Якъ на небѣ такъ на земли покой повѣдають.

И мы тешъ спѣваемъ, когда оглядаемъ,
По Марии рожденаго, Бога предвичнаго.

Паралелі: Богогласникъ, ч. 13. — Вертеп Г. Галагана (К. Старина 1882, IX) ч. 4. — Коляди і щедрівки, Львів, 1900, ст. 22—23. — Коляды, Львовъ, ст. 31.

116.

Р. VIII. ч. 5.

Дѣтятко ся намъ народило,
Вшитокъ свѣтъ увеселило.

Три кралеве прихаждали,
Трой му дари давають.

Взяло на ся чловеченство,
Что значило его боство.

Принесли му дари за то,
Миро, кадило и злато.

Позналъ его волъ и осель,
Што былъ небесни поселъ.

На то, Боже, начина,
Веселите ся вшитокъ створиня.

Святу Тройцу визнаваймо,
Богу честь и хвалу отдаймо.

117.

Р. XII. ч. 68.

Народзело ше намъ пахолятко,
Ей, ей лелійо, пана Марійо, панъ
[Хрістось*).

Яки же му поясъ даме?

Яке же му мено даме?

Учимъ же го окупаеме?

А дзе же му посцель даме?

В ослечкохъ на слами.

У водички у студеней.

А хто же го витаць будзе?

А до чого же го обвиеме?

Тріє цари к нему придуть,

До пеленкохъ, до шматочкохъ.

И вони го витаць буду.

*) Сей приспів повтаряеъ ся по кождій стрічці.

118.

Р. X. Ч. 117

Христось Господь свѣтит ся,
 Всему міру явви ся,
 Пришедъ от Галилея :
 Га, га, га, пришедъ от Галилея.

Азь крещаю водою,
 По мѣ грядетъ Христось,
 [С] хрісмомъ, благодатію.
 Гу, гу, гу, [с] хрісмомъ, благодатію.

На Йорданъ ко Іоану,
 Сыну Захаріюну,
 Крестити ся от него :
 Го, го, го, крестити ся от него.

О Іоане предтече,
 Славный божій пророче !
 Моли за насъ грѣшныя :
 Га, га, га, моли за насъ грѣшныя.

119.

Р. X. Ч. 116

От Галилея Христось ко Йордану,
 Глашаше пророку, пророку Іоану :

Простри руку, пророче, косни ся версѣ,
 Создателя своего и моли всіхъ.

Крещенія прося, ижъ не вѣдѣ грѣха,
 Сей есь баранокъ божій, наша потѣха.

Гласъ с небесе слишаше синъ мой любими,
 Образъ носяй голубины.

На Йордану вѣдѣ царицу,
 Во божестви единомъ, нераздѣлную.

Крещему ся во Йорданѣ вси восплещимо,
 На во гласнихъ пѣвіяхъ вси заспиваймо.

Слава Богу во тройци, вси викричаймо,
 Надъ Йорданъ явлшему ся, Боже, поклонъ отдаймо.

Христе Боже явлей ся, ижъ насъ просвѣтилъ,
 Ту на земли падонѣ¹⁾ жити сподоби.

Церковъ свою сохрани, неподвижимъ от ницѣ,
 Племени кровъ необориму.

Рачъ, Христе, здорити (?) тебѣ спѣвати,
 Во[с]танія бо твоего всимъ дочекати.

¹⁾ Зам. падолѣ.

120.*)

Р. X. Ч. 26.

Богородице Дѣво, упованіе христіаномъ,
Покрый, соблюди и спаси на тя уповающихъ.

Богоносне Симеоне, приди подими Христа,
Бго же роди дѣвая чистая Марія(мъ).

Подъемлетъ рукама старецъ Симеонъ,
Содѣтеля закону и владку всехъ.

Пріємлетъ на руку старецъ Симеонъ,
Иже вся съдержашаго рукою своею.

О дщи Фануилева, прійди, стани съ нами,
И благодари Христа спаса, сына божія.

Анна цѣломудренная провѣщаваеъ страшная,
Исповѣдуеъ Христа творца небу и земли.

Не старецъ мене держитъ, но азъ того,
И то от мене отпущенія проситъ.

Не старецъ мене держитъ, но азъ старца держу,
Иже рукою содержу всяческая.

Старче, прійди весело, на стрѣтеніе Христово,
И радуй ся, прійми владку и виждителя твари.

Неспостижимое естъ¹⁾ содѣянное о тебѣ,
Ангеломъ и человекомъ мати, Дѣво чистая.

Чистая голубице, нескверная агнице,
Агнца и пастиря приносятъ во церковь.

О, Христе, всехъ царю, побѣду на враги,
Вѣрному си рабу, царю нашему, даруй.

Трисятелнаго²⁾ трічпоегаснаго божества,
Благочестно да похвалимъ.

Богородице Дѣво³⁾, міру благая помощнице,
Покрый и соблюди от всякия⁴⁾ нужди и печали.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 12.

*) Р. VIII. Ч. 12: 1) естество; 2) воста слава трисятелнаго; 3) в мѣсто нынѣ дѣво; 4) всякия.

121.*)

Р. X. Ч. 27.

Свѣтло днесъ ликуймо¹⁾, псалми восклицаймо²⁾,
 Бога отца створителя у всіхъ вихваляймо³⁾.
 Же намъ далъ благодать пребити⁴⁾,
 Со синомъ своимъ єдинимъ всімъ намъ⁵⁾ кралевати.
 Старче, прійди весело на стритеніє Хрістово,
 Поклонь отдай Ісусу Хрісту и Маріи пречистой⁶⁾.
 Подіймо⁷⁾ рукама творца всего свѣта,
 Нехай и насъ благословить на многая лѣта.
 Голубица чиста, Марія пречиста,
 Во церковъ вѣносить пана⁸⁾ Ісусъ Христа.
 Вѣрнихъ воспойте, духовно играйте,
 Створителя вѣсього свѣта, Бога, прославляймо⁹⁾.
 О Христе, всіхъ царю, вишнихъ господарю,
 Рачь намъ тоє даровати, в неби царствовати¹⁰⁾.
 Со святими лики и ангелскими хори,
 Бысмо могли пребивати во спонскомъ двори.
 Тебе вихваляти, свѣтъ Господь спѣвати,
 Тебе Бога во тройцѣ єдинаго знати¹¹⁾.

Паралелі: Р. I. Ч. 5. — Богогласникъ. Ч. 40.

122.**)

Р. XII. Ч. 55.

Марія подъ крижомъ¹⁾ стала, жалошне²⁾ плакала,
 Гди на смерть сина своего смутне позирала³⁾.
 Серцемъ умливала, усти страпленими,
 Ко сину жалошне мовить предъ вшиткими⁴⁾.

*) Р. I. Ч. 5: 1) ликуйте; 2) восклицайте; 3) всімъ прославляйте; 4) на землі перебути; 5) насъ; 6) и матери єго; 7) подійми; 8) приносить во церковъ панна; 9) створителя, своего Бога, прославляйте; 10) перебувати; 11) тебе, Бога єдинаго всегда во тройци знати.

**) Р. VIII. Ч. 19: 1) крѣжемъ; 2) жалосне; 3) жалосне патрила; 4) ся строфка і дві дальші звучать так:

Сердцемъ землянымъ (?) вздыхала, усти страпленими,
 Так то к своему сину мовить ту гнетъ предъ вшиткими.

Ахъ сину мой наймиленши, якъ барзо високо
Висишь на крестѣ распяти, от мене далеко.

Ни тя на крежу распятимъ достати не могу,
Ни у твоимъ утрапленю спомочи не могу.

Ведень билъ есъ от Анаша, ко Каяфашови,
Укрижованъ и оплюванъ, оданъ Пилатови.

Пилатъ го далъ невинаго Жидомъ распаленимъ¹⁾,
Баранка пониженана, аки звиремъ лютимъ²⁾.

На муку велику и на смерть престрашну,
От Жидовъ всехъ проклятихъ тебе осуждену³⁾.

Руци твои пресвяти на крестѣ роставили,
Ноги сполу в едно в гвоздами прибили.

Ребра твои пресвятии копиємъ пробии,
Кровъ и воду сердца твоего сяту испустили.

Пресвятое тило твое такъ барзъ скатовали,
Штири тисящъ и пять ранъ велики задали.

Одежди пресвятии не тебе сторгали,
Якъ изъ разбойника злаго, Жидове неврни.

Остатное слово твое: Жажду, дажд ми пити!
Оцетъ и желчъ донесли ти, Жидове прокляти.

Остатную горкостъ тоби трунку, сину, дали пити,
Бо ти имъ далъ во ихъ нуждахъ святовъ мановъ жити.

Отъслужили ся ти, сину, за твою угоду,
Же ши имъ не далъ искапати якъ быдломъ в голоду.

Матки, котри синовъ своихъ двоухъ, трохъ масте,
Кетъ⁴⁾ вамъ в нихъ еденъ зомре, як барзо жалите⁵⁾.

Ахъ мой сыну наймиленшый, висишь на крежу распяти,
Такъ барзо високо, от мене далеко.

Такъ же и я тебе не могу, Исусе, дося[г]ти,
Анишь тобѣ, мой синочку, не могу спомогти.

1) злореченымъ; 2) баранка великоночнаго яко вилкомъ строгимъ; 3) строфок 7—14 нема в сѣм рукописѣ; 4) гдижъ; 5) нарѣкати; дальше йде строфка, якої нема в Р. XII:

Терасъ я смутна мати, якъ я не маемъ нарѣкати,
Не маючи лемъ единого и того имамъ стратити.
Остання строфка — що йде за сею — ривна 18 стр. Р. XII.

Ахъ я смутна matka того сина маю,
 С котримъ во великимъ жалю днесъ ся разлучаю.
 Якъ же я мамъ плащаницею тѣло покрити,
 На високихъ крижу цюлована дати.
 Боже отче з високости, рачъ же ми то дати,
 Абимъ могла синомъ моимъ сполу погребъ мати.
 Ахъ сину мой намилейши, моли отца своего,
 Би мя рачиль слободити жалю великого.
 И по онимъ великимъ жалю приялъ до свитлости,
 Где з нимъ буду пребивати сполу во радости.
 Прошу тебе, Христе царю, рачъ мнѣ даровати,
 Бимъ пребиваль во царстви твоємъ со всеми святыми.
 До теѣ радости вичней, ясней, неконечной,
 Намъ отъ початку свѣта в небы стотовано.
 И всехъ наминають, хрістіяне мили,
 Бисме вси на семъ свитѣ животъ полѣпшали.
 Молим ти ся Богу с плачемъ ай с чистимъ серцемъ,
 Ближнихъ своихъ миловати, нищихъ ратовати.
 Нищихъ ратовати пре Бога живаго,
 Кажди памятали, же есь приказаль.
 Если исполнимо, хрістіяне мили,
 Тогди ми вступимо пресятоѣ коруни.
 Христе пресъ твоє умученя, дай намъ гриховъ отпущеня,
 Бисме могли вихваляти, со ангели ликовати.

Паралелі: Р. VІІІ. Ч. 19.

123.*)

Р. X. Ч. 46.

Ахъ я matka зармучена, что мамъ учинити ?
 Мой синъ смерть окрутне рачиль подступити.
 Пойдемъ, плакати будемъ надъ его ранами,
 Сина своего премиленого омиемъ слезами.
 Овъ в заградѣ на молитви кирвави поть¹⁾ виляль,
 Аби тяшки и окрутни грѣхи наша омѣль.

*) Р. XII. Ч. 51 : 1) плоть.

Корунованъ, поличкованъ, синъ мой наймиленшій,
 Опеть и желчь то есть терц[к]и горкій напои пѣль¹⁾ есть по семь нитѣ.
 О ти фалшиви Юдашу, что есть ти учинилъ,
 Же си его невинаго тымъ злимъ Жидомъ продалъ?
 Ахъ Жидове злы, окрутни, прочъ сте его зранили,
 Ёго святу тварь солнечну слинами спалили?
 Ахъ поглядите, што ся на свѣтѣ дѣе,
 Человикъ грѣшни Бога своего на смерть осуждаеть.
 Ламала matka свои руци, гдижъ вѣдѣла сына в тяшкѣй муцѣ,
 Сина своего премиленаго, а на святымъ крижу распятаго.

Паралелі: Р. XII. Ч. 51.

124.*)

Р. XI. Ч. 3.

Яй любезна матко,
 У тихъ велкихъ мукохъ,
 Шерцо ци распадне,
 У тихъ велкихъ жалюх.
 Гледа вона сина,
 Нѣгде¹⁾ го не найце²⁾,
 Питала ше Яна³⁾:
 Чи ши го не видель⁴⁾?

Гуторель святи Янъ⁵⁾:
 Жалослива Матко!
 А твой любезни синъ
 Пилатовимъ дворе.
 Жици⁶⁾ го влапели,
 Терась е у суце,
 На шмерць му судцели,
 Сенѣтенцію дали⁷⁾.

Matka того чула,
 Дорась ше рушела,
 Барс ше понагляла,
 До Пилатоваго двора.

1) пилъ.

*) Р. XII. Ч. 58: 1) нѣдзе; 2) найдзе; 3) Иоана; 4) видзель; 5) Иоанъ; 6) Жидзи; в сѣм Р. всюди приходитъ правильно „дз“ нам. „ц“, тому окремо не буду його всюди визначувати; 7) сентенцію.

Обрасъ ше ей пременель,
От велкого крику;
Розопнѣ¹⁾! — вѣшицки
Такъ крѣчали.

З велкимъ народомъ Ісусъ
Рушелъ ше до драги,
А драга Марія
Чула и плакала:
Любезни мой сину,
Натъ тобу ше жалімъ.

А тотъ велики крижъ,
На Христа вонъ спаднулъ,
Позбивалъ вонъ лѣца,
Барсѣ з нѣхъ тамъ крєвь цекла.
Уцераць²⁾ любезна маць его³⁾,
Не могла прегвариць
От жалю велкого.

А потъ крижомъ Христосъ
Вельо расъ вонъ спаднулъ,
Нѣхто не дошмевалъ
Єму тамъ помагаць.
Оваляль ше му обрасъ,
Долу нѣмъ поцекло⁴⁾,
Веронка вицела,
Хустку му подала,
А Хрістови⁵⁾ вона
Тамъ була служнѣца.

Побожна Веронка⁶⁾
Барсѣ за Хрістомъ плаче,
Хустку му подала
Та ше поуцераць.
Богъ ше гу вей нагнулъ,
Хустку ей назадъ далъ.

Шобожна Веронка
Попатри на хустку,

---

1) розпни и; 2) сього слова нема; 3) його; 4) крєвь цекла; 5) сього слова нема; 6) Верунка; так і дальше звучить се слово.

А то Христовъ обрасъ
 Шицокъ на ней осталь.
 Побожна Веронка
 Барз ше вона злякла¹⁾:
 О мой люби пане,
 Не забуць ти за мнє.

А на Калварію
 Ёго тамъ отнесли²⁾,
 А тотъ велики крижъ
 На жемъ му звальєли,
 А ёго голого,
 Гвоздами прибили.
 Такъ нашого Христа
 Жиди роспяли³⁾).

Жалослива matka
 Терасъ го опатра,
 Ёго велки болѣ
 Ёи давели ;
 Христа облацела,
 Крєвь з него⁴⁾ сцєрала,
 Попатрєла на сина,
 Дорасъ тамъ замлила.

Жалослива матко,
 И ангєли плачуть,
 Слунко и мешачокъ
 Жалосливо швѣца ;
 Ище и камене
 Шицко попраскало,
 Такъ нашого Христа
 Шицко жаловало.

Подъ небомъ звирина
 Терасъ шицка плаче,
 Бар[с] ше тамъ зацмєло,
 Цєвятей гоцини ;
 Зармуцєло ше тамъ
 Драге слунко нашо,
 Нєма мешаць ясноцъ
 Анѣ нашо звєзди⁵⁾).

1) злякла ; 2) отведли ; 3) розопяли ; 4) нього ; 5) гвизди.

Зармуцело ше тамъ,
 Цо подъ небомъ шицко;
 Шицка жем ше тресла,
 Квитки пожовкнуль¹⁾,
 Ище родни древа,
 Шицкі ше сгубели,
 Мертви ше рушили,
 Труни вохабели.

А Хрістови шерцо
 С копію пребили,
 Драга маць вицела,
 Доразъ на жемъ...²⁾.
 Барзъ тамъ Хрістось скричалъ,
 Святу душу видалъ,
 Любезному отцу
 Хрістось душу видалъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 58.

125.*)

Р. X. Ч. 14.

О дѣвице пречиста,
 Мати благословеная,
 Всихъ родовъ избраная.

Во рождестви Ісусъ Христа,
 Вшедшаго ти Бога иста,
 Обрите ся дѣво чиста.

Симеонъ старецъ прорече,
 Ёгда Христа кровъ истече,
 Твое серце мечъ просече.

От невирнихъ закланаго,
 Убитаго, испльованаго
 Агница пренеорочнаго.

Слонце во тму премини ся,
 Луна во кровъ претвори ся,
 Богъ бо на крестѣ яви ся.

Ты же с плачемъ вопияше,
 Непрестано и ридаше,
 Гласъ жалосний испущаше.

Увы маѣ, сину прекрасни,
 Свѣте очи твои ясни,
 Про что есъ такъ барзо страшни?

Виджу тебе скирравлена,
 Ребра твоя прободена,
 От рода не умилена.

Уви мнѣ, любими сину,
 Оставляешъ мя єдину
 В девятую дня годину.

Что Жидомъ сотвориль еси?
 Почто на крестъ вошелъ еси?
 Престолъ имашъ на небеса.

1) пожовкнули; 2) на жем спадла.

*) Порівнянь тут не подаю раз, що вони незначні, друге що паралельний текст є в Богогласнику.

Испусти гласъ чадо мое,
Нехай слышу слово твое,
Вижду, же уж остатное.

Кому мя ту поручаешь?
Кому мя в опиду даешь?
Покиль еще духа маешь.

Видишь мене убогую,
Видишь мене мизерную,
За весь миръ опущеную.

Где приклоню главу мою,
С кимъ потѣшу жалость мою,
Чемъ мня не берешь собою?

Христось на крестѣ прорече,
Иоана сипомъ нарече:
Се мати твоя, чловеце.

Незлюбиви агнче царю,
Самого тя благодарю
На небеси господарю.

Претерпиви за насъ страсти,
Свободи насъ от напасти,
Диявольской ненависти.

Дай ся вирнимъ оглядати,
Гди маешь от мертвихъ встати,
По всемъ свѣтѣ царствовать.

Паралелі: Франко, Карп. літ. Ст. 139. — Богогласникъ. Ч. 116.
— Р. I. Ч. 10. — Р. VIII. Ч. 17. — Р. XII. Ч. 56. — Записки,
т. XVII. Ст. 53—55. — Малый пѣснословецъ, Коломия, 1895, ст.
39—41. —

126.*)

Р. X. Ч. 30.

Християне плачите,
Смутне вси приступите;
Все сердце да ся смутить,
Котре Исуса вѣрить.

Іерусалиме славны,
В тебѣ вырокъ мукъ явны,
На Исуса спаса свѣта,
Гди ималъ трицять три лѣта.

Жиди всѣ собраша ся,
На Христа шаташа ся;
Кричать: Маріина сына,
Распны¹⁾ Назарянина.

Слухай, кажди чловеце,
Пилать сія прорече:
Не вижду я въ немъ вины,
Не естъ смерти повины.

*) Р. XII. Ч. 57: 1) распни и.

Много нань клеветали
 И во лице ударили;
 Повторяли словеса:
 Распи, распни Ісуса.

Ахъ грѣшнику, страхай ся,
 Зряше¹⁾ сія, покай ся;
 На смерть Христа готують,
 Жиди Спаса крижуютъ.

Все створиня рушит ся,
 Всѣ вирныи смутят ся,
 Ёгда видятъ на крестѣ
 Христа распята за ны²⁾).

Слонце въ тму преминыт ся,
 Луна въ кровъ претворит ся,
 Скали ся распадаютъ³⁾,
 Мертви от гробовъ во[с]таютъ⁴⁾).

Земля велми трясет ся,
 Зависа распаде ся;
 Сія Христа жалуєтъ,
 А грѣшницѣ не плачутъ.

Ктожь будетъ такъ невдячны,
 Ктожь твердѣши натъ скали?
 Котри Христови раны
 Видятъ змордовані.

Ахъ грѣшнику кай ся, кай (ся),
 Ёгда хочеть⁵⁾ войти в рай,
 Котри Христосъ отвираєтъ,
 Гди на крижу умираєтъ.

Отворъ сердце отцови,
 Подай мисце духови,
 Поклони ся синови,
 Яко твоєму Спасови.

Ахъ престанъ южь грѣшити,
 Христа знову ранити;
 Покашъ любовъ за любовъ
 И не грѣшъ на віки віковъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 57.

1) зряще; 2) ни; 3) распадали; 4) востали; 5) хочешъ.

127.*)

Р. X. Ч. 37.

Днесь благодать насъ собираеть,
Духа святаго всимъ намъ подаеть.

Во Вифтанію Христось приходитъ,
Всихъ насъ от грѣховъ южь выслебодить¹⁾).

Четверодневна збудилъ от мертвыхъ²⁾
И всихъ возведе от ада пожернихъ³⁾).

Всѣди на жребя подъ яремнича,
Хотяй насъ збавити от прелестника⁴⁾).

Грядый Сионе, возвесели ся,
Прияти Христа въ себи⁵⁾ спѣши ся.

Во Іерусалимъ идетъ от Вифтанія,
Вслебодить насъ⁶⁾ от ада и змяя.

Изъ усть младенецъ хвалу приемлетъ⁷⁾
И царство свое днесь восприемлетъ⁸⁾).

Іже⁹⁾ приходитъ ко волной страсти,
Хотячи всихъ насъ от грѣховъ спасти.

И юдейскіи вси¹⁰⁾ пособници,
Горко рыдають, якъ¹¹⁾ преступници.

Мы незлобывы¹²⁾ уподобим ся
И чистимъ сердцемъ приоздобим ся¹³⁾).

Осана Богу во вишнихъ рецимо,
Згодне поуще вси восклицаймо¹⁴⁾).

Іже насъ избавилъ от всихъ нашихъ грѣховъ,
Нехай ему будетъ хвала на¹⁵⁾ вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 38. — Р. VIII. Ч. 15.

(Конецъ буде).

Р. Ш. Ч. 38: 1) высвободит; 2) з мертвыхъ воздвигнув; 3) и всѣхъ пожертыхъ из ада уволил; 4) хотя избавити от прелести челоуѣка; 5) нынѣ; 6) высвободити; 7) приймуеть; 8) царство свое вѣрнымъ днесъ даруеть; 9) еже; 10) Іудейская вся; 11) яко; 12) незлобиво; 13) чистыми сердцы приготовимъ ся; 14) алилуя поуще мило крикнѣмо; 15) слава во.

В Р. VIII. Ч. 15 — не ціле, тому пропускаю його.

УГРОРУСЬКІ ДУХОВНІ ВІРШІ.

Подав Володимир Гнатюк.

[Конець].

128.*)

Р. X. Ч. 38.

Царю Христе, пане мили,
Ты баранку незлобиви.
Въ четвертокъ вечерь¹⁾ бывшу,
Совить Жидомъ сотворившу.
Стали Жидове гадати,
Якъ би Христа поимати.
Женамъ законъ уставляєть,
Царёмъ ся намъ називаєть.
Царя не имамо инаго,
Токмо кесаря единого²⁾.
А Юда к нимъ притече,
Прибигнувши ко нимъ, рече:
Што ми дасте³⁾, продамъ его,
Я естемъ ученикъ его.
Трицетъ сребреники ти дамо,
Тилко ти намъ продай его.
А Юда расгадавши,
Своє серце запаливши,
За сребреники продалъ Христа;
Ужъ⁴⁾ позбулъ свого панства.
Бывши у нихъ прибихъ знову,

Якъ би не былъ у ихъ дому.
Повналь Христосъ своєю моци,
Же онъ Жидомъ на помощи.
Христосъ хлѣпъ преломи и яєть
И всиъмъ ученикомъ подаєть.
Умочивши хлѣпъ въ соль Іюдѣ
[подаєть,
Тодъ⁵⁾ мя от васъ Жидомъ про-
[даєть.

Въстанте, а не спите,
Мои муки очекуйте.
Прискорбна душа ко смерти,
Ужъ приходить часъ умерти⁶⁾.
Приспиль конецъ и пришолъ часъ,
Въстанте горе, иду от васъ.
Въстанте, а не спѣйте,
Мои муки очекуйте.
Тамъ за кедровимъ потокомъ,
Увѣдѣли Христа окомъ⁷⁾.
Вишли с кійми и зъ мечами,
И Юда зраца своима уснами.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 18. — Р. XI. Ч. 43. — Записки, т. XVII, т. 52—53.

*) Р. VIII. Ч. 18. В сім Р. нема строфок 14—18. Зрештою він не має важніших відмін.

Р. XII. Ч. 43: 1) вечаръ; 2) единого; 3) дате; 4) ужъ ся; 5) тот; 6) умерти; 7) з окомъ.

129.*)

Р. XII. Ч. 52.

Хрісте царю справедливи,
 И Господи терпезливи,
 Страшн[о] битый, катовани
 И скаредно порубани.

Коль молил ся вертоградѣ¹⁾,
 Знаючи о злобнои зрадѣ,
 Же ученикъ твой лукави,
 Предасть тебе цѣловани.

На молитви ти умливалъ,
 И кровави потъ изливалъ,
 О ти пріялъ чашу страсти,
 Хотѣ²⁾ всехъ гришниковъ спасти.

Хоть страшал ся тяжкой страсти,
 Но вручилъ ся отчей власти;
 Хоть якъ тяжка участь тоя,
 Рекъ: да будетъ воля твоя.

То естъ совитъ предвичнаго
 Бога да спасетъ гришнаго,
 Прото себе без уприни³⁾
 Далъ на страсть агнецъ покорни.

Такъ Господа свита сего,
 И створителя своего,
 Злостиви го⁴⁾ поймали,
 Якъ влодѣя повязали.

Приведи го во дворъ Аппи,
 Где го слуга окаяни
 Ударивъ в сяту ланиту,
 По дияволю совиту.

Гнетъ Каяфи преставили,
 И весь народъ наустили;
 Сей сталь злостно ризи дерди⁵⁾,
 Рекъ: о повиненъ естъ смерти.

Войни бють, укаряють,
 Глумлят ся и вопрошають:
 Проречи намъ, кто тя бьетъ?
 Весь народъ пакости дѣетъ.

Рано весь народъ собрал ся,
 Христа убити потщал ся;
 Прото ведутъ стидно гору
 До Пилатоваго двору.

Чому сего приводите,
 Яку вину приносите?
 Царемъ себе називаесть,
 И народъ намъ превращаесть.

О семъ небо ужасе ся,
 Судій насудъ приведе ся;
 Невинность Пилатъ узнаесть,
 Руки своя умиваесть.

Мислил Христа отпустить,
 А Вараву погубити;
 Но народъ немилостиви,
 Судъ жаждетъ несправедливый.

Обвиненъа свобождаесть,
 Христа на смерть осуждаесть;
 Рекъ синомъ Бога бити,
 Прото долженъ естъ умрити.

О Ісусе вожделѣни,
 Про чтось такъ ненавидѣнный?
 Про твоя блага толика,
 Горша ты мнать разбойника.

Горка кара настунаесть,
 Бо злость людей не prestaесть;
 Кажеть Пилатъ обнажити,
 И при столпи люто быти.

Р. IX. Ч. 20 : 1) въ вертоградѣ; 2) хотѣвъ; 3) безупорный; 4) злостивин; 5) дерти; сей варіант кінчить ся на 12 строфѣ, дальшихъ бракуе.

Рекль єсь, Христе укохани,
 Прещи моя дахъ на рани,
 Се днесъ явно исполни ся,
 Душе грѣшна, ужасни ся.

Обнажени среди града,
 Богъ спасъ окрутно пострада;
 Нѣтъ в немъ от лютеко[ш] злости,
 От ногъ до главы цілости.

О про кого терпишь сія,
 Христе, правдиви месія?
 Терпишь про наша зла дѣла,
 Про лакомотво и грѣхъ тѣла.

О сихъ убо умолим ся,
 И предъ крестомъ прослезим ся;
 Христе, терпай за насъ рани,
 Умилосерди ся на ни.

Паралелі: Р. IX. Ч. 20.

130.*)

Р. X. Ч. 44.

Повѣчь же ми, соловіе, правду,
 Где я своего Спасителя найду?
 Ци на гори, ци на долини,
 Ци на крижовой высѣ деревинѣ?

На долиниѣ треба возмѣнати,
 А на горахъ треба умѣрати;
 З горъ небесныхъ на земную долю
 Ступаєть Христось на нашу подѣпору.

На полудне слонце наступаєть,
 Тамъ на правѣци Христось починаєть.
 О голубе, не дармо гуркаєшь,
 Любо¹⁾ панскую смерть оповидаєшь.

Всѣ пташкове жалосиѣ²⁾ спивають,
 А Божія мати от жалю умираєть.
 Апостоли от Христа отбигли,
 Гди Христово муки увѣдѣли.

Петръ трикратне ся запрѣвши,
 Дворъ Каяфовъ скоро возгласивши;
 Повиль: Не вимъ сего челоуѣка,
 Не даль о немъ жадного отвѣта.

Христось своимъ ученикомъ рече:
 Нехай ко мнѣ Петръ скоро притече!
 Гди алекторъ скоро возгласивши,
 Петръ Іаковъ слезами умилъ ся.

*) Р. XII. Ч. 49: 1) любовь; 2) жалосие.

Мовить Христось, вѣвелъ отцевъ з муки
 А на томъ мыстѣ дайми ихъ въ руки;
 А шковранокъ гори ся подноситъ,
 Богу своєму такъ голосить.

Цѣлюю ноцъ соловѣе спѣвають,
 А на крестѣ Христось умѣраеть!
 З креста зняли, до гроба положили,
 Каменіємъ запечетовали.

Паралелі: Р. XII. Ч. 49.

131.*) —

Р. X. Ч. 39.

Южъ ся декретъ подьписуеть,
 Пилать виру исказуеть¹⁾,
 На крестъ (2) крижуютъ анца,
 Тебе (2) всего свѣта творца.

Южъ окрутне сготовано,
 Крестъ и гвозди поковано.
 Ланцухъ (2) на шию складають,
 Христа (2) в руки катомъ дають.

Идетъ с крижемъ Богъ срамотне,
 За нимъ Жиди вси охотне;
 Кричатъ: (2) нехай тодъ²⁾ синъ божий
 Скоро (2) свой животъ положить.

Матка гдижъ то увѣдѣла,
 Спадши на землю замлѣла.
 Сину, (2) чемъ смутне волаешъ,
 Слезами (2) землю поливаєшъ?

Упалъ с крижемъ весь полнени,
 На посмихъ есь³⁾ всимъ подани;
 Не малъ, (2) кто бы поратовалъ,
 Бога, (2) аби поратовалъ.

Вси болести проникала⁴⁾,
 Гди Жиди ко кресту волали:
 Забій, (2) нехай болше не живе,
 Чемъ ся (2) царемъ називаеть.

Р. VIII. Ч. 21 і Р. XII. Ч. 44 — не мають великих відмін. От вони (перший Р. зву а, другий б для короткості): 1) а — исказуеть; 2) а — тотъ, б — то; 3) б — есь; 4) а — проникали.

Ступаєть¹⁾ с крижемъ на гору,
Кроль²⁾ архангелского хору;
Скрижуй (2) Маріиного сына,
Ісуса Христа, (2) Назаряніна.

Южъ на крестѣ ростягнено,
С³⁾ Христа шмату извълечено;
Наги (2) за насъ смерть подьноситъ,
На крестъ (2) южъ руки подьноситъ.

Прягнетъ на крестѣ висящи⁴⁾,
Котри на пуци жиючи
Народъ (2) напоилъ водою,
З боку (2) кровию своею.

Южъ очи запираєть,
А намъ небо отвираєть.
Мисто (2) роскоши райскіи,
Ісусъ Христосъ (2) даєть свои знаки.

Южъ Христа змордовали,
И на крестъ южъ го розпяли.
Прягнетъ, (2) matka лементуєть,
Ісусъ Христосъ (2) отцу духа даєть.

Ужъ⁵⁾ пастиря поразили,
Волки овци розъпудили.
Дайже, (2) Христе, оглядати,
Гди южъ (2) з мертвихъ маєшь вѣстати.

Вся тварь нынѣ ся лякаєть,
Гди ты мертва оглядаєть.
Христе (2) Боже, буди з нами,
А змилуй ся, (2) Ісусе, надъ нами.

Рачъ насъ упадшихъ подняти,
Гди маєшь из мертвихъ встати.
С тобовъ, (2) Христе, пребивати,
Со⁶⁾ Ангели в неби ликовати.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 21. — Р. XII. Ч. 44. — Записки, т. XVII,
ст. 55 — 57.

1) б -- ступаль; 2) а — кроль, б — крол; 3) а — изъ; 4) а — висяща; 5) а — южъ; 6) а — съ.

132.*)

Р. X. Ч. 55

Уже Пілатъ подписуеъ,
Ужасный декретъ вказуеъ,
На крестъ агнца неповинна,
Даеъ небеснаго сына.

Орудіе сготовано,
Грозно гвоздами ковано,
Ланцухъ на шію складають,
Христа катомъ до рукъ дають.

Идетъ съ крестомъ Богъ сромотно ¹⁾,
За нимъ злый народъ охотно,
Бѣжить кончину видѣти,
Кричатъ, бы скоро убити.

Вся болѣзни проникали сердце,
Якъ ся сбытковали,
Сіи горко укаряли,
Ти безбожно ругали.

Шаде крестомъ натисненный ²⁾,
Всѣмъ на посмѣхъ выставлений,
Млѣеъ зъ болю и жалости,
Господь, образъ невинности.

Маті якъ тое узрила,
Падше на землю умлѣла. ³⁾
Сине, жалостно волаеъ,
Землю слезами скропляеъ.

Вышоль на Голгофту гору,
Царь архангелского хору,
Богу Отцу жертва быти,
Всѣхъ насъ ему примирити.

Тамъ зъ ⁴⁾ одежды совлеченный,
И ко кресту пригвожденный,
Нагий, стыдъ за насъ ноноситъ,
Отца за убійцевъ проситъ.

---

*) Р. XII. Ч. 53 : 1) сромотно ; 2) нетиснени ; в сім варіанті всі прикметники кінчать ся на „и“ ; 3) замлѣла ; 4) зъ — нема.

Жажду хотѣвъ ¹⁾ утолити,
Христось на крестѣ прибвѣтъ;
Опетъ и желчъ ему дали,
Што отъ него манну мали.

Между збойми пригвоздили,
Съ беззаконными вмѣнили;
Висай тужить, горко млѣеть,
Свята кровь ся крестомъ лѣеть.

Въ полунне ²⁾ Христось распятый,
Духъ предалъ въ часъ дне ³⁾ девятый.
Господь ⁴⁾ живій отъ вѣкъ вѣка,
Померъ спасай человекъ.

Вся натура занѣмила,
Слонца ⁵⁾ ясность затемнѣла,
Небо видъ сей оплакало,
Съ архангелами рыдало.

Возрыдайме ⁶⁾ купно и мы,
Сердцами сокрушенными.
За насъ Спаситель пострада,
Бы насъ искупилъ отъ ада.

Грѣхи наши суть причина,
Смерти крестной божа сына,
Прото щиро перси бійме ⁷⁾,
Спасе помни! возопійме.

Помяни о молящихъ насъ,
Сыне божій помилуй насъ ⁸⁾.
Призри насъ, въ слезахъ воцѣмъ,
Помни насъ въ царствіи твоємъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 53.

133.*)

Р. X. Ч. 40.

Ісусъ Христось крижованъ,
Царъ надъ царми естъ избрани ¹⁾;
Терпилъ за насъ муки, рани,
Межи жидовскимъ ²⁾ погани.

1) хотѣлъ; 2) полудне; 3) дне — нема; 4) Господь — нема; 5) слонце; 6) возрыдаймо; 7) біймо; 8) насъ — нема.

*) Р. VIII. Ч. 43: 1) избрани; 2) жидовскомъ.

Велики на него вини складали:
 Чинишъ ти ся Паномъ Богомъ ¹⁾).
 Не былъ злодѣй ани збойца,
 Ступилъ з неба от отца.

Ступилъ з неба от Бога Отца,
 Веденъ на судъ яко овца.
 От Каяфи предъ ²⁾ Пилата,
 Обидна ³⁾ Жидомъ заплата.

А по пятницу барзо рано,
 Лице ему заплавано.
 Стояла предъ нимъ ⁴⁾ матка его,
 А плачуци мовила ⁵⁾):

Сине мой, мили сине!
 Терпишъ муки много невинне ⁶⁾.
 Хошу днесъ на крестѣ спати,
 А на трети день воскреснути.

Горки напою мусилъ пити,
 А насъ грѣшнихъ изволити
 От диявольского мученя,
 Дай намъ грѣховъ отпушеня.

Паралелі: Р. VШ. Ч. 43. — Р. XII. Ч. 45.

134.*)

Р. X. Ч. 41.

Агнице стачена,
 Душе зармучена,
 Ту ко мнѣ прихождай,

В ласци моеѣ уфай,
 От ситеѣ ловящихъ
 Нич ся не ужасай.

1) Богомъ нашимъ; 2) претъ; 3) обідная; 4) нимъ — нема; 5) молила го; 6) безъ віне.

Р. XII. Ч. 45: в. 2 — надъ царми; в. 18 — много невже; в. 23 — моченія; в. 24 — отпушенія.

*) Р. III. Ч. 35:

Агнице страчена,
 Душе грѣхом зармучена,
 Сѣм ко мнѣ поспѣшай,
 Ласки моеѣ уфай,
 От сѣтей вражих
 Нич ся не ужасай.

Аз есмь пастыр твой,
 Ты еси драг скарбъ мой;
 Обрац ся, зорнице,
 Превозлюбленице,
 Заблудена душе,
 Страчена агнице.

Авъ естемъ пастирь твой,
Ты еси драги скарбъ мой.
Обраць ся, зорнице,
Превозлюбленице,
Зармучена душе,
Страчена агнице.*

Руци южь простираемъ
И рани отвираемъ;
У тихъ надежду маемъ,
Тилко незамедляемъ;
Заблуждена душе,
Страчена агнице*).

Остави вси злости,
Будеши¹⁾ въ радости;
Остави времена,
Будеши²⁾ спасена.
Аще не оставишь,
В грѣхахъ животъ скончишь;
Не узришь блахъ емпирикихъ,
Ни хоровъ ангелскихъ.

Трицать и три лѣта
Жилъ з людьми на свѣтѣ,
Для твоего спасенія
На крестѣ былъ распятъ.

Паралелі : Р. III. Ч. 35. — Р. XII. Ч. 46.

135.*)

Р. X. Ч. 42.

Жалость на крестѣ пануеъ,
Гди Пилать декретъ феруеъ¹⁾;
Арри (ари?) (2) на сина божаго,
Царя (2) всего свѣта того.

Десница²⁾ плинъ зготована,
Барво гвоздами покована;
Жиди (2) на то совитують,
Злые (2) свѣтки поставляють.

Біжи душе моя,
Зри, де радость твоя,
Ты ес божею кровію,
Сердца болестію,
На крестѣ куплена
Горкою страстію.

Остави всѣ злости,
Будешъ в радости;
Остави земная,
Будешъ спасеная.
Душе духомъ
Вѣнчяная.

Аще не оставиш,
В грѣхахъ животъ скончишь,
Не узриши милости,
Ни свѣтлой радости,
Ни благ имперецкихъ,
Ни хоров архангелскихъ.

Сотвори благая,
Будешъ достойная,
Раю небеснаго
У отца вышнаго,
Триестесвенаго.

*) Повторяеъ ся по кождій строфці.

Р. XII. Ч. 46 : 1) будешъ; 2) будешъ.

*) Р. XII. Ч. 47 : 1) оферуеъ; 2) десницею.

Свѣ ся на то уложили,
 Абы на крестъ Христа прибыли ;
 Прото (2) Пилату отдають,
 Велики (2) муки оферують.
 С терня вѣнецъ улетени
 И въ порфиру обничени¹⁾;
 Идетъ (2) с крижежъ Богъ срамотне,
 Збити (2) от Жидовъ округне.

Христа на крестъ распинали,
 З гвоздами го прибавали ;
 Руци, нози прибавали
 И на крестъ го натѣгали,
 Желчемъ изъ²⁾ оптомъ напавали.

Матка, гди го увидѣла,
 Владши на землю замлѣла ;
 Слезы (2) з очи виливала,
 Гди сина (2) на крестѣ видѣла.

Копиешъ бокъ прободено,
 Кровъ и воду изпущено ;
 Слонце (2) премень свой закрило,
 Все ся (2) во тму преминило.

Луна во тму претвори ся,
 Ясность во тму премини ся :
 Звизды (2) были обминени,
 Во жалость (2) были обличени.

Ми тежъ вси ся возрадуймо,
 На смерть его поглядѣймо³⁾ ;
 Царю (2) Христе, змилиуй ся надъ нами,
 Просимо тя (2) вси со слезами.

Паралелі : Р. XII. Ч. 47.

136. *)

Р. X. Ч. 43.

О Боже Отче небесни,
 Створителю нашъ пречесни!
 Заслалъ еси сина своего,
 Для спасенія нашего.

Которого¹⁾ Жиди поймали,
 Все ся з него насмियाли ;
 Червленицу отбирали,
 До Ирода отсилали.

1) нам. обличени ; 2) изъ — нема ; 3) поглядѣймо.

*) Р. XII. Ч. 48 : 1) котораго.

От Ирода провачено,
 Предъ Анашомъ поставлено;
 По лицу пана ударено
 И ланцухоомъ оптяжено.

Отдани биль предъ Каяфу,
 Тамъ пану въ¹⁾ очи плюваху;
 От Каяфи до Пилата:
 Нехай буде Христу страта.

Пїлатъ жаловаль Иусуса,
 Але жидовская бурса²⁾):
 Возми, распни! — так волали,
 Абы Христа крижовали.

Пилать руки умиваесть,
 Ко Ироду отсилаесть;
 Вязня того, визвелъ³⁾ его,
 Якъ невинаго.

Иродъ рече невстидливо⁴⁾):
 Покажи ми яко дїло⁵⁾):
 Жидове ми повидали,
 Ижъ твои чуда видїли.

Зналь Христось Ирода лживаго,
 Не рекъ му слова жаднаго.
 Знову ведли Христа⁶⁾ предъ Пила-
 Предъ округнаго ката. [та,

Казаль бити пана много,
 Столпа вязати каменаго.
 Били Жидове и сами
 Желїзними ланцухами.

Жиди ся намъ справдовали,
 Котри Христа катовали;
 Ледво живаго Христа,
 На смерть умучели.

Немилосердни Жидове
 А округнїйши катове,
 На Пилата заволали,
 Укрижовати казали.

Пилать в разуми поблудиль⁷⁾,
 Иусуса на смерть осудиль.
 О Пилате незлобиви,
 На Христа немилостиви!

Ото баранокъ невини,
 Идетъ на смерть бесъ причини.
 Жиди Христа ухватили,
 З гвоздами на крестъ⁸⁾ прибили.

Вїсишь на крижу распяти,
 От народа збити и збранени;
 На его дари⁹⁾ не дбали,
 Желчь му по пити давали.

Матка милостива,
 Плачетъ подь крестомъ ледво
 На сына ся поглядаесть, [жива;
 На той народъ нарикаесть.

О соннице невдячное,
 На Христа немилостивоє!
 Иусуь Христа распинаешъ,
 Кописемъ бокъ отвираешъ.

Очи с кирву заплинули,
 Руцї, новы притягнули;
 Стоячи ся насмiali,
 З гвоздами го прибивали.

О Боже, отче справедливи,
 Торжествени днесъ терпезливи!
 Же синь божий днесъ умираесть,
 Тебї духа своего отдаваесть.

Паралелї: Р. XII. Ч. 48.

1) въ — нема; 2) бурся; 3) вивель; 4) нестидливо; 5) яке дїло; 6) Христа — нема; 7) поблуди; 8) крест го; 9) нам. рани.

137. *)

Р. X. Ч. 56.

О Ісусе пораненый ¹⁾
 И на крестѣ умореный!
 Ты мене такъ миловалъ,
 Самъ себе за мене далъ.
 Ты на крестѣ кровь выцѣдилъ,
 Чтобы мене высвободилъ ²⁾;
 Святую ³⁾ кровь невинну
 И то про мою вину.
 Ты померъ про то, бы я жилъ,
 Ты за мене долгъ заплатилъ.
 О, ты терпѣль невинный,
 Прото, бо я былъ винный.
 О ласкавый Ісусе мой,
 Драга цѣна ⁴⁾ души грѣшной!
 Помози мнѣ хотѣти,
 Про тебе страсть терпѣти.
 Съ тобою я хочу жити,
 Про тебе жизнь положити,
 Бо ты драгий животъ твой ⁵⁾
 Положилъ за животъ мой.

Паралелі: Р. XII. Ч. 54.

138.

Р. VIII. Ч. 20.

Третаго дня сталъ створитель,
 А нашъ милый откупитель.
 Радуймо ся, веселмо ся, алилуя, алилуя†).

Котрый ю[ж] предъ Пилатомъ осуждени,
 А такъ рѣжу (?) умучени.
 Плачу его драгой болести,
 Нивѣ ходячаго помазати.
 Къ нимъ ангель славно рече:
 Што глядите? во гробѣ го ненавидите.

*) Р. XII. Ч. 54: 1) поранени — і так при иньших прикметниках; 2) вислободилъ; 3) святу; 4) цѣна — нема; 5) свой.

†) Сей приспів повтаряєть ся по кождій строфіці.

Идіте а повичте, до Галилею ідите,
И тамъ его ви узрѣте.

Весели ся, зборе ангелски,
И вшиток свѣтъ архангелски.

Пекелны моци звоєвалъ,
Створителевы своему придалъ.

Ужъ жадной моци не малъ,
Кроль славы пекло поламалъ,
А по смерти до неба ступилъ.

Радуймо ся и вшитко створиня,
В день божаго въ мертвыстаня.

139.

Р. X. Ч. 47.

Веселте ся, радуйте ся вси вѣрніи,
Яко Христосъ избавитель естъ съ нами.

Сего ради днесъ воскресе от гроба,
Да избавить стадо свое изъ рова.

Єже заключено бѣ въ темности,
Несытаго ада горка во усты.

За премногій грѣхъ праоца Адама,
Иже въ рай прелщенъ бѣ Евою.

Навожденіємъ вселукава діавола,
Преступити заповѣди божія.

Сего ради Христосъ крестомъ поразилъ
И избранно стадо свое днесъ спасе.

Возсія бо яко солнце пресвѣтло,
От чертога тридневнаго всесило.

Яко крѣпокъ царь своєю славы,
Во всѣхъ бранѣхъ адовскія побѣды.

Отбѣже бо всяка печаль от вѣрныхъ,
Токмо єдно веселіє просвѣти.

Радуйте ся, веселте ся, о вѣрніи,
Восплещите днесъ руками вси съ нами.

За не Христось Богъ изъ мертвыхъ востаде,
И всёмъ вѣрнымъ животь вѣчный онъ даде.

Сего ради радуйте ся вси ему,
Да примете вы от него вси славу.

140.

Р. X. Ч. 48.

Радуйте ся, ликовствуйте,
Составите пречестный ликъ,
Мужайте ся, бодрствуйте,
Отложивше плачевный крикъ;
Воспойте умильно,
Пойте изобилно — пѣснь побѣдную.

Адъ разоренъ, уже стenetъ
И болѣзнуя плачет ся,
Умерщвлена и попрапа
Прелютая смерть тлѣет ся,
Яко Христу Богу
Поимъ по премногу — пѣснь побѣдную.

Изъ гроба днесъ произыде
Побѣдитель хитрыхъ козней,
Тѣмже непрестанну
Воспоимъ избранну — пѣснь побѣдную.

Что мы тебѣ, Христе Спасе,
За благость твою воздами?
Умъ въ похвалу, уста въ пѣсни
Тя превозносяще
Немолчно гласяще — пѣснь побѣдную.

Аще лестно сія пою,
Ты самъ еси мнѣ свидѣтель,
Ты бо вѣси составъ мой весь,
Ты самъ еси мой содѣтель,
Я убо воспую,
Всегда предъ тобою — пѣснь побѣдную.

141.*)

Р. Х. Ч. 50.

Ісусъ Христось з мертвыхъ вѣсталъ,
 Мертвимъ живодъ даровалъ,
 И житіє намъ направилъ,
 От грѣховъ насъ избавилъ 1).
 Кіріє, кіріє елейзомъ, алилуя,
 Господи, Господи насъ помилуй,
 Откупилъ еси насъ кровію†).

Изтлѣвшее естество
 Обновилъ своимъ божествомъ 2),
 Нови Адамъ Христось спаслъ 3),
 Котори умеръ былъ для 4) всехъ насъ.

Кто Лазаря воскресилъ 5),
 [Д]верія-адова сокрушилъ 6),
 Ада Вавилонъ забралъ,
 Незнайый Сионъ погубилъ 7).

Кто сліпця просвѣтилъ,
 Прокаженія очистилъ?
 Возопійте 8) святъ, святъ, святъ,
 Ангелскимъ ликомъ въ небо зрятъ 9).

Ангели ся дивуютъ,
 Познати творца не смиютъ;
 Апостоли дивятъ ся,
 Херувими чудятъ ся 10).

Архангели спиваютъ,
 И всекрасно волаютъ,
 Въ мири въ покою прежити
 И другъ друга любити.

---

*) Р. II. Ч. 63: 1) усъвоилъ; 2) обнови свое божество; 3) панъ; 4) за; 5) воскреси; 6) сокруши; 7) сей в. недокінчений; 8) тому возопіємъ; 9) взятъ; 10) по сім іде остання строфка така:

Ангелы пѣс[н]ь спѣваютъ,
 О сем красно волаютъ:
 Воскресъ Христось днесъ, днесъ, днесъ.
 Который умеръ бывъ за миръ весь.

†) Сей приспів повтаряеть ся по кождій строфці.

Ми вопиємъ устнами,
 Радуємъ ся душами,
 И смирено прѣпадѣмъ.
 Єденимъ гласомъ спиваемъ :

Слава Отцу и Сину,
 Воскресеніємъ днесъ выну,
 Такъ тешъ Духу святому,
 Во Тройци святой єдиному.

Паралелі : Р. II. Ч. 63.

142.*)

Р. X. Ч. 51.

Всталъ пачъ Христось зъ мертвыхъ нинѣ,
 Алилуя, хвалме Бога, Бога нашего†).
 Увеселилъ людъ свой милый.
 Котрый¹⁾ терпилъ дня третяго²⁾,
 Для человека³⁾ мизернаго.
 Три невѣсти ко гробу ишли,
 Драги масти с [со]бовъ⁴⁾ несли ;
 Хтѣли Христа помазати,
 Але его тамъ не нашли.
 Не нашли тамъ токмо⁵⁾ ангела,
 На камени сѣдящаго.
 То имъ святыи ангель рече :
 Невѣсти, кого глядате ?
 До Галилею идите,
 Тамъ вы его найдете !
 Повичте тамъ ученикомъ,
 Же всталъ Христось на вѣки вѣковъ.
 Христе презъ⁶⁾ твое з мертвыхъ встаня⁷⁾,
 Дай намъ грѣховъ отпушня⁸⁾;
 Святу⁹⁾ Тройцу визнаваймо¹⁰⁾,
 Честь и хвалу ей воздаймо.

Паралелі : Р. VIII. Ч. 42.

*) Р. VIII. Ч. 42 : 1) котри ; 2) третяго ; 3) человека ; 4) [с] со-
 бомъ ; 5) лемъ ; 6) пресъ ; 7) востаня ; 8) отпушня ; 9) сяту ; 10) ви-
 знавамо.

†) Сей приспів повторяєть ся по кождім віршу.

143.

Р. X. Ч. 52.

Весели нам(а) день днесь насталь,
 Которихъ насъ шитки жадалъ,
 Бо днесь Христось от мертвыхъ вѣсталь.
 Алилуя, алилуя, алилуя*).

Кроль небесни к намъ заволаць,
 Слични квити заквитаць,
 Вчера во гроби лежалъ.

Пекелни моци звовалъ,
 Неприятели потоцьдалъ,
 А надъ нами ся змѣловалъ.

До третаго дня тамъ мешкаль,
 Отцевъ святыхъ тамъ
 Потомъ за собовъ имъ йти казалъ.

Котори во о(т)хланахъ мешкали,
 Плачливе до него заволи [волали],
 Гди Избавителя узрили.

Витай пожадаючи,
 Пане Боже всѣхъ могучи,
 Избавиль насъ с пекла вѣчнаго.

Велке тамъ веселя мали,
 Гди Избавителя узрили,
 Котрого здѣ чекали.

Потомъ свою моцу з мертвихъ сталъ,
 А печати с гроба нерушилъ.
 На стражи велики страхъ ся сталъ.

А гди Панъ Христось з мертвихъ сталъ,
 Ученикомъ ся показаль,
 Ангеловъ до матки послалъ.

О ангели наймиленши,
 Ицте до матки найсвятѣйшой,
 До матки моеї наймиленшой.

От мене ю поздравляйте,
 А весело заспивайте :
 Кролевна райская, радуї ся !

*) Повторяеть ся по кождій строфці.

Христе презъ твоє в мертвихъ встаня,
 Дай намъ грѣховъ отпущеня,
 А потомъ душе спасеня.

144.*)

Р. X. Ч. 53.

Воскресъ Исусъ отъ гроба,	Плащеницу и сударь
Радость велія,	Въ гробъ вѣдите,
Ангель на гроби сѣдай,	Воста, якоже рече,
4 Женамъ вопія.	12 Южь не плачите.
Што ищите живаго?	Во Галилею шедше,
Сія вѣщаше;	Скоро теците,
Что плачете нетлѣнаго,	Апостоломъ и Петрови
8 Миро носяще?	16 Сія реците.†

*) Р. I. Ч. 11: † по сій строфці йдуть отсі чотири, яких тут нема:
 Яко воскрес Христосъ проповидите
 Плотію от гроба, южь не плачите.
 Весели ся и ликуй, граде Сіоне,
 Красуй ся и радуй ся, Іерусалиме.
 О востаніи Сина твоего, царице,
 Крелевая святая, вѣмъ помощнице.
 Моли сына и Бога, абы даль жити
 На семъ земномъ падолѣ ве...
 (дальшого слова не мож розібрати).

Р. II — пропускаю, як вельми неграмотно написаний.

Р. III. Ч. 44: друга строфка в ньому така:

Что ищите, жены, со мертвыми сія,
 Что плачете нетлѣнаго носяще міра?

в. 10 — во гробъ зряще:

Пята строфка відмінна:

Яко востал ест Христос, оповѣдите,
 Со плотію от гроба — а не текнѣте.

Дальше йде три строфки (Весели ся, О востаніи, Моли сына) як у Р. I; останні слова третьої строфки: падолѣ тебе славити. Крім того є в сім Р. ще отся (остання) строфка:

Христос воскрес из мертвых, весело спѣваймо,
 Воскресшаго нынѣ вси выхваляймо.

Р. VI. Ч. 10. — Р. I. Ч. 11. По слові: подолѣ — Р. I (остання стр.) тут є: весело пѣти. Крім того є тут іще одна строфка як у Р. III, але знов відмінна;

Купно со сыномъ своимъ и святымъ духомъ;
 Тому слава и держава во вѣки вѣковъ.

Р. VIII. Ч. 16: З перших двох віршів є тільки: велія; в. 3 — сидяй; в. 11 — воста; в. 24 — сердечный; в. 33 — во радости; в. 49 — вирны; в. 61 — тебѣ; в. 62 — тобовъ ся.

- Воста яко спай Христось,
Всімъ изявите,
Со плотію изъ гроба,
20 Всѣ ся радуйте.
- Христось воскресъ изъ мер-
Всѣ заспиваймо, [твихъ —
҃го славне востаніе
24 Сердечнѣ хвалмо.
- Молимъ Христа и Бога,
Бы намъ даль жити
На семъ свѣтѣ дочасномъ
28 ҃му служити.
- О Христе, всихъ царю,
Рачъ намъ то дати,
Бызме твой сей гласъ
32 Могли вси услышати.
- Прійдите вси во радость
Отца моего,
Спасителя и творца,
36 Спаса Божого.
- Котрый терпилъ муки
Ганебни, страстни
И на крижъ распять былъ,
40 За всѣхъ насъ грѣшнихъ.
- Днешняго дня славнаго,
Воскресъ изъ мертвыхъ
А насъ всихъ выкупилъ
44 З моци диявольской.
- Прото барзо жадать насъ,
Якъ сини свои
И милостиви зоветь къ себи,
48 Якъ чада милы.
- Прійдите вси вирнии,
Во радость вѣчную,
Вашъ ис початку свѣта
52 Зготованую.
- Которой насъ радости,
Рачъ сподобити,
Бызме могли щасливо
56 Вси доступити.
- Доступивши — щасливо
Тебе хвалити
И с тобовъ въ неби
60 Вси радовати.
- Со святыми ангели
И апостоли,
Со пророки, мученики,
64 Со всеми святыми.
- Нехъ ти будетъ честь и хвала,
От насъ всихъ грѣшнихъ,
По всемъ свѣтѣ квітнула
68 На вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 16. — Р. I. 11. — Р. VI. Ч. 10. — Р. III.
Ч. 44. — Р. II. Ч. 29 і 64. — Франко, Кар. літ. Ст. 139. Ч. 11.

145.*)

Р. X. Ч. 64.

Иже совершивый смотреніе,
От земля¹⁾ исполни вознесеніе —
Христось Господь на небеси,
Оставивый²⁾ своя словеса
Низу на землі:
Человѣче, внемли!

*) Р. IX. Ч. 12: 1) земли; 2) остави.

Умныя силы удивиша ся,
 Веселія вси¹⁾ исполниша ся,
 О Христовомъ Вознесеніи,
 А о мирскомъ спасеніи,
 Ёже исполни
 Христось на земли.

Слово собысть ся²⁾ Іеусъ Христово,
 Ко апостоломъ бѣше таково:
 Пошлю вамъ здѣ³⁾ параклита,
 Съ небесе всимъ открыта;
 Сіе исполню,
 То вамъ глаголю.

Тогда апостоли радосни стали,
 Когда от Христа гласъ той⁴⁾ слышали
 И вси купно пребывали,
 Понеже духа свята⁵⁾ прияли
 Нізу на земли,
 Человѣче, вѣнемли!

И мы радосно вси восклицаймо,
 Серцемъ и усты всегда⁶⁾ вихваляймо
 Христово Вознесеніе,
 На небеса восхожденіе,
 Со апостоли
 Суще на земли.

На небеса Христось нынѣ восходитъ,
 Радость ведію там⁷⁾ приноситьъ.
 Архангели воспиваху,
 Херувимы вихваляху:
 Съ нами Богъ нынѣ,
 Въ⁸⁾ каждой годинѣ.

Ко Христу вси купно припадѣмъ слезно,
 Со апостоли рецимъ любезно:
 Дажь намъ, Христе, духа святаго,
 Во Тройци святой єдинаго,
 Всимъ оглядати
 И вихваляти.

1) вся; 2) збит ся; 3) здѣ; 4) той — нема; 5) святаго; 6) всегда — нема; 7) тамо; 8) въ — нема.

О восхожденїи Христа славимо,
Серцемъ и усты купно молимо:
Христе царю, вознеси ся,
На небеса пресели ся,
Дай ся оглядати
И выхваляти¹⁾.

Руци святѣйши, воздвижени²⁾ гори,
Ко отцу небесному взійде во скорі;
Тамо сѣде на правици,
Царь силъ, небесной столиці;
Съ нами Богъ нынѣ
Въ кождой³⁾ годѣнѣ.

Тамо выхваляти⁴⁾ предвичнаго,
Вознесшаго ся⁵⁾ Бога истинаго;
Котрый тако извистоваль⁶⁾,
Параклита обіцоваль,
От отца мною исходящаго⁷⁾.

Єсть слово от отца Спасителя,
Небеса и земли Створителя,
По всемъ свѣтѣ прославлено,
На небеса вознесено,
На престолѣ славы посаждено.

Небеса нынѣ торжествуютъ,
Людіе на земли вси ся радуютъ,
Празнують Вознесеніе,
Христово восхожденіе
От земли славно,
На небѣ явно.

Слава бысть Богу вознесеному,
От отца прежде вѣкъ рожденному,
Нашему створителеви
И насъ грѣшнихъ откупителеви,
Низу на земли,
Человѣче въземли.

Кій языкъ изрече тыя чудеса,
Христось вознесій ся. днесъ на небеса,

---

1) выхваляти; 2) воздвижень; 3) во кождой; 4) выхваляти Бога;
5) вознесившаго ся; 6) извистоваль; 7) дальшихъ строфокъ нема.

Которое ты являешь,
 Всегда вездѣ пребываешь,
 Въ небѣ и на земли,
 Человѣче вънемли.

Истинный Боже, тебе молимо,
 Все христiяне слезно просимо,
 Избави насъ вичниа муки
 И не дай намъ въпасти Аду вѣруки
 Всимъ человѣкомъ
 На вѣки вѣковъ.

Паралелі: Р. IX. Ч. 12.

146.

Р. X. Ч. 67.

Богъ во Сионѣ чудами сияетъ,
 Духа святаго, святаго съ више испущаетъ.

Радости бившии все апостоли,
 Прияша духа божественной сѣли.

Отець небесни то все справуетъ,
 Духа святаго всимъ вирнымъ даруетъ.

Гди придетъ времня ко вичной смерти,
 Прими насъ к себѣ до вичной радости.

Свитомъ преславной духъ святи сияетъ,
 И насъ всехъ вѣрнихъ завше умудряетъ.

147.*)

Р. X. Ч. 72.

Велимъ¹⁾ гласомъ и ужасомъ днесъ, Давиде, возыграй,
 У арфи своѣ²⁾ з радостію, прекрасно ударяй.

Фтаворъ и Ермонъ гора просвѣти ся,
 Господь Богъ нашъ³⁾ на ней преобрази ся,
 Предъ⁴⁾ ученики своими.

Синайскую и святую⁵⁾ гору, Фтаворъ славную,
 Проходяетъ, возвышаетъ от Бога⁶⁾ днесъ данную,
 Котрій на ню вступивши
 И на ней ся воцаривши
 Днесъ преобразуетъ ся⁷⁾.

*) Р. VIII. Ч. 35: 1) велимъ; 2) своѣй; 3) нашъ — нема; 4) преть; 5) сятую; 6) Богомъ; 7) преобразуй ся.

Истинну тамъ непремину, Фтаворъ гора намъ показуєть;
 Свѣтлостію, красностію Ісусь¹⁾ ся презентуєть²⁾;
 Правда теперь триу[ш]фуєть,
 Богъ, который³⁾ ся показуєть
 Днесъ на Фтаворстей⁴⁾ гори.

А на гори такъже въскори Мойсей и Илія,
 Где страшливый, поворливый свѣтъ съ небесъ всимъ восия⁵⁾;
 Петръ⁶⁾ и Яковъ подъ горою,
 Со Іоаномъ подъ святою⁷⁾
 От ясности упали.

А гди лице, яко слонце⁸⁾ от ясности сияло,
 Жывущаго, будущаго Бога въ тѣли въказало;
 На Фтавори восияло
 Слонце весь міръ осѣняєть⁹⁾
 Божію сіаю.

Господь изъ горы схождаше¹⁰⁾,
 Ученикомъ глаголаше:
 Не кажите, не явите,
 Но вся въ себѣ содержите¹¹⁾;
 Самъ я явлю свѣтлостъ сію,
 Когда сполню должность сію
 Отца моего.

Паралелі! Р. VIII. Ч. 35.

148.*)

Р. X. Ч. 74.

З емъпировъ горныхъ Богъ ся зъявляєть,
 У Зарваници чудама сияєть;
 Ликуєть міръ весь, весь, весь,
 4. Тrepещєть Адъ днесъ, днесъ, днесъ.
 Мы вирно припадѣмъ,
 Кресту ся поклонимъ
 Все равно, все — все, равно все†).

1) Сионъ; 2) презентуютъ; 3) покори; 4) Фтаворской; 5) восиялъ; 6) Петерь; 7) сятою; 8) слонца; 9) осияєть; 10) схождаще; 11) здержите.

*) Р. IV. Ч. 8.

†) Сї стрічки повтoряють ся по кождїй стрoфї.

Адамъ претъ часи вѣдѣль на крестѣ
Христа распята на дрѣвѣ райстѣ¹⁾

Во снѣ зряще тамъ, тамъ, тамъ,

8. Пророковалъ самъ, самъ, самъ.

Роды земныи соберите ся,

У Зарваници веселите ся,

Возвышаеъ Богъ, Богъ, Богъ,

12. Хрiстiянскiй рогъ²⁾, рогъ, рогъ.

Вышнii силы здѣ припадѣте³⁾,

В мѣстечку маломъ сіе видите,

Квѣтокъ райскiй цвѣтъ, цвѣтъ, цвѣтъ,

16. Веселит ся вшитокъ⁴⁾ свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ.

Агнець претѣвични, во шiръ посланный,

Милостивый, за насъ⁵⁾ закланный,

Совываеъ⁶⁾ людъ, людъ, людъ,

20. Показуеъ чудъ, чудъ, чудъ.

Надъ Стрipo(то)ю градъ⁷⁾ Зарванiци,

Во королевствѣ полскомъ⁸⁾ зреть ся царица,

Натъ водами гласъ, гласъ, гласъ,

24. Возвышаеъ Богъ⁹⁾, Богъ насъ.

Царю избави насъ гладу и войны,

От огня и повитря дай вѣкъ спокойни;

Веселитъ ся градъ, градъ, градъ,

28. Же престаеъ¹⁰⁾ гладъ, гладъ, гладъ.

Архиереи руци тебѣ подьносають

И чистимъ сердцемъ крестъ выхваляють,

Слонце, мѣсяць, свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ,

32. Приносятъ отъ многихъ лѣтъ¹¹⁾.

1) райстѣмъ; 2) родъ; 3) приступите; 4) сього слова нема; 5) милости ко намъ восталъ; 6) созидаеъ; 7) градъ сей; 8) угерскомъ; 9) Богъ взываеъ; 10) отсугаеъ; 11) сеi строфки нема; намiсь неi стоiтъ отся:

Яви ся во снѣ крестъ Константину,

Имже побѣду восприялъ силно;

Въ руцѣ ему мечъ, мечъ, мечъ,

Прогналъ враговъ пречъ, пречъ, пречъ.

Псалмы и пѣснями крестъ выхваляйте¹⁾,
 На немъ распятому хвалу воздайшо²⁾,
 Идетъ въ небо гласъ, гласъ, гласъ,
 36. Созываетъ Богъ³⁾, Богъ насъ.

Арфы з гусями днесъ выгравайте,
 Трубы всѣ свѣту оглашайте,
 Ты, Давиде, грай, грай, грай,
 40. Идутъ люде въ рай, въ рай, въ рай⁴⁾.

Людіе тебѣ днесъ ся кланяють,
 У Зарваніци поклонъ отдавають,
 Взивасть⁵⁾ міръ весь, весь, весь,
 44. Приходящимъ⁶⁾ днесъ, днесъ, днесъ.

Молящи всегда во дне и ночи
 Христа распята на древи райстѣ,
 Да намъ будетъ орожіе, дияволомъ огнаніе,
 48. На всяки часъ, на всяки часъ⁷⁾.

Абы агарянски⁸⁾ сокрушивъ главы⁹⁾,
 Вѣрному царю дати держави¹⁰⁾.
 З высокости страховъ¹¹⁾,
 52. А на земли сокрушати враговъ¹²⁾.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 32. — Р. IV. Ч. 8.

1) выхваляйте; 2) воздавайте; 3) Богъ взываетъ; 4) намісь сеі строфки стоїть така:

Моляще ся всегда у день и в ноци,
 Додай царю нашему помощи.
 Кресте святыи помози,
 Враговъ нашихъ порази.

5) взираетъ; 6) приходяще; 7) сеі строфки нема; 8) Агарянамъ; 9) главу; 10) вѣрному скиптру додай державу; 11) страхъ; 12) сокрушилъ враговъ въ прахъ.

Р. VIII. Ч. 32: в. 2 — чудамя; в. 4 — трепещуеть; в. 12 — рохъ; в. 13 — вѣшнихъ сили; в. 14 — в мисточку маломъ видѣте; в. 19 — лють; в. 20 — чутъ; в. 27 — жать; в. 28 — глатъ; в. 29 — архирей... подносятъ; в. 30 — выхваляетъ; в. 32 — приноситъ ся; в. 37 — гусями днесъ; в. 38 — всему свѣту; в. 40 — идутъ да; в. 42 — отдають; в. 45 — сегда во дне и в ноци; в. 47 — оружие, дияволъ отгнение.

149.

Р. X Ч. 75.

О древо преблаженое,
Во Едемѣ насаженое!
    Радуй ся живоносное
    Алилуя, древо кресное*).

На тебѣ Христосъ пригвожденъ,
Царь славы в ребра прободенъ.

Руци и нози произноша,
На главу вѣнецъ зложиша.

Окропленое кровию честною
Исусъ Христовою.

Ангелское хваленіе,
Церковно украшеніе.

Царемъ, княземъ и всимъ земнимъ,
Древо святое Бого-вирнимъ.

Оружие пречестное,
Въ бранехъ побѣдоносное.

Свѣту ясно и ужасно,
Всѣмъ врагомъ барзо страшно.

Честнѣйши кресте сохрани насъ,
Силою своею укрепи насъ.

Вознеси ся на крестъ волею,
Тезоимени тому.

Спокою насъ обдари,
Щедроты твоя намъ даруй.

Рачъ намъ, Христе, даровати,
Крестъ твой честны цюловати,
Поклонъ теби завжди дати.

---

*) Сі дві стрічки повторяють ся по кожній строфі.

150.*)

Р. X. Ч. 62.

Похвалу принесу
Слаткому Ісусу,
Бо то моя слава
И всимъ есть похвала:
1. Ісусе, Ісусе прекрасни†).

Во тройци славимый,
Всихъ¹⁾ непостижимый;
Архангеломъ творче,
2. А бѣсомъ поборче.

Инокомъ радосте,
Єреємъ²⁾ сладосте!
Дайже и намъ сладость³⁾,
3 Спасенія радость⁴⁾).

Вышнихъ создателю,
Земнихъ спасителю!
Не забуди мене,
4 Но возищи⁵⁾ мене⁶⁾).

Памятай, человекче,
Же ты смерть посебче;
Престань грѣшити,
5 Ісуса гнѣвати.

Не отрини мене,
Не забуди⁷⁾ мене
Въ грѣхахъ лежащаго
6 И встающаго.

Не по дѣломъ моимъ,
Но по щедротамъ твоимъ
Суди мене, пане,
7 Вышнихъ силъ, гетмане⁸⁾).

О царю предвични,
Агиче непорочный!
Надежду во смерти,
8 Животе смертний⁹⁾).

Остатную молбу
Тебѣ приношаю,
Изъ смиреннимъ сердцемъ
9 До Тебе волаю¹⁰⁾).

Паралелі: Р. VIII. Ч. 44. — Р. IV. Ч. 16.

*) Р. IV. Ч. 16: 1) и всѣмъ; 2) єреємъ; 3) радость; 4) сладость; 5) не погуби; 6) по сій строфці йде 6, опісля 8, дальше 5; осьма строфка в сім Р. иньша:

Прійми то малое моленіе мое,
Скоро подши ся и умилосерди ся.

7) возищи; 8) сеї строфки нема; 9) одѣяй ся шатою райскою своєю; 10) волаємъ.

Р. VIII. Ч. 44: в. 7 — тройче; в. 8 — поборниче; в. 19 — перестань; в. 20 — гнѣвати; в. 25 — не бо дѣломъ; в. 32 — бесмертни; в. 34 — приношаю.

†) Повтараєть ся по кождїй строфці; в Р. IV нам. прекрасни — в: преслаткїй.

151.

Р. IX. Ч. 15.

Душе Христова освяти мене,
 Тѣло Христово спаси мене,
 Крове Христоваго напоите мене,
 Воду з боку Христоваго умисте мене.
 Муки, укрѣпи мене,
 Откупителю преблаги, вислухай мене,
 Во твоихъ глубокихъ ранахъ сохрани мене,
 Во годѣни смертной приволай мене,
 Дозволь смило стати предъ тобою, со всіми стати,
 Тебе величати во пренебеснихъ нашихъ силнихъ царствѣн, аминь.

152.

Р. IX. Ч. 7.

Кедь ше Ісусъ Христосъ, на нѣбо вибераль,
 Свою любу мацеръ на жеми охабель.
 Нѣ охажай ме, синочку мой, на жеми веселей,
 Льемъ ти мнѣ вешъ, синочку мой, во собу на нѣбо.
 Нѣ можешъ ти, матко моя, во мну на нѣбо пойсць,
 Бо ти мушишъ, матко моя, ту на жеми умрець.
 Кетъ мушимъ, синочку мой, на жеми умрець,
 Нѣ допуць ты їу мнѣ, злому присгуповаць.
 Не бойше, матко моя, дябла шкаредного,
 Я пошлемъ ангелогъ з нѣба високого;
 Я пошлемъ ангелогъ, шицкихъ архангелогъ.
 І дванаць апостола,
 А тринасти пойдземъ самъ, Христосъ небесни.
 Спойдемъ, матко, пойдземъ, пойдзешъ медзи нами,
 Якъ ясни мешачокъ, медзи гвиздочками.
 Пойдемъ, матко, пойдзешъ на праву правицу,
 А я, матко, пойдземъ на судну столицу.
 Хтору ти будзешъ душичку просити,
 Нѣ може то душичка затрачена бити.
 Вислухай нас, Боже, и пана Марія,
 Ублагай же за нас своего сина.

Паралелі: Етногр. Збірник, т. IX, ст. 123—124, ч. 10—11.

153.

Р. XII. Ч. 34.

Свите велми и приємили,
 Радость со више дану:
 Се непло[д]на благородна,
 Раждаеть дщеръ избрану,

Безъ порака зачату,
 Вождедѣну и святу,
 Паче всіхъ крайсѣшшу,
 Серафимъ славнѣшшу,

Отроковицу,
 Небесъ царицу
 И владичицу.
 Ангелъ хори и вся двори,
 Небеса співайте,
 Патріарси і єреарси,
 Дѣвицу прославляйте,
 От вѣкъ назнамену,
 Вамъ Богомъ обіщану,
 Ангеломъ явлену,
 Днесъ во миръ рожену,
 Дщеръ отца исту,
 Духа невісту,
 Матеръ пречисту.
 Надъ небеса свѣ слова,
 Марію вихваляйте;
 Роди звали, днесъ собрани,
 Слова матеръ витайте.
 Се побіда во брани,
 Ужасъ на Гаряни
 Вирнихъ кріпость, слава,
 Всякихъ блахъ держава,
 Ходатайница,
 Престателница,
 И заступница наша.
 Ктожъ возможе, о госпоже,
 Рождство ти воспіти?
 Себе явно, єже славно,
 Во емпири бистъ претъ лѣти.

Тѣмъ пророци ликують,
 Праоци торжествують,
 Ричи гадниа,
 Конецъ чаяниа,
 Приближиша ся,
 Исполниша ся,
 Совершиша ся.
 Тебе нинѣ монахиѣ,
 Серца наша складаємъ,
 Милость виру на офиру,
 Всі усердно отдаємъ;
 Прими подъ крила крова,
 Изми адскаго рова,
 Дажть намъ вирнимъ въ неби,
 Во вѣкъ пити теби,
 Радуй ся, мати,
 Кивоте свѣти,
 Полнъ благодати.
 Аминь буди на вся люди,
 Милостива царице,
 Во день суда, изми студа,
 Нескверная агнице;
 Одесную постави,
 Страха гнѣва избави,
 Чертохъ зрѣти даруй,
 Вишни тронъ доспити,
 Где тебе лики,
 Со челоуѣки,
 Хвалять на вики,

154.*)

Р. X. Ч. 18.

Радость велія нынѣ яви ся,
 Пречистая дѣва изъ неплодъ роди ся,
 От Іоакіма бо и Анны,
 За избавленіє свѣтъ подани,
 Нынѣ всему міру.

*) Р. III. Ч. 1:

Радость велія нинѣ яви ся,
 Пречиста панна от неплодове роді ся,
 От Якіма, Анни,

Возвесели ся, Адаме, нынѣ,
 Что ты избавилъ грѣховной винѣ;
 Чистая дѣва Богородица,
 Марія мати и царица
 Изъ неплодне роди ся.
 Ко Іоакіму отцу идите,
 Въ скорби бывшу увеселите;
 Горы и холми днесъ ликуютъ,
 Гдѣ ему дщерь даруєтъ
 Дѣву матеръ свою.
 Гласно въ гуслы брящай, Давіде,
 Изъ неплодове плодъ изиде;
 Изъ неяже безъ сѣмене,
 Яви ся намъ царь надъ цари,
 Христосъ царь и Господь.
 Днесъ всему міру радость велія,
 Гди ся народила Дѣва Марія;
 Избавить¹⁾ всѣхъ от напасти,
 Не даєтъ вѣрнымъ въ грѣхи пасти,
 И во огнь неугасимый.

Паралелі: Р. XII. Ч. 41. — Р. III. Ч. 1.

Для збавленя плодъ поданы,
 Нынѣ всему міру.
 Веселі ся, Адаме, нынѣ,
 Избавше ся грѣховной вины,
 И Ева въ радости буди,
 Анна неплодна дѣву народи.
 Лікуй, весели ся,
 Чистая дѣва роді ся,
 Радость всему міру.
 Голосно въ гуслѣ вдарай, Давиде,
 От неплодныхъ плодъ произыйде,
 От Іоакима и Анны,
 Изъ твоихъ чреслъ плодъ поданный,
 На радость всему міру.
 О дѣва мати, моли ся за нами,
 Просимъ тя, матко, со слезами,
 На земли ратуй,
 А въ небѣ даруй,
 Со святыми жити,
 Тя въ небѣ хвалити,
 На вѣки вѣчнѣ.

Р. XII. Ч. 41: 1) избавитель.

155.*)

Р. X. Ч. 17.

Радуйте ся вси людіе,
Дѣва ся раждаєть :
От початку избранная
На свѣтъ ся являєть.

Глагола¹⁾ Богъ ко Адаму,
Єгда въ рай згрѣшилъ²⁾ :
Родить ся от дѣвици
Той, же тя потѣшитъ.

Нынѣ наста время Анни,
Дѣвицу раждати ;
Восхотѣ³⁾ Богъ спасеніе
Людемъ своимъ дати.

Радуетъ ся Іоакимъ,
Иже⁴⁾ єсть пожегнани,
Прежде того и офири⁵⁾
Суть Богу данны⁶⁾.

Іоакимъ грядиѣ въ гору⁷⁾
Богу ся молити,
Не хотѣвъ⁸⁾ онъ во домъ свой
Въспять⁹⁾ ся возвратити.

Донелиже не покажетъ
Господь милость свою,
Сина мити¹⁰⁾ albo дѣвку¹¹⁾
Будеме съ¹²⁾ собою.

Анну въ дому, жену свою,
Сиру си оставляєшь¹³⁾
Безчадную, неплодную
Богу овецъ исправляєшь¹⁴⁾.

Яви же ся ангелъ божій,
Іоакиму¹⁵⁾ повелѣ :
Возврати ся въ¹⁶⁾ домъ свой
Не смути ся отселѣ.

Слиша Господь плачущаго,
Глаголетъ онъ къ тебѣ :
Будешъ всегда изъ Анною
Ликовати себѣ.

Безчадная Анна,
Днесь¹⁷⁾ дѣвицу раждаєть ;
Іоакимъ хвалу Богу
Своему воздаєть.

Хвалу за то Іоакимъ
Даєть¹⁸⁾ Господу Богу,
Увѣдѣвши во старости
Анну у пологу.

Радуетъ ся Іоакимъ,
Анна веселитъ ся,
Увѣдѣвши дщерь¹⁹⁾ свою,
Радосно тѣшитъ ся.

Радуетъ са²⁰⁾ Іоакимъ,
Торжество справуетъ,
А дщерь²¹⁾ свою Анна
Господу Богу офѣруєть²²⁾.

Радуетъ ся рождшая
Марію дѣвицу,
Пресвятую и чистую
Славную²³⁾ царицу.

Радуй ся, панно святая,
Чистая Маріє,
Славимая натъ вшиткими,
Дѣвице святая.

Радуетъ ся рождшая
Царя Ісуса²⁴⁾ Христа,
Предъ рождествомъ, во рождестви
И по рождестви чистая²⁵⁾.

*) Р. XII. Ч. 29: 1) глагола; 1) во рай згрѣшитъ; 3) восхотѣлъ; 4) же; 5) офиру; 6) дати; 7) къ гробу; 8) хотѣлъ; 9) спять; 10) мати; 11) дзвнку; 12) съ — нема; 13) оставяєшь; 14) нам. останнѣх двох стрічок є тут тільки отся: Безчадную Богу исправляєшь; 15) Якиму; 16) во; 17) днесь; 18) далъ; 19) церу; 20) радує ся; 21) церу; 22) офирує; 23) славну; 24) Ісусъ; 25) чиста.

Дай намъ, дѣво, въ неби
Вѣчне ликовати,
Изъ ангели трисвятую
Пѣснь всегда спѣвати.

Паралелі: Р. XII. Ч. 29.

Алилуя, алилуя,
Всегда восклицайме,
Бога отца, святу Троицу
Завше вихваляйме¹⁾.

156.*)

Р. X. Ч. 19.

Кая проницаеть¹⁾,
Во церковь ступаеть,

Дѣвица пречиста²⁾,
Як зоря червлена³⁾.

1) вихвалати.

*) Р. III. Ч. 5:

Сія проницает,
Во церковъ вступаєт,
Дѣвица прекрасна,
Як зоря червлена,
Красна яко луна,
Над слонце ясная,
Сія ест Марія,
Небесна лелѣя,
Ни первороднаго,
Ни учинковаго,
Грѣху неучасна.

Херувимъ преболши,
Серафимъ вышній,
Нинѣ ликовствуют,
Земля веселит ся,
Діявол смутит ся,
Людіє празнують,
Видячи тоє,
Днесъ Воведеніє.
Радуй ся чистая,
Благословенная,
Кушно возываемъ.

Іоаким и Анна
Во малженствѣ здавна
Неплодно прожили;
Аш у старом вѣку,
Прозбою великою,
Сіє испросили,
Гнет во дѣтинствѣ сущу,
Три лѣта имушу,
До храму введена,
На престолъ зложена,
Богу поручили.

Радуй ся чистая,
Благословенная,
Цвѣте украшений,
Богом почтеная,
Заступаешъ люди,
Як столп нерушимый,
Не ест бо от вѣки,
Спасити человекѣи,
Кто бы къ нуждѣ сущи,
Тебе взывающи,
Не былъ утѣшенный.

Обитай дѣвице,
Утренняя горлице,
Богу обручена,
Ты еси от вѣка,
Спасити человекѣи,
От него зволена.
Ту проживше свѣта,
Тогда, дѣво мати, }
Господа раждати,
Заченши не скверно.

Ты нам веселіє,
Душамъ спасеніє,
Єдина исправилъ;
Христа родишь,
От напрасной смерти,
Истинно избавилъ.
Юдитъ обручена,
Слѣчна Голоферна,
Тыже проклятаго,
Врага пекелнаго,
Славно обезглавилъ.

Р. IV. Ч. 11: 1) сія проницаеть; 2) прекрасна; 3) червена.

Красна яко¹⁾ луна,
Надъ слонцемъ²⁾ яснѣйша ?
Сияєшь³⁾ Марія,
Небесна лелия !
Ны первороднаго⁴⁾,
Ны учинкового
Грѣху не причасна.

Іоакимъ и Анна
Во младенствіи здавна⁵⁾
Неплодно пережили.
Ажъ южъ въ^{1*)} старомъ вѣку
С прозбою⁶⁾ велику
Сей плодъ испросили.
У дѣтнствіи⁷⁾ сушу,
Три^{2*)} лѣта имущу,
До храму ведену⁸⁾,
На престолъ сложену⁹⁾,
Богу поручену¹⁰⁾.

О витай¹¹⁾ дѣвице !
Утренняя^{3*)} зорнице,
Богу обручена ;
Ты еси от вѣка
Спасти человекъ
От него створена¹²⁾.
Дванадцять лѣта
Ту прожили¹³⁾ свита.

Тогди дѣва мати,
Господа в радости¹⁴⁾
Зачнеши нескверна.

Ты намъ веселіе,
Душамъ¹⁵⁾ спасеніе,
Єдина испросишь¹⁶⁾ ;
Ты намъ от пропасти,
Злоби и напасти,
Истино избавишь.
Юдифть оружн
Сѣкла Голоферна¹⁷⁾ ;
Ты же проклятого,
Врага пекельнаго
Славно обезглавишь¹⁸⁾.

Херувимъ пресвити^{4*)},
Серафимъ чеснѣйши,
Нинѣ ликовствують ;
Земля весели ся,
Дияволъ смути ся^{5*)},
Людіє празнують,
И видящіє^{6*)} твое
Днесъ воведеніе ;
Радуй ся чиста,
Благословеная !
Купно возивають¹⁹⁾.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 5. — Р. IV. Ч. 11. — Р. XII. Ч. 39.

1) якъ ; 2) слонце ; 3) сія єсть ; 4) по сѣм іде тільки одна стрічка : грѣха не имѣла ; 5) во малженствіи зданна ; 1*) иже во ; 6) справою ; 7) гнєдъ во дѣтнствіи ; 8) воведенну ; 9) занесенну ; 10) занесенну ; 11) обитай ; 3*) горняя ; 12) зведенна ; 13) пережила ; 14) разждати ; 15) души ; 16) исправишь ; 17) дѣво окруженна | всяка Голоферна ; 18) главу избиваєшь ; 4*) Херувимовъ преболша, | Серафимовъ вышша ; 6*) увѣдѣвше ; 19) купина взыває.

Р. XII. Ч. 39: 1*) въ — нема ; 2*) три ; 3*) утренняя ; 4*) пре-
виши ; 5*) смутит ся ; 6*) видяще.

157.*)

Р. X. Ч. 60.

Величай, душе моя, пречистую панну,
Воведеную во церковь Марію преславу.

Во триехъ лицехъ¹⁾ Тройцѣ святой за даръ приносить ся,
За праотца Адама небу молитъ ся²⁾.

Кланяетъ ся Господеви ниско до престола,
Во церкви Соломонови³⁾, где зреть Бога слова.

Молитви изъ устъ чистихъ и слезъ дѣвическихъ
Проливаетъ предъ Богомъ за родъ христіански.

Єдина капля твоя, дѣво, пречистая мати,
Угаситъ огонь⁴⁾ пекелни и вся страсти наша.

О дѣво пречистая, о цвѣте трилѣтни,
О слонце праведное, облаче пресвѣтли.

Нехай Воведеніе всихъ насъ приведе
Отъ земли на небо, где жити потреба⁵⁾.

Паралелі: Р. XII. Ч. 25.

158.

Р. XII. Ч. 28.

Архангелъ Гаврииль принесъ гласъ Маріи,
Духъ святы осинитъ дѣву пречистую,
Ти зачнеши сына отъ духа єдина,
На радость намъ миру и спаса емъпиру,
Отъ духа святаго тройци єдинаго,
Дѣвою породишь.

Ісусъ имя ему будетъ наречено,
Архангелскимъ гласомъ дѣви извищено.
Весь миръ онъ спасаетъ, синъ дѣви биваетъ,
Радуй ся ти, пано, святая намъ дня(в)но.
Благовиствую радость новую,
Силою божества.

Р. XII. Ч. 25: 1) лѣтахъ; 2) помоли ся; 3) Соломоновой; 4) огонь; 5) потребно.

Богу честь и хвала да будетъ во вики,
 Восгласите труби и вси челоуици.
 Марія от туду прослави ся всюду,
 Радуй ся, невесто, намъ невисная,
 Радуй ся, Маріе благодатная,
 Господь с тобою.

159.*)

Р. X. Ч. 33.

Посланъ бысть архангелъ Гавріилъ	Обрите ю въ дому своимъ
Ко дѣви пречистой,	Во тронѣ сидящу,
Возвистити в Назарефти	Празнуюшу а не спящу
Веселие висти.	Токмо книгу читащу.

*) Р. Ш. Ч. 17 — має далеко повнійший і подекуди поправійший текст, тому наводжу його в цілості.

Посланъ быст от небесъ	Ужаснула ся Марія
Гавріилъ ко дѣвѣ,	Оного младенца,
Что[бы] возвѣстити въ Назарефтѣ	Не знаючи самага
Веселіе вѣсти.	Анѣ его отца.

Обрѣте ю въ дому своемъ	О пречистая пано,
На тронѣ сѣдящу,	Мене не лякай ся,
Не празную, ни лежащу,	А мнѣ служѣ своему
Тилко книгу чтящу.	На розмову дай ся.

А читавши пісаніє,	Аз есм архангелъ Гавріилъ
Нашла тіє слова :	Посланный от Бога
Же ся маєт народити	На тіє, которіє
Предвѣчная слава.	Читала еє слова.

Въ Назарефтѣ изыйде	Благовѣщу тебѣ радость
От Акима и Анны,	Велію, царице,
От праведных Боготець	Правовѣрним Християномъ
И Маріи панны.	Всѣм владичице.

Гды собѣ тіє слова	Глаголю я тебѣ : раду[ї] ся
До уваги взяла,	Обрадованая,
З мудростию, спілностию	Господь с тобою,
Тоє уважала.	Паняню чистая.

В той час архангел Гавріилъ	Благоволи Богъ в тебѣ
Ясно показал ся,	Нинѣ вселити ся,
С пречистою дѣвицею	Бы могл в тебѣ промешкати,
Вдячне привитал ся.	Потом родити ся.

И читавши въ єдномъ мыслѣ,
Знала ши тѣе слова,
Же ся масть народити
Предвичная слава.

От Назарефтъ Богъ изидеть
И Иоакимъ и Ани,
Же ся масть народити
Изъ Маріи пани.

Скоро соби тѣи слова
До уваги взяла,
З мудростію, пильностию
Тое у[ва]жала.

Як може тоє быти?
Я раба господня,
Прошу тебе, да буду
От того свободна.

Єстем дѣвица,
А мужа не знаю,
Тое тебѣ до уваги,
Младенче, подаю.

Не фрасуй ся, папанко,
Всѣх прозбраная,
От всѣх родов и всѣх святых
Пронареченая.

Тое буде зачатіє
Без сѣмене мужеска,
Бо духъ святой найде на тя
От [т]хненя божеска.

Зачавши породити
Сина Емануила,
Наречеши имя єму,
О тщи Фануила.

С которого ся увеселит
Вшитко створеня,
От пропасти діаволской
Вѣрным збавленя.

Въ той часъ Архангелъ Гавріилъ
Ясно показалъ ся,
С пречистою дѣвицею
Вдячне привиталъ ся.

Оджаснула ся Марія
Онаго младенца,
Не знаючи го самого
Анѣ єго отца.

О пречистая дѣво,
Мене не лякай ся,
А мнѣ служи своєму
На розмову дай ся.

Буди мнѣ рабѣ господней
По глаголу твоєму,
Не буду ся збороняти
Господу своєму.

А тоє умовила,
Зарась й зачала,
В той час ся душа єя
Возрадовала.

Веселим ся с пречистою
И мы вѣрными,
О зачавшем ся нинѣ
Нашемъ спасеніи.

Слава отцу, отцу который нас
На сей свѣт створил,
Слава сину, который нас
Кровію откуцилъ.

Слава духу святому,
Котрый нас освятилъ,
И всѣх христіян
Благодатію осѣнилъ.

Тройце пренайсвятѣшая,
Єдиносуцная,
Ты єси во естествѣ
Прославимая.

Да будетъ дѣвѣ святой
От насъ честь и хвала,
Нинѣ, завше и на вѣки
Слѣчне воспѣвана.

Азъ есмь Архангелъ Гавріиль
 Посланъ бысть от Бога,
 Да на тие, которіе
 Читала есь слова.

Како можетъ сіе быти
 Изъ раба господня?
 Прошу нехай будемъ
 От того свободна.

Естемъ дѣвица а до того,
 Же мужа не знаю,
 Тебѣ тоє я, младенче,
 До уваги даю.

Не фрасуй ся, о пане[н]ка
 От всихъ родовъ избраная,
 От всихъ родовъ и всихъ святихъ
 Пронареченая.

Твоє будетъ зачатіє
 От дѣви мужейска,
 Бо духъ святы найдетъ на тя
 От дихненя божія.

Нехай будетъ и мнѣ нинѣ
 По глаголу твоєму!
 Скоро тоє вимовила
 И сина зачала.

А заченши породила
 Сина Емануила.
 И наречеши имя єму,
 О тци отца Фануила.

Нехай будетъ от всѣхъ родовъ
 Дѣвѣ святой слава,
 Нинѣ, присно и во вѣки
 Богу честь и слава.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 17. — Записки, т. XVII, ст. 69—70.

160.*)

Р. X. Ч. 5.

Архангели зъ неба пришли до Богородици,
 Якъ послове от царя до своєй царицѣ.
 Напретъ покорне¹⁾ до землѣ поклонъ учинили,
 А голосомъ єдиностанимъ^{1*)} вси заволали²⁾:
 Приди, моя голубице, приди от Ливана,
 Поспишай ся якъ найскорей до сина и пана.
 Прийди, моя ближнѣйшая, приди голубице,
 Избраная, єдина, любимая горлице³⁾.
 Прийди, моя красная⁴⁾, ликуй и красуй ся,
 Прийди, моя сличная, на вѣки радуѣ ся.
 С тѣломъ тебе^{2*)} и зъ душею казалъ Богъ приходити,
 Ведле бочку^{3*)} тя своего хочеть положити^{1**)}.
 С тмами войска своего, отто Богъ приходитъ^{4*)},
 До горнего Сиону за веселіє^{5*)} вѣводитъ^{2**)}.
 И^{3**)} паненка здумивши ся⁵⁾ так отповидала:

*) Р. Ш. Ч. 23: 1) прод покорне аж до; 2) усѣ говорил; 3) сих двох стрічок нема; 4) ближняя; 2**) сих двох стрічокъ нема; 5) паненка здумавши ся.

Р. VIII. Ч. 30: 1*) єдно з ними станимъ; 2*) теби; 3*) ведю боку; 4*) от початку о Богъ приходити; 5*) з веселимъ.

Р. XII. Ч. 5: 1**) посадити; 2**) водить; 3**) а.

Вижду же южь^{4**}) година мнѣ смертная⁶⁾ приспила.
 На годану⁷⁾ тилко заснешь! мовили ангели;
 Жити будешь ажъ^{6*)} на вѣки! рекли архангели.
 А ктож^{7*)} можетъ смертельное тѣло возносити?
 О тоє мнѣ трудно сина, Бога просити.
 Несмертедни рущѣ Бога пестовали,
 А не речъ естъ, абы в землю были заховали^{8*)}.
 Несмертедни снпъ твой, Богъ нашъ, три дни лежалъ въ^{5**}) гроби,
 Моцу боства всталъ от мертвихъ, отпочивалъ въ неби⁸⁾.
 Ми по твоє тѣло пришли — мовили^{6**}) архангели,
 З музикою и з органи⁹⁾ стоятъ серафими.
 Готовят ся виходити с темной темности¹⁰⁾,
 Поспишай ся до небесной и вичной радости.
 Поспишай ся, бо тя начнутъ вси роди чтити,
 От нынѣ и до вика, радуѣ ся мовять ти¹¹⁾.
 Послухай же, что на прихоть твой тебѣ спиваютъ,
 Чого уха^{9*)} смертедни нигди не слухали^{10*)}.
 Не оставляѣ же насъ грѣшнихъ, наша^{11*)} заступнице,
 Не оставляѣ насъ во напастехъ¹²⁾ можная^{12*)} царице.
 Не оставляю^{7**}), але буду за васъ ся молити,
 Тилько и ви престайте^{13**}) Бога южь гнѣвити^{8**}).
 Гнѣваемо ми грѣхами^{14*)}, ти ся, пано, моли,
 Гнѣвъ его въ часъ смерти и терасъ утоли¹³⁾.
 Где ми дѣти безъ матери маеме ся^{15*)} подѣти?
 Заставилъ бо на насъ врахъ пекелни^{9**}) сѣти.

---

6) смерти; 7) годинку; 8*) сих чотирьох стрічок нема; 8) во-скрес моцю своего богства, в небѣ спочил себѣ; 9) и оршалком; 10) готови ся виходити с свѣтовой темности; 11) сї дві стрічки звучать так:

Поспѣшай ся, бо тя почнут вси роди блажити,
 От нинѣ и до вѣка вѣрніи славити;

дальших двох стрічок нема; 12) избавляѣ нас от напасти; 8**) токмо же вы перестанте Господа гнѣвити; 13) в час години нашей смерти гнѣвъ его утоли; замѣсь дальших стрічок йдутъ отсї дві:

Дай нам в небѣ пребывати, молим ся со слезами,
 В ден страшнаго суда причини ся за нами.

6*) ашь; 7*) ктошь; 8*) двох останнїх стрічок нема; 9*) врага; 10*) слухаютъ; 11*) намъ; 12*) мовная; 13*) престаните; 14*) грѣховъ; 15*) безъ Марии маме ся.

4**) ушь; 5**) во; 6**) мовять; 7**) оставлю васъ; 8**) гнѣвати; 9**) пекелни.

Радость теби во молитвахъ вси днесъ принесимо^{16*)},
 Допроватъ^{17*)} насъ до радости вичной, ми тя вси молимо.
 Аلیلуя^{18*)}, аلیلуя, всегда восклицати^{10**)},
 Тебе матеръ и зо синомъ на весь вики вихваляти^{19*)}.

Паралелі: Р. III. Ч. 23. — Р. VIII. Ч. 20. — Р. XII. Ч. 5. —
 I. Франко, Карп. літер. Ст. 140. Ч. 11.

161.*)

Р. X. Ч. 6.

Торжество¹⁾ днесъ вси воскликните^{1*)},
 Человѣкъ²⁾ множество купно градѣте.
 Во³⁾ Гефтсманію,
 Хвалите Марію,
 Во писнехъ.

Чудо преславно велми яви ся,
 Матерь Христова днесъ престапи ся.
 Вичную⁴⁾ обитель,
 Где естъ⁵⁾ Богъ створитель
 Во тройци.

Ангеломъ лики поють прекрасно,
 И вся музики поють ужасно;
 И грають дѣвици,
 Спивають царици
 Весело⁶⁾.

Апостоли вси днесъ ся собрали,
 От конецъ земли ко⁷⁾ гробу престапи;
 Слези вилівають,
 Со жалемъ возирають⁸⁾
 На небо.

16*) просимо; 17*) допроваць; 18*) а ликуй; 19*) на вѣки ви-
 ковъ хвалити.

10**) восклицаймо.

Р. III. Ч. 24: 1) торжественно; 2) человекъ; 3) во вес; 4) во
 вѣчную; 5) естъ — нема; 6) ся строфка виглядає так:

Ангеловъ лики поють ужасно,
 И вся музики — пѣсни согласно:
 Спѣвають дѣвици,
 Триумфують пророци
 Весело.

7) ко — нема; 8) слези изливають | жалоснѣ взирають.

Р. XII. Ч. 7: 1*) возкликните.

Отець предвични⁹⁾ щож си^{2*)} витаєть,
 Слово¹⁰⁾ матере душу пріймаєть;
 Духъ свягий царицу¹¹⁾
 И возлюбленицу
 Лобзаєть.

Приди, царице, горняя¹²⁾ страни,
 Идеже^{3*)} лики свяги собрани,
 Да послужають^{4*)} теби,
 Вся яже на неби,
 О пано!¹³⁾

Грѣшнихъ на землю^{5*)} теби вручаю,
 Ихъ же хочещи прійми до раю,
 Вичная радости,
 Идеже сладости
 Насилять ся^{6*)}.

Паралелі : Р. Ш. Ч. 24. — Р. XII. Ч. 7.

162.*)

Р. X. Ч. 4.

Во успеніє предстаєть,
 Престоль въ небѣ възпріймаєть.
 Память твоя, дѣво святая¹⁾,
 Днесь во радости процвѣтаєть²⁾.

9) небесный; 10) син; 11) дѣвицу; 12) въ горняя; 13) да слу-
 жатъ тебѣ | вси ангелы в небѣ | согласно; но сімъ ідутъ отсі дві строфки :

Чистая дѣво, в небо внесена,
 Отъ земнихъ краєв не отлучена!
 Соблуди насъ грѣшныхъ,
 Долѣ плача бывшихъ,
 Отъ всѣхъ бѣдъ.

Во горнемъ Сіонѣ дай царствовати,
 Чистая панно, ты оглядати,
 Сподоби, Маріє,
 На вѣки вѣчнїє
 Тебе чтущихъ.

2*) щерь свою; 3*) идѣже; 4*) послужаніє; 5*) землѣ; 6*) на-
 ситятъ ся.

*) Р. XII. Ч. 4: 1) чиста; 2) процвита.

Днесъ царица возлѣтаєть,
И со синомъ ся витаєть :
Витай, витай, матко любияшая,
Надъ¹⁾ всихъ святыхъ святѣйшая.

Витай, царице преславна,
Днесъ во небо предъизбрана²⁾,
Процвитати во небесномъ трону,
Восприимати от сина корону³⁾.

Коруну не увядену,
Зъ рознихъ квитковъ⁴⁾ украшену ;
Надъ лелию и надъ ружу⁵⁾ чисту
Изъбра⁶⁾ самъ синъ божи.

Отець и синъ и духъ святой
Хоцєть тебе къ себи взяти,
Як царицу всего свѣта,
До пресвѣтлаго мѣста.

На брашно тя созивають,
На руцѣ тя возприймають ;
Приди, приди, матко, в той години,
Между нами сядєшь нынѣ.

Тебе архангелския хори
Поють во небесномъ двори ;
Непрестано триумфують,
Царицу тя именують.

Ми вирни⁷⁾ прибигаймо,
I⁸⁾ до ней молитви даймо,
Аби сина ублагала,
И насъ грѣшнихъ изцѣляла.

От всякихъ бѣдъ и скорбей,
От дияволскихъ пакостей⁹⁾,
Сохрани насъ, матко блага,
От силъ проклятаго врага.

Паралелі: Р. XII. Ч. 4.

1) натъ ; 2) избрана ; 3) коруну ; 4) в горнихъ квиткахъ ; 5) надъ ;
6) избралъ ; 7) вирни ; 8) а ; 9) пакости.

163.

Р. XII. Ч. 6.

Радуйте ся ангеломъ лики,
 Грядеть до васъ матеръ владыки!
 Гавриль ѿ висте принесе,
 Синъ зо ветръ тя до небесъ принесе;
 Приди от Навана, мати моя укохана,
 Мати укохана.

Апостоли сутръ [сут?] облаками припесени,
 И со слезами Гефсимани преспали,
 И царици тамъ ридали:
 Грядешъ о[т] насъ, о царице!
 Гради, гради голубице,
 Гради голубице.

Егда тѣло на рамо взяли,
 Тми ангеловъ гласити стали;
 Возмите врата князи ваша,
 Се грядеть утѣха наша,
 Давно от насъ пожадана,
 Богоматеръ чиста пана,
 Богоматеръ папа.

Страшни ангеловъ лица,
 Сритающе душу дѣвици,
 Все любезно окруживше,
 Глави своя приклонивше,
 Другъ ко другу приницають,
 Арфи своя устрояють,
 Арфи устрояють.

Царъ пречесни иходъ свой,
 Приять душу во руди свой,
 Честь отдалъ ѿ матерну;
 Пойду блѣжайше ко сину!
 На престоль посаждена,
 Во слонце свитло ополчена,
 Во слонце ополчена.

Торжествена во небо вопровадилъ,
 Блисъ трону посадилъ,
 Увинчалъ ю коруною,
 Потъ нози ѿ мисаць данно,
 И такъ от всехъ заволаано,
 И такъ заволаано.

Витаємъ ты, царице,
 Давна воеводо во мирѣ преславна;
 Ты натѣ всихъ насѣ прославлена,
 Со синомъ Богомъ посаждена,
 Во вѣкъ вѣка царствовати,
 За весь миръ творца благати,
 За весь миръ благати.

Ублагай же благословена,
 Преблагаго Бога рождена,
 Во твоємъ днесѣ Успени,
 Да вси будемъ помнени,
 Претѣ престоломъ святѣшаго,
 Сина ти любимѣйшаго,
 Сина любимѣйшаго.

164.*)

Р. XII. Ч. 3.

Пречистая дѣво мати, небесна царице,
 Ангели вси поютъ пѣснь теби, владичице;
 Апостоли вси отъ конецъ облакомъ летѣли,
 Въ Єрусалимѣ чистой дѣви на погребѣ приспили.

Когда нєсли апостоли одрѣ владичице¹⁾,
 Тогда бившу невірному съ ними Афтонію,
 Покуси ся наущениємъ одру²⁾ сокрушити,
 Фтоша близнецъ у Індій тамо³⁾ забави ся.

Когда отцу прикосну ся, безъ руки являет ся⁴⁾,
 Шотомъ приде и припаде, гробу взираючи;
 Ангели вси вопияху: возмите ся врата!
 Со триумфомъ⁵⁾ грядетъ небо царская палата.

Духъ святи и синъ матеръ, Богъ отецъ невесту⁶⁾,
 Короняютъ у имѣору⁷⁾ днесѣ дѣву пречисту;
 Пречистая дѣво мати, горнихъ силъ царице,
 Не забуди за⁸⁾ насѣ гришнихъ, чистая горлице.

Паралелі: Р. X. Ч. 21.

*) Р. X. Ч. 21: 1) владичицы; 2) одрѣ; 3) тогда; 4) сеї стрічки нема; 5) торжествомъ; 6) Богъ отецъ дщерь и сынъ матеръ, духъ святий невесту; 7) увѣнчають порфирю; 8) и.

165.*)

Р. IX. Ч. 9.

Витай, о дѣво Маріе,
Керестурска ясна¹⁾ звяздо!
Нѣнѣ къ теби тузме пришли,
Пре ти²⁾ образъ твой поклекали³⁾,
Маріе, Маріе.

Велку радость чувствуеме,
Же тебе вси⁴⁾ видиме;
О⁵⁾ Маріе, слатка⁶⁾ мати,
Сподоби насъ благодати,
Маріе, Маріе.

Попатри на насъ очима,
О мати милосердія⁷⁾;
Пришли зме тя оглядати,
И на помощь призвати⁸⁾,
Маріе, Маріе.

Прекрасне твоє зринѣе,
Образъ твой свитло ясне,
В тимъ то святимъ божимъ дому,
Теби на честь справеному,
Маріе, Маріе.

Ту себи мисто избрала,
Со⁹⁾ Исусомъ ся показала,
На тимъ керестурскимъ полю,
Многимъ свою помощь дала¹⁰⁾,
Маріе, Маріе.

Радуй ся благодатная,
Пресвятая дѣво Маріе¹¹⁾;
Поздравлена от всихъ буди,
На насъ гришнихъ не забуди,
Маріе, Маріе.

Словомъ не мошь виповисти,
У теї велькеї¹²⁾ радости;
Сердце ашъ ся запалило,
Же матеръ божу видѣло,
Маріе, Маріе.

Буди слава отцу Богу¹³⁾,
Синови Духу святому,
От насъ честь¹⁴⁾,
.....
Маріе, Маріе.

Паралелі: Р. XII. Ч. 11.

166.**)

Р. X. Ч. 16

Радуй ся Маріе,
Небесна царице,
О радуй ся матко божа,
Пресвитла зорице.

*) Р. XII. Ч. 11: 1) красна; 2) предъ; 3) поклекали; 4) ту вси; 5) охъ; 6) славна; 7) милосердна; 8) тебе призвати; 9) з; 10) многимъ дала помощь свою; 11) мати; 12) великеї; 13) Богу отцу; 14) дѣви Маріи, Исусъ Христовей матери.

**) Р. III. Ч. 54:

Радуй ся Маріе,
Небесна царице,
Радуй ся пречиста,
Пресвѣтла зорице,
Ты обрадованная,
Сына породила,
Ты клятвы Адама

Дѣвствомъ свободила.
Приди до нас, панно,
З високого гмаху,
Потѣшай нас усѣх,
У великомъ страху,
Котрый час смертний
На нас наступует,

Тызъ¹⁾ обрадована
Сына породила,
Ты изъ клятви про Адама
Дѣвствомъ свободила.

Свободи насъ, мати,
Не дай погибати,
Избави насъ, охрани насъ
Злой поганской руки.

Которая нынѣ
На насъ наступуеъ,
Всѣхъ христьянъ православныхъ
Погубити хоцетъ.

Покрїй же насъ, матко,
Омофоромъ, твоимъ
Избави насъ, охрани насъ²⁾,
Всѣхъ христьянъ твоихъ.

Одейми³⁾ мечъ остри
Отъ злихъ рукъ поганскихъ,
Не дай, не дай погубити
Всѣхъ душъ христьянскихъ.

Тызъ обрадована,
Э високого неба
Иная намъ помочници
Опрочъ тебе [не] треба⁴⁾.

Єретическа рука
Насъ огортуеъ.
Отими мечъ острый
Отъ рукъ бесурмянскихъ,
Не дай насъ губити
Всѣхъ душъ христьянскихъ.
Слезы выливала
До своего сына,
Плакала за нами,
Якъ matka єдина.
Плакала крем болю
Въ мѣстечку королевскомъ,
Повторе в Каменцу,

Плака[ла]сѣ жалоснѣ
У повчанской церкви
И молиласѣ сына своего⁵⁾
За людъ христьянски.

По(в)чаевска скала
Ты ся растушила,
Гдижъ⁶⁾ отъ поганъ омофоромъ
Христьянъ покрила.

Хорихъ изцїяласѣ,
Нищихъ ратоваласѣ
И отъ злихъ, поганскихъ рукъ,
Многихъ охраниласѣ.

Дознали ся пани
Велможни и мали,
Приходили и молили
Тя вси со слезами.

И людіє странци,
Нищи и упадли,
С чистимъ сердцемъ и со плачемъ
Теби ся кланяти⁷⁾.

Теби ся кланяли,
Чуда позирали,
И по правой вѣри⁸⁾ своєй
Вси ся изцїяли.

Повѣтъ подолскомъ.
Добра голубице,
Храни своя дѣти,
Абысмо ты могли
Вси усерно пѣти.
Зовѣмъ непрестано,
Чтѣймы сіє,
Не забуди насъ,
Госпоже Маріє!
Не забуду, але буду
За васъ ся молити,
Але вы престапте
Господа гнѣвити.

Р. XII. Ч. 18: 1) ти; 2) охрани насъ, уховай насъ; 3) одойми; 4) сеї строфки нема; 5) своего; 6) гди; 7) молили; 8) правовири.

Мы тежъ прибгаємъ,
Теби ся клаяємъ¹⁾,
Якъ царицу всего свѣта
С плачешъ умоляємъ²⁾.

Рачъ ся змиловати,
Сина ублагати,
Бы намъ рачиль як отецъ³⁾
Грѣхи опростити.

Грѣхи опростити⁴⁾,
Царство даровати,
У котором бысьме могли
Его вихваляти.

Со всеми ангели
И со архангели
И со всеми и святыми⁵⁾
В немъ ся радовати.

В немъ ся радовати,
Тебе вихваляти,
Яко матеръ Христа пана⁶⁾
На вѣчнии вѣки⁷⁾.

167.

Р. X. Ч. 57.

Ко твоей святѣй иконѣ
Прибгаємъ грѣшнии,
Заступница велія,
Пресвятая Марія.
Изъ высоты небесныя
Прозри на стянїя
Рода тебѣ вѣрнаго,
Не остави сираго.
Отврати отъ насъ напасти,
Войну, гладъ и бѣдности
Не дай намъ погибнути,
Сохрани насъ въ цѣлости.
Вею надѣю
Полагаємъ въ тебѣ

И ожидаємъ вѣчное спасеніе
Черезъ твоє заступленіе.
Не имѣемъ бо иную,
Токмо тебе единую,
Нашу ходатаицу,
Неба, земли царицу.
Умоли сына твоего,
На лонѣ держимаго,
Войнѣ, гладу преслати
Смерть напрасну отняти.
Изъ глубины сердечныя,
Прійми, моленія наша
Заступница велія,
О пресвята Марія.

Паралелі: Р. III. Ч. 54. — Р. XII. Ч. 18. — Р. XII. Ч. 40.

168.

Р. XII. Ч. 20.

О Маріє повчанска, ходанце наша!
Маріє, о Маріє пресвятая, дѣво пречистая*.)
Моли Господа Бога, спаса нашего Хріста!
Достойно тя возхваляємъ, стопал(и) твоимъ прибгаємъ.
Всякъ, кто тебе не славить, помощь твою не знаетъ;
Ти помочница биднимъ, хранителница странимъ,
Прими наше пинїє, дай намъ гриховъ прощєнїє.

1) до тебе волаємъ; 2) волаємъ; 3) отецъ нашъ; 4) отпустити;
5) и всеми святыми и со архангели; 6) Бога; 7) на вѣки вичнии.

Р. XII. Ч. 40 — не має важнійших відмін.

*) Сей приспів повторяєть ся по кождім стиху.

169.

Р. XII. Ч. 23.

Повче граде весели ся,
 Благодат(и) во теби яви ся,
 Препрославленої с висоти,
 О Маріє чистоти,
 Мирови, мирови.

Радуй ся роде християнски,
 Тивроне квите тронь сионски!
 Дражащая паче злата,
 Хрїстова єсть палата,
 Марія, Марія.

Органи дѣви принесите,
 Устнами и сердцемъ х[в]алите,
 Священици со лики,
 И миръ дари велики,
 Примите, примите.

О дѣво всіхъ найдостойнѣйшая,
 Херувимъ глаголемъ чеснѣйшая,
 Молим ти ся от сердца,
 Раби твои младенца,
 На вѣки, на вѣки.

Изведи гришниковъ из гроба,
 Праведшимъ теби дойти двора;
 Буди намъ гришнимъ веселіє,
 Душамъ нашимъ спасеніє,
 На вѣки, на вѣки.

170.*)

Р. XII. Ч. 10.

С Богомъ остань, охъ¹⁾ Марія,
 Ушь от тебе отходиме,
 Образъ твой ту оставляе²⁾,
 Подъ твой покровъ ся вручае³⁾,
 Маріє, Маріє †).
 Дай намъ благодати словеніє⁴⁾,
 Укашъ и милосердіє,
 Подай здравля путовати,
 Рачъ намъ вирнимъ помагати.
 Охъ якъ ты ту охабиме⁴⁾,
 Слатка мати, ты молиме,
 Серце во⁵⁾ насъ мѣть,
 Ктось насъ други помилуєть?
 Хочъ образъ твой ту остань,
 Но серце собомъ возьме;
 Приди с нами, охъ Маріє,
 Тобою намъ спасеніє.

С радостію пришли ту сме,
 А во жалюмъ отходиме,
 Охъ Маріє, розвешель насъ
 И на путь⁶⁾ настави насъ.
 Серце намъ є отворене,
 Теби⁷⁾ пресвята Маріє,
 Видяще тя⁸⁾ чувствуєме,
 Сердечно ся радуєме.
 Про то с нами⁹⁾, мати,
 Наставъ руки благодати,
 Трудъ нашъ даєть прияти¹⁰⁾,
 И отпуєть намъ хасновити.
 Слава Богу отцу¹¹⁾,
 Синову духу святому¹²⁾,
 Во твойци святой єдини,
 Чєсть чистей дѣви Маріє.

Паралелі: Р. IX. Ч. 10.

*) Р. IX. Ч. 10: 1) о; 2) оставляе; 3) благословеніє; 4) охабиме; 5) серце, душа во; 6) путь; тут іде перше 5-та, а опісля 4-та строфка; в останній дві стрічки пропущені; 7) ко теби; 8) ты вси; 9) буди с нами; 10) приятни; 11) слава були отцу Богу; 12) сятому — і далі: сятій.

†) Ся стрічка повтараєть ся по кождих чотирьох.

171.*)

Р. XII. Ч. 30.

А певаймо писмици, от Маріє дѣвици,
 Коя света в била, приє некъ се родила.
 Єзушъ, Марія, откутъ нама сунце ся,
 Сунце сія с планине и от юцкой Маріи,
 Здрава госпо' юцка, дѣвице премудра.¹⁾
 Катъ Марія отрасте, изъ младече изайде,
 Богъ Марію изабра и за матеръ изабра.
 Да че сина родити, у утробу носити,
 Богъ послао ангела и светога Гавриила.
 Да Маріи нависти, породе не изъ усти,
 Да че сина родити, и да че намъ краљ бити.
 Ангель дойде к Маріи и овако говори:
 Богъ мене послао, здрава буди Марію.
 Милости си ти пуна, небеска свихъ коруна,
 Ти чешъ сина зачати, с духомъ светимъ почати.
 А Марія говори, понѣзно се помоли:
 Како може то бити, да чу сина родити?
 Мужа ни самъ познала, премъ да самъ га имала.
 Духъ че свети дочи, майки светой у помочъ.
 Катъ Марія разуми, што ей ангелъ говори:
 Служебница я хочу бити з божиомъ помочу.
 Лисавети родици и низиној сестрици,
 Иной у похоть долази, Марія є родила.
 Марія се радує и мило ей то буде,
 И еръ избра сироту, Богъ за матеръ дѣтету.
 Марія є сирота и побожна девойка,
 Побожно се влада, дѣвичанство чува.
 Богу съ у виць молила, божию помочъ искала,
 Да ей буде у помочъ и сваки данъ и обоночъ.
 Паки Марію дѣвицу Богъ придаде Іосифу,
 Да се за ну онъ брине, да не умре от зиме.

*) Ся пісня взята з сербщини, на що вказує мова.

¹⁾ Сей приспів повтаряєть ся по кождей строфці.

172.*)

Р. XII. Ч. 32.

Хваленъ Ісусъ, Маріо, хваленъ Ісусъ, дѣвице,
Хваленъ Ісусъ, майко наша, заговорнице.

Прими насъ все путники, тужне ктере и синке,
Прими, о Маріо юцка, сатъ насъ неволикке.

Котри зме те хвалили, данъ и ночъ се трудили,
И на ово мисто желіо сатъ смо допили.

Дакле, любезна майко, просимо те овако,
Прими насъ всихъ, о кралѣце, чиста ружице.

Пришли смо те прославицъ, изъ ангеломъ поздравицъ,
Ти от Бога надарена, майко блажена.

К теби сииде свети духъ, же си майка Ісусу,
А и наша помочица, блага дѣвица.

Спомени се прелила¹⁾ и прими насъ потъ крила,
Слатка майко от радости, єво ти гости.

Ми ту тужни стоимо, смирено те молимо,
Дѣли милость божу и намъ всимъ християнамъ.

Моли за насъ ти Бога и Ісуса слаткога,
Моли и духа святаго, ради рода гришнаго.

173.

Р. XII. Ч. 42.

Исполни ся небо и земля чудесь твоихъ, царице,
Изъбраная яко луна, одѣяна во слонце;
На глави єй винець, на рукахъ младенецъ,
Прежде вѣкъ рождени и з ней воплощени,
З Маріи дѣвици синъ єй возлюблени.

О пречистая царице, на образъ твой взираємъ,
Страмоловной, чудотворной дѣвици волаємъ:
Призри на насъ, мати, не дай погибати,
Во суетномъ свѣтѣ, во угор[с]комъ повѣтѣ.

Абы змо тя вси усердно могли хвалити,
Архангеломъ, херувимомъ, чеснѣйшая царице.
И серафимомъ во истину, славнѣйшая дѣвице;

*) Ся пісня взята теж із сербщини. 1) Нам. премила.

Тизъ в неби на тронѣ, въ тройческомъ корунѣ,
Днесъ во храми твоємъ подъ ноги падаемъ,
Тебе чудотворну на помощь взываемъ.

Восплещите вси руками вирно днесъ царици,
Во угорскомъ землѣ, гласомъ радоснимъ, пресвятой дѣвници;
Обрадованая, Маріе преславная, Господь с тобою,
Дастъ милость свою, тебе вихваляти въ мири, у покою.

Ликуй граде и весели ся, гди мати в теби изяви ся,
От свякихъ бидь свобождай, виру нашу охраняй,
От лютихъ Агарянъ, геретиковъ безъбожнихъ,
Повитра и огня, якъ мати господня, заступница наша.

Кто прибигнетъ ко образу в Повчи застающему,
Наполнит ся благодати и ласки пресятой.
Слези изливають и тварь просвпщастъ:
Царице прекрасная, неvirнимъ ужасная,
На престоли святомъ яко слонце ясная.

Сіяешъ чудеси на землѣ, яко слонце на небеси,
Просвищастъ сущихъ во грисехъ прибигающихъ к теби;
Упроси намъ сина, о матко едина,
Би намъ былъ милостивъ и грѣхи отпустилъ,
На правици своей всехъ насъ просвистилъ.

174.

Р. XII. Ч. 31.

Хрістіяне, по всемъ свитѣ пойте весело,
Вознесла ся дѣва свята нынѣ на небо.
Нынѣ на небо, пойте весело,
Вознесла ся дѣва свята нынѣ на небо.

Вознесла ся со славою, сила на свой тронъ,
От него же virнихъ своихъ не иженетъ вонъ.
Не иженетъ вонъ, сила на свой тронъ,
От него же virнихъ своихъ не иженетъ вонъ

Ахъ Марія, мати божа, сущая в неби,
По возданой благодати от оца теби.
От оца теби, сущая в неби,
По возданой благодати от оца теби.

Удѣли намъ мисто в неби при тронѣ твоємъ,
Гдѣ царствуєшь со славою со сипомъ своимъ.
Со синомъ своимъ при трони твоємъ,
Гдѣ царствуєшь со славою со синомъ своимъ.

Радуйте ся также вирнихъ, мисто ожидаєть васъ,
Коя жадна сила ваша не возметъ от васъ.
Не возметъ от васъ, мисто ожидаєть васъ,
Коя жадна сила ваша не возметъ от васъ.

Любте вдови и сироти, возлюби Богъ васъ,
Постави насъ на правицу, докъ приде тотъ часъ.
Возлюби Богъ насъ, докъ [приде] тотъ часъ,
Постави насъ на правицу, докъ приде тотъ часъ.

175.*)

Р. X. Ч. 23.

По[д] твой покровъ прибігаємъ, пречистая дѣво,
За охрану тя жадаємъ, пресвятая дѣво.
Охранъ, захранъ, вислухай насъ, мати милостива¹⁾.

Котри к теби прибігають, на помощь ты призываютъ ;
Бо ти есть имъ помощница, гришнимъ людемъ заступница.
Не дай, не дай пропасти намъ, мати милосердная.

До нохъ твоихъ упадаємъ, ласки твоѣй вси жадаємъ,
Охранъ, захранъ, вислухай насъ, мати милостивая.

Паралелі : Р. VIII. Ч. 38.

176.

Р. X. Ч. 58.

Подъ твой покровъ прибігаємъ,
Пресвятая Дѣва,
Твоѣй помощи желаємъ
Мати милостива!
Сохранъ, заступъ, выслободъ насъ,
Пресвятая Марія,
Не дай, не дай сгубити насъ,
Мати милостива.

*) Р. VIII. Ч. 38 : 1) тут є ще одна стрічка : не дай пропасти намъ, мати милосерна ; обі останні стрічки повторяють ся по кожній строфці ; иньших відмін нема.

Сохрани насъ, о матичко,
Къ тебѣ вопѣющихъ,
Покрый насъ, божа родичко,
Въ тебе надѣющихъ;
Покрый плащемъ, заступи насъ,
Пресвята Марія,
Не дай намъ всѣмъ загинути,
Мати милостива.

Моли сына о насъ грѣшныхъ
Въ сей и на каждый часъ,
Бы отъ бѣды часныхъ и вѣчныхъ
Благо свободилъ насъ.
Моли сына, проси о насъ
Пресвята Марія,
Не дай сыномъ исчезнути,
Мати милостива.

Разширь твой плащъ, заступи насъ
Отъ злыхъ враговъ нашихъ,
Несправедливо на родъ нашъ
Злостію нападшихъ.
Заступъ, покрый, охрани насъ,
Пресвята дѣва,
Выслышь твоихъ дѣточковъ гласъ,
Мати милостива.

Сохрани насъ отъ бѣды скорбныхъ,
Отъ огня и града, отъ хвороты, заливъ водныхъ,
Отъ войны и глада,
Отъ мора, труса, потопа,
Пресвятая дѣва,
Сохрани насъ
Отъ всей злобы,
Мати милостива.

Молиме тя со слезами,
Пристой намъ въ ускорости
Просимъ тяжкими гласами,
Помози въ бѣдности.
Охранъ, заступъ, выслободъ насъ,
Пресвята Марія,
Не дай, не дай сгубити насъ,
Мати милостива.

Подъ охраною твоею,
 О матичко мила,
 Не вредить полна лестію
 Враговъ нашихъ сила;
 Бо ты надъ всѣми силнѣйша,
 Пресвятая дѣва,
 Побѣда твоя певнѣйша,
 Мати шпlostива.

177.

Р. X. Ч. 59.

Воспойте согласно
 Пѣснь нову прекрасно,
 Маріи дѣвицѣ,
 Небесной царицѣ,
 Всея земляны, христіаны.
 Котора на тронѣ,
 На горномъ Сіону,
 Руки подноситъ,
 За весь міръ проситъ.
 Прошу тя, сыне ласкавый,
 Пощади вся христіаны,
 Помилуй насъ и помилуй насъ.
 Любовно насъ смотри
 И плащъ твой распростри,
 Которымъ, царице,
 Мати владицице,
 Покрываешъ, соблюдаешъ
 Наземни вси роды
 Отъ смертной пригоды.
 Повѣтря брани
 Свякія страны,
 Правовѣрныя во скорѣ,
 На земли же и на морѣ
 Неизмин[н]о, неизминно.
 Люта врага зѣло,
 Побѣдилась смѣло,
 Голоферна давна,
 Воввода славна,
 Юдитъ іста,
 Дѣво чиста,
 Смири враговъ роги

Подъ наши подноги,
 Подкори поганы,
 Спаси христіаны,
 Дай намъ во мѣрѣ пожити,
 Тя Богоматерь блажити
 Непрестанно, непрестанно.
 Свѣтлости святѣйша,
 Надъ слонцемъ ясиѣйша,
 Свѣтѣя непрестаешъ,
 Благодать подаешъ
 Отъ небеси въ градѣ,
 Весѣ мы тебе волаемъ,
 На помощь взываемъ :
 Предстателнице, ходатанце,
 Ко творцу всѣхъ непреложна,
 Маріе мати всеможна,
 Не презри насъ, не презри насъ.
 Кивотъ благодати,
 Ты пречиста мати,
 Въ тя слово всели ся,
 Съ тебе воплоти ся
 Чудо красно и ужасна,
 Небесъ пространѣйша,
 Серафимъ славнѣйша
 Ангель царица,
 Богородице, за насъ сына убла-
 [гаешъ,
 Праведный гнѣвъ утоляешъ,
 Якъ мати, якъ мати.
 Избранна святая,
 Порфира царская.

Блажимъ ты вси роди,
 Ты насъ выслободи
 Вражїихъ рукъ,
 Пекѣльныхъ мукъ.
 Упроси у сына,
 О мати единая,
 Абы въ день судный,
 Человѣкъ блудный,
 До благодати былъ прїятый
 Черезъ тебе, чистая мати,
 Надежду всѣхъ, надежду всѣхъ.
 И еще ко тебѣ,

Въ единой потребѣ,
 Руцѣ вси возносимъ
 И помощи просимъ:
 Призри на насъ
 Во смертный часъ,
 Дай благая мати,
 Въ небѣ оглядати
 Сына твоего,
 Бога нашего,
 Которому честь и хвала
 Съ тобою бы не устала
 Во вся вѣки, во вся вѣки.

178.*)

Р. X. Ч. 7.

Чистая Богородице,
 Грѣшнымъ людемъ помощнице^{1*)}!
 Теби¹⁾ в день и в ночи просимъ,
 Руци своя²⁾ вси подносимъ;
 Буть^{2*)} причиною своею,
 А не³⁾ прозбою нашею,
 Донеси я сину своему,
 Царю и богу нашему,
 Абы рачиль заховати,
 Не допущалъ воевати,
 Церкви божой⁴⁾ боронити,
 Нашу⁵⁾ хоронити^{3*)}.
 От поганъ, людей злосливихъ⁶⁾,
 Вирї нашей⁷⁾ нежичливихъ,
 Котори⁸⁾ в давна воюють,
 На християнъ наступують^{4*)}.
 Як би могли уловити,
 Ко⁹⁾ вирѣ своей прихилити.
 О Христе царю и Боже мой,
 Я предъ тобою слуга твой.

*) Р. VШ. Ч. 33 : 1) тебе ; 2) твоя ; 3) не горть ; 4) божей ; 5) вѣру нашу ; 6) людие злосливихъ ; 7) нашей ; 8) котри ; 9) к..

Р. XII. Ч. 8 : 1*) помочнице ; 2*) будъ ; 3*) охранити ; 4*) наступаютъ.

До ногъ твоихъ упадаємъ,
 Ратунку от тебе жадаємъ,
 Рачъ намъ ласку свою дати,
 Вичнимъ царствомъ даровати.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 33. — Р. XII. Ч. 8.

179.*)

Р. X. Ч. 8.

Буди восхвалена от всіхъ родо́въ земнихъ
 И возвеличена от хоровъ небеснихъ¹⁾;
 Богородице, небесъ царице,
 Чистая дѣво²⁾, ласкава горлице.†

Архангеломъ сладость, херувимомъ радость,
 Безименная краса́та^{1*)} всімъ грѣшникомъ радость³⁾.

Чистотою дѣвства⁴⁾, више всіхъ слави́ма⁵⁾,
 Богу предвичному, прежде ви́къ слами́ма⁶⁾.

Избраная⁷⁾ от грѣховъ Адама и Еви⁸⁾
 И от первородной^{2*)} избраная⁹⁾ клятви^{1**)}.

*) Р. III. Ч. 49: 1) архангелскихъ; 2) пав[н]о; 3) ся стро́фа звучитъ так:

Архангелов радост,
 Серафимов сладост,
 Безцѣна красото
 И нам всѣмъ помощь.

4) дѣвством; 5) слави́ша; 6) паче всѣхъ любезнѣща; 7) избрала; 8) Ёву; 9) избавила.

† Сі дві стрічки повтаряють ся по кожній стро́фі.

Р. IV. Ч. 15: 4) дѣвство; 6) любима; стро́ф 4—6 нема, за те є дві кінцеві в Р. III. Ч. 49.

Р. VIII. Ч. 22: 1*) радость бесименная; 7) изрядная; 2*) первой.

Р. XII. Ч. 15: 1**) Намісь сеі стро́фи є така:

Изъ боку своего Хріста породила,
 Адама и Ёву дѣтствомъ свободила.

Дальші чотири стро́фи також досить позмінювані:

Надъ слонцешъ и луну красотѣ избрана,
 Близъ пресвятой тройци въ тронѣ пожадана.

Силою святого духа осинена¹⁰⁾,
Пресвятой Троицы в тронѣ посажена¹¹⁾).

Надъ солнце и луна више всех сламима^{3*)},
Просимъ, да намъ будетъ ласка еи^{4*)} дана¹²⁾).

Паралелі: Р. Ш. Ч. 49. — Р. IV. Ч. 15. — Р. VIII. Ч. 22. —
Р. XII. Ч. 15.

180.*)

Р. X. Ч. 9.

Богородице, вѣрнимъ оборона,
Уповающимъ¹⁾ на теби коруна;
Спаси насъ отъ бидѣ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Ти живнодавца на свѣтъ породила,
Адама и Еву отъ бидѣ свободила;
Свободи же и насъ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Силою святаго духа осиненаго,
Что хочеть упросити у сина своего.

Котораго у своемъ жити зачала,
Проси, да будетъ намъ ласка его дана.

Смертнующю не дай намъ лихую годину,
Але благую у неби коруну.

Р. Ш. Ч. 49: 10) ты ес; 11) при пресвятой троици трону посажена; 12) ся строфка йде передъ пятою і звучить:

Надъ солнце и луну естес свѣтлѣша,
И намъ по Бозѣ паче всѣхъ милостивѣша;

крімъ того е тутъ іще отсі двѣ строфки:

Котраго в своемъ животѣ чтосъ зачала,
Просящимъ намъ буди ласкава.

Испроси намъ при смерти блажену годину,
Уготовай намъ в небѣ вѣчну коруну.

3*) сламима; 4*) еи — нема.

*) Р. II. Ч. 54 — пропуская, бо має багато помилок.

Р. Ш. Ч. 48: 1) уповающихъ.

Тебе небеснихъ духомъ¹⁾ поють хори,
Тебе патриархъ, пророкъ исобрани²⁾,
Вси вихваляю[тъ], мати преблагая,
Дѣво сятая.

Тебе апостоли, преподобнихъ полки,
Яко царя, и всехъ насъ матеръ патронки,
Молятъ ...дно, мати преблагая,
Дѣво сятая³⁾.

Тебе мучевіки, и святыхъ женъ дики,
Тебе дѣвственници и вси небесніе
Молятъ усердно⁴⁾, мати преблагая,
Дѣво сятая.

---

1) небесныхъ духовъ; 2) тебе апостолов и пророковъ собори; 3) сеї строфки нема; 4) ся строфка відмінна:

Тебѣ мученик и преподобныхъ лица,
Яко царици и всѣхъ заступници
Молятъ ся вседа....

Так само відмінні всі дальші:

Тебѣ посников и святителейъ сѣни,
Тебѣ пустыныхъ и святыхъ женъ чины
Покланяютъ ся....

Тыс ходотайца наша ко владичѣ,
Мы же будучи в грѣховной темници
О помощи просім....

Предстателнице и покрове миру,
От геретиковъ храни нашу вѣру,
Не дай заблудити....

Умоли сина своего за нами,
Бы не попрали враги насъ ногами,
Молимъ ся тебѣ....

Бысмо по смерти в небѣ пребывали,
Роскошей ангелскихъ вседа уживали;
Учини насъ горныхъ....

Тыс молебница и всѣхъ заступница,
К тебѣ прибѣгающихъ скоро помощница,
Спаси насъ отъ бѣд....

Умоли сина своего за насъ,
Абы не попрали враги насъ ногами,
Молимъ ся теби, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Тя єсть молебница наша ко владыци,
Ми же будучи во грѣховной въ темници,
О помощь просимъ, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Престателнице и покрове миру,
От геретиковъ храни нашу вѣру.
Не дай заблудити, мати преблагая,
Дѣво сятая.

Абы зме тебе годне вихваляли,
Бога во Троици єдинаго знали;
Тому да будетъ от насъ честь и хвала
И на вѣки вѣкомъ слава.
Мати преблагая,
Дѣво сятая.

Паралелі: Р. II. Ч. 54. — Р. III. Ч. 48. — Р. IV. Ч. 14. —
Р. XII. Ч. 17. — Записки, т. XVII, ст. 52.

181.*)

Р. X. Ч. 10.

Радуй ся царице,	Тебе вси ангели
Наша заступнице,	И вси архангели,
Небесного пеликана,	Херувими, серафими
Маткою названа.	И вси сили з ними.

Ты родъ христьянскій дуже возлюбила,
Ко спасенію веѣх Богу поручила,
Спаси нас от бѣд...

Абы смо могли тебе вихваляти,
Бога во Троици єдинаго знати;
Тому нехай буде от насъ чест и хвала,
И дѣвѣ святой от насъ посланна.

Р. IV. Ч. 14 — не має важнійших відмін. Р. XII. Ч. 17 — до-
сить лихий і фрагментарний. а в поодиноких словах не різнять ся та-
кож багато.

*) Р. VIII. Ч. 23.

Тебе вси пророци,	У небо волають,
И вси патриарси	Піснь теби спѣвають :
Тебе вси святітелие	Радуй же ся, матко божия,
И вси патриарси,	Тебе величають.

О чистая пано,
 Райская Дяно,
 Дай намъ голосъ Христовъ чути
 Вирнимъ сготовано.

А ти наша оборона,
 На теби коруна,
 З райскіхъ квитковъ украшена
 З небеснаго трона.

Небесними и всіми силами керуєшь
 И земними елєменти в семъ свѣтѣ справуєшь ;
 Дай намъ оглядати,
 Райскія палати¹⁾,
 Бисмо могли предъ майстатомъ
 Сина твоего стати.

Тому алилуя от насъ грѣшнихъ Богу,
 Слава, хвала и держава во Тройци единому.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 23. — Записки, т. XV, ст. 24—25.

182.)*

Р. X. Ч. 11.

Руже сличная,	Била лєлія
Дѣво святая,	Дѣво Марія
Вдячне пахнучая !	Темни заквитнула ;
Подай ми руку,	Чертоже давни,
Нехъ не йдемъ въ муку,	Квитками славни,
Матко милосерная.	Ти есь Богу зготовани.

1) палици; зрештою нема відмін, тільки 7 строфка йде перед 6-ою.

*) Р. III. Ч. 50 :

Роже слѣчная, дѣво чистая,
 Буди нам вседа ласкавая.
 Подай нам руку, най не йдем во муку,
 Матко милосерная.†

† Сей приспів повтаряєть ся по кождїй строфцї.

Порфиро зацна,	Станно златая,
Свѣту прекрасна	Матко святая,
А врагомъ . . .	О зоре пресличная.
Барзо руно златое	Зорнице ясна,
Въ небо всятое,	Свѣту прекрасна,
Одежду постановленіе.	Царице небсна!
Остань за нами	Подай ми руку,
Своима слугами,	Нехъ не йдежь в муку
Студне живота.	Матко милосерная.

Подай намъ обѣ,
 Пріми насъ к соби
 Матко милосерная.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 50. — Записки, т. XV, ст. 33.

183.*)

Р. X. Ч. 12.

Дѣво мати преблагая,
 Ти царице пречистая¹⁾!
 Рачъ намъ ласку свою дати,
 Бисме могли отримати²⁾,
 О всепитая мати.

Ми к теби вси прибиваемъ,
 Ратунку от тебе³⁾ жадаемъ:
 Покрій⁴⁾ владичице,
 Архангелская царице,
 О всепитая мати.

Бѣлая лелѣе, дѣво Маріе,
 Чертоже славный, квѣтками устроеный.

Богу возлюбленная, духом орошенная.
 Сина рожшая, заступнице наша.

Руно златое, з неба взятое,
 Небесъ вышая, Маріе славная.

*) Р. Ш. Ч. 51: 1) небесная; 2) всегда помагати; 3) от тя; 4) покрый нас.

Свободи же¹⁾ насъ от напасти,
 А²⁾ не дай намъ въ грѣхѣ въпасти³⁾,
 И потлумъ⁴⁾ враги наша,
 Бо⁵⁾ ти есъ потѣха наша,
 О всепитая мати.

О всепитая мати,
 Ктожь ты можеть⁶⁾ вихваляти?
 По всемъ свѣтѣ естесъ⁷⁾ славна,
 От Бога отца похвална⁸⁾,
 О всепитая мати.

О всепитая мати,
 Рачъ намъ тоє даровати,
 До сина ся причиняти⁹⁾,
 Би насъ рачиль боронити,
 О всепитая мати.

От поганъ, людей злосливихъ,
 Вири¹⁰⁾ нашей нежичливихъ;
 Котори на насъ¹¹⁾ воюють,
 На християнъ наступують,
 О всепитая мати.

Молимъ ти ся со слезами
 Покажь ласку надъ¹²⁾ нами;
 Не допускай на насъ войны,
 Нехай будетъ людъ спокойни,
 О всепитая мати.

О всепитая мати¹³⁾,
 Прозбу нашу рачъ вислухати;
 Подай руку, вся жадаемъ,
 Подай обѣ, прими к соби,
 О всепитая мати.

---

1) же — нема; 2) а — нема; 3) грѣх упасти; 4) а потлуми; 5) бо — нема; 6) мы ты будем; 7) ес; 8) послана; 9) сына твоего умо-
 лити; 10) вѣрѣ; 11) которіи здавна; 12) свою над; 13) дальші строф-
 ки, яких є більше, відмінні:

О всепѣтая мати,
 В прозбѣ рач нам ласку дати,
 Бысмо тебе хвалили,
 Спасение получили,
 О всепѣтая мати.

У сына твоего корупѣ,
 Котрый сидит на тронѣ,
 Ему служат херувими
 Со святыми серафими,
 О всепѣтая мати.

О всепитая мати,
 Со слезами будемъ волати;
 Ратуй, ратуй, ти чистая,
 Чудворна, пречистая
 О всепитая мати.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 51. — Р. VШ. Ч. 37. — Р. XII. Ч. 16. —
 Записки, т. XVII, ст. 51.

184.*)

Р. VШ. Ч. 25.

Вселеный свѣте, людіе страны,
 Совокупше ся вси хрѣстіяне,
 Челомъ ниско ударийте,
 Серцемъ, усты выхваляйте,
 Матерь царицу и заступницу.

Царіе и князи великой славы,
 Скланяйте своя покорни главы,
 Предъ образомъ монархинѣ,
 Ижъ угарской¹⁾ краинѣ,
 Времене давна²⁾, чудама славна.

Мати дѣво пречистая,
 Помощнице великая!
 Подай руку, вси жадаемъ,
 Избав от бѣдъ прибѣгаемъ,
 О всепитая мати.

О всепитая мати,
 Со слезами будемъ волати;
 Ратуй, ратуй пресвятая,
 Ходотанце великая,
 О всепитая мати.

Сподоби нас, Маріе,
 Дати тройци хваленіе:
 Оцу и сину со духомъ,
 Слава во безконечный
 Вѣкъ вѣковъ.

Р. VШ. Ч. 37 — не має важнійших відмін. У Р. XII. Ч. 16 перші п'ять строф також не мають змін; дальші три змінені:

Ти есь пана пречистая,
 А на вики святѣшая;
 Подай руку, подай оби,
 Прими, матко, всіхъ насъ к соби,
 О всепитая мати.

Молим ти ся со слезами,
 Покажь ласку свою над нами;
 Рачь намъ ласку свою дати,
 Бизме могли отримати.
 О всепитая мати.

У сина своего коруну,
 Котри сидить на трону;
 Тому служатъ херувими,
 Со святыми серафими,
 О всепитая мати.

*) Р. Ш. Ч. 52: 1) иже во угарской; 2) временѣ здавна.

На повчанской застаєть гори,
 Намъ всѣмъ вѣрнымъ даєть во скорі¹⁾;
 Пречистая дѣво мати²⁾,
 Сокровище благодати,
 Своєй иконѣ во горнымъ Сионѣ³⁾.

О гора еси, гора Сиону,
 Подобна еси Господа⁴⁾ трону;
 Вѣдѣвъ Мойсей ведѣхомъ вѣку,
 Наша⁵⁾ дѣва⁶⁾ человекъ,
 Явѣ ся свѣтѣ в но[во]мъ завѣтѣ⁷⁾.

Чинить докуменъ источникъ води,
 Же во повчанской веси⁸⁾ народи,
 На [по]гѣху почерпають⁹⁾,
 Души своя очищають¹⁰⁾,
 Рожные¹¹⁾ змази, при томъ образи.

Паралелі: Р. III. Ч. 52. — Богогласникъ, ч. 127.

185.*)

Р. XII. Ч. 26.

О мати дѣво чистая,
 Звиздо в неби пресвицлая.

Ти еси заря свитлѣйшая,
 Надъ всіхъ святыхъ святѣйшая;

Засветила въ¹⁾ темной ноци,
 Додала намъ всичъ помощи,

Родящим ся от Адама,
 До початку²⁾ Авраама.

С которого поколеня³⁾,
 Вишло⁴⁾ правдивое сима.

Панна, чистая дѣвица,
 Пресвятая⁵⁾ голубица.

Вибрана с початку свита,
 И презрала⁶⁾ южь полъ лѣта.

Звизда моря глубокого,
 Мати Бога високого.

1) всѣмъ людям дає вѣрнымъ помощи; 2) Богомати; 3) як во гор-
 нем тронѣ; 4) Господню; 5) же; 6) на спасеніє; 7) во вгорском по-
 вѣтѣ; по сім иде нова строфка:

Хто не вызнаєть
 И не даст вѣры,
 Же в повчанском
 Бет монастырѣ,
 Источник ласкы,

Отвореный,
 Правовѣрныхъ,
 Нас временныхъ,
 Нова завѣта,
 О мати свѣта.

8) пресвятой стопы, иже; 9) на престолѣ всѣ черпають; 10) омывають;
 11) грѣшныя.

*) Р. VIII. Ч. 26: 1) ф; 2) потонку; 3) поколиня; 4) вѣшь; 5)
 пречистая; 6) презрѣла.

Ни болѣзни¹⁾ предвѣчнаго,
Слово презъ духа святаго²⁾.

Вирнихъ своихъ охрани,
Двору небеснаго панѣ.

И ми, дѣво, к теби надѣю маемъ,
Тебе ми вси вихваляемъ.

Не имамы помощи иной,
Осимъ³⁾ тебе пречистой.

Ти бо еси наша оборона,
От всехъ клопотовъ заклона.

Котораго породила,
И презъ него насъ откупила.

За твоими молитвами,
Наша пречистая панѣ,

Дай намъ в неби пребивати,
Со ангели ликовати.

Тебе святую зовущихъ,
Зачувай насъ мукохъ вичнихъ⁴⁾.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 26.

186.*)

Р. X. Ч. 13.

Дивни твоя тайни, чистая, яви ся¹⁾,
Новоповчанская²⁾ церковь чудесъ исполни ся.
Гди³⁾ икона твоя слези источила⁴⁾,
Невидячимъ очи дала, хромих исцеляла.
Слезе виливала до своего сына
И плакала чиста панна, якъ matka едина⁵⁾.
Ми к теби прибгаемъ, до теби волаемъ,
Якъ царіцу сего свѣта подъ ноги падаемъ,
Би насъ боронила⁶⁾, от бидъ⁷⁾ свободила,
От повитра, наглої смерти всехъ насъ хоронила⁸⁾.
Рукою своею, котра естъ помощею⁹⁾,
Подъ часъ смерти плини враги, прими насъ¹⁰⁾ собою.
Славимъ Бога отца, всего¹¹⁾ свѣта творца,
Нѣнѣ присно и во¹²⁾ вѣки онъ не маеть¹³⁾ конца.

1) болести; 2) тут іде 14 стрічка; 3) опрочъ; 4) заховай нас мукъ вычныхъ.

*) Р. III. Ч. 55: 1) явиша ся; 2) новосамборска; 3) гди; 4) выливала; 5) наміє останніх двох стрічок є отсі:

Тогда плачевне сто дни исполнила,
Созыває, да рыдає, Бога умолила.

Дальші дві стрічки такі:

Мы к ней прибѣга[й]мо, до нея волаймо,
Якъ царици всего свѣта под ноги впадаймо.

6) избавила; 7) грѣхов; 8) боронила; 9) прозбою своею, котра со слезою; 10) нас со; 11) сего; 12) на; 13) и не будет.

Славимъ сина его, едиnorodнаго¹⁾,
 Невидимо сошедшаго, з дѣви рожденаго.
 Славимъ Духа святаго, от твоихъ персонъ единаго²⁾,
 Якъ отцу такъ сину во божестви единого³⁾.
 Троице всесвятая, спаси люди своя⁴⁾,
 Призри на насъ, помилуй насъ, всегда славимая.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 24. — Р. XII. Ч. 27. — Р. III. Ч. 55. —
 Богогласникъ, ч. 139. — Богогласникъ, 1790, ч. 133.

187.

Р. X. Ч. 20.

Чудна еси, помощнице, пречистая мати,
 Изобилно и повсюду твоя благодати.
 От востока до запада твое имя славно,
 И от юга до сивера вездѣ вѣрнымъ явно.
 Во бодіянскої обитатели ясно процвѣтаешъ,
 Аки солнце во всей Бачкої предѣли сіяешъ.
 Преславно ты, пречиста, дарми украшають.
 Бога духа пресятаго, царская палата,
 Дражайшая милость твоя паче сребра, злата.
 Осіяй насъ, владычице, сущихъ во тмѣ страсти
 И избави рабы твоя всякія напасти.
 Должны есмы, владычице, имя твое знати
 И от нынѣ и до вѣка всегда величати.

188. *)

Р. X. Ч. 25.

Исполни ся небо и земля чудесъ твоихъ, царице,
 Изъбраная яко луна, одѣяна во слонце;
 На глави ей вѣнецъ, на рукахъ младенецъ,
 Прежде вѣкъ рождени, изъ ней воплощени,
 З Маріи дѣвицѣ синъ ей возлюблени.
 О пречистая царице, на образъ твой зриаешъ,
 Строломовной¹⁾, чудотворной, дѣвици волаешъ:
 Призри на насъ, мати, не дай погибати,
 Во суетношъ свѣтѣ, во угор[с]комъ повытѣ,
 Абы змо ты вси усердно могли хвалити.

1) Бога предвѣчнаго; 2) Бога истинаго; 3) равнаго; 4) спасай рабы твоя.

Иньші рукописи не мають важнѣйшихъ відмін.

*) Р. VIII. Ч. 39: 1) строломовий.

Архангеломъ, херувимомъ, чести́шая царице,
И серафимомомъ воистину, славни́шая дѣвице;
Ты-въ въ небѣ на тронѣ, въ тройческой корунѣ,
Днесъ во храми твоємъ, подѣ ноги падаемъ,
Тебе чудотворну на помощьъ вызываемъ.

Восплещите вси руками вирно¹⁾ днесъ царицѣ,
Во угорскомъ²⁾ земли гласомъ радоснимъ, пресвятой дѣвицѣ;
Обрадованая, Маріе преславная,
Господь с тобою, дасть милость свою,
Тебе вихваляти въ мири, у покою.

Ликуй граде и весели ся, гды мати божія въ тебѣ вияви ся;
От всякихъ бидь свободжаяй, вѣру нашу охраняй³⁾,
От лютихъ Агарянь, геретиковъ безъбожныхъ,
Повитра и огня якъ мати господня,
Заступница наша.

Кто прибигнетъ ко образу, в Повчи застающему,
Наполнить ся благодати и ласки пресвятой;
Слези изливають⁴⁾ и тварь просвищаетъ⁵⁾,
Царице прекрасная, невірнимъ ужасная,
На престоли святомъ, яко слонце ясная.

Сияешъ чудеси на земли, яко слонце⁶⁾ на небеси,
Просвѣщаетъ сущихъ во грисехъ, прибигающихъ⁷⁾ к тебѣ,
Упроси намъ сина, о матко єдина,
Бы намъ былъ милостивъ и грѣхи отпустилъ,
На правѣци своєй всѣхъ насъ просвѣтилъ.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 39.

189.*)

Р. IX. Ч. 8.

Мати дѣво наша, пано Маріе,
Молити ся¹⁾ непрестано, Маріе.
О Маріе, о Маріе, наша заступнице †).
Небесъ творца ти умолишь, Маріе,
Милости єго намъ испросишь, Маріе.

1) вирной; 2) угорской; 3) сохраняяй; 4) зливаешъ; 5) просвѣщаетъ; 6) сонце; 7) прибигающа.

*) Р. XII. Ч. 12: 1) молим ти ся.

†) Сей вірш повтаряеть ся по кождій строфці.

Ангель хори, небесь двори, Маріє,
 Поють теби псень в неби, Маріє.
 Слонце еси на небеси, Маріє,
 О свитлости во благости, Маріє.
 Каждомъ ризи¹⁾ приобрази, Маріє,
 Дѣво твоємъ²⁾ получаємъ, Маріє.
 Всегда к теби во потреби, Маріє,
 Мы прибигаємъ, тя прославляємъ Маріє.
 О царице всего свита, Маріє,
 Избавь скорби по вся лѣта, Маріє.

Паралелі: Р. XII. Ч. 12.

190.*)

Р. XII. Ч. 14.

Селени свите, людіє страни,
 Совокуше ся страни, вси хрістіяни,
 Челомъ нѣско ударяетъ,
 Серцемъ усти вихваляетъ,
 Матерь царицу и заступницу.

Царіє, князи, великой слави,
 Скланяйте своя покорнѣе главы,
 Предъ образомъ монархинѣ,
 Иже естъ угерской краини,
 Времена давна, чудама славна.

А на к небесной зостаешъ гори,
 А намъ всимъ вирнимъ скори,
 Пречистая дѣво мати,
 Сокровище благодати,
 Своей коронѣ, въ горнемъ тронѣ.

О гора еси, гора Сиону,
 Подобна еси Господу в трону;
 Видѣ Мойсей ветхомъ вику,
 Несе дѣва человека,
 Яви ся въ свитѣ, во новомъ завитѣ.

1) ради; 2) твоє.

*) Отся пісня, як видно по мові, взята із сербщини.

Ктошъ не познаеть и не даеть вири,
 Же у Повчанскомъ есь монастыри,
 Источникъ ласкъ отворени
 Правовирнихъ насъ временихъ,
 Ветха завита, о мати свята.

191.*)

Р. IX. Ч. 19.

Маріо, Маріо, красна раньша звяздо,
 Ти даешъ гришникомъ на вѣкъ вѣки¹⁾ швитло²⁾.
 Маріо, Маріо, радосць всимъ ангеломъ,
 У тебе надежда шицкимъ христіяномъ †).

Маріо, Маріо, прекрасна леліо,
 Слава, поштую це милиона людзе³⁾.

Маріо, Маріо, кивоту завита,
 Ти еси шицкимъ намъ єдина надежда.

Маріо, Маріо, заштита гришникомъ,
 Заступница дзецомъ, сиротомъ и ідовомъ.

Маріо, Маріо, якъ плачу сироти,
 Будзь имъ, матко мила, буць имъ у помощи.

Маріо, Маріо, добра маць сиротомъ,
 Буди заступница шицкимъ христіяномъ.

Маріо, Маріо, небесна царице,
 И всимъ христіяномъ миле приближище.

Маріо, Маріо, ти найкраше квецє,
 Запахъ твой шири ше по тимъ шицкимъ швецє.

Маріо, Маріо, Бога отца дзивко,
 И Духу святому красна заручнице⁴⁾.

Маріо, Маріо, Гавріломъ названна,
 Благословена ши ти медзи⁵⁾ женами.

Маріо, Маріо, дѣво избранная,
 Бо ти сина мала, а дѣвомъ остала.

Маріо, Маріо, дай намъ твою руку,
 Назаретска ружо, пришь насъ у заштиту.

*) Р. XII. Ч. 13: 1) вѣковъ; 2) свитло; 3) сеї строфки нема;
 4) заручнице; 5) меджи.

†) Сї два вірші повтаряють ся по кождій строфці.

Маріо, Маріо, нє зохабѣ¹⁾ насѣ нѣгда,
Буцѣ намѣ у помощи и во днь²⁾ и в ноци.

Маріо, Маріо, одѣ насѣ возлюблена,
Одѣ ангелохѣ надѣ Бога виславлена.

Маріо, Маріо, милостивна мати,
Тебе поштуєме, бо ши божия мати.

Маріо, Маріо, модлѣ Ісусѣ Христа,
Да намѣ шицкимѣ будѣе оборона³⁾ защита.

Маріо, Маріо, буди возлюблена⁴⁾,
Отѣ всихѣ християнохѣ на вѣкѣ виславлена.

Ты нѣшка шедзишѣ на найвишимѣ престолу,
Ты еси царица надѣ небомѣ и надѣ землю.

Паралелі: Р. XII. Ч. 13.

192.

Р. XII. Ч. 21

Матко божа и сина,
Ти єдина дѣвице,
Пресвятая царице!
Кѣ теби серца наша мили,
Благословѣ твой намѣ удѣли,
О Маріє, дєнѣ и ноцѣ,
Буди намѣ всимѣ у помощь †).

Мати божа, котра звали,
Достойнѣша наша мати;
На насѣ бригу носити,
Сина за насѣ просити.

Попать на насѣ, сине,
Тужне цери туже, сине,
Видишѣ и знашѣ наше,
Матко неволніє.

Ахѣ от насѣ ся не отлучи,
Помощ тѣлу дай и души,
Бо ктоже намѣ дастѣ,
Кєгѣ отвратишѣ от насѣ очи?

Серцу сина твоего обрати,
Милосердно насѣ забрани,
Насѣ неволни сироти,
Плащомѣ твоимѣ доброти.

А за сина твоего имя,
Насѣ у миру матко весма,
Да по твоей милости,
Всимѣ намѣ опрости.

Буди с нами всегда, мати,
Дай подѣ плащомѣ твоимѣ стати,
Тебе, матко, служити,
Тебе матку любити.

На часѣ смерти насѣ сохраняй,
Плащомѣ твоимѣ насѣ покривай;
Тогда, слатка дѣвице, прийми,
Наша души к теби.

1) нє охабѣ; 2) во дньє; 3) обрана; 4) восхвалена.

†) Сі чотири стрічки повторяють ся по кожній строфіці.

193.

Р. XII ч. 38.

Царя благаго, царици,
 Пречистая владичице,
 Угерской коруни,
 Свята еси заступнице;
 Подай руку,
 Гришному человеку,
 Ти еси патрона,
 У злой напасті оборона;
 Проси сина своего,
 Пренайсѣтѣйшаго,
 Ради рода гришнаго.

Богородице Маріе,
 Буди слово твое,
 Проси сина своего,
 И Бога нашего,
 Да онъ ся змилуєть,
 Любовь намъ даруєть,
 На его путешествіе,
 Пожадаєть сие,
 Другъ друга любити,
 А не навидѣти.

О владичице наша,
 Ти еси оборона перша;
 Молимо ся к теби,
 Во свякой потреби,
 Ратуй же насъ,
 Проси за насъ,
 Грихоєзъ прощенія,
 Душамъ спасенія;
 Подай руку праву,
 Ту єсть жажда сия.

Котори тя любяць,
 И тебе волають,
 Якъ гришни такъ прави,
 Тебе призивають;
 Припади, ограда,
 У миру насади,
 Правовирнихъ сердца,
 Пожадаєть творца,
 Миръ соединеніе
 И благоє житіє.

Житіє благоє,
 Каждому єсть полезное,
 Которое пожадаєть,
 Царствіе небесное;
 Сину дѣви Маріи,
 Жадають тебе християни,
 Пошли намъ Духа сятаго,
 До сердца нашего,
 Всимъ намъ просвищеніе,
 Котри жадають слово твое.

194.

Р. XII ч. 1.

Маріе, родичко божія!
 Проси за насъ Іеуса Христа своего сина,
 О Маріе, матко божа предивна,
 Превелебна, свята пана, о Маріе †).

†) Сі три стихи повторяють ся по кождім віршу.

Маріє молебнице наша.
Маріє помочнице наша.
Маріє гришникомъ потѣха.
Маріє колебна райска.
Маріє ангеломъ радосце.
Маріє апостоломъ похвало.
Маріє дѣвице чистая.
Маріє царице небесна.
Маріє голубице боска.
Маріє всего свѣта матко.
Маріє цвите неувядаєми.
Маріє покрове миру.
Маріє давидова вежо.
Маріє ковчеже позлащени.
Маріє непоколибими столпе.
Маріє нерушимая стѣно.
Маріє агнца и настиря матко.
Маріє райскихъ дверь отверзение.
Маріє ключу царствія Христова.
Маріє сына своего за насъ умоление.
Маріє праведнаго судии умоление.
Маріє душъ нашихъ спасение.
Маріє тѣла нашего исцеление.
Маріє гриховъ нашихъ отпушение.
Маріє матко Христа Бога нашего.
Маріє райскихъ дверь отверзение.
Маріє заступнице всимъ християномъ.
Маріє всимъ святимъ сладости.
Маріє невидимихъ враговъ мучение.
Маріє во виру всихъ утверждение.
Маріє молитви нашихъ приемнице.

Маріє нагихъ одѣяніє.
 Маріє доме смутни потѣшеніє.
 Маріє всіхъ сиротъ матко.
 Маріє всіхъ християнъ патрунко.
 Маріє всего свита отпушени.
 Маріє надъ всихъ святихъ болшая.
 Маріє натъ всихъ святихъ чеснишая.
 Маріє надъ всихъ святихъ славѣшая.
 Маріє надъ всихъ святихъ святѣшая.
 Маріє надъ всихъ свитлихъ свитлѣйшая.

195.*)

Р. IX. Ч. 16.

О Марія¹⁾), панѣ красна, о Марія, Марія,
 Ти єсь надъ слонце яснѣйша, о мати милостива.
 Звизда²⁾ небесна,
 Панѣ ангелска,
 О патронко³⁾ наша керестурска⁴⁾). †

Ты єси Бога отца цера, о Марія, Марія,
 Пржеде вѣки избрана⁵⁾), о мати милостива.

Тебе Богъ синъ хцель⁶⁾ за матку, о Марія, Марія,
 Помагай намъ въ недостатку, о мати милостива.

Духа святаго⁷⁾ невіста, о Марія, Марія,
 Намъ до неба драга⁸⁾ іста, о мати милостива.

Колико єсть звиздъ на неби, о Марія, Марія,
 Толико кратъ зовемъ⁹⁾ к теби, о мати милостива¹⁰⁾).

Ти ше¹¹⁾ ужъ радуєшь в неби, о Марія, Марія,
 Заступи¹²⁾ насъ ту на земли, о мати милостива.

Р. XII. Ч. 37: 1) Маріє; 2) звиздо; 3) патрунко; 4) християнска; 5) ужъ от вика виволена; 6) хтѣль; 7) святаго єсь; 8) будь до неба цеста; 9) волаємъ; 10) тут слідує строфка:

Тисяць кратъ будь похвалена,
 А миллионъ расъ почитана.

11) ся; 12) заступай.

† Сей приспів повтаряєть ся по кождїй строфці.

Якъ звирина и птици, о Марія, Марія,
Такъ¹⁾ просиме тя гришници, о мати милостива.

Бо не знаме до²⁾ утечи, о Марія, Марія,
Кедь не придешь намъ помочи, о мати милостива³⁾.

Мысме⁴⁾ вшитки дѣти твои, о Марія, Марія,
Отъ всего злаго насъ храни, о мати милостива.

Гладь, морь, войну таже⁵⁾ нужду, о Марія, Марія,
Отврати отъ насъ всяку⁶⁾ кару, о мати милостива.

Чтоколвекъ жадати будешъ, о Марія, Марія,
Отъ Бога вшитко⁷⁾ осягнешъ, о мати милостива.

Небезъпечни естъ часъ войни, о Марія, Марія,
Отдалъ отъ нашей краини, о мати милостива.

Але змилуй ше надъ нами, о Марія, Марія,
Вирними християнами, о мати милостива.

Обраць⁸⁾ очи милосердни, о Марія, Марія,
Позри на горки плачь, слези, о мати милостива.

Дай шмелости⁹⁾ нашимъ войномъ, о Марія, Марія,
Поставит ше неприятелямъ, о мати милостива.

Святи Стефанъ, мадярски¹⁰⁾ краль, о Марія, Марія,
Тебе за патронку избралъ¹¹⁾, о мати милостива.

Ахъ сохрани то кравество¹²⁾, о Марія, Марія,
Подай му побидителство¹³⁾, о мати милостива.

Не знаме де прибигати¹⁴⁾, о Марія, Марія,
Лемъ при крижу тя глядати, о мати милостива.

Защитнице християновъ, о Марія, Марія,
Хрань насъ отъ неприятельовъ, о мати милостива.

Прото сердечно жадаме, о Марія, Марія,
С плачомъ тебе просиме¹⁵⁾, о мати милостива.

1) вси; 2) где; 3) тут слідує строфка:

Свить тѣло дияволь скушає,
Твой плачь насъ сохраняє.

4) естъ; 5) ай; 6) свяку; 7) исто; 8) обратъ; 9) милость; 10) угорски; 11) вибралъ; 12) сохраняй то кравьовати; 13) слави звитяство; 14) не маєме где утѣкати; 15) и во помощь тебе просимо; дальших строфок нема.

Укрипъ нашу душу, тѣло, о Марія, Марія,
Аби в теби радостъ мало, о мати милостива.

Кедъ насъ людзе зненавидятъ, о Марія, Марія,
Твои очи насъ обранятъ, о мати милостива

Богъ синъ не умеръ безъ святости, о Марія, Марія,
Бо видзель Тройцу в божестви, о мати милостива.

Тѣло, сердце и душу, о Марія, Марія,
Одавамъ ти подъ охрану, о мати милостива.

Богъ хце дати вшитко черезъ тя, о Марія, Марія,
Якиколвекъ дари с неба, о мати милостива.

Надаме ше, же ся стане, о Марія, Марія,
Цоколвекъ отъ тя жадаме, о мати милостива.

Випроси намъ дочасне счестя, о Марія, Марія,
По смерти прими до неба, о мати милостива.

Ты Марія найкраши кветъ, о Марія, Марія,
Най ше намъ такъ шицко станеть, о мати милостива.

Паралелі: Р. XII. Ч. 37.

196.

Р. X. Ч. 22.

Буди восхваленна, ти мати небесна,
Котрасъ прославлена от народа земна.

Охъ Марію юдска,
Драгши квѣтъ,
Тебе славить
Цѣли свѣтъ.*)

Мѣ ко тебѣ всѣ прибигаемъ,
На помощь ты призѣваемъ.

Буди намъ матрона,
И всѣмъ грѣшнымъ оборона.

Молимо ся тебѣ во всякой потреби,
Буди помощнице на землѣ и в небѣ.

*) Сі чотири стрічки повтаряють ся по кожній строфці.

На землѣ жѣвущимъ,
 Мѣрѣ благи будуцѣмъ
 И укріпленіє путешествующимъ.

Сохрани насъ отъ папасты,
 Не дай врагомъ в руки пасти.
 Будь оборона,
 Ты еси патрона.

Моли сына свого,
 Спасителя нашего,
 Котрый естъ пострадалъ
 За рода грѣшнаго.

Да намъ то даруєть,
 И такъ ся змілуєть,
 Ту мѣрно пожити,
 Другъ друго любити.

А по смерти в нѣмъ ся радовати,
 Во царствію его въ едно прославляти.

197.*)

Р. X. Ч. 24.

Оставай ту здрава, пречистая дѣво,
 Ты Марію юцка, пресвятая панно.
 О прекрасна такъ и милосердна,
 Грѣшнимъ людемъ оборона. †

Благодариме¹⁾ тебѣ за твое милосердіє,
 Котре єсть намъ укріпила сие путешествіє.

Буди благословена отъ початку дана,
 Котра заступница, грѣшникомъ охрана.

Котри тебѣ служатъ ангели, архангели,
 Мисто²⁾ крилати, херувими и славныи серафими.

Тебе прославляютъ всѣ святители,
 И на помощь призываю грѣшныи людіє.

Ты еси помощница, всымъ грѣшникомъ заступница,
 Не дай намъ погибнути³⁾, буди хранительница.

*) Р. XII. Ч. 9: 1) благодаримъ; 2) и мисто; 3) погибнути.
 † Сі дві стрічки повтаряють ся по кожній строфі.

Даруй же намъ снѣ наше¹⁾ прошеніе,
У миру прежити²⁾).

А по преставленію прими души наша
Ко сину твоему и Богу нашему.

Паралелі: Р. XII. Ч. 9.

198.

Р. X. Ч. 2.

Радуй ся вселеная похвало!
Алилуя, о Маріє! аби былъ синъ твой ласкавъ на насъ, о Маріє!
Царю предвични, сину наймилиши, вислухай насъ, о Маріє.*)

Радуй ся храме Господень.
Радуй ся горо преосиненая.
Радуй ся всихъ прибижище.
Радуй ся свѣтилнице злати.
Радуй ся слово православнихъ, чистая.
Радуй ся Маріє, мати Христа Бога.
Радуй ся раю.
Радуй ся божественая трапезо.
Радуй ся сѣне.
Радуй ся ручко всезлатая.
Радуй ся висото непохитителная.
Радуй ся глублино неизмиримая.
Радуй ся звѣздо являющая слонца.
Радуй ся утробо божія воплощенія.
Радуй ся чудесь Христовихъ начало.
Радуй ся мосте преводшия вирних.
Радуй ся ангеломъ много словущее чудо.
Радуй ся многихъ научившия всякого.
Радуй ся многихъ во разуми просвѣтившая.

1) наше — нема; 2) у миру пожити, другъ друга любити.

*) Сі два стихи повторяють ся по кожій стрічці.

Радуй ся вирнихъ своихъ просвѣтившая мысли.

Радуй ся бисовъ изъгонящая.

Радуй ся свѣтлой благодати познаніе.

Радуй ся райскихъ дверь отверженіе.

Радуй ся враговъ невидимихъ мученіе.

Радуй ся враговъ изверженіе.

Радуй ся всимъ христіяномъ спасеніе.

199.

Р. XII. Ч. 33.

О пресятая Маріо, о пресятая Богородице,
О пресвятая—дѣво дѣвице, моли ся за насъ.

Матко Ісусъ Хрістова, матко божественной милости,
Матко непоколебимая, моли ся за насъ.

Матко пречистая, матко неоскверная,
Матко пресветла, моли ся за насъ.

Матко любезлива, матко чудотворна,
Матко створителя, матко спасителя, моли ся за насъ.

Дѣво премудрости, дѣво високодостоица,
Дѣво пророкована, моли ся за насъ.

Дѣво всемогуца, дѣво милостива,
Дѣво вирна, моли ся за насъ.

Зерцало праведности, престоле мудрости,
Узроче наше и радости, моли ся за насъ.

Суде духовни, суде високодостоини,
Суде великаго боголюбства, моли ся за насъ.

Квитку найкраши, квитку найумиленши,
Квитку найприятнейши, моли ся за насъ.

Турньо Давидова, турньо райская,
Турньо билокосная, моли ся за насъ.

Храмино золотая, храмино всехъ вѣрнихъ,
Храмино всимъ прибигающимъ къ теби, моли ся за насъ.

Врата царствія, Хрїстова звяздо утрєняя,
Врата небесная, молі ся за насъ.

Здравіе немощникомъ, очищеніе всимъ гришникомъ,
Утѣшеніе жалосникомъ, молі ся за насъ.

Помочнице хрїстіянска, заступнице наша,
Буди помощь наша, моли ся за насъ.

Кралѣце архангеломъ, кралѣце патриархомъ,
Кралѣце пророкомъ, моли ся за насъ.

Кралѣце апостоломъ, кралѣце мученикомъ,
Кралѣце исповидникомъ, моли ся за насъ.

Кралѣце всихъ преподобнихъ, кралѣце всихъ дѣвицахъ,
Кралѣце всихъ святихъ, моли ся за насъ.

Анче божи, котри опроцаешъ гриху свиту,
Опрости и намъ, Господи.

Анче божи, котри отвѣмаешъ гриху свиту,
Услиши гласъ, Господи.

Анче божи, котри отвѣмаешъ грихи свиту,
Змилуешъ надъ нами, Господи.

О Ісусе Хрїсте, вислухай насъ, о Ісусе Хрїсте, змилуй ше
О Господи, помилуй нас. [надъ нами,

О Ісусе Хрїсте, помилуй насъ, о Господи слава тебѣ,
На вики виковъ аминь.

200.

Р. VIII. Ч. 28.

Маріє родничко божая,
Проси за насъ Ісусъ Хрїстось своего сина, о Маріє,
Матко божія предѣвна, превелебна, свята пана, о Маріє.*)

Маріє молебнице наша.

Маріє ангеломъ радости.

Маріє помощнице наша.

Маріє апостоломъ похвала.

Маріє грѣшникомъ потѣха.

Маріє дѣвице чистая.

Маріє королевно райская.

Маріє царице небесная.

*) Сї два стихи повторяють ся по кождій стрічці.

Маріє голубице боска.	Маріє непоколѣбими столпе.
Маріє всего свѣта матко.	Маріє нерушімая стѣно.
Маріє цвѣте неуывдаемый.	Маріє агнца и пастиря.
Маріє покрове миру.	Маріє райскихъ дверь отверженіе.
Маріє Давидова вежо.	Маріє ключу царствія Христова.
Маріє ковчеже позлащенный.	

201.

Р. XII. Ч. 22.

Маріє святая Богородице,
 Проси за насъ своего святаго сына,
 Пресвята, благословена, святѣйша, пречіста Марія.*)

Маріє мати Христова.	Маріє здравіе немочнихъ.
Маріє божія благодати.	Маріє прибижище гришнихъ.
Марія мати пречіста.	Маріє царице ангеловъ.
Маріє мати любимая.	Маріє царице апостоловъ.
Маріє дѣво вирна.	Маріє царице всехъ святыхъ.
Маріє столпе Давидовъ.	Маріє дѣво чести достойная
Маріє двери райская.	Маріє соединеніе святыхъ.

Маріє храме злати.

202.

Р. X. Ч. 1.

Маріє тѣла нашего исцеленіе,
 Проси за насъ Ісуса Христа.**)
 Маріє грѣховъ нашихъ отпущеніе.
 Маріє матко Христа, Бога нашего.
 Маріє райскихъ дверь отверженіе.
 Маріє заступнице всемъ христіяномъ.
 Маріє всемъ святымъ сладости.
 Маріє невидимихъ враговъ мученіе.
 Маріє во виру всехъ утверженіе.

*) Сі два стихи повторяють ся по кожій стрічці.

**) Сей стих повтаряє ся по кожій стрічці; ся пісня без початку.

Маріє молитвъ нашихъ приємнице.
 Маріє нагихъ одѣяніє.
 Маріє доме смутни потѣшеніє.
 Маріє всихъ сиротъ матко.
 Маріє всихъ христіянъ патрунко.
 Маріє всего свѣта отпушеніє.
 Маріє надъ всихъ святыхъ болшая.
 Маріє надъ всихъ святыхъ чеспѣшая.
 Маріє надъ всихъ святыхъ славнѣйшая.
 Маріє надъ всихъ святыхъ святѣйшая.
 Маріє надъ всихъ свитлихъ свитлѣйшая.

203.

Р. X. Ч. 118.

Гдѣ Богъ Адама створилъ рукама,
 На образъ слави его,
 Далъ ему жену, имя ей Еву,
 З ребра боку лѣваго.

Обищаль ему роскоши в раю,
 Зо жену важивати,
 Тилко з єднаго, древа райскаго,
 Не казалъ ся дотикати.

А врахъ злосливи а не жичливи,
 Еву подмовляеть,
 Вигрѣш ти япко, моя коханко,
 Такъ ся з нимъ зраждасть.

Вона зорвала и скоштовала,
 Овоцѣ райскої,
 Спростерла руки, вкусила ис щутки,
 Адамови дала.

Таргали лѣща, чекали самого Ісуса Христа;
 Стали гадати,
 Де ся сховати,
 Мусили ся тамъ застидити.

Христось приходить, ко нимъ говорить,
Голосомъ ихъ воласть,
Адамъ стаєть, слези виливаєть,
Та на Еву складаєть.

Ангель приходить, ко нимъ говорить,
Голосомъ ихъ воласть,
Станєть фукати, з мечемъ витати,
Адамъ от страху умѣраєть.

Вишоль за двери, мовилъ до Еви :
А штошъ учинила?
Насимя твоє все проклятоє,
И ти з нимъ проклята.

Паралелі: Порівн. повисше ч. 46.

204.*)

Р. X. Ч. 76.

Хвалимъ тя вси сгодне,
Збранный воеводе¹⁾
Архангеле дивни,
Войни страшливи.
Архангеле Михаиле,
Чудне войне страшливи †).
Ты всегда предъ Богомъ,
Стоишъ во всимъ хоромъ,
Поешь с херувими
И зо серафими.
Святъ еси трикратне,
Михаиле²⁾ царю,
Небеснихъ и земнихъ³⁾,
Вишни господарю.

Луциперъ пекелни,
Изъ неба зверженн,
Тебе ся лякаєть,
Подъ ноги падаєть⁴⁾.

Тебе въ Єрихонѣ,
Во златой корунѣ,
Вѣдѣ окомъ чистимъ,
Изъ мечомъ огнистимъ.

Ты во Вавѣлонѣ,
На огнистомъ копѣ,
Стоишъ с крестомъ чистимъ,
Изъ мечомъ огнистимъ⁵⁾.

*) Р. II. Ч. 40: 1) зборонне войне; 2) саваофте; 3) небесе и земли; 4) і 5) сеі строфки нема; дальше йдуть відмінні:

Израиля во морѣ,
Во потъземномъ падолѣ,
Проводишъ по суху,
Пресеятому духу.

Ты бо страшнымъ
Громомъ вдаряєшь,
Огнь з неба попускаєшь,
Содомъ, Гоморъ запаляєшь.

†) Сі дві стрічки повторяють ся по кожній строфці.

Ты во черно́мъ мори,
 Якъ на сухо́мъ полѣ,
 Людь божи провадилъ,
 Фараона потопилъ.

И хто хоцетъ спасти,
 Душу свою вичную,
 Нехай молитъ Бога
 С плачемъ и душею.

Имя твое святе,
 По всемъ свѣтѣ славне,
 И надъ хори ангелскія,
 Ёсть возвеличене.

И святымъ ангеломъ
 И архангеломъ,
 И святымъ пророковъ
 И апостоловъ.

Прострый на насъ крила,
 Святыя своя,
 И покрій насъ грѣшнихъ,
 От враговъ лукавихъ.

Бы намъ булъ милостивъ,
 И грѣхи намъ опростилъ,
 Бы ся розлютовалъ,
 Царство намъ даровалъ.

У которомъ его
 Будемъ вихвалати,
 Со всеми святыми
 У немъ ликовати.

Паралелі: Р. II. Ч. 40.

205.*)

Р. X. Ч. 69.

Весели ся красная пустыне,
 Радуйте ся ангелскія силы,
 Пророкъ к¹⁾ теби прибгаеть,
 Котри людемъ повидаетъ — покайте ся.

Іоане²⁾, небесній чловече,
 Крестителю³⁾ и проповидниче!
 Восхотѣлъ есъ обитати,
 Во пустыни пребивати — со звирми⁴⁾.

Буди хранитель миру,
 Во златомъ пашциру,
 Во душѣ носимый,
 Веъмъ непостыжимый.

Мы тебѣ спѣваемъ,
 О помочъ желаемъ;
 Рачь насъ боронити,
 От грѣхъ слободити.

А иноплеменныхъ
 Языковъ невѣр[н]ыхъ
 Потлумъ во скорѣ,
 Якъ Ёгиптянъ во морѣ.

*) Р. III. Ч. 14: 1) в; 2) и ангеле; 3) крестителю Христовъ;
 4) дальші строфки відмінні:

Горлице пустынолюбная,
 Іоане денице свѣтлая,

Іродія неабожна шукаеъ,
Главу твою мечеъ усикаеъ,
Христосъ с небесъ возлагаеъ,
Винець теби посилаеъ — Крестителю.

Обличенъ естъ през горнаго змя,
Скверна Іродияною,
Клятвою ся заклѣнаеъ,
Поль крелевства обицаеъ — плясавици.

Іроде, проклѣти чловече,
И друже и сосидниче!
Не хотѣлъ есъ тогда солгати,
Вичность себи зготовати — на небеси со святыми.

Голубице, пустино любима,
Іоане, деннице свѣтлая,
Освити насъ во тми сущихъ,
И во грѣсехъ лежащихъ — Іоане.

Іоане верси ся касаеъ,
Ісусъ Христосъ главу приклоняеъ,
Отець Духа посилаеъ
И на сѣнѣ почиваеъ — Духъ святыи.

Освѣти насъ во тмѣ спящихъ,
И во грѣсехъ мешкающихъ — Іоане предтече.

Христосъ ты с пустыньъ взываеъ,
На Іорданъ тебе призываеъ,
Крещеніе исполнити,
Адама в ада уволити — Іоане предтече.

Исходить со небесъ от отца,
Духъ естъ на Іордан на сина,
Чести тройцу научаеъ,
Всѣхъ вѣрныхъ созываеъ — хвалити.

Іоан Христу ся касаеъ,
Ісусъ Христосъ главу покланяеъ;
Отець Духа посилаеъ,
И на снѣ почиваеъ — все естъ Духъ.

Сотецѣмъ ся вси роды чловеки,
На рѣку ко источнику,
Оглядати Іоана,
Ѣму бо естъ власт дана — крещенія.

Сей мой снѣжь любими
 Во божестви всегда есть слава,
 Вы того всегда послушайте,
 Поклонъ ему отдавайте — яко Богу.

Прето днесъ красно заспиваймо,
 Крестителя у всиѣмъ вихваляймо,
 Би насъ рачиль на семь свѣтъѣ
 Животъ вични упросити — на вики.

Паралелі: Р. III. Ч. 14. -- Записки, т. XV, ст. 18—19.

206.

Р X. Ч. 73.

Человѣкъ небесный, земный ангелъ стаѣтъ,
 Чистую главу Иродъ усѣкаѣтъ.
 Радуй ся, радуй ся, всевятая главо,
 И ангеломъ славо †).

Опѣру скверный, ангеломъ жалосни,
 Засмутил ся Иродъ, же дѣвници клял ся.

Глава святая, о преблаженная,
 Ради плясавници усѣкаемая.

И глаголетъ Иродъ без'божнои славы,
 Котрый дерзнул ся всевятон главы.

Нещасливый есъ, Ироде, во трудѣ,
 Святую главу отдаѣшь на блюдѣ.

Лучше бы ти было, Ироде, солгати,
 Якъ плясавници всю вѣру сказати.

Лучше бы солгавшу царство получитьи,
 Нежели плясавници волю исполнити.

Хтѣлъ есъ на пиру показати славу,
 Пророческую усѣкнулъ есъ главу.

Гды Богъ предвични на свѣтъ народиль ся,
 Во Иорданѣ от Іоана крести ся.

Сохрани насъ, Боже, от пира сквернаго
 И от блуда Иродияного.

†) Остатні дві стрічки повторяють ся по кожній строфі.

207.*)

Р. X. Ч. 79.

Гори сладость искапайте,
 Все людіе возиграйте,
 Ієреарховъ Христовъ, Николае,
 Ми до тебе вси прибігаємъ
 И на помощь тебе призиваемъ,
 Ієреархо Христовъ, Николае †).

И яви ся во снѣ Косгангину, царю благочестивому,
 А во мири царю христьянскому.

Евлавіи¹⁾ во снѣ показаль ся,
 Трешъ отрокомъ предстатель сталь ся.

Архангели, ереарси²⁾,
 Хвалять тя вси патриарси.

И ти, дѣво, поспитай ся,
 На рождество Христово готуй ся.

Николае, во бранехъ поборниче,
 А на пущи всѣмъ заступниче³⁾.

Пастирю нашъ предобрыйши,
 Святителю найсвятѣйши.

Кто прибігаеть ко храму твоєму,
 Той одержить въ неби коруну.

И ми будемъ к тебѣ прибігати,
 А на помощь тебе призивати.

Христе Боже, змилуй ся натъ нами,
 Молимо тя вси со слезами.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 40. — Записки, т. XV, ст. 39.

208.**)

Р. X Ч. 80.

Ніколае святителю,	Просимо тя со слезами,
Мирликійській учителю,	Ты нашъ пастирь, стань за нами;
Ми во храмъ твой вси прибігаємъ,	Змилуй же ся, Ніколае,
На помощь ты призиваемъ,	Нехай лють твой не вмирає.
О всесвяти Ніколае ††).	

*) Р. VIII. Ч. 40: 1) Евлавию; 2) и ерарси: 3) дальших строфок нема.

***) Р. VIII. Ч. 41.

†) Сї чотири стрічки повторяють ся по кожній строфі.

††) Ся стрічка повторяеть ся по кожній строфі.

Боронишь насъ всего злого
И повитря морового,
Захочай насъ гнѣва, войны,
Дай намъ людемъ часъ покойни.

С плачемъ до тебе волаемъ,
Слези сердцемъ виливаемъ,
Не забудь насъ людей твоихъ,
Християновъ синовъ своихъ.

Преосвященная главо,
Патриархомъ еси славо,
Християномъ учителю,
Мирликійскій святителю.

Боронишь насъ от напасти
А не дай намъ въ грѣхѣхъ впасти,
Твоему имену святому,
Что воздаде храму твоему.

Николае, святой отче,
Сиротъ и вдовиць дозорче,
Плавающимъ во мори,
Ратунокомъ станешь во скорѣ.

Святителемъ пречистою
Марією пресвятою,
На колѣна упадемъ,
Матеръ божію воспиваемъ.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 41.

Море с тобовъ¹⁾ освяти ся
И градъ барскій прослави ся,
Тобою вси Киевяне,
Хвалятъ ся Мирликяне.

Николае и ерархо²⁾,
Мирликійскій патриархо³⁾!
Ти злихъ духовъ отгоняешь,
Слѣпихъ, хромихъ исцеляешь.

Кійми же ты винци вѣнчаемъ,
Кійми писми вихваляемъ?
Во храмъ твой идемъ на офиру,
Прійми, отче, нашу виру.

Кое принесешъ хваленіе,
Кое благодареніе⁴⁾,
Во кимвалѣхъ dobroгласнихъ
И во пѣсняхъ днесъ прекраснихъ.

Буть прославленъ от насъ вниѣ
Во твоємъ храмѣ сей годѣиѣ,
Моли о насъ Бога отца,
Тебе просимъ чудотворца.

209.

Р. X. Ч. 63.

Гойне выхваляйте, вѣрныи воспойте,
Георгія славна пѣсми величайте.
Георгіе, мучениче славный,
Воине избранный. †)

Ты есъ былъ ревнитель по Господѣ Бозѣ,
Воевалъ за Христа во подвизи мнози.

Обличилъ есъ царя, зѣло безбожнаго,
Диоклитіяна, мучителя злаго.

1) тобомъ; 2) ерарховъ; 3) патриарховъ; 4) благодатіе.
†) Сі дві стрічки повтаряють ся по кожній строфіці.

Рѣцѣрь ты былъ еси царя небеснаго,
Кровь свою нещадно пролилъ за него.

Глаголалъ еси царю Диоклитияну:
Вовержу(тъ) твои боги во геену адну.

Источникъ ярости, царь безъ всей милости,
Казалъ тебе стати, муками стязати.

Изведенъ на муки, преданъ катомъ въ руки:
Христа отверщи ся, нужденъ ты на вѣки.

Богъ еси на небеси, тому кланяю ся!
Глаголати царю, тебѣ не бояв ся.

Онъ мучитель срогій, казалъ твои ноги
В распалены огнемъ обути сапоги.

Раны и колеса, ни инныи муки,
Не разлучили тя от Христа на вѣки.

Рвѣщами жегоми, по ребрахъ струженный,
И по многихъ мукахъ во главу усиченій.

У вышнемъ сіонѣ ликуешъ ты нинѣ,
Проси намъ у Христа, миръ дати вселенѣ.

Гди прійде кончина, рачъ намъ зготовати,
Одесную Христа съ тобомъ свѣтло стати.

210.

Р. X. ч. 82.

Излияй ся благодать во устнахъ твоихъ, отче,
И былъ еси пастиръ добри, Василие святче;
Учай словесныя овцы,
Вѣровати Бога отца — въ Троицу єдину.

Когда демонъ за жену Евлавия записалъ,
Тогда святой Василій пречъ демони отгналъ;
Плачетъ, болитъ Кесария,
Велми молитъ Василя — абы бѣсы отгналъ.

Святителю Василю, отче щедротливи,
Молю ти ся, пастирю добри, будь ми милостиви!
Записалъ ся мой мужъ врагу,
Луциперу пекелному — своєю кровию.

Глаголетъ Василій: О человекѣ муже,
 Ёвлавие! бой ся Бога, согрѣшилъ есъ дуже;
 Бога отца опустилъ есъ,
 Духа свята похулилъ есъ — спаса божія.

Замкнулъ святой Василій Ёвлавия во дому,
 А самъ пошолъ молити ся ко самому Богу:
 Помилуй мя, Боже отче,
 Всего свѣта ты мой творче — пощади мене.

Демонъ рече: Василию! не чини намъ пакости,
 Бо онъ намъ ся записалъ за свѣтови сладости,
 А терасъ намъ отбираешъ,
 В руки наши не даваешъ — мужа нашего.

Бой ся грѣховъ, человекѣ, покути держи ся,
 Створителеви своему завше помоли ся,
 Бы тя враги не вловили,
 Во адъ, въ сѣрку не вкїнули — где будешъ горити.

Гды славословѣ спивали, пречъ демони утѣкали,
 А записи повертали, окна въ церкви кидали,
 Велми барзо нарикали,
 Ёвлавия проклинали — слугу своего.

Нехай будетъ честь и хвала якъ творцу моему,
 Же мя рачилъ охранити,
 Врагомъ душу не спустити — на вѣчну муку.

І тебѣ теж, отче святой, зѣло на мнѣ любимецъ,
 Же мя рачилъ охранити страшной той геєни!
 Нех ти будетъ честь и хвала,
 От християнъ вѣчна слава — на вѣки амѣнь.

Паралелі: Р. VIII. Ч. 45. — Пор. теж повисше ч. 56.

211.

Р. X Ч. 29.

Помышляю окаяный азъ,
 Падаючи во грѣхи кожди часъ:
 Охъ, якъ предъстану, судїи и Богу,
 Маючи в себи грѣховъ премного.

Ко кому прибѣгну азъ окаяный,
 Когда я буду от врахъ поправный,
 Во адъ страшный, пекелну долину?
 Охъ мнѣ на вѣки, тамо загнну.

За мою безъчесностъ и сваволю,
Утратити мушу щасливую долю,
Небесное царствіе, со ангелами пѣніе,
За роскошное во свѣтѣ житіе.

Чомъ южь, человекѣ, на смертъ не помниши,
Але безъ уваги за свѣтомъ гонішь?
Спамнятай, человекѣ, остатніе дары,
Когда ты возмутъ отъ всѣхъ на мары.

Тѣмже прежде конца, душе, покай ся,
А отъ грѣховъ смертелнихъ всегда удаляй ся,
Бо врахъ хочеть того поглотити,
Кто радъ роскошне на свѣтѣ жыти.

Бодрствуй, человекѣ, и трезви ся,
А предъ творцемъ своимъ прослезіи ся,
Да милость обрати своего владика,
Абысь могъ жыти в неби на вѣки.

И со архангели и святыхъ лики,
Абысь былъ участникъ оной музыки.
Святъ, святъ, святъ Господь владика;
Нивѣ и присно и во вѣкъ вѣка.

Где патриарси и всѣ святыи
Будуть ликовати в радости вѣчной.
Благословеный, на мой бракъ званый,
И в шатахъ солнечнихъ преукрашенный.

Дивное веселя духа святаго,
Уготованое презъ агнца божаго,
Которое отецъ небесный украсиль,
Гды насъ заблудшихъ прияти хотѣль.

Въ дѣвичой утробѣ хлѣбъ испече ся,
На древѣ крестнѣмъ принесе ся.
Євхаристія намъ преподаеть
И еремиями ся осв[я]щаеть.

Прійдите вѣрныи и приступите,
Христа глаголющаго гласъ услышите;
Ядый мою плоть и пий мой кровъ,
Имать животъ вични и твердую любовь.

Прійдите вѣрныи во спасеніе,
И душъ нашихъ очищеніе.
Христось Господь рече своимъ ученикомъ :
Сія дадите всимъ человекомъ.

О, Христе, всихъ царю, рачь намъ то дати,
Абызме могли гласъ твой услышати.
Внїйдите во радость Господа своего,
Спасителя миру, Бога нашего.

212.*)

Р. Х. Ч. 30. а.

Часъ ужъ человекѣ от грѣховъ престати,
Помоли ся Богу и почни плакати:
О Боже ласкави, жалую за тоє,
Жемъ согрѣшилъ на свѣтѣ барзо много злоє.

*) Р. Ш. Ч. 33 :

Час бы, чловеце, от грѣховъ престати,
Богу молити ся и щїре плакати.
О, Боже ласкавий, жалую за тоє,
Штом в свѣтѣ грѣшил барзо много злого.

Приказ твой, Боже, я грѣшний ламал ем,
В недѣлю и свято службу опускал емъ.
Ото за тоє у пеклѣ горѣти,
Бога во тройци нигды не видѣти.

О горе, горе, пекелной муки,
Єгда ймут грѣшника демоны в руки.
Не єст пожалованя ани теж милости,
Терпѣти мушу за всѣ мои злости.

Я грѣшний лютый, на то нич не дбал емъ,
Гды мя научали, не послушал емъ.
О волѣлъ ем ся и не народити,
Як тебе, Боже мой, грѣхом образити.

У пекло на вѣки пойдеши за тоє,
А ще ламлеш приказаня божїє.
Грѣшник лукавий на то нич не дбаєт,
Все єднако грѣшит, Христа распинаєт.

Памятай, чловеце, на Христовы муки,
Же за тя ся дал Жїдом поганом на руки.
Про тебе дал Христос кровь выпустити,
Руки и ноги на крестѣ прибити.

Прикась твой, Боже, я грѣшни поламалъ,
В недѣлю и свято хвалу божію опускамъ,
За тоє злоє у пекли горити,
Бога во Тройци нигди не вѣдѣти.

О горе, горе, пекелній муки,
Во огонь, сѣрку, вержуть грѣшную душу на муки;
Нѣсть пожалованя, ани тежъ милости,
Терпити мушу за вси мои злости.

Кто тебѣ виненъ, земни человекче,
Царство есь утратилъ, пекло тя попече;
Служилъ есь свиту, тѣлу и дияволу,
За то есь досталъ пекелную долу¹⁾.

Слухати было въ церкви приказаня,
И всихъ святихъ артикули знаня;
Тройцу святую соединяти
И чистимъ сердцемъ слатко вихваляти.

Я гришни люти того не слухалъ емъ,
Гди мя научали въ сердце не приялъ емъ;
Прокляти на вѣки, а то все за тоє,
Же емъ поламалъ приказаня твоє.

О волилъ би емъ ся на свѣтъ не родити,
Якъ тебе Бога моего грѣхами образити;
Образилъ емъ и прогнѣвалъ емъ,
От божей ласки на вѣки отпалъ емъ.

Я за тебе мою кровъ розлялъ емъ,
Руци и нови на крестѣ распялъ емъ;
Тернови винецъ Жиди положили
И главу мою до мозгу пробили.

Терновый вѣнецъ Жиды положили,
А главу святую до мозку пробили.
За грѣшныхъ людій Христосъ справуєтъ,
Еще за вес міръ самъ ся офѣруєтъ.

Христе ласкавий, терпѣль ес за насъ рани,
Уволи ес насъ з пелвой ямы.
Просимъ тя, Боже, нинѣ со слезами,
Буди всегда милостивъ надъ нами.

О покай ся, земни человекъ,
 Грѣховъ смертельныхъ, бо ты смерть посиче;
 Престань грѣшити и Бога гнѣвати;
 И матеръ Христову въ животѣ своемъ всегда вихваляти.

Паралелі: Р. Ш. Ч. 33. — Р. XII. Ч. 59.

213.*)

Р. X. Ч. 31.

Чуйте, людіе, трубу господню,
 Востанте равно ко покаянiю;
 Идутъ лѣта юности,
 Приближитъ ся ко старости
 Неравно вси, неравно вси.

Уже приходитъ житiю кончина,
 Ведѣлюдъ¹⁾ Августина лютая година.
 Шестъ на десять и дваство,
 Пройдутъ лѣта прекрасно,
 Преставимъ ся вси, преставимъ ся вси.

Рѣка огниста от Зедеома потече,
 Скупить огонь вшитокъ свѣтъ,
 Петръ апостоль такъ свѣчить,
 Всимъ равно, всимъ равно, всимъ.

Позрiй²⁾, человекъ, на твои лѣта,
 Жесъ не по правди уживаль свѣта;
 Покай ся ужъ, человекъ,
 Бо смерть на ты притече
 С косою, с косою.

Езекiиль пророкъ тое предкладаетъ,
 О конецъ живота всихъ напоминаетъ;
 Во глави седмой говоритъ,
 Житию конецъ, такъ мовить,
 Всимъ равно, всимъ равно.

Августинъ святой то намъ говоритъ:
 Такъ творь за живота, то намъ всимъ мовить,
 Якъ бисъ твориль при смерти,

*) Р. XII. Ч. 60: 1) дедѣлють (ведлуг); 2) позри.

Кедь ужъ маєшь умерти,
Тогда не маєшь часъ творити.

Ко Маріи дѣви, скорой заступниці,
Вси прибігаємъ к великой патронци.
Со святыми моли ся,
Со Давидомъ змилуй ся
Надъ нами, надъ нами.

И мы тешъ к теби прибігаємъ,
Ратуй насъ, матко, до тебе волаємъ;
Рачъ намъ быти патрона,
Матко наша премила,
Всімъ равно, всімъ тебе молящимъ.

И рачъ умолити за насъ сина своего,
Бы насъ рачиль прияти до царства своего;
Абы намъ булъ милостивъ
И грѣхи намъ опростилъ
Всімъ грѣшнимъ, всімъ грѣшнимъ, всімъ.

Паралелі: Р. XII. Ч. 60.

214.

Р. X. Ч. 83.

Два расъ ослѣпъ, кто на смерть не памятаєтъ,
Два расъ ослѣпъ, кто по смерти устати не чаєтъ;
Посмотри мой другъ,
На солнечни крухъ,
Вечеру суцу заходитъ,
По утру восходитъ
Такожде и ти пойдеши во тойже слѣдъ.

Иди на поля, посмотри стеблѣ и нѣви
И што дѣлають изъ твоими засиви;
Гниють зимою,
Растуть весною,
Такожде и ти истлєшь,
Послѣ же оживешъ
По предному цѣли.

Воставъ иногда четверодневни Лазаръ от гроба смердящи,
Скоро услыша гласъ Христа своего животворящи;
Той же самъ и тонъ

Изидите вонъ,
 Воструби трубою
 Архангелъ грозною
 Всихъ насъ возивающихъ на сугъ.

И што било би, аще би грѣшни на сугъ не встали би,
 Оставили би ся благи безъ мзди,
 Грѣшнии безъ кари оставили би ся би;
 Будеть убо часъ,
 Тогда кажди в насъ,
 Возприметь мзду, муку,
 Цѣли отраду, кажди по своему,
 По своему дѣлу.

215.

Р. VIII. Ч. 36.

Нович те ми, соловие, правду,
 Где я своего Спасителя найду?
 Ой цили на гори, цили на долищѣ,
 На крижови висить древленѣ.

О идоли, треба васъ миняти,
 А на горахъ треба умирати.
 С горе небесныхъ на земную трону,
 Ступаеть Христосъ на нашу подѣиору.

На полудне слонце наступаеть,
 На праци Христосъ спочиваеть.
 О голубе, не дармо гуркаешъ,
 Лубо пананцку смерть оповида[еш]ъ.

Иташкове жалосне спивають
 Божие, матко, о жалосне умливають.

Апостоли от Христа отбигли,
 Ди Христовъ муки увидили.
 Петръ приходитъ, слега прившли,
 Дворъ Каяфовъ скоро омивши.

Повимъ: не вимъ сего человека,
 Не дамъ о нѣмъ жадного отвита.
 Христосъ своимъ ученикомъ рече:
 Нехай ко мнѣ Петръ скоро притече.

Гди алахъторъ скоро возгласивше,
Петръ и Яковъ слезами умивши,
Мовить Христось, визваль оцовъ муки,
А тоє мисце дають Жидомъ в руки.

Богу погрибъ голосить цилую ноць,
Соловиє спивають на крестъ.
Христось на крестѣ умираеть.
С креста зняли, во гробъ положили,
Каменнемъ запечетовали.

216.

Р. X. Ч. 84.

Плачу ся и ужасаю ся,
Гда онъ часъ помишляю.
Гди придетъ судія правдиви,
Во Божестви своєи слави,
Суть справедливыи судити
И страшни декреть творити.

Тогда земля потрясе ся,
Каменіє распадає ся,
Такъ гешъ небеса погибнуть,
А звязди на землю спадутъ,
Рѣка огненная потечеть
И всю тварь до себе пожреть.

Ангели въ труби затрубяць,
Мертвия от гробовъ во[з]будяць;
Охъ якъ велики страхъ будетъ,
Гди самъ Богъ на суть сядеть,
Книги будутъ отворени,
Справи наши предречени.

Охъ якъ возримъ на судію,
Яки отвить дадемъ ему,
Когда страшній гласъ услышимъ,
Послѣдний декреть дасть грѣшнимъ:
Идите тамъ проклятии,
До тми и муки вичной.

Тамъ вамъ плачь и скрежетъ зубый,
Червь люта и огонь неугасими;

Тамъ вамъ пропасть и мука вѣчна.
 Того насъ рачъ заховати,
 До тихъ мукъ не отсилати,
 Боже, от Дѣви рождени,
 И ко кресту пригвождени.

И вамъ вшиткимъ за вислугу,
 Котриіи сте ся туй вишли, тѣло мое землею покрити,
 До страшнаго суди ту мнѣ треба бити.
 За погребеніе, Боже, вамъ дай всимъ доброе здравіе,
 А по смерти царство небесное.
 Алилуя, алилуя, алилуя, слава теби, Боже.

217.

Р. Х. Ч. 32.

Южь иду скапливе,
 Дай же, Боже, щасливе,
 З дочаснаго свѣта
 Нескончани лѣта — южь иду.
 Запригамъ дочаснихъ,
 Пять смисловъ тѣлеснихъ,
 Котри мя до злаго
 Ведуть жиющаго — запригамъ.
 Напередъ очи перхливи
 И уха слихливи,
 Бо злого слухали и злого смотрили,
 Аби ся справили — предъ Богомъ.
 Йдутъ изъ руками,
 Йдутъ изъ ногами,
 Бо ты сгрѣшили,
 Абы ся справили — предъ Богомъ.
 Збойници на мя застоять,
 На злобу мя гонять,
 Свѣтъ, пекло и тѣло
 И грѣховъ не мало — заходитъ.
 Страхъ мя подражнаго,
 Здѣтъ грѣшнаго,
 Же я предъ судію
 Такъ справедливаго — южь ста-
 [вамъ.]

Лежь вични обороня,
 Всего свѣта творца,
 Храни мя от злаго,
 Южь я предвичнаго — южь ста-
 [вамъ.]
 Шатанъ зазросливи,
 На то барзо хитливи
 И пропауеъ
 И оштигуеъ.
 Сваволу у молодости
 И упочливости,
 Не престаеъ злого
 Ст[в]ориня онего — величаеъ.
 Наймиленши Боже,
 Твоего приказаня,
 Ласкавъ твоихъ невдячнихъ
 Сваволи безълични преступилъ.
 Творче мой предвични,
 Я человекъ всеетечни;
 Прошу отпустъ вини
 Не прегину руни — грѣшнаго.
 Боже, для моего
 Кровъ с тѣла твоего
 Вилялъ есъ для люди,
 Лечъ діаволь лѣти — обвинулъ

Лечь королевна неба,
Твоя тешъ потреба,
Поважной причини, [грѣшни.
Былъ не моголъ мукъ вини — я

До сина своего,
Бога предвичнаго,
Абы мя грѣшнаго
Милосердыяъ его — покривала.

Нехъ ся непраца
Нивочъ его праца,
Причинъ ся, Маріе,
Нехай пекло мине — челоувѣка.

Юшъ зла шентенція,
Иде крестъ межѣ нами,
Такъ вѣстанулъ бы в неби,
Хвалилъ бы тебѣ — на вики.

А діяволъ рачачѣ
И проклиняючи,
Отступилъ насъ трану,
Я узаль коруну — вичности.

Спивамъ Богу моему,
Створителю своему:
Святы, святы, святы,
Нигда не пояти — Богъ вични.

Тому честь и слава,
Же емъ ся достала
До неба вишняго,
Милосердыяъ его — угодна.

Правимъ было страху,
Колимъ заробила
На пекло горуце,
Бо тѣло живуще — грѣшило.

Лечь, милостивы Боже,
Я створеня боскоє,
Отпусти ми грѣхи,
Дай зажити потѣхи — на вѣки.

Дайже, Боже, каждому,
Свѣтъ живущему,
Звитяжити шатана,
Бога мати за пана — на вики.

218.

Р. X. Ч. 85.

Южъ ми пришолъ часъ до гробу ступити,
Терасъ я ся мушимъ з вами разлучити.
З вами разлучити,
Во землю ступити,
От неи сожъ создани
И до неи позвани.
Што емъ ту согрѣшилъ на семъ марномъ свѣтѣ,
То я терасъ мусимъ судыи отвѣтъ дати.
Боже добротлѣви,
Будь ми милостивѣ,
Прости ми вся грѣхи,
А и мои вѣнѣ.

А вѣ, приятели, добри памятайте,
Бо вѣ терасъ зо мя добри прикладъ мате;

Охъ южъ ми вѣбила остатня година,
 Южъ ми не помага ни жадна родина.
 Оставайте здрави в сѣту живуцьи,
 В сѣту живуцьи а и ближни с ними.
 От Бога благодать на васъ оставляю,
 Ту дочасномъ вѣку, да здрави будете,
 Котори во остатной годинѣ за мною ся трудите.

219.

Р. X. Ч. 86.

Юшъ преселим ся от васъ во свѣта марного,
 Терась прихождаю до живота вичнаго.
 Охъ позрѣ, о человекѣ, на вся послѣдняя, по заслуги твои,
 Яка будетъ заплата твоя.
 За добрая дѣла примеша блага,
 Котри ти предложать животу конечная.
 А за злая дѣла достанеша нещасливая,
 Когда наидеть смерть на тя немилосердная.
 Берте соби прикладъ всѣхъ ту, пріятели,
 Также послѣдному часу всѣхъ служителей.
 Зохабте лукавство а и фалечности,
 Бижите ко правдѣ такъ и любостѣ.
 Зо землѣ азъ естемъ и во землю ся возвращаю,
 В сѣту живуцьи Богу васъ поручаю.
 Тый, Господи спасителю, откушѣль еси душу мою,
 Прими ю ко себѣ до вичнаго раю.

220.

Р. X. Ч. 87.

Заплатилъ я емъ южъ цилому животу,
 Терась я положилъ тѣлесну тяготу,
 Откаль емъ створени лежу у тимъ праху,
 Вѣжду чармну землю.
 На тимъ марнимъ свѣтѣ, котри zostавате,
 Сей конецъ и вамъ будетъ, што на мнѣ видѣте.
 Ту царямъ и краломъ коруни спадають,
 До землѣ складають всѣхъ ту мои сѣлѣ,
 Будуть въ земнѣхъ мрежахъ, покля сей свѣтъ стоитъ,
 У терашнихъ часохъ чекати ту буду,
 Судю страшнаго, спасителя своего.

Охъ, Ісусе, не позирај на животь крехкости,
 Але ти позирај на распятя сятости;
 Воскреси мя на радость с тѣломъ моимъ кости,
 До вѣчной радости, аминь.

221.

Р. X. Ч. 89.

О немилостивая смерти,
 Што емъ ти превинилъ,
 Же з' причини стрили на мене
 Спустила есь — руки свои

Млади мои лѣта,
 Есь ми завѣдѣла
 И немилостиви стрили на мя,
 Чемъ ужъ испустила?

Прочтось не чекала,
 Болшей моеї верстви,
 А пѣнѣ разлучаешъ мя
 От братовъ и сестри.

Нынѣ емъ починалъ,
 В любви з пими жити,
 А тишъ з ненависти
 Отдаешъ мя в земли.

Ви невинность мою
 Все добро знаете,
 Же иду безъ грѣха в небо
 Всимъ естъ послушайте.

Я васъ, отецъ мой и ви мати моя,
 Мушу оставити,
 В молодыхъ моихъ, в лѣтахъ!
 Огъ, мусимъ я в темномъ гроби
 [жити.

Я васъ, отецъ мой и ви мати моя,
 Васъ препрошаю,
 У чимъ емъ вамъ превинилъ,
 А опростите ми, молю.

И за вашу ласку,
 Котру есте ко миѣ мали,
 Смирено я вамъ дякую
 И во гробъ ся вселяю.

Не позналъ емъ ликости,
 Ні свецкой марности,
 Еще ушъ от нынѣ
 Погніють мои кости.

Протось не чекала,
 Болшей моеї верстви,
 А миѣ разлучашъ
 От братовъ и сестри.
 О немилосердна смерти,
 Отдаешъ мя в земли.

Дай вамъ, Боже,
 Всимъ доброе здравіе,
 Щасливое житие
 И смерть щасливу,
 И в царствіи небеснимъ
 Коруну вѣчную.
 Алилуя, алилуя, алилуя,
 Слава тебѣ, Боже.

222.

Р. X. Ч. 90.

Прелестъ дияволска Адама прелстила,
 Щасливость отняла, пустого лишила.

Такъ мене изила смерть немилосердная,
 У молодомъ вѣку до гробу зложила.

Любиме родиче, ко вамъ я волаю,
Ту дочаснимъ вѣку, здравля вамъ винчую.

Такъже креснимъ отцемъ сіе то желаю,
А с тамтѣй страни гроба, да будете у небесномъ раю.

Любима родино, всѣхъ васъ напоминаю,
Брата и сестри мои, сіе вамъ желаю :

Ту здрави здравствуйте, другъ друга любуйте,
На смерть памвятайте, а не согрѣшайте.

А вамъ вшиткимъ за вислугу, котри ми чините,
Во остатной годѣнѣ за мною ся трудите.

Ту дочаснѣмъ вѣку, да здрави будете,
А по смерти в неби радость обтягнете.

223.

Р. X. Ч. 3.

Фалшивая юность, зрадлива фортуна,
Служить человекъ во молодомъ вѣку.

Теперь оставила, бо сила похибила,
Старость человекъ к земли прихилѣла.

О витри бурнии! бистро подуйте,
Серце фрасовливе во мѣ охладяйте.

Дай ми твою милость, Боже справодливи,
Быи завше хвалил за ся фрасовливи.

О роскоши мои! десте ся подѣли?
Озда у Дунаю велкомъ погопили?

Теперь о старай ся, кажды челсвѣче,
Же ты смерть страшная — не знашь где — посиче.

Где ужъ оберну ся, слези виливати
И за грѣхи мои горенко плакати.

Чомъ ся не возплачешъ, грѣшни человекъ,
Ужъ приходитъ конецъ, не мошь жити далши.

И плачь не поможетъ, где смерть на ты придетъ,
Жаль велики въ серцу в той часъ ся в нѣмъ знайдеть.

Смутна душе моя, чомъ ся не възплачешъ,
Ужъ житию конець, де ся ти повернешъ ?

Ужъ приходить время до гробу ити,
Ужъ не буду в свѣтѣ якъ орель лѣтати.

Гойность не поможетъ и велке богатство,
Лемъ штомъ добро творилъ, вкажетъ ся ми вшитко.

Лѣпше би ся було на свѣтѣ не родити,
Якъ ту на семъ свѣтѣ не побожно жити.

И такъ лѣпше було на свѣтѣ не родити,
Якъ не готовому на други свѣтѣ ити.

Албо вродивши ся, дорасъ в землю ити,
Аби на семъ свитѣ грѣхи не полнити.

Страшно ми тамъ буде предъ судию стати,
І на лице его святе позирати.

Тамъ ся ми покажетъ вси учинки мои,
Зли и добріи, вси предъ очи мои.

Тамъ ся ми покажетъ дочасне житие,
Якъ емъ ту провадилъ, — вкажетъ писанне.

Не поможетъ ми тамъ ни отецъ, ни мати,
Лемъ што добро творилъ, будетъ ратовати.

Господи Боже мой, буд ми добротливи,
Прости ми вси грѣхи, будь ми милостиви.

Паралелі: Пор. Ч. 74.

224.

Р. Х. Ч. 91.

Прекрасна есь яръ, каждый стваромъ ся розвиваеъ,
Жалобу зверзаетъ, в радость ся облечетъ ;
И с теи то надѣи, же овоць донесетъ,
Изъявѣномъ своимъ радость всѣмъ донесетъ.
А затимъ от грозной хвилѣ виторъ на него задуеъ,
Оставитъ го квитокъ и радость весела...
Такъ мене избѣла смерть немилосердна,
У молодомъ вѣку до гробу зложила.
От Бога благодать на васъ оставляю,
Любими родиче мои, Богу васъ поручаю.

Ту дочаснимъ вѣку здравя вамъ вѣнчую,
 И по смерти в неби вамъ царство желаю.
 А вамъ вшиткимъ за висулугу, котру миѣ чините
 Во остатной годѣнѣ за мною ся трудите.

225.

P. VIII. Ч. 29.

Здравствуйте вси,
 На многая лѣта,
 Лѣта, лѣта, лѣта,
 Безъ злаго навита.
 Да изволятъ дѣва,
 Пречистая мати,
 Вамъ здравствовати,
 И многъ животъ дати.

За здравнє того,
 Кої любить кого,
 На погибель тому,
 Кто завидитъ кому.
 Вивать, вивать, вивать,
 На многая лѣта,
 Лѣта, лѣта, лѣта,
 Безъ злаго навѣта.

УВАГА. При порівнюваню текстів належить ще узгляднити отсі паралелі віршів з Почаївського Богогласника, пропущені на своїм місці:

Угровуські дух. вірші. Число:		Почаївський Бого- гласник, 1790. Число:	Угровуські дух. вірші. Число:		Почаївський Бого- гласник, 1790. Число:
9	=	28	101	=	100
12	=	34	121	=	32
13	=	218	128	=	39
29	=	61	129	=	40
30	=	70	131	=	41
33	=	77	153	=	82
41	=	216	163	=	106
48	=	201	184	=	111
50	=	206	205	=	205
61	=	37	210	=	181
72	=	239	214	=	238

Крім того подаю тут повні назви тих книжок, яких уживав я при порівнюваню текстів тільки в скороченю: 1) *Cithara Sanctorum. Pjsně duchownj, staré y nové, kterýchž cýrkew křest'anská při výročnjch slavnostech a památkách, gakož y we wsselikych potřebách swých, obecnic y obzvlásťnjch, s mnohým prospěchem vziwa; k obecnu cýrkwe boží vzdělání, někdy shromážděné a wydané od kněze Girjka Třanowského, služebnjka Páně při cýrkwi swato-mikulášské w Liptowé. W Presspůrku, 1790.* 2) Богогласникъ содержащій пѣсни благоговѣйныя і т. д. Второе исправленное издание. Львовъ, 1886. Типомъ и издвие-ніемъ Института Ставропільского. 3) Богогласникъ... і т. д. Въ святѣй чудотвориѣй Лаврѣ Почаевскѣй. Лѣта от Рождества Христова 1790.

4) Карпато-руське письменство XVII—XVIII вв. Написав др. Ів. Франко. У Львові, 1900. (Відб. з „Записок“ т. 37—38). 5) „Записки“ т. XV і XVII. Пор. статью: Сьпіваник з початку XVIII в., приладив до друку М. Грушевський. 6) Коляды или пѣсни на Рождество Христово і т. д. Львовъ. Типошъ и накладомъ Ставроп. Института. Управитель типографіи О. Данилюкъ. 7) Коляды і щедрівки і т. д. У Львові, 1900. Коштом і заходом тов. „Просьвіта“. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. 8) Малаый пѣснословецъ или сборникъ пѣсней во честь и славу Преч. Д. Маріи. Зъ типографіи М. Бѣлоуса въ Коломыні, 1885. 9) Polskie pieśni katolickie od najdawniejszych czasów do końca XVI wieku. Zebrał Mik. Bobowski. W Krakowie, 1893. Nakładem Akademii Umiejętności.

Показчик пісень,

розложених на час, в яким співають ся.

Різдво: Ч. 1—7; 99—117.
 Богоявленє: Ч. 8—10; 118—119.
 Стрітєне: Ч. 11; 120—121.
 Неділя блудного сина: Ч. 12.
 Великокістні: Ч. 13—15; 122—123; 128.
 Шуткова неділя: 16—17; 127.
 Страстні: Ч. 18—25; 124—126; 129—137.
 Великдень: Ч. 139—144.
 Томна неділя: Ч. 26; 138.
 Вознесєне: Ч. 27—28; 145.
 Тройцил день: Ч. 29; 146.
 Преображенє: Ч. 30; 147.
 Воздвиженє Ч. X.: Ч. 31; 148—149.
 Зарванцький Ісус: Ч. 32.
 Псалми Ісусови: Ч. 33; 150—151.
 Розмова Христа з Богородицею: Ч. 152.
 Зачатє Богородиці: Ч. 34.
 Різдво Богородиці: Ч. 153—155.
 Воведєне: Ч. 35; 156—157.
 Благовіщенє: Ч. 36; 158—159.
 Успенє: Ч. 37; 160—164.

Покров: Ч. 38—39.
 Пісні співані підчас подорожі на відпуст: Ч. 198—202.
 Загальні пісні богородичні: Ч. 40—42; 170—197.
 Керестурська Богородиця: Ч. 165.
 Повчанська Богородиця: Ч. 166—169.
 Сиروطна неділя (Адам і Ева): Ч. 43—46; 203.
 Сьв. Михайло: Ч. 47; 204.
 Сьв. Ілля: Ч. 48.
 Сьв. Іван: Ч. 49—50; 205—206.
 Сьв. Петро і Павло: Ч. 51—52.
 Сьв. Николай: Ч. 53; 207—208.
 Сьв. Юрий: Ч. 54; 209.
 Три сьвяті: Ч. 55.
 Сьв. Василь: Ч. 56; 210.
 Лазар і богач: Ч. 57.
 Плач на чужині: Ч. 58.
 Зазив до духовного: Ч. 59.
 Пісня на похороні єпископа: Ч. 60.
 Пісні при мерци: Ч. 61—98; 211—224.
 Многолітє: Ч. 225.

Азбучний покажчик пісень.

	Число.	Стор
Агнице страчена, душе зармучена	134	172
Ангель пастыремъ мовиль	5	24
А неваймо писмици, от Маріє дѣвици	171	212
Архангель Гаврииль принесь гласъ Маріи	158	198
Архангели з неба пришли до Богородицы	37	53
Архангели з неба пришли до Богородици	160	201
Ach jak smutni jest život človeka	90	101
Ахъ я matka зармучена, что мамъ учипити	123	157
Ах, пора приходить, треба умирати	72	86
А смерти округна, а не милостива	87	98
Ахъ смерти округна, а не милостива	86	98
Ach človeče, na sebe pamjataj	89	100
Бес часу я умираю, братя моѣ мѣлѣ	71	85
Бетлегемскі пастушкове ту придѣте	1	22
Благовѣстите днес радость всему міру	39	56
Благодатныя органы, гуслѣ духа святаго	55	69
Богородице дѣво, упованіє христіяномъ	120	154
Богородице, вѣрнимъ оборона	180	220
Богъ и Господь всего свита	114	149
Богъ во Сионѣ чудами сияеть	146	188
Болит мя, болит, смерть ся являе	96	108
Буди восхвалена от вснхъ родовъ земнихъ	179	219
Буди восхвалена, ти мати небесна	197	238
В день божого народження	106	144
Величай, душе моя, пречистую панпу	157	198
Велинмъ гласомъ и ужасомъ днесъ, Давиде, возыграй	147	186
Весели нам день днесъ насталь	143	181
Весели ся, красная пустыне	205	246
Веселте ся, радуйте ся вси вѣрніи	139	177
В златокованную трубу днесъ вострубите	31	47
Взыде Богъ к высокой горѣ	27	44
Вже прѣшовъ часъ, лишаю васъ	67	78
Витай дѣтя малое	103	142
Витай, о дѣво Маріє	165	208
Вифлєми тайна ся взявила	113	149
Высокыи органы, вси васъ выхваляемъ	52	66
Возърыдайте всѣ и възплачите	60	72

	Число.	Стор.
Воскресъ Ісусь огь гроба	144	182
Восплачте ся и возрыдайте	64	77
Воспойте согласно пѣснь нову прекрасно	177	217
Вострубите в трубы и псалмогласы	34	51
Во успеніе предстаєть	162	204
Вселеный свѣге, людіе страны	184	226
Вси языцы восплещите руками	102	141
Вси притомнѣ взирайте и на то памятайте	75	90
Всталъ нанъ Христосъ зъ мертвыхъ пниѣ	142	180
Где ся спѣшишь, Іосифе, барзо сквапливе	109	146
Гди Богъ Адама изтворилъ рукома	46	61
Гдѣ Богъ Адама створилъ рукома	203	244
Гди Христосъ Спаситель малъ ся народити	110	147
Гоїне выхваляйте, вѣрныи воспойте	209	250
Голубе, голубе, то красно гуркаєшь	82	95
Голубе, голубе, то красно гуркаль ес	83	96
Горе чловѣку, тѣлу служащему	63	76
Горы, холмы, дубравы, лістіе, цвѣты	53	67
Гори сладость искапайте	108	146
Гори сладосъ искапайте, вси людіе возиграйте	207	249
Горѣ, горѣ душе моя, ко творцу своему	62	73
Да прійдетъ всему миру радост	36	52
Два расъ ослѣпъ, кто на смерть не памятаєть	214	257
Дивни твоя тайни, чистая, яви ся	186	228
Дѣво, мати преблагая, ти царице пречистая	183	224
Дѣятко ся нашъ народило	116	152
Днесъ благодать насъ собираєть	127	164
Душе моя грѣшная, востани раненько	21	38
Душе Христова освяти мене	151	192
Ей паненка, миленего синка	107	145
Жалосъ на крестѣ пануєть	135	173
Заплатилъ я ємъ южъ цілому животу	220	262
Здравствуйте вси, на многая лѣта	225	266
З ємъпировъ горыцъ Богъ ся зъявляєть	148	187
Иже совершивый смотреніе	145	183
Излияй ся благодать от устъ твоихъ, отче	56	69
Излияй ся благодать во устахъ твоихъ, отче	210	251
Исполни ся небо и земля чудесъ твоихъ, царице	173	213
Исполни ся небо и земля чудесъ твоихъ, царыце	188	229
Истинная весна, Георгіе, наста	54	68
Источникъ духовный, радости исполненный	29	46
Источникъ слезы разливайте ся	73	87
Ідутъ лѣта з сего свѣта	65	77
Іерусалимъ градъ святыи Сіонъ	28	45
Ізліи на мя, Боже, со небесе росу	13	30
Іорданъ рѣко, уготови ся	9	28
Істочниче благодати, о Іліе в небо взяты	48	63
Ісусе, царю расъпятий на крестѣ древяномъ	20	38

	Число.	Стор.
О smerti okiutna, a ne lytostiva	88	99
Оставай ту здрава, пречистая дѣво	197	239
О страхъ сердце проникае	70	83
Ог востока восыявыѣ звѣзда яснаѣ	7	25
От Галилея Христось ко Йордану	119	153
О широкий свѣте, пѣкъде в тобѣ жпти	66	78
Охъ ми тяжкый жалъ, не малый	58	70
Памят твоя праведная ест со похвалами	50	64
Пасьтырю душевныѣ, ты поне избраныѣ	59	71
Плакал ся Адамъ под рѣем	44	59
Плачи, душе, рыдай горе	77	91
Плачи, душе, рыдай горе	61	72
Плачьте ся сердца мои зольницы	41	57
Плачьте сердца моего зѣница	15	31
Плачу ся и ужаю ся	216	259
Пович те ми, соловие, правду	215	258
Повче граде весели ся, благодат во теби яви ся	169	211
Повѣчь же ми, соловіе, правду	130	167
По востани твоємъ, Христе	26	43
Подякуймо Пану Богу	22	39
Под твой покровъ прибегаемъ, пречистая дѣво	175	215
Подъ твой покровъ прибегаемъ, пресвятая дѣва	176	215
Позмышляю окаяный азъ	211	252
Посланъ бысть архангелъ Гавріилъ	159	199
Потъ твой плащ ся утѣкаемъ, о дѣво Маріе	42	58
Похвалу принесу слаткому Ісусу	150	191
Предивна новика настала	3	23
Предста царица на высокомъ тронѣ	38	55
Прекрасна ест ирѣ, каждій стваромъ ся розвиваетъ	224	265
Прелестъ дияволска Адама предстала	222	263
Пречистая дѣво мати, небесна царице	164	207
Прійшолъ часъ мой того лѣта	95	107
Радость велія нынѣ яви ся	154	193
Радуй ся, вселеная похвало	198	240
Радуй ся зѣло, дщи Сиона	16	32
Радуй ся, Маріе, небесна царице	166	208
Радуй ся царице, наша заступнице	181	222
Радуйте ся, ликовствуйте	140	178
Радуйте ся вси людіе	155	195
Радуйте ся ангеломъ лики	163	206
Размышлявъ себѣ Адамъ, чого бы ся добре звѣдалъ	45	60
Размышляй о себѣ, о чловеке каждый	97	110
Роды земный, соберѣте ся	32	49
Руже сличная, дѣво святая	182	223
С Богомъ останъ, охъ Маріе	170	211
Свите велми и приеми	153	192
Свѣтлая зорнице, утренняя деннице	35	52
Свѣтло днесъ ликуймо, псалми восклицаймо	121	155

	Число.	Стор.
Святѣй великій пророче, Иоане предтече	49	64
Селени свите, людїе страни	190	231
Син божи ся намъ народилъ	105	144
Сынъ божїй ся намъ народил	2	22
Скушнїя всезлатая, ковче завѣта	6	25
Слава во вѣшнихъ Богу, воспойте людїе	99	139
Смоть грѣшнїче, человекѣ, на распятї Хрѣстово	25	43
Торжество днесь вси воскликните	191	203
Третаго дня сталъ створитель	138	176
Тройце святая, Боже ласкавый	10	29
Уже ся часъ приближае	68	80
Уже Пїлатъ подпїсуеътъ	132	170
Ушъ иду до гробу темнаго, смутнаго	81	94
Фалшивая юность, зрадлива фортуна	74	89
Фалшивая юность, зрадлива фортуна	223	264
Хваленъ Исусъ, хваленъ Исусъ, дѣвицо	172	213
Хвалилъ ты вси сгодне, збранный воюводе	204	245
Хвалите Господа съ небесъ	33	51
Ходилъ Адамъ по раю	43	58
Хрїстіяне плачите, смутне вси приступите	126	162
Хрїстіяне, по всемъ свѣтѣ пойте весело	174	214
Хрїстосъ Господъ свѣтъ ся	118	153
Хрїсте, царю сираведливи и Господи терпезливи	129	166
Царская порфира прозябаеътъ	11	29
Царя благаго, царици, пречистая владичице	193	234
Царю Хрїсте, пане мїли	128	165
Цорко сіонска, днесь весели ся	17	34
Часть радости, веселости свѣту насталь нынѣ	4	23
Часть ужъ, человекѣ, отъ грѣховъ престати	212	254
Человѣкъ небесный, земный ангелъ стаеътъ	206	248
Человѣкъ единый богачъ былъ	57	70
Чистая Богородице, грѣшнїимъ людемъ пїмощнице	178	218
Что мы человекѣцъ? Бемы и съчезаемъ	76	91
Чудна еси, пїмощнице, пречистая мати	187	229
Чуйте, людїе, трубу господню	213	256
Шедше трїе цари ко Хрїсту со дары	112	148
Яй любезна матко, у тихъ великихъ мукахъ	124	158
Бгда придетъ конецъ вѣка	100	139
Южъ иду до гробу смутнаго, темнаго	80	94
Южъ иду скваливе, дай же, Боже, щасливе	217	260
Южъ ся Жыды избрала	18	36
Южъ ся декретъ подпїсуеътъ	131	168
Южъ ми пришолъ часъ до гробу ступити	218	261
Юшъ преселимъ ся отъ васъ во свѣта марнаго	219	262